Mircea Cărtărescu s-a născut pe 1 iunie 1956, în București. A absolvit Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din București în 1980. În prezent este conferențiar dr. în cadrul Facultății de Litere a Universității din București. Este poet, prozator, eseist, critic literar și publicist.

A publicat următoarele volume: *Faruri, vitrine, fotografii*, poeme, Cartea Românească, București, 1980; *Poeme de amor*, Cartea Românească, București, 1982; *Totul*, poeme, Cartea Românească, București, 1984; *Visul* (în edițiile următoare *Nostalgia*), povestiri, Cartea Românească, București, 1989; Humanitas, București, 1993 (tradus în franceză, germană, italiană, suedeză, norvegiană, spaniolă, maghiară, engleză, slovenă și bulgară); *Levantul*, poem epic, Cartea Românească, București, 1990; Humanitas, București, 1998; *Visul chimeric*, studiu critic, Litera, București, 1991; *Travesti*, roman, Humanitas, București, 1994 (tradus în franceză, olandeză, norvegiană, italiană, maghiară și polonă; a devenit roman grafic în limba franceză, Editions L'Association, Paris, 2007); *Dragostea*, poeme, Humanitas, București, 1994; *Orbitor. Aripa stângă*, roman, Humanitas, București, 1996 (tradus în franceză, suedeză, maghiară, italiană, ivrit, bulgară, olandeză și germană); *Dublu CD*, poeme, Humanitas, București, 1998; *Postmodernismul românesc*, studiu critic, Humanitas, București, 1999; *Jurnal I*, Humanitas, București, 2001; *Orbitor. Corpul*, roman, Humanitas, București, 2002 (tradus în bulgară, franceză, norvegiană și suedeză); *Enciclopedia zmeilor*, carte pentru copii, Humanitas, București, 2002; *Pururi tânăr, înfășurat în pixeli*, publicistică, Humanitas, București, 2003 (tradus în germană și norvegiană); *Parfumul aspru al ficțiunii*, audiobook, Humanitas, București, 2003; *Plurivers* vol. I și II, poeme, Humanitas, București, 2003; *Cincizeci de sonete*, poeme, Brumar, Timișoara, 2003; *De ce iubim femeile*, povestiri și audiobook, Humanitas, București, 2004 (tradus în franceză, polonă, spaniolă, portugheză, bulgară, maghiară și ivrit); *Baroane!*, Humanitas, București, 2005; *Jurnal II*, Humanitas, București, 2005; *Orbitor. Aripa dreaptă*, roman, Humanitas, București, 2007; *Dublu album*, Humanitas, București, 2009. Volume de versuri de Mircea Cărtărescu au mai fost publicate în Irlanda, Statele Unite, Italia, Germania și Suedia.

Cărțile sale au fost premiate de Academia Română, Uniunea Scriitorilor din România și din Republica Moldova, Ministerul Culturii, ASPRO, Asociația Scriitorilor din București, Asociația Editorilor din România, precum și de revistele *Cuvântul*, *Ateneu*, *Flacăra*, *Tomis* și *Ziarul de Iași*. Au fost nominalizate în Franța pentru premiile Médicis, Le meilleur livre étranger, Prix Union Latine. Romanul *Nostalgia* a primit în 2005 Premiul literar „Giuseppe Acerbi", Castel Goffredo, Italia.

mircea cărtărescu

frumoasele străine

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corectori: Anca Drăghici, Georgeta-Anca Ionescu, Iuliana Pop
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la „Monitorul Oficial" R.A.

© HUMANITAS, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Cărtărescu, Mircea
Frumoasele străine / Mircea Cărtărescu. – București: Humanitas, 2010
ISBN 978-973-50-2692-9

821.135.1-31

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Deliei și lui Tudor Jebeleanu,
prieteni de-o viață.

Dragă cititoare, iubit cititor,

Aș fi vrut să scriu pe prima pagină a acestui volum ceva de felul „Interzis celor fără simțul umorului", dar mi-am luat repede seama. Asemenea subtile aluzii mai mult îi întărâtă pe cei vizați. Doar acum vreo doi ani o prietenă a pus în deschiderea cărții ei avertizarea „Interzis proștilor de orice fel", și urmarea a fost că tocmai câțiva dintre cei în cauză s-au grăbit să-i sară primii gardul și să-i calce-n picioare straturile de flori. Cum cei fără simțul umorului sunt cam tot aceiași, prefer să mă abțin să-i zgândăresc de pomană. Nu interzic deci nimănui nimic, dar îi rog, totuși, pe compatrioții mei solemni din fire să-și folosească timpul liber într-un mod mai adecvat.

Cele trei povestiri care urmează pleacă de la situații și persoane reale. Totuși, ele sunt operă de ficțiune în mult mai mare măsură decât par. Pe cel care m-ar acuza că am cam înflorit faptele n-o să-l trimit „să-și vadă de câlții săi", ci o să recunosc, cu un mic zâmbet vinovat pe buze, că așa e. Le-am încondeiat puțin, pe ici, pe colo, le-am tras puțin către comic, burlesc, uneori chiar grotesc, fără să vreau să fac rău nimănui. M-am distrat puțin pe socoteala câtorva ce se vor recunoaște aici – că doar cei mai mulți figurează cu numele lor adevărat... –, dar și pe

socoteala mea în egală măsură. Sper că nu am sărit calul, iar dac-am făcut-o, îmi cer iertare. Căci am făcut-o nu din cruzime sau răzbunare, ci din dorința mea de a râde și de a auzi oameni râzând, curat și destins, împrejurul meu. Râdem tot mai puțin, disprețuim tot mai mult râsul, și-n viață, și-n artă, deși până la urmă ne putem defini ca animale care știu să râdă...

Toate aceste povestiri au apărut, inițial, în revista Șapte seri *și poartă pecetea stilistică a scrierilor publicate în foileton. Mulțumesc deci revistei, fără de care cărticica de față, poate spre binele meu și-al ei, n-ar fi existat.*

Mircea Cărtărescu

Antrax

1

Într-o dimineață de iarnă, acum vreo trei ani, primesc un telefon de la directorul unei cunoscute reviste culturale. „Domnule Cărtărescu", îmi spune o voce ceremonioasă, așa cum doar oamenii în vârstă, care-au zăbovit o vreme prin interbelic, o mai au, „ați primit o scrisoare din Danemarca pe adresa noastră. Vă rugăm să veniți la noi, pe Brezoianu, s-o luați. Treceți când puteți". Puteam chiar atunci. Eram singur acasă și mă apucase stenahoria. Mereu mi se-ntâmplă așa când lumina jegoasă, deprimantă a iernilor bucureștene îmi cade pe masa de scris. M-am îmbrăcat și-am ieșit în umezeala de-afară.

Am luat troleul de la Kogălniceanu, o singură stație, așa că n-am apucat să mă-ntreb de prea multe ori de la cine naiba aș fi putut primi eu o scrisoare din Danemarca. Mai departe de Hamlet nu cunoșteam nici un danez de pe lume. Coborât în față la McDonald's, eram la fel de nedumerit ca la-nceput. Am traversat către hidoasele ruine de pe (*arguably*) cel mai urât bulevard din lume și-am luat-o direct spre clădirea „Informația", cum era cunoscută pe vremuri. Mi-e teamă de lifturile vechi, așa că am urcat pe niște scări demne de Ministerul

Adevărului până la ultimul etaj, unde, ca și la Casa Presei, aveai surpriza să găsești birouri meschine, sordide, de mirare într-o astfel de clădire impozantă. O secretară mi-a adus plicul. Era mare, jerpelit și pufos, și pe el, în afara numelui meu și a adresei revistei respective, scrise de mână, cu pixul, mai scria ceva, tot de mână, în cruciș și-n curmeziș, ceea ce dădea plicului un aer... cumva bizar, de anvelopă care-a rătăcit mult pe drumurile ascunse ale poștei și care se-ntoarce de unde-a plecat plină de inscripții: andrisantul necunoscut, decedat, lipsește de la domiciliu etc. Am mulțumit și-am ieșit pe ușă, în paltonul meu negru, prea arătos pentru un ins atât de scund ca mine (avea să mi se fure iarna următoare pe aeroportul din München, aproape spre ușurarea mea), și cu plicul la subțioară.

Pe uriașele scări m-am oprit, o siluetă neagră ca-n filmele expresioniste germane, ca să desfac scrisoarea. N-am făcut-o însă, căci am apucat să citesc, în lumina tulbure, câte ceva din ce scria pe plic cu scrisul ăla deșirat, de școlar cu oarece probleme psihomotorii. Numele meu era scris total fantezist, deloc de mirare pentru mine: doar cu câțiva ani în urmă, la târgul de carte de la Leipzig, îmi văzusem fotografia pe un imens cilindru de neon, dar sub ea scria Mircea Scartarecu... Mult mai ciudată mi s-a părut inscripția care alerga de la un colț al anvelopei, în diagonală, către cel opus, și care spunea „*Why don't you sneeze?*" Atunci m-a fulgerat un gând sinistru. Să strănut? De ce să strănut? Înfiorat, am pipăit plicul cel scămoșat. Avea-năuntru niște structuri complexe, care variau ca moliciune și densitate.

Într-un loc, mi s-a părut că recunosc o punguță cu un fel de pudră... Am simțit că-mi ard degetele și am scăpat scrisoarea pe jos...

Era în vremea isteriei cu antraxul. Criminali necunoscuți trimiseseră, la câtva timp după dezastrul de la 11 septembrie, plicuri cu antrax la Casa Albă, la Pentagon, dar și-n alte părți din lumea largă. Muriseră câțiva oameni, cei mai mulți lucrători la poștă, și teroriștii rămâneau încă total necunoscuți. La televizor se tot repeta cât de mare e pericolul ăsta, ce ușor se poate procura antraxul, cum se tratează cu alte substanțe ca să fie mai volatil, să se împrăștie mai ușor... Ajungea să inspiri o dată într-un astfel de plic și... dus erai. Iar moartea de la antrax nu era deloc o fericire: plămânii ți se umpleau de lichid și mureai sufocat, lent, în câteva ore de agonie.

Nu era de glumă. „De ce nu strănuți?" mi se părea acum o aluzie clară. Când strănută cineva? Când trage-n piept un praf, o pudră... Se mai întâmplase-n București ceva de felu-ăsta. Apăruse pe o alee din Cișmigiu un praf alb, și poliția fusese alertată. Venise însuși primarul, un fost comandant de navă, care se așezase în patru labe, luase pe deget un pic de pudră, o pusese pe limbă și se ridicase dezamăgit: „E doar făină, dom'le!"

Priveam prostește la plicul căzut cu câteva trepte mai jos la picioarele mele. Degetele mă mâncau acum de-a binelea: anvelopa era într-adevăr foarte poroasă. Nu cumva ceva praf scăpase pe undeva, pe la colțuri? Cum nu puteam lăsa plicul acolo, l-am apucat cu un șervețel de hârtie pe care-l aveam (providențial!) în buzunar

și-am coborât așa cu el, de parc-aș fi dus un șobolan mort. Cei ce suiau și coborau pe scări, din fericire doar câțiva funcționari sau ce-or fi fost, se uitau suspicios la mine...

Am aruncat plicul la primul coș, ascuns după o Dacie prăpădită, parcată cu roțile pe trotuar. Acum mă usturau parcă și ochii. Neliniștit, am luat-o pe jos spre casă, prin fleșcăiala din fața Cișmigiului. Mi-am frecat de mai multe ori mâinile cu zăpadă, dar degeaba. Antraxul pătrunsese-n pielea mea, fără-ndoială, și-ncepuse să facă ravagii. Până seara aveam să fiu, poate, mort și livid, sau cum mai suna titlul acela vechi... Pe tot drumul mi-am imaginat pagina culturală a ziarelor de a doua zi, cu ferparul în care aveau să mi se-nșire meritele, cu articolele prietenilor, care mai de care mai îndurerați. Cum eram în conflict cu Uniunea Scriitorilor, nici măcar n-aveau să mă expună în vreun loc mai acătării. Oricum, nu voiam sicriu bogat, covoare și flamuri, aici eram de acord cu Eminescu. Mai bine o-mpletitură de nuiele și câțiva luceferi, acolo...

Dar nu-mi era mie sortit s-o sfârșesc așa de ușor. Nici nu bănuiam, pe când îmi târam abătut picioarele prin dreptul magazinului Angst (nume atât de potrivit situației), aventura care avea să urmeze.

2

Pe la Kogălniceanu teama parcă mi s-a mai potolit (în definitiv, o viață are omul) și am început din nou să mă-ntreb cine-ar fi putut să-mi trimită mie din Danemarca o scrisoare cu antrax. M-am oprit brusc în dreptul chioșcului cu covrigei și napolitane: păi era simplu. Uitasem cu totul că, doar cu două luni înainte, îmi apăruse un eseu în revista de cultură daneză geamănă cu cea românească de unde-mi luasem plicul. Filiera era limpede: nebunul sau criminalul îmi citise părerile politice de-acolo și decisese că un astfel de ins n-ar trebui să trăiască. Am ajuns acasă neguros și neliniștit. I-am povestit Ioanei, abia sosită de la cumpărături, toată întâmplarea, care secționa dur ca o lamă de cuțit viața noastră ultra-banală de „*married with children*". Intram într-o altă dimensiune. Respiram aerul tare al aventurii.

„Măi frate, cum ai putut să lași plicul la coșul de gunoi, nu-ți dai seama? Ar putea să-l ia vreun boschetar sau vreun copil curios, se poate-ntâmpla o nenorocire...", mi-a spus Ioana pe când mă spălam a cincea oară pe mâini cu săpun. „Și e numele tău pe el!"

Nu mă gândisem. Curând, ne-a devenit limpede că trebuie să alergăm numaidecât înapoi în Brezoianu și

să recuperăm plicul. Dacă nu cumva era deja prea târziu. Am căutat o pungă de plastic, am găsit una de la Humanitas, ne-am uitat bine dacă e etanșă, am luat și o rolă de scoci și am ieșit. Pe mâini aveam o pereche veche de mănuși, care urma să fie sacrificată după folosire.

Am luat troleul de data asta, căci nu era timp de pierdut. Și Ioana, și eu păstram o tăcere sumbră. Întreaga palmă cu care ținusem anvelopa începuse să mă furnice din nou. În zece minute eram iar lângă Dacia ruginită proptită-n coșul de gunoi.

„Uite,-aicea e"! Am vârât mâna cu grijă în coș și-am apucat, cu degetele înmănușate, plicul peste care (fiind iarnă și destul de devreme) nu mai aruncase nimeni nimic. O doamnă de vizavi, de pe treptele clădirii „Informația", se uita la noi insistent: nu prea păream genul care caută în gunoaie, dar nu puteai ști. La cum merg lucrurile în ziua de azi... Ne-a văzut cum plasăm plicul, cu grijă, în punga portocalie, cum o lipim la gură cu scoci, cum mi-am scos apoi mănușile și le-am pus în altă punguță. Ioana i-a tras un zâmbet larg și i-am întors amândoi spatele.

Eram din nou acasă, uitându-ne la punga pecetluită. Cea cu mănușile se dusese de mult pe ghenă. Pipăiam plasticul lucios, ne dădeam cu părerea: „Uite, aici parc-ar fi ceva pâslos... aici parcă niște hârtii..." Nenorocitul, ne-o fi scris și ceva cinic, gen condamnare la moarte: în două ore ai să fii țeapăn... Sau: pregătește-te pentru iad! Ce era de făcut mai departe? Să aruncăm pur și simplu plicul și să uităm totul? Unde să-l aruncăm?

Până la urmă tot s-ar fi deschis undeva. Și cum puteam să trăiesc mai departe știind că am fost atacat cu antrax? Și că se poate întâmpla din nou, cine știe cum și când... Nu, totul era grav, am decis noi, și trebuia să mergem cu plicul la poliție.

Nu mi se mai întâmplase așa ceva în viața mea. Acum înaintam în poveste cu inconștiența visătoare cu care mergi spre sala de operație, când ți-e și teamă, dar parcă simți și o curiozitate ciudată, o voluptate de a trăi ceva important, semnificativ. Fusesem atacat cu antrax. Mergeam cu mărturia la poliție. Păi asta chiar era ceva, față de lâncezeala vieții noastre burgheze. Avea probabil să se scrie-n presă, să se anime peisajul pentru o vreme.

Ne era clar că nu trebuia să intrăm în prima secție de cartier. Un asemenea caz merita o soartă mai bună. Am luat-o pe Calea Victoriei, pe lângă magazinul Victoria, unde știam că e sediul central al Poliției. Pe jos era o fleșcăială mizerabilă și începuse iar să cadă lapovița. Sediul era acolo, într-adevăr, dar totul era-ncuiat. Nici un loc pe unde să poți intra. Ghereta din față părea singurul loc animat. Ce să facem, ne-am dus la ghișeul ei și ne-am spus păsul insului de-acolo, un polițist fără chipiu. Tipul ne-a ascultat cu înfățișarea absentă a tuturor paznicilor și șefilor de gară, care se uită la tine ca la un obiect. Citise până atunci o revistă mai mult poze, n-am identificat-o. N-a zis nimic, de parcă numai povești cu antrax ar fi ascultat toată ziua. Mișcându-se cu-ncetinitorul, ca să nu-i scadă nici un dram din demnitate, a pus mâna pe telefon, a format vreo trei

cifre și-a zis: „Alo! Tudorică, tu ești? Ce faci, bă? Ne-o făcu Faru', ai?" Și după o controversă fotbalistică de vreo cinci minute: „Eh, dacă-s proști... Auzi, bă, e niște băieți aici... Cică au primit niște... prafuri... bombe!... avioane!... Da, cică un plic cu niște prafuri... La cine să se ducă?" Polițistul ascultă o clipă, apoi izbucni într-un râs de hienă: „Du-te, bă... acum pe bune, ce să le zic?" Ascultă în receptor, citind și din revistă, vreo zece minute, fără exagerare. În acest timp, Ioana și cu mine stăteam în lapoviță ca niște păcălici. Ne părea rău că ne duseserăm până acolo. Nu știam noi ce-avea să fie mai departe...

Insul se uită iar către noi, dar nu la noi. Era ca și când ar fi vorbit unui perete, făcând eforturi imense să-și ascundă revolta și dezgustul în fața unei asemenea situații absurde: cum să vorbească el unui perete? „Mergeți după colț, la secția antitero, căutați pe maioru' Ghilduș." Tăcu apoi ca vocea care anunță, în supermarketuri, că trebuie să se prezinte cineva la casa numărul doi. După o clipă doar, era evident că pentru el nu mai existam. Se cufundase cu totul în lectura pozelor din revistă.

3

Am dat colțul, indignați de tembelismul tipului din gheretă. Auzi: prafuri, bombe, avioane... Deja mocirla îmi intrase-n bocanci, șosetele-mi erau ude și-nghețate, numai de întâlnirea cu maiorul Ghilduș nu aveam chef. Aș fi lăsat totul baltă, dacă nu era Ioana lângă mine: aruncam eu plicul prin vreun tufiș până la urmă, riscând ca vreun domn Lăzărescu să-l snifuiască pe la încheieturi... Dar mă sâcâia mereu aceeași poveste: l-ar fi găsit pe boschetar țeapăn, înghețat sloi, cu un plic cu numele meu pe piept. Nu se făcea ca eu, negustor, să mă pui în poblic cu un ăla... un coate-goale... Mai bine la cremenal, birjar!

Și la cremenal am ajuns, în cele din urmă. Trecusem, ca-n Kafka, de o mie de ori pe străduța aceea, fără să remarc intrarea deasupra căreia scria ceva gen „Poliția Capitalei", urmat de numele a vreo zece departamente, între care „Secția de droguri și substanțe periculoase". Intrăm într-o sală anonimă, ca de circă financiară, unde mai așteptau câțiva inși, români mai vechi sau mai noi, cu privirea aceea pierdută a tuturor celor cu treburi la poliție. O tipă foarte sexy, pe nume Andreea (aveam să aflăm), tocmai ieșea dintr-un birou cu niște cești de

cafea murdare pe o tavă. „O să-ți pară rău!" îi strigă peste umăr unui ins nevăzut din birou, apoi traversă triumfal sala în diagonală, privită avid de toți împricinații, ca să dispară pe altă ușă, unde o voce insinuantă o întâmpină: „Hai, Andreea, la treabă! Ce-ai făcut atâta la Ursache? Nu cumva..." Dar ușa trântită estompă restul dialogului. Se lăsă iarăși liniștea. Noi ne-ndreptarăm timid către un fel de ghișeu, ne spuserăm iarăși povestea, scoaserăm iar punga cu plicul... De data asta insul de la ghișeu păru să ne ia mai în serios, căci se trase-napoi când se văzu cu antraxul sub nas. „Așteptați, domnul maior Ghilduș coboară imediat."

Am așteptat o eternitate. Ca să nu ne plictisim, am dat-o pe bârfe literare, pe proiecte de viitor, pe previziuni, mai luminoase sau mai sumbre, în privința carierei fiului nostru, bazate pe evaluarea aptitudinilor dovedite până la cei aproape trei anișori ai lui. Dar, cu încetul, am terminat de forfecat toți prietenii, ne-am rezolvat viitorul pe următoarele trei decenii și l-am aranjat pe cel mic pe toată viața (mecanic auto, computerist sau fotbalist, urmând să fie artist, dacă are chef, în timpul liber), și tot n-a venit nimeni să ne-ntrebe ce-i cu prafurile alea cu care ne lăudam. Mai venea liftul, mai ieșea din el câte-un tip în blugi și pulovăr, îi mai lua cu el pe 2-3 inși de pe bănci, dar se lăsa seara și pe noi ne ignora toată lumea. Aproape că ațipiserăm, când un tânăr înalt, cu ochii albaștri, se opri în mijlocul sălii și rosti cu o voce răsunătoare: „Cine e aicea cu antraxu'?"

Am sărit amândoi în picioare și-am strigat într-un glas, ca-n bancul cu ardelencele: „Noi!" Apoi l-am urmat

pe tânăr în lift. „Sunt maiorul Ghilduș", ni s-a recomandat cu o privire destul de umană (nu uitați că veneam după experiența polițistului din gheretă). „V-am lăsat să așteptați cam mult, da' ce să facem? Doar trei oameni în toată secția, vă dați seama... Păi știți dumneavoastră câți are FBI-u'? 'J-de mii de agenți, domnule, pentru orice răhățel..."

Ar mai fi adăugat ceva, dar liftul se opri și ieșirăm la etaj, pe un culoar lung și întunecat. „Mergeți dumneavoastră înainte, apoi la stânga, la dreapta și iar la dreapta, că vin și io imediat." Și maiorul Ghilduș se făcu deodată nevăzut în umbra culoarului de parcă nici n-ar fi fost. Ne-am privit dezolați. Aveam să umblăm ore-n șir prin acest castel metafizic, agățându-ne, ca arpentorul K., de maiorul Ghilduș ca de noul Klamm? Am luat-o de vreo trei ori înainte, apoi la stânga, la dreapta și iar la dreapta printre uși impersonale și ne-am întors de fiecare dată exact în fața liftului... Ce era de făcut? „Plecăm sau nu mai stăm?", spuse în cele din urmă Ioana, total dezabuzată, și tocmai când, obidit dar și întru câtva ușurat (ca atunci când mergeam la dentist și-l găseam în concediu), apăsam pe butonul liftului, se auzi deodată, în adâncul coridorului întunecat, apa trasă la closet și aproape imediat se materializă din tenebre maiorul Ghilduș, încă umblând cu degetele undeva sub cureaua de la blugi. (Un maior în blugi? Drept, cam ciudat vine... Dar în situația noastră ne mulțumeam cu orice fel de maior...) „Păi de ce-ați rămas aici? Nu v-am zis să mă așteptați în birou? Doaaaamne..." Și ne-ntoarse spatele, că așa ne

trebuia, luând-o-nainte și la *dreapta*, nu la stânga, cum ne spusese.

Îl urmarăm în șir indian până ce tânărul deschise larg ușa unui mare și luminos birou, în care un tip cu basma roșie legată la gât și pulovăr vărgat peste pântecele proeminent, de bere, vorbea în gura mare la telefon. Ce spunea era debordant, aiuritor și înveselitor la culme. Doar jalnica noastră condiție de petiționari cu morcovul antraxului intrat pân-la capăt, și pe lângă asta uzi de la lapoviță și osteniți de orele de anticameră, ne-a salvat de la hlizeli și pufnituri nelalocul lor într-o secție de, totuși, poliție.

„Cât să mai bag în gura ta?" răcnea individul, umblând de colo-colo cât îi permitea firul telefonului. „Sunt și eu om! Nu mai pot! Am ajuns în ultimul hal! Vezi că abia mă mai țin pe picioare și tu nu știi altceva decât gura, gura, gura! M-ai înnebunit!" „Mă omoară cu zile femeia asta", ni se adresă pe neașteptate și nouă, luându-ne ca martori ai necazurilor sale. Apoi iarăși în receptor: „La copil nu i-am luat bicicletă, că n-am avut de unde. Eu m-am lăsat de toate, umblu ca ultimul om, uite (și ne arătă mâneca pulovărului, ca și când noi am fi fost femeia cu care vorbea), pulovărul de pe mine are o gaură de să bagi degetul. Am făcut cinci împrumuturi la bancă pân-acum. Cinci unul după altul! Nici să nu te gândești să mai fac încă unul! Nu mai pot! Cu ce le garantez? Cu pielea de pe mine? Cu leafa de polițist? Gura asta a ta e sac fără fund, mă bagă-n mormânt! Măcar spune-mi o dată cât mai vrei, să știu și eu o treabă..."

Insul cu basma roşie mai ascultă ce mai ascultă în aparat, apoi răcni iar, privindu-ne-n ochi: „Nu, nu şi nu! Nu, domnule!... Hai, că am treabă. Mai vorbim acasă, dar să ştii că e ultimul meu..."

„Poftim, tot ea închide", ne zise, roşu de indignare, şi trânti şi el receptorul în furcă.

4

— Dânsul este colegul meu, locotenentul Văcărescu, ne spuse jenat maiorul Ghilduș. Știți, suntem în restructurări, e cam haos pe-aici. Cum vă spuneam, suntem deocamdată doar trei colegi, trebuie să ne mai vină vreo doi săptămâna viitoare... Celălalt maior e pe teren... Ia spuneți, care-i problema?

Ioana-i mai îndrăzneață decât mine și, de obicei, mă ferește de corvoada de a vorbi cu oameni necunoscuți. La telefon răspunde numai ea. La ghișeele de toate felurile bagă ea capul pe ferestruică și explică. Până și când merg să mă tund, ea-i spune frizerului cum să-mi taie părul, de parc-aș fi mereu cu mămica la Ciufulici. Și de data asta deschise gura să explice, pentru a zecea oară deja, situația noastră, când tipul pântecos, care se plimbase pân-atunci nervos între cele două ferestre, o întrerupse neașteptat.

— Nevastă-mea, domnule. Să mai zici că n-au dreptate ăia care spun că femeia nu e om, adică (privind spre Ioana) măcar unele dintre ele... Își pune dinții, acum a apucat-o. Și vrea să-i pună pe toți odată, de mă scoate din minți. Înțeleg să te duci la dentist, să-ți pui anu-ăsta o coroniță, la anul o punte, o lucrare...

Dar toată gura deodată? Și la un cabinet particular? Când știe situația noastră? De doi ani fac împrumuturi peste împrumuturi. Știți cât am băgat în gura ei pân-acum? Așa, estimativ...?

— Ei, zice Ioana, speriată de cifrele care aveau să urmeze inevitabil, lăsați că merită, ca să aveți o soție frumoasă...

— Frumoasă! O fi ea frumoasă, dar... Unde să mai fac, domnule, al șaselea împrumut? Că mă dau ăștia afară din poliție dacă aud... Da', mă rog, fiecare le știe pe-ale lui... Spuneți, spuneți, ce s-a-ntâmplat?

Păi, uite, explicăm noi, deja rutinați, am primit un plic din Danemarca și bănuim că plicul ar putea conține antrax. Am vrut inițial să-l aruncăm, dar apoi ne-am gândit că...

— Unde e plicul? întrerupse Văcărescu, care se mai decongestionase puțin.

Am scos din sacoșa de pânză punga de la Humanitas, brăzdată-n cruciș și-n curmeziș de benzi transparente de scoci și-am început, cu infinită grijă, să dezlipim colțurile puțin câte puțin. Îmi părea rău că aruncasem, imprudent, mănușile la ghenă. Degetele mă frigeau acum mai tare ca oricând.

— Stai, domnule, că ne apucă noaptea dacă ne moșmondim așa, zise același polițist neverosimil, cu basma roșie la gât. Aici e nevoie de o mână expertă.

Și deodată-l vedem că înhață punga, smulge fâșiile de scoci și vâră mâna până la cot în ea. Când o scoate, plicul mare, mototolit și bălțat se arată deodată-n lumina scăzută ce venea de pe ferestre, și, halucinație sau nu,

un norișor de praf se răspândea din hârtia lui poroasă în toate direcțiile. Antraxul! Descreieratul ne-o făcuse! Se nenorocise și pe el, ne terminase și pe noi. M-am uitat la Ioana: evident își ținea respirația. Am făcut și eu același lucru pân-am simțit că mă-nverzesc. N-aveam s-apuc nici măcar vârsta lui Nichita, mi-am spus cu durere. Câte capodopere aveau să rămână nescrise!

Stăteam acum, în jurul aceleiași măsuțe, noi și cei doi polițiști, holbându-ne la plicul așezat cu fața-n sus, plinuț și mâzgălit cu pastă albastră, neagră și roșie de sus până jos. Văcărescu dădu să aplice și plicului tratamentul radical care funcționase cu sacoșa, dar de data asta Ghilduș, mai înțelept, îl opri:

— Stai, tată, că ăsta e corpul delict. Ia să vedem. Hm, aici parc-ar fi niște foi...

— Și, uitați, mai jos, aici, nu vi se pare că e o punguță cu ceva? zic și eu, păstrându-mi arătătorul la câțiva centimetri buni de anvelopă.

Văcărescu puse și el mâna. Pipăiau acum amândoi atât de pasionat plicul cel mare, că hârtia i se subția vizibil sub degetele lor. Norișorul creștea în amurgul de iarnă, umplând biroul.

— Băi, să știi că s-ar putea să fie... Ce chestie!... Băi, ce lepre... uite-aici... uite și-aici...

Așa trebuie să fi frecat Aladin lampa fermecată, în peștera lui. Ce djin avea să ni se arate deodată, răbufnind pe la un colț al scrisorii?

— Și când te gândești ce scule avem, zise cu obidă maiorul, ridicând plicul și privindu-l în zare. Cele mai tari instrumente, domnule, pentru cazuri din astea,

primite direct din America. Da' nu le-am despachetat încă, v-am zis că suntem în restructurări, e o bulibășeală pe-aici... Avem și pungi speciale de plastic, pentru mostre, cântare fine, de-ți cântărește până la moleculă, și chestiile alea... cum le zice, Costică? contoarele alea pentru radiații... Că și radiațiile sunt tot de domeniul nostru. Da' toate-s în depozit...

— Zi-le și de câini, adăugă locotenentul Constantin Văcărescu, așa cum, de-acuma știam, îi suna numele complet.

— Avem și câini, maiori și colonei (știți că au toți grade militare, nu?), experți în substanțe periculoase. Au ăștia un nas! Păi dacă era aici Zidane imediat știai ce e-n plic, nu mai trebuia laborator.

— Zidane e foarte tare, nene, câte premii n-a luat ăsta la viața lui... Colonel plin. Rație extra. Da' asta e, în momentu-ăsta n-avem nici câinii, n-am voie să spun unde sunt.

Cei doi schimbară priviri rapide. Evident, regretau enorm că nu puteau spune ce știau.

— E secret, domnule, e ceva pe graniță...

— La Nădlac..., completă Costică, dar șeful său îl fulgeră cu privirea.

— Nici un cuvânt mai mult! Apoi se-ndreptă de spate, bătu puternic cu palma în plic și zise relaxat, cu un ton de om de lume: Păi hai să trecem la treabă. Cum ziceați că vă cheamă?

— Cărtărescu, îi zic, făcându-mă mititel.

Am oroare să-mi spun numele. Mai sunt și inși care nu mă recunosc după figură, nu sunt nici atât de popular, dar de obicei, când îmi spun numele la poștă, la plata luminii sau Dumnezeu mai știe pe unde, se găsește câte unul de la rând să mă-ntrebe: sunteți scriitorul? Și-atunci trebuie să arborez zâmbetul meu cel mai modest și să răspund pierdut, cu ochii-n pământ: „Mda...", fiindcă altfel pare că fac pe nebunul și-i sfidez pe cei care se holbează la mine și care nu sunt și ei scriitori. De două-trei ori mi-am luat inima-n dinți, pe stradă, și i-am zis vreunei fete care venise-ntr-un suflet să-mi ia un autograf: „Îmi pare rău, dar mă confundați", sau și mai rău: „Cum ați zis? Cărtărescu? Cine-i ăsta?", dar de fiecare dată mi-a părut rău. Aici însă, la poliție, mi-am dat repede seama că nu era cazul: băieții erau total nevinovați în ale literaturii. Dac-aș fi zis Cioran, Noica sau Breban ar fi rămas la fel de impasibili.

— Cărtănescu și mai cum?

— Mircea.

— Știți ce? Completați dumneavoastră o declarație în care scrieți tot ce vi s-a întâmplat. Costică, dă-i tu

domnului o foaie de hârtie și adu modelu' ăla vechi, știi tu, să știe dumnealui cum să scrie. Eu trebuie să plec acum, că mă așteaptă Bercea.

Ne ridicăm de la masă, dăm mâna cu maiorul Ghilduș, care dispare, după obiceiul lui, de parcă l-ar fi înghițit pământul, și rămânem cu totul și cu totul pe mâna lui Văcărescu. Se-ntunecase bine, abia se mai vedeau sticlind, în birou, suprafețele dinspre fereastră ale scaunelor și măsuțelor. Văcărescu nu părea să observe asta. Era muncit mai departe, se vede treaba, de problema gurii neveste-sii. M-am ridicat eu, iarăși, până la urmă, și am aprins lumina.

— Uite cum facem, zise locotenentul, trăgându-se de colțul basmalei de la gât. Dumneavoastră povestiți și eu formulez. Îmi spuneți, așa, câte-un lucru deodată și vă dictez eu după aia ce să scrieți. Că scrisul cere experiență, nu se pricepe toată lumea ca la fotbal. Omu' nu știe ce să zică mai întâi, dacă-l iei repede și-l pui să dea o declarație, începe din mijlocu' grămezii, ca găina: „Dom'le, eram pe stradă și să vezi că vine unu la mine și nu'ș ce, nu'ș ce..." O bulibășeală-ntreagă din care nu mai pricepi nimic. Păi nu așa, tată. Și lucrurile astea se fac cu șartul lor, uitați modelul aici: subsemnatul cutare... domiciliat... legitimat cu B.I. numărul... Ia scrieți și dumneavoastră. Sub-sem-na-tul... (adică cum vă cheamă), do-mi-ci-li-aaaat... Aici spuneți dumneavoastră unde stați, strada, numărul, sectorul... Buletinul, CNP-ul (îl știți pe de rost?)... Bun! Acum trecem la poveste. Scrieți. Când ziceați că ați primit plicul?

— Azi-dimineață.

— Bun. „În dimineața zilei de cutare..." Erați acasă?

— Da.

— „...aflându-mă la domiciliul meu..." Ei, ce s-a-ntâmplat?

— A sunat telefonul.

— „Am fost înștiințat la telefon de către secretara revistei..." Ce revistă?

— *Lettre internationale.*

— Cum? Văcărescu ne privi bănuitor. Stai, domnule, nu încurca borcanele. Eu te întreb acum de revista noastră, românească, de unde ți-a dat telefon, nu de aia din Danemarca!

— Păi tot așa îi zice.

— Cum tot așa?

— Da, *Lettre internationale...*

Ne băteam joc de el? Nu, deloc, m-am grăbit să-l asigur. Era simplu. *Lettre internationale* era o revistă care apărea, sub același nume, în mai multe țări din Europa, între care și România, și Danemarca. Dar atunci de ce nu i-au tradus numele în românește, să înțeleagă și omul, că dacă te duci să o ceri de la chioșc ți se limbă plimba-n gură, nu mai știe vânzătoarea ce să-ți aducă. Asta e treaba lor, i-am răspuns, la care Văcărescu s-a uitat la noi plictisit: fie și-un lup mâncat de oaie...

— Bine, scrie-așa cum ai zis. Ne tutuiam acum, fără ca eu s-o fi aflat, după modelul de la mahala: „Domnișoară, sunteți singură sau ești cu mă-ta?"

Am asudat o oră-ntreagă compunând declarația respectivă. Rezultatul era de-a dreptul halucinant. Nici

în documentele de partid nu se mai pomenise o asemenea limbă de lemn, atâtea gerunzii și infinitive, perifraze și anacoluturi. Nu se știe de ce, plicul apărea mereu sub numele (mai nobil, se pare) de „anvelopă", era „inscripționat", nu scris, „transversal și longitudinal", nu în cruciș și-n curmeziș, cu „stilou cu bilă de diverse culori", nu cu pixul. Și așa mai departe, pe vreo trei coli scrise mărunt, de mă durea încheietura, căci eu fusesem în tot acest timp brațul care execută, iar locotenentul – mintea care comandă. Văcărescu era nespus de mulțumit. Se mângâia pe burtica lui rotundă cu gesturile duioase ale unei gravide.

— Ei, până la urmă s-ar zice că am scos-o la capăt amândoi, vorba ceea: mama-mpunge și io trag... Acu' mai avem un hop de trecut: trebuie s-o vadă colonelu'. Dom' colonel Plopeanu, poate-ați auzit de el, e o somitate, a fost luna trecută și pe Tele 7 ABC. Stați dumneavoastră aici, și eu mă duc la dânsu-n birou. Vin într-o clipă.

Pe acele culoare se pare însă că vremea nu vremuia, sau vremuia mai lent decât ar fi fost firesc. Clipa lui Văcărescu se făcu o eternitate. Ne-am luat din nou la forfecat cei câțiva prieteni, am făcut și desfăcut clasamente literare, am pus iar primii treizeci de ani din viitorul copilului nostru la cale... Afară era acum noapte de-a binelea. Nu ne venea să credem: petrecuserăm o zi întreagă în sediul poliției, noi, care până atunci intraserăm în vreo secție doar ca să ne preschimbăm buletinele. În lumina portocalie a stâlpului de neon ce se vedea pe fereastră începuse să fulguie. Ne-ntrebam

dacă aveam să ne lăsăm oasele pe coclaurii aceia, când am auzit în fine pași grăbiți (și parcă împleticiți) pe coridor, ușa s-a dat dramatic de perete și locotenentul, mai roșu decât basmaua lui la față, transpirat și cu disperarea zugrăvită pe chip, ne flutură paginile declarației, făcute sul, prin fața ochilor:

— E nenorocire, ne spuse gâfâind, ne-a dat-o s-o facem din nou!

6

... Și am făcut-o din nou, după alt tipic, deloc mai grozav decât primul, așa cum în armată, de câte ori ne venea alt ofițer, trebuia să reînvățăm să batem pasul de defilare. Pe la șapte seara eram gata și cu noul raport, pe care Văcărescu (Costică, pentru intimi) îl luă ca să fie din nou supervizat de faimosul colonel Plopeanu. „Să fie primit", ne rugarăm și noi din toate slabele puteri care ne mai rămăseseră.

Eram frânți de oboseală, flămânzi și tulburați ca de un vis ciudat, în care se făcea că fuseserăm atacați cu antrax și petrecuserăm o zi întreagă pe culoarele și-n birourile poliției, în compania unor arătări de felul omizilor vorbitoare și-ale pisicilor numai zâmbet din *Alice în Țara Minunilor*. Locotenentul se-ntoarse, de data asta triumfător, cu documentul ștampilat chiar de faimoasa mână a faimosului colonel de la Tele 7 ABC, și eram în fine liberi să părăsim instituția ca să mergem la cășile noastre. Luă plicul de pe masă, îl vârî într-un alt plic, încă mai vechi și mai jerpelit decât el, cu nu știu câte adrese consecutive tăiate cu linii ferme de pix și, cu el la subțioară, ne întinse mâna:

— O să vă dăm noi un telefon când vine rezultatul de la laborator. Acum, pe noi ne scuzați, știți, suntem

în restructurări și trebuie să ne mai vină niște colegi, așa că... Dac-aveam și sculele, și pungile ermetice, și câinii ăia, făceam totu-n zece secunde, pe cuvântu' meu. Mai e și ghinion pe lume... Tocmai acum s-a-ntâmplat să fie și ceva strict secret la Năd...

— Lăsați, lăsați, noi vă mulțumim mult, ne-am grăbit să-i tăiem vorba într-un glas, ca să nu mai auzim și alte secrete de serviciu sau personale (vai, gura nevestei, împrumuturile...) ale lui Văcărescu. Așteptăm acum telefonul dumneavoastră.

Am plecat împăcați. Făcuserăm cele necesare. Nimeni n-avea să moară dintr-o imprudență de-a noastră. Interpolul avea să intre-n acțiune și să depisteze criminalul internațional care ne schimbase (măcar pentru o zi) viețile. În ciuda oboselii, am ținut-o pe tot drumul spre casă într-un dat pe ghețuș, o hăhăială și-o bătaie cu bulgări. Acasă am înfulecat din frigider rezervele pe o săptămână și ne-am culcat cu antraxul în gând, ca să visăm de antrax.

Ne-a trezit un telefon, pe la șapte dimineața:

— Alo, maestrul Cărtărescu?

Când aud expresia asta mă apucă dracii, mai ales la o oră indecentă.

— Ce doriți?

— Maestre, v-am fost student la facultate, nu știu dacă vă mai spune ceva numele de...

— Ce dorești, domnule? Știi cât e ceasul?

— Îmi cer mii de scuze, știți, meseria... Lucrez la ziarul *Vocea*. Se-aude că ați primit un plic cu antrax... Vă rog să elaborați un pic despre...

Formidabil! Toată ziua de ieri fuseserăm pe drumuri, nu vorbiserăm cu nimeni. Îmi închisesem până și telefonul mobil. Nici măcar prietenii noștri apropiați nu știau nimic. Ce Dumnezeu, ziariștii ăștia dorm la poliție? Sau cu polițiа-n pat? Morocănos, am refuzat să „elaborez", am închis telefonul și m-am culcat la loc. Toată ziua mi-am imaginat, apoi, scenarii cât se poate de diferite ale poveștii care mă absorbise în pântecul ei monstruos. În cazul cel mai fericit, laboratorul detecta praful, germenii teribili erau apoi distruși și începea ancheta internațională. Danezul malefic era prins și băgat după gratii înainte de a lovi din nou. Dar să nu uităm că ne aflam în România. De ce trebuiau laboratoarele să fie mai profesioniste decât polițiștii în blugi cu care avuseserăm de-a face? Dacă laborantul băga și el în gura neveste-sii? Dacă aveau și ei restructurări? Dacă și câinii lor aveau guturai sau căpușe, sau mai știu eu ce? Cu substanțe periculoase se lucra atent, sub curent de aer. Dacă vreun idiot inversa mersul ventilatorului, astfel că prin gura de aerisire a laboratorului ar fi ieșit deodată un nor de antrax, mare cât o ciupercă nucleară, acoperind tot orașul? Îmi imaginam milioane de morți, din Militari în Balta Albă, ba chiar și prin comunele limitrofe... Și eu singur vinovat de absolut toate. Aveam să rămân în istorie, alături de Gingis Han, Stalin, Hitler și Pol Pot. Când avea să vină vorba de România, străinii n-aveau să mai spună „Yes, Hagi, Nadia, Ceaucescu...", ci „Yes, we know, Cartarescu..." Îmi îngheța sângele-n vine.

Seara m-am apucat să citesc presa pe internet, ca de obicei, și nu mi-a venit să-mi cred ochilor. Era plină

de ştiri ca trase la indigo, doar titlurile difereau: „Cărtărescu atacat cu antrax", „Antrax pentru Cărtărescu", „Cunoscut scriitor ameninţat cu antrax", „Autorul *Orbitorului* primeşte antrax"... O poză de-a mea, cine ştie când, de cine şi în ce scop făcută, în care apăream cu sclipirea maliţioasă-n ochi a lui Vlad Ţepeş, însoţea toate articolele, făcându-i probabil pe mulţi cititori neatenţi să creadă că eu eram cel ce dăduse antrax la tot cartierul... Preşedintele de-atunci al Uniunii Scriitorilor dădea şi el o scurtă declaraţie din care reieşea un fel de tristeţe că nu se gândise el însuşi să mă anihileze în acest fel până atunci. I-o luase altcineva înainte. Până şi eu însumi declarasem câte ceva, în somn probabil, fostului meu student şi altor câtorva ziarişti. Spumegam de furie neputincioasă: „O să-i dau în judecată, o să-i... mama lor şi-a cui i-a-nvăţat gazetăria!"

A doua zi, firește, prietenii erau pe mine, dar nu la mine, căci, cine ştie... Preferau să vorbească la telefon: era, oricum ai lua-o, mai sănătos. Mi-au dat o grămadă de sfaturi folositoare, mai ales ce să fac dacă am simptome ca de guturai. Cel mai bine era să mă înfiinţez la Fundeni, fiindcă secţia lor de reanimare e cea mai modernă din ţară, a scris şi în ziar. La facultate, un coleg m-a lăsat cu mâna întinsă. „Bună, bună", mi-a spus şi s-a fofilat, cu mâna ascunsă la spate, căci în papilele amprentelor digitale încape o tonă de antrax, dacă ştii s-o repartizezi cum trebuie. Într-un cuvânt, după o lungă perioadă de obscuritate literară (dar ce mai e literatura în ziua de azi?) eram, în sfârşit, în centrul atenţiei.

7

Trecuseră vreo patru-cinci zile tensionate, când în sfârșit am auzit o voce bine cunoscută la telefon:

— Alo, domnu' Cărtănescu?

— A, bună seara, domnule locotenent, așteptam telef...

— N-a fost, domnule, nici un antrax, ne-ai pus pe drumuri degeaba. Tocmai ne-a venit rezultatul de la laborator.

Am rămas consternat. La asta nu mă așteptasem, nu intra în scenariile mele. Cum spuneam, în toată acea perioadă mediile înnebuniseră cu antraxul. Se semnalaseră atacuri nu doar în America, ci peste tot în lume, în Rusia, de pildă, în câteva țări africane... Se vorbea despre sustrageri de antrax din laboratoare, încercări de împrăștiere a germenilor cu avioane de stropit recoltele... Clădirea Capitoliului însuși fusese evacuată de câteva ori ca urmare a unor telefoane anonime... Cum să nu fi fost antrax în plic? Atunci de ce mi se scrisese din Danemarca, unde nu aveam nici un cunoscut? De ce scria pe plic „*Why don't you sneeze*"? Și ce era cu senzația aceea suspectă, de pliculeț cu pudră, undeva în fundul plicului? Venise și Ioana lângă mine și asculta cu răsuflarea tăiată.

— Hai să vă zic ce e-n plic, că-l am în mână, deschis, cum te văd și cum mă vezi. Păi e... uite... ce credeați că e antrax era doar un șervețel!...

— Cum, un șervețel?

— Da, dom-le, un șervețel roșu, din alea groase, cu multe straturi, cum se face la ei. Și o are desenată pe Gioconda pe el. Da' e pătată de ceva, cred că au scăpat niște acizi de-ai lor de la laborator peste plic... Stai să-l despăturesc, poate mai e ceva înăuntru... Nu e nimic, dom-le, un șervețel ca toate șervețelele. Ăsta stătea așa, umflat și moale, de-am crezut cu toții că e pulbere...

Nu ne venea să credem. OK, fuseserăm niște idioți, puseserăm lumea pe drumuri degeaba, dar ce nebunie se-ntâmpla totuși? Ce era cu șervețelul? Începuse deja să-mi crape capul de durere.

— Și mai e ceva în plic. Niște hârtii. O scrisoare bătută la mașină (da' se vede că nu e originală, e xeroxată) și niște tăieturi din ziare, tot xeroxate, la a suta mână, de abia dacă se mai deslușesc literele și pozele. Și mai e un cartonaș albastru pe care scrie ceva...

— Ce scrie?

— Nu știu, e-n englezește... Ca și scrisoarea. Tăieturile din ziare sunt... stai să văd... unele în englezește, că sunt pline de „ză", știți, ca formațiile alea, Ză-brelele, Ză-duf, Ză-păciții... Altele sunt în limba lor, în daneză, că au o-urile tăiate, cum se pune la șuruburi, să știi ce „fi" sunt. Și gata, am dat de fundul sacului. Nu mai e, domnule, nimic în plic. Ce antrax, ce vrăjeli... Da', oricum, se cheamă că noi ne-am făcut datoria, am rezolvat cazul, ni-l trecem la realizări. Vă spun și io

noapte bună, și dacă mai e ceva, prafuri, chestii... știți acum unde ne găsiți...

— Stați așa, nu închideți, am strigat. Domnule, totuși... vrem să știm și noi ce-a fost aiureala asta. Nu ne lăsați așa, în ceață. Chiar dacă n-a fost antrax, vrem să știm și noi ce...

— Duceți-vă, domnule, la culcare liniștiți și ziceți mulțumesc lu' Dumnezeu că n-a fost nimic. Cine știe multe moare repede, vorba aia.

Da, dar totuși... Măcar să ne uităm puțin prin hârtiile alea, dacă nu cumva e secret de serviciu.

— Nu e, tată, veniți și uitați-vă pe foi cât vreți. Doar plicul să ni-l lăsați nouă, că trebuie să rămână la dosar, ca probă că am rezolvat cazul.

Am închis și ne-am uitat unul la altul. Toată chestiunea ne depășea imaginația. Atâta timp cât fusese vorba de antrax, oricât de absurd ar fi părut să fim noi, niște bieți șoarici neînsemnați, cei amenințați, lucrurile mai aveau o noimă, o motivare. Dar acum... Ce șervețel, ce Mona Lisa, ce hârtii? Am petrecut seara și o bună parte din noapte încercând să ne dumirim, făcând ipotezele cele mai absurde, ca atunci când pierzi ceva prețios și, în disperare, cauți și acolo unde lucrul ăla nu poate fi în nici un caz. Securitatea, cu mâna ei lungă, trimisese pe cineva la Copenhaga și-mi pusese plicul la poștă de acolo. De ce? Păi, ca să mă intimideze... Ce, parcă pe Culianu nu-l terminaseră tot așa, fără motiv aparent? Își mai arătau și ei mușchii din când în când. Dar atunci mi-ar fi pus naibii antraxul în plic, dacă tot au plătit marca poștală, căci lui Ioan Petru doar nu-i

trimiseseră vreun șervețel purpuriu cu Mona Lisa pe el. Sau mai putea fi și altceva: niște amici din lumea literară, dintre cei care mă urăsc, or fi ajuns pe acolo, în vreun schimb cultural, și și-or fi zis: „Ia stai, nene, că ți-o facem noi, mama ta de impostor!" Și apucă-te să scrii cine știe ce aiureli în engleză și daneză, să bagi șervețele în... Nu, nu ținea deloc... Nu era nevoie de mascarada asta ca să mă scoată din minți. Aveau ei metodele lor: o cronică într-un ziar te poate face de doi bani cum nici nu-ți închipui. O șoaptă la urechea cui trebuie poate să te discrediteze pe zece ani. Nu era stilul confraților mei. Aici trebuia să fie ceva mult mai bizar și mai întortocheat.

Chiar a doua zi am fugit amândoi la poliție, am intrat din nou în holul larg de la parter, unde aproape că am dărâmat-o pe Andreea, ieșită din nou cu cafelele din același birou, l-am așteptat iar vreo jumătate de oră pe maiorul Ghilduș... Parcă eram în *Anul cârtiței*, filmu-ăla de acum câțiva ani. Din nou liftul, din nou culoarele kafkiene, din nou biroul pe ale cărui ferestre largi ningea furios, și chiar (ne-am cutremurat) din nou locotenentul Văcărescu vorbind cu nevastă-sa la telefon. Romanul polițist se transformase într-unul SF, cu bucle și paradoxuri temporale... Dar ne-am liniștit imediat, căci tipul, care nu mai purta basma roșie la gât și nici pulovăr în dungi (din compoziția lui urmuziană rămăsese numai pântecele de bere), a închis imediat ce ne-a văzut și, ceremonios, ne-a poftit înăuntru. Apoi, fără un cuvânt, a descuiat un fișet de metal și s-a-ntors la măsuța noastră cu faimosul plic, mai boțit

ca oricând, desfăcut brutal, cu degetul, parcă, pe toată lungimea lui.

Gravi, frunte lângă frunte, cutremurați deja de revelația pe care ne-o rezervau paginile misterioase, am început să citim. Pe măsură ce devoram o pagină după alta, uimirea noastră nu mai cunoștea limite.

8

Cu foile scrise-n daneză am terminat repede. Cum am spus, erau xeroxuri foarte proaste, foarte șterse, ale unor articole de ziar sau revistă, însoțite de poza, repetată de câteva ori, a unui individ care putea fi oricine, de la Bin Laden la Bill Gates, într-atât de înecată și zgâriată era fotografia. Pe verso, filele ar fi trebuit să fie albe, dar erau mâzgălite incomprehensibil cu pixul: niște omuleți desenați primitiv, ca de copii de trei ani, un fel de agregate ciudate, parcă niște sexe obscene, care puteau fi însă și pești într-un acvariu... Desene specifice de oligofren sau de ins atins de Alzheimer, „concluzionă" Ioana, strâmbând din nas...

Paginile englezești începeau cu un CV, bătut la mașină, cu litere Courier 12, roase ca de șoarici. Bienale, expoziții... Hopa! Un artist, car'va's'zică! Aici ne-am pleznit cu palma peste frunte: Dumnezeule mare, ce antrax, ce vrăjeli? E *mail art*, domnule, cum nu ne dăduserăm seama? Că doar fusese și la noi o aiureală de felu-ăsta, încă pe vremea lui Ceașcă. Eu însumi primisem, de la diverși amici care cochetau cu arta, scrisori absurde, conținând colaje, boabe de grâu, lame de ras, bucățele de film nedevelopat, pe vremea când locuiam

în Colentina și coboram zilnic, de cinci-șase ori, cele opt etaje ale blocului ca să mă uit în cutia de scrisori, așa cum azi îmi verific obsesiv mailul. Nici atunci, ca și acum, nu-mi scria nimeni, dar eu tot nu pierdeam nădejdea. Mă-nfuriam îngrozitor când dădeam de încă o încărcătură de mail art, pe când eu așteptam, într-un fel de fantazare umedă, vreo scrisorică de la o improbabilă admiratoare... Când auzeam de mail art, îmi venea și mie să scot pistolul...

Dar să nu ne pripim, să citim mai departe. Tipul, un danez, firește, participase la numeroase expoziții, individuale și de grup, mai ales prin părțile nordice, în Suedia, Danemarca, Finlanda, dar și la Londra, și chiar în Israel. Sub datele seci ale CV-ului, ce se oprea prin 1983, era o lungă completare scrisă mărunt, cu tuș, se pare, din care te edificai pe deplin asupra felului de artă practicat de individ.

Aici aș vrea să-i rog pe cititorii mai slabi de înger, de inimă sau de cunoștințe artistice să se abțină de la comentarii care, apoi, ar putea fi folosite împotriva lor. Căci de la știrea, din CV, a participării artistului la Bienala din Turku, să zicem (mă feresc ca de naiba de date reale), o săgeată strâmbă trimitea la explicația de dedesubt: „Proiectul cu care am fost admis a constat din folosirea closetului din clădirea muzeului de câte trei ori în fiecare zi cât a durat bienala." La Helsinki, artistul prezentase un happening, „*Farting in public*", ce fusese recenzat la pagina de cultură a celor mai mari ziare finlandeze. Din păcate, câteva mai reacționare refuzaseră să publice și fotografiile de la eveniment, care-l

arătau pe artistul vizual, cu pantalonii în vine, în mijlocul unui restaurant de lux, înțesat de lume bună. „Ăsta cred că s-a inspirat din bancu-ăla cu *siamo poveri, ma onesti*", comentează Ioana, cu gura până la urechi. Trienala de nu mai știu unde îl avusese de asemenea invitat de onoare. Acolo expusese o lucrare constând din conducerea publicului pe scări în jos, spre closete, adunarea asistenței în spațiul destul de meschin dintre urinoare și compartimentele WC-urilor, mâncarea rapidă, în întregime, a unui tort roz, uriaș, vârârea, după câteva minute de suspans, a degetelor pe gât și împroșcarea amatorilor de artă cu jeturi de substanță stomacală proaspătă. Mai bine de douăzeci de iubitori de artă contemporană plecaseră acasă purtând în haine aroma de neuitat a acelei experiențe, se lăuda pictorul.

Artistul era specializat în muzee. Un țâș aici, pe furiș, peste marmura unei sculpturi baroce, o flegmă dincolo, când nu se uita gardianul, între ochii vreunui rege al Bavariei dintr-o pictură în ramă grea de abanos – un cârnăcior de producție proprie, adus în șervețel și așezat, vertical, pe creștetul unei pisici de piatră sumeriene – cam în zona asta se mișca băiatul. Dar, vorba lui Creangă, și asta-i o avere când e omul sănătos...

Cu mare generozitate, aflam undeva la sfârșit, maestrul ne trimitea, ca o introducere la modesta cerere ce avea să ne-o facă, o lucrare originală, garantată cu propriul cuvânt de onoare (căci nu semna operele din principiu): un șervețel purpuriu cu imaginea Giocondei, stropită vizibil pe față și piept cu propriii lapți ai artistului. De inspirație duchampiană, dar împinsă

mult dincolo de banalizatele mustăți, opera fusese produsă în o mie de exemplare și trimisă pe câte adrese putuse autorul găsi, în lumea întreagă. Procesul tehnologic fusese mai complex decât în cazul celorlalte opere ale pictorului. Șervețelele fuseseră așezate câte douăzeci pe o planșetă, cu Gioconda-n sus, și stropite deodată, într-o năpraznică eliberare de creativitate à la Jackson Pollock. Totul fusese repetat de cincizeci de ori, ceea ce-l adusese pe artist la o totală epuizare, la o „crampă a pictorului" din care nici azi nu-și revenise pe deplin.

Și noi, care pipăiserăm șervețelul îndelung, ba chiar încercaserăm să scoatem cu unghia petele alburii de pe surâsul Giocondei... L-am împins cu scârbă la o parte și, stăpânindu-ne diverse reflexe, am continuat, stoici, să citim. Următorul și cel mai savuros document era o scrisoare deschisă de protest, trimisă celui mai mare cotidian danez (căci insul nu se-ncurca cu fițuici de mâna a cincea), dar rămasă până-n prezent nepublicată. Textul era halucinant.

9

„De treizeci de ani mă lupt cu porcii de filistini, cu naziștii care și-au făcut cuiburi călduțe în blestematul („*fucking*") Occident, profitând de împuțitul („*lousy*") nostru mod de viață", începea scrisoarea de protest, scrisă cu nenumărate greșeli de literă, dovezi ale furiei oarbe ce-i dădea autenticitatea. Nu are sens s-o reproduc în întregime. Porci în sus și porci în jos, „*nazis*" cât cuprinde, „*fuck*" și „*fucking*" – vreo douăzeci și cinci la sută din greutatea cernelii tipografice se ducea în astfel de calificative. Reconstituită dintr-o grămadă de paralogisme și anacoluturi, povestea suna până la urmă cam așa:

„Eu, Olaf Jensen (să zicem), unul dintre cei mai mari artiști *scat* în viață, dacă nu cel mai mare, am suferit de curând un afront nemaipomenit, dovadă vie a decadenței civilizației vestice, a prăbușirii tuturor valorilor, de mult prezise de marele Nietzsche. Azi, când împuțiții de naziști care ne conduc bagă miliarde în propaganda făcută globalizării, când Coca-Cola și McDonald's-urile pârjolesc pământul ca fiarele Apocalipsei, când porcul de Bill Gates... (et cetera: tirada se-ntindea pe o pagină

întreagă, menționându-i de-a valma pe Madonna, Maradona, Bush, Wolfowicz, Trump, Soros, Tom Cruise, Andersen, Hitler, Oprah Winfrey, Jack Spintecătorul, Boy George și alți o sută, toți „*pigs*" și „*nazis*", firește), cultura adevărată a ajuns o Cenușăreasă demnă de milă iar artiștii au fost împinși în pragul cerșetoriei.

Dovadă istoria revoltătoare care mi s-a întâmplat la bienala de anul trecut din Copenhaga (da, domnilor, chiar din orașul meu natal, ceea ce confirmă, o spun cu tristețe, zicala biblică: „Nimeni nu e profet în țara lui"). Cum artiștii care călătoresc dintr-un oraș în altul sunt reduși la o cruntă sărăcie de sistemul transnațional care... (et cetera, altă jumătate de pagină), și cum pe timp de iarnă e ceva mai neplăcut să dormi în parcuri, hotelurile și-au făcut obiceiul ca, în timpul marilor expoziții ale muzeelor naționale, să accepte artiști în găzduire, pentru câteva zile, urmând ca ei să plătească cu o operă originală. De sistemul acesta, făcut să-i îmbogățească pe porcii de hotelieri, am profitat și eu iarna trecută, când am prezentat în cadrul bienalei proiectul meu „*Eat it!*" Am rămas în hotel, unul dintre cele mai luxoase „*pieces of shit*" din oraș, timp de zece zile. Pe culoare, sculpturi de Bourdelle, în holuri lămpi de Gallé, în camere desene originale de impresioniști... Groaznic!

Dar, pe măsură ce timpul trecea, mă frământa tot mai mult gândul că, la sfârșit, trebuia să plătesc cu o lucrare. Și n-aveam nici un pic de inspirație. La-nceput m-am gândit să spintec cu cuțitul Bonnard-ul de deasupra patului, făcându-i o tăietură („*cunt*") artistică gen

Fontana. Și vaza japoneză de pe gheridon îmi spunea ceva, parcă. Până la urmă, în ultimul moment, într-un efort disperat de imaginație, mi s-au oprit privirile pe ceainicul din argint masiv, din secolul al XVIII-lea, care trona pe masa de sticlă, lângă mapa hotelului și telefon. Venisem din oraș, unde băusem din greu, așa că vezica îmi era plină-ochi. Am pus ceainicul pe mocheta din fața patului și m-am străduit să nimeresc în el, deși jetul, nu știu de ce, se despărțise în trei șuvițe rebele. Chiar și așa, mare parte din lichid a nimerit în ceainic, pe care l-a umplut mai bine de trei sferturi. L-am înșfăcat mândru și, strângându-l la piept, am coborât cu liftul (împreună cu alți vreo cinci inși ce s-au dovedit niște porci de filistini) până în lobby. M-am dus la recepție și am așezat ceainicul pe tejghea, chiar sub nasul funcționarului de acolo, îmbrăcat în costumul său impecabil.

A urmat o discuție penibilă. Nazistul împuțit n-a înțeles lucrarea, ba chiar a insinuat că n-ar fi vorba de o adevărată operă artistică. A insistat apoi să plătesc prețul camerei, care se ridica la o sumă exorbitantă. Vă imaginați că am făcut scandal, am chemat conducerea hotelului, am adunat clienții de pe fotoliile din jur, dar lucrurile au mers cu toate acestea din ce în ce mai rău. Directoarea, o cățea nenorocită, nu doar că a întărit judecata de valoare a recepționistului (în ce calitate? aveau ei studii de artă? erau ei critici de specialitate?), dar m-a și acuzat că i-am deteriorat ceainicu-ăla nenorocit, pe care mi l-a trecut pe nota de plată la prețul unui Rolls-Royce cu toate accesoriile... Atunci mi s-a întunecat mintea și nu știu ce s-a mai întâmplat, dar

am ieșit după trei luni din închisoare, urmând ca timp de cinci ani să muncesc în folosul comunității pentru achitarea nenorocitei ăleia de notă de plată, la care porcii mi-au adăugat nu știu ce cheltuieli de spitalizare. Între timp, opera mi-a fost dezasamblată: ceainicul trimis la curățat iar lichidul, probabil, aruncat cu inconștiență la canal. Un vandalism demn de civilizația de rahat în care ne sufocăm, lumea lui Bill Gates și a celorlalți naziști împuțiți, mai sus menționați... Fapt pentru care protestez din toate puterile."

Scrisoarea se încheia cu un alt lung pomelnic de firme transnaționale și de porci ordinari, ce-și închipuiau că totul se poate cumpăra cu bani. Dar el, un artist independent, care lupta contra sistemului, n-avea niciodată să fie îngenuncheat. Ultima frază era scrisă cu litere mari de tipar. Merită, așadar, s-o scriu și eu pe un rând separat:

FUCK THE REST, I'M THE BEST

10

Ultimul document pe care l-am examinat în acea zi de pomină, stând, Ioana și cu mine, tâmplă lângă tâmplă și nemaiștiind dacă să râdem ca nebunii sau să ne punem pe plâns, a fost pătratul de hârtie albastră. Provenea dintr-un bloc de post-it, și lipiciul de pe o margine luase firișoare purpurii de la șervețelul cu Gioconda... Cu același scris colțuros, cu pixul, cu care artistul își completase CV-ul, pe acest ultim pătrat ni se dezvăluia, de fapt, scopul ultim al întregii nebunii. Ni se cerea să nu rămânem nepăsători la soarta unui om ce, în lupta titanică împotriva sistemului, fusese învins, dar nu și înfrânt. Contra modestei sume de o sută de euro artistul se oferea să-mi facă un portret după o fotografie recentă, pe care urma să i-o trimit alături de amintita bancnotă. Ca să-mi smulgă o lacrimă, adăuga că dacă numai trei sute de destinatari ai plicurilor lui, din cei peste o mie la care le trimisese, ar fi răspuns pozitiv ofertei sale, s-ar fi putut plăti măcar valoarea nenorocitului ăluia de ceainic, și astfel ar fi scăpat și el de un an de muncă în folosul comunității. Pe spatele pătratului adăugase că s-a săturat să vopsească garduri

și bănci în parcurile Copenhagăi, muncă atribuită lui în virtutea faptului că se declarase pictor. Îmi mulțumea apoi și-mi dorea „an excellent day", ca un crainic de televiziune.

Între timp, în birou fusese fojgăială mare. Noul coleg care le sosise se dovedise a fi o colegă, și-ncă una mai țapănă decât însăși Andreea, vedeta de până atunci a departamentului de poliție în care, de o săptămână, ne făceam veacul. Ghilduș și Văcărescu uitaseră cu totul de noi și se-nvârteau în jurul Teodorei, lăudându-se cu nemaipomenitul lor instrumentar adus direct din America, de la FBI, dar din păcate încă aflat, nedespachetat, la subsol, cu cazurile pe care le rezolvaseră, cu cafeaua la ibric pe care știau s-o facă... Văcărescu își sugea burta, vânăt la față de efort, iar Ghilduș (avantajat de faptul că era încă necăsătorit și n-avea grija gurii nevestei) se apleca ocrotitor peste umărul noii colege, arătându-i nu știu ce regulamente.

Ne-am ridicat, ne-am dezmorțit oasele și-am pus tot materialul la loc în plic, având grijă să nu mai atingem direct șervețelul: l-am apucat de un colț cu o pensetă improvizată dintr-un băț de chibrit rupt în două. Pe chipul Giocondei, ce zâmbea enigmatic, se deslușeau mici pete sidefii... Am spus la revedere mult-preaocupatului *threesome*, care-abia ne-a băgat în seamă („La revedere, domnu' Cărtănescu! Săru'mâna, doamnă! Dacă mai e ceva, prafuri, chestii, socoteli – de-acuma știți drumu'..."), și-am ieșit din nou în iarna orbitoare de-afară.

Am hăhăit și-am chicotit pe tot drumul, dându-ne pe ghețușurile pudrate cu zăpadă proaspătă de pe bulevard, din dreptul magazinului Flamingo, apoi din fața Primăriei. Am traversat și-am luat-o prin Cișmigiul încărcat de zăpadă. Era o zi glorioasă, o priveliște de iarnă bucureșteană pentru care merita să-i ierți multe amărâtei noastre capitale. Am întors pe toate părțile povestea plicului ce ne dăduse viața peste cap. Am ajuns până la urmă la concluzia că era încă și mai incredibilă decât dacă ar fi fost în el antrax. Artistul *scat* ne devenea tot mai simpatic, pe măsură ce ne îndepărtam de șervețel. Ce chestie, ce desfășurare de forțe, ce de xeroxuri și mâzgăleli cu pixul până să ajungă la ce-l durea pe el...

— Păi, într-un fel, își merită banii, a zis Ioana, apucând în trecere ramura unui copac și umplându-mă de ninsoare. Cum stăm cu finanțele?

— Tu vorbești serios? Ai pus mâna pe smacul escrocului și acum să-i mai dai și bani pentru asta? Nu știam că te dau paralele afară din casă...

— Nu, da' ne-am distrat de o sută de euro...

E adevărat, ne distraserăm: mie-mi ieșiseră bubulițe pe mâini de frica antraxului, ziarele mă făcuseră de tot râsul, paranoia aștepta după colț. Am mers tăcuți, alături, câteva minute. Nu știu cum, dar ideea țăcănită de a-i trimite falsului Olaf Jensen marfa și banii (recte: poza și hârtia de-o sută) începea să mă cucerească. La naiba, de ce nu? Măcar de curiozitate și tot merita, ca să vedem reacția tipului. Ce făceam cu o sută

de euro? Hm, nu trebuia să mă gândesc prea mult la asta. Erau destule de făcut, dar...

— Și dacă mă trezesc cu un plic care miroase urât? Cine știe cu ce substanță îmi pictează portretul...

— Păi, nu sunt decât câteva posibilități... Ioana începu să râdă. Hai, mă, hai să-i trimitem!

Bine, hai, de ce nu? Kogălniceanu, pe soclul său, cu o căciulă de zăpadă pe creștet, își bomba pieptul, uitându-se-n lungul bulevardului înghețat: pe unde o-ntârzia Vodă Cuza? Am schimbat bani la arabul de lângă florărie. Ne aflam acum în posesia unei sute de euro aproape noi-nouțe, pe care mi-am trecut-o repede peste bărbie și am vârât-o-n buzunar.

Acasă, ne-am apucat să căutăm o poză de-a mea „mai recentă". Am găsit una de la o lansare, de la Târgul de carte: doi ochi negri sub un morman de plete. Am pus totul într-un plic, am scris adresa de pe „anvelopa" cu antraxul și, entuziaști, am fugit iar afară, până la poștă. Am glisat plicul în cutia galbenă de lângă ușă.

Nu știu ce-am mai făcut timp de trei săptămâni. Ne mai întrebam din când în când dacă o fi ajuns plicul la pictorul de bănci din Copenhaga. Firește, de multe ori ne părea rău după bani și ne-ntrebam ce ne-o fi apucat. Dar avuseserăm atât succes pe la petreceri cu povestea „cu antraxul", că ne consolam repede și cu asta.

Ce s-o mai lungesc: într-o dimineață, coborând ca să mergem la circa financiară, am găsit la cutia poștală, sub o revistă literară cu banderolă, pe care n-o comandasem niciodată și totuși o primeam săptămânal,

mult aşteptatul plic din Danemarca! Surescitaţi, l-am deschis chiar în maşină. Înăuntru nu era decât un pătrat de hârtie asemenea celui albastru, dar alb de data aceasta, pe care se afla desenat portretul promis. Nu semăna prea mult cu mutra mea din acel moment, dar încetul cu încetul a început să semene. Iată, iubite cititor, portretul cu pricina, cu care-mi închei şi eu istorisirea:

Frumoasele străine
(sau Cum am fost un autor de duzină)

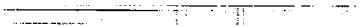

1

Vreau de la-nceput să-i rog pe adversarii mei literari să nu se bucure înainte de vreme: nu urmează cine știe ce confesiuni masochiste despre cât de prost scriitor sunt (sau cel puțin am fost), despre cum am păcălit eu lumea timp de un sfert de veac cu producțiunile mele lamentabile. Nu-i genul meu, ba chiar dimpotrivă. De la tataie, Badislav Dumitru, am moștenit (zice-se) două trăsături de caracter: zgârcenia și lăudăroșenia. În privința primei, el o avea din plin – de câte ori trecea pe la noi, sosind, mare și asudat, din Tântava lui fabuloasă, nu ne aducea și nouă, copiilor, nici măcar o prună uscată. Lăudăroșenia lui mi-o amintesc și mai bine. Când ne duceam noi la el la Tântava și ne așezam în jurul măsuței rotunde pe lemnul gol al căreia aburea, ca-n Moromeții, mămăliga, el scotea ceșcuțele de lut, turna țuica aia slabă și afumată care se bea cu litrul în tot sudul și, umblându-i ochii peste velințele și icoanele din pereți, începea cel mai deșănțat discurs din câte-am auzit vreodată. Dacă-l ascultai, ai fi crezut că tot ce se petrecea-n satul lui de pe lângă Ciorogârla și Domnești era opera lui personală: era cel mai harnic, cel mai deștept, cel mai ascultat, cel mai curajos și – să nu fi

fost fiicele lui, între care mama, prin preajmă – poate că s-ar fi lăudat că era și cel mai bun la așternut din tot satul. „Pă mine, mă? Să mă-njure ăla pă mine? Haoleo, când i-am lipit una peste gură... Io, mă? Păi dacă nu mă duceam io la moară... Toți proștii ăia zicea ba una, ba alta, că nu s-o brodi și nu s-o nimeri, da când le-am zis io aia, aia a rămas!..." De-atâta „io" și „pă mine" ne stătea chisăliță-n gât. Vocea lui îmi răsună-n urechi de la patru ani, și am făcut de-a lungul vremii eforturi teribile să scap de ea (*Levantul* este unul dintre ele). Să-și recunoască el vreo scădere, vreo greșeală, vreo slăbiciune? Ai fi zis că a intrat în anul morții. Așa că, deși eu sunt un pitic pe lângă el în privința laudei de sine, tot am moștenit destul ca să nu mă apuc să-mi pun, în public, țărână-n cap.

Dac-am fost un scriitor de duzină, în noiembrie 2004, când m-am îmbarcat în grupul pentru Belles Étrangères, n-a fost ceva ieșit din comun. Toți eram de duzină, fiind doisprezece... Doisprezece oameni furioși puși pe cucerit Franța, literară și nu numai, într-o campanie de trei săptămâni. Mă gândesc să transcriu, în paginile care urmează, o parte din epopeea scriitorimii române pe meleaguri hexagonale, adică acea parte la care am fost martor și personaj în zisul noiembrie roșu.

E drept, în afară de ocazia asta, m-am mai simțit o dată autor de duzină, când am fost vârât iarăși între doisprezece scriitori în finala – cum să-i zic? – afacerii „Zece pentru România" de anul trecut. Atunci, într-un decembrie la fel de mohorât, cei zece autori s-au transformat iarăși într-o duzină, vrând-nevrând,

pentru ca titanii D.R. Popescu și Horia Gârbea să nu rămână, Doamne ferește, fără coledzi. Atunci am luat și trofeul, o bucată strălucitoare de metal, care mi-a folosit din plin în noaptea aceea ploioasă. Căci m-am întors de la Ateneu, cu soția mea, tot pe jos, cum veniserăm: circulația era infernală în acele zile dinaintea Crăciunului și taxiuri erau imposibil de găsit. I-am lăsat Ioanei, deci, umbrela, iar eu mi-am pus diploma-n cap și-am strâns cu nădejde statueta-n mâna dreaptă. În bezna străduțelor din spatele Pieței Palatului ne-au acostat câinii comunitari: m-am apărat vitejește cu trofeul cel contondent, care i-a ținut la respect de minune... Uneori e foarte convenabil să iei un premiu, chiar dacă e fără bani.

Eram la București când am fost anunțat că aveam să fac parte, în toamnă, din delegația celor doisprezece. Aveam să plec, deci, spre Paris din Viena, căci din septembrie ne mutam acolo, cu cățel, purcel și băiețel, cărând după noi până și bona băiețelului, în mansarda vastă și primitoare a prietenului Horia. Urma să predau timp de un an limba română, la Universitatea din Viena, unor studenți care de altfel o știau la fel de bine ca și mine de la părinții lor români, fugiți prin anii '70 și '80, când îi era omului mai la-ndemână să plece din țara salamului cu soia spre țara untului. Trupa era destul de bună, dé, n-o aleseseră nici Uniunea Scriitorilor, nici Institutul Cultural de-atunci, nici vreun juriu de critici, ci ei, francujii, care știau mai bine. Ca românul imparțial, ei aleseseră, după ce se documentaseră cu grijă, doisprezece scriitori, fără să se uite la ochii frumoși ai

crocodililor abonați cândva la astfel de evenimente. Căci era, într-adevăr, un mic mare eveniment.

În fiecare an, francezii (nu mă-ncurc acum cu instituții și nume: francezii sunt reprezentați în povestea mea de trei-patru doamne simpatice, care-au făcut și ele ce-au putut) închid ochii și rotesc globul pământesc, țintind cu un ac un loc la-ntâmplare și sperând că au nimerit pe uscat. Aleg astfel în fiecare an câte-o țară și invită o duzină de inși de-acolo, mai poeți, mai prozatori, pe care să-i plimbe prin toată Franța, arătându-i publicului doritor de senzații tari. Această cutumă poartă numele de Belles Étrangères, frumoasele străine. De cum am aflat că aveam să fiu o astfel de frumoasă, m-am interesat cine aveau să fie celelalte, și-am aflat că haremul complet conținea vechi cunoștințe de-ale mele, sau cum ar fi zis Țoiu: „echipa cu care am trecut prin lume". Toți erau niște amărâșteni care, cum ziceam, mâncaseră ca și mine salam cu soia și care trăiau încă, în ciuda libertății de după 1989, pe plaiurile strămoșești. Era, deci, o echipă națională fără nici un stranier. Nu tu Virgil Tănase, nu tu Norman Manea, nu tu Matei Vișniec, nici măcar tu, Țepeneag, deși te-ntorseseși de multă vreme la izvoare. Încă o decizie draconică a doamnelor ce reprezentau Franța. Un singur nume dintre cele unsprezece îmi era total necunoscut: cel al Letiției Ilea. În rest, *la crème de la crème* din fiecare generație: Blandiana și Agopian, Adameșteanu și Zografi, Crăciun și Mureșan, Marta Petreu și Simona Popescu, Cecilia Ștefănescu și Dan Lungu. Am strâmbat oare din nas la vreunul dintre aceste nume? N-am s-o

mărturisesc aici, ca să-mi aprind paie-n cap de pomană. Voi spune că, în linii mari, gașca a fost OK. Pe vreo opt dintre ei i-aș fi ales și eu. Rămâneau chestiuni de compatibilitate: era vreunul cu care ar fi trebuit să stau spate-n spate la masă? Ciudat, cu mai toți aveam relații bune, de la prietenie la zâmbet convențional. Poate cu o mică excepție, micuță de tot, peste care e mai bine să trec.

Așa încât am acceptat, ce-o fi o fi, să devin un scriitor de duzină, și încă unde? În Franța cea vestită pentru interesul față de cultura altora. Imediat după accept s-a înființat la mine acasă un cineast.

2

Fug de interviuri și camere de filmare ca dracul de tămâie. De obicei, totul începe printr-un telefon pe mobil, o voce senzuală, irezistibilă, de tipă tânjitoare care visează la tine încă din copilărie: „Alo, domnul Mircea Cărtărescu?" „Da...", răspund cu sentimentul că-i vorbesc lui Marilyn Monroe. Urmează un potop de cuvinte îndrăgostite. Mi se propune un *tête-à-tête* într-o atmosferă languroasă, „când și unde doriți dumneavoastră". Vocea sună de parcă interviul, pentru cine știe ce pagină de cultură a vreunui ziar, n-ar fi decât un pretext pentru o după-amiază ravisantă. „Bine", zic, păcălit încă o dată, „atunci mâine, la mine acasă". Chiar în clipa în care accept știu ce se va-ntâmpla a doua zi, căci așa se-ntâmplă întotdeauna: mă trezesc la ușă, în loc de o domnișoară emoționată, cu un individ păros, descheiat la cămașă până la buric, plictisit de moarte, care stă doar cât să mă-ntrebe ce-l interesează pe el din toată ființa mea literară: cât m-au plătit pentru *De ce iubim femeile*, ce marcă de mașină posed, dacă mă tem de numărul 13 și dacă prefer bucătăria italiană celei grecești. Dispare apoi, și dispărut este pentru totdeauna: nu mai sunt anunțat când apare interviul, nu mi se

trimite copia cerută, iar când văd în fine pagina, înnebunesc de-a binelea: un titlu cu litere de-o șchioapă: „Cărtărescu preferă ardeii umpluți", „Cărtărescu s-a săturat de România", „Un Nobel pentru Cărtărescu", iar sub el prostiile spuse de mine transformate în ceva de zece ori mai prostesc... Mereu îmi spun: așa-mi trebuie, idiot ce sunt, dar mereu o iau de la capăt, căci în valea noastră tristă ispitele sunt fără de sfârșit...

Când vine o echipă de la vreo televiziune este infinit mai rău. Năvălesc în biroul tău minuscul vreo cinci-șase inși în blugi, pulovere, veste și bărbi, cărând j'de mii de cutii metalice în care, după formă, nu pot fi decât mitraliere, scoțând din ele, totuși, lucruri ceva mai pașnice: tije, cabluri, reflectoare, microfoane plus alte piese pe care nu le pot identifica. Montarea lor durează cam cât îți trebuie ca să-nveți germana. Le stai mereu în cale, te mută fără o vorbă dintr-o parte-n alta, bietul tău covoraș se acoperă treptat de eșantioane de noroi de pe drum, de unsoare, dar mai ales de o mățărie incredibilă de cabluri. Tehnicienii par a se înmulți din clipă-n clipă, apar betacamuri preistorice, un pahar cu apă se răstoarnă, un tablou cade de pe perete... Ce să mai zic, în amărâtul meu de birou se instaurează starea de Tohu va Bohu despre care vorbește Talmudul. Unul dintre bărboși vâră un ștecher în priza mea care se bâțâie liber în perete, și-atunci se petrece de regulă unul din două fenomene electrice: fie becul reflectorului explodează, fie-mi explodează tabloul cu siguranțe electrice. Dacă nu se-ntâmplă nimic din cele două, ulterior îmi vine o notă uriașă la plata luminii. În fine, o doamnă

cu forme expansive complică și mai mult situația din birou, care se transformă într-un fel de cabină de lift. Mi se indică locul unde trebuie să mă așez și pe care oricum l-aș fi ghicit și singur, căci e singurul loc gol rămas în încăpere. Experiența unui interviu la televiziune nu e pentru claustrofobi. Un (alt) bărbos mă pipăie obscen pe sub tricou sub pretextul că-mi vâră lavaliera. Sunt apoi pus să mă prefac că scriu ceva la laptop, că scot o carte din bibliotecă și citesc din ea cu mare interes, că privesc în gol pe fereastră apucat de o subită inspirație poetică...

Interviul durează secole, deși ți s-a spus inițial că nu ia mai mult de jumătate de oră. Mereu e ceva-n neregulă cu casetele, cu lumina, cu fardul de pe buza de sus a doamnei, mereu sunt întrerupt în mijlocul frazei mele celei mai subtile (căci fac eforturi disperate să par deștept când se uită șaișpe inși cu mutre scârbite în gura mea) și pus s-o zic din nou... Întrebările sunt, bineînțeles, aceleași: de ce iubesc eu femeile, cât câștig din literatură, ce mașină am. După aceea, iar îi încurc. Le ia tot atâta timp să-și demonteze instrumentele cât le-a luat să și le asambleze. Se mai varsă un pahar, mai cade un tablou: e ca un film pus de-a-ndoaselea. Am impresia, chiar, că pleacă toți cu spatele înainte, bâiguind niște cuvinte pe dos. Până seara mă distrez cu facerea lumii, din nou, după haosul primordial. Firește, nu primesc nici acum vreun indiciu, cât de vag, despre când se va da emisiunea. Eu nu mă uit la televizor oricum, cu atât mai puțin ca să mă văd pe mine însumi (dacă mi se

face dor de mutra mea, mă uit în oglindă), dar părinții mei se bucură, săracii, întotdeauna.

Cu francezii n-a durut chiar atât de tare, trebuie să recunosc. Dar lanțul productiv a fost al naibii de complicat: o doamnă franțuzoaică îmi punea întrebările în limba lui Molière, eu răspundeam într-a lui Caragiale (căci singura alternativă ar fi fost să răspund în cea a lui Guliță, sau pe-acolo), apoi încă o doamnă franțuzoaică ştiutoare de română traducea, totul fiind transpus pe peliculă de un domn francez. Acesta din urmă era un regizor care primise interesanta directivă de a face un film despre România în general şi o duzină de scriitori români în particular în doar trei zile de vizitare a unei țări despre care nu ştia nimic şi cu buget destul de aproape de zero grade Kelvin.

Intimidat de certa predominare a elementului francez în camera mea, am debitat vrute şi nevrute. Un fel de ciudată regulă limitează foarte mult libertatea scriitorilor când dau interviuri. Ei ajung repede să înțeleagă că impulsul sincer şi spontan de a se declara cei mai mari autori români în viață (sau incluzându-i şi pe cei morți, ceea ce, măcar pentru francezi, era cam totuna) nu le e privit, de obicei, cu ochi buni. Prin urmare, întrebați despre valoarea operei lor, pleacă sfios ochii-n pământ şi, cu un aer artificios de actori proşti, o dau cârmită, cum că „unii critici sunt de părere că...", „s-a scris despre ei că...", aşa încât un observator din afară ar crede că scriitorul român nu se gândeşte niciodată la glorie, bani sau recunoaştere, ci doar la Marea Doamnă Poezia, al cărei umil cicisbeu a ales pentru totdeauna

să fie. N-am făcut nici eu excepție de la regulă, am fost decent, civilizat, corect politic, generos cu confrații, sever cu mine însumi, prin urmare afurisit de ipocrit.

Oricum, aveam să-mi dau seama văzând filmul rezultat, ce-am spus eu timp de două ore n-a avut cine știe ce importanță: mi s-au păstrat vreo șapte minute în care, în cadru fix, vorbesc parcă pereților. Din loc în loc, discursul mi-e spart de înfiorătoare imagini din Bucureștiul iubit: căruțe, cotarle și ruine sinistre. Ce contează că eu vorbeam despre intelect și metafizică? Publicul francez trebuia să vadă ce știa el că rodește pe malul Dâmboviței.

3

Filmul făcut de simpaticul francez ca un fel de avanpremieră a călătoriei noastre în Franța se deschidea, bineînțeles, cu primul și cel mai important scriitor român, Nicolae Ceaușescu în persoană. Și cu secretara sa personală, tovarășa Elena Ceaușescu. Vreo zece minute se derulau pe ecran imagini cu șeful la tribună, cu aplaudacii, cu defilările de la 23 August, cu Casa Poporului. Urmau revoluția, scutierii, baricadele, tancurile, teroriștii, în fine poza lui nea Ceașcă zăcând în fața zidului părăsit și neisprăvit de la Târgoviște, cu o gaură în frunte.

Ce mama naibii aveau toate astea de-a face cu literatura română contemporană? Imaginați-vă că vine o delegație de doisprezece scriitori francezi, *la crème de la crème*, în România și că ne apucăm să facem un film despre ei. Ce-ar zice francujii dac-am începe filmu-ăsta cu evenimentele din nu știu cât Thermidor, cu căderea Bastiliei, cu Gavroche și tipa aia cu țâțe goale conducând mulțimile, cu Ludovic al XVI-lea ghilotinat, cu Robespierre ținându-se de falcă? Li s-ar părea, probabil, că ne-am pierdut mințile. De ce, mă-ntreb, unii au dreptul la normalitate și modernitate, iar alții, doar

la o istorie pitorească? De ce suntem mereu înecați în Sena, în Tamisa și-n Potomac cu Ceaușescu legat de gât? Mă rog, trebuia să umple și omul filmul cu ceva, mi-am zis când l-am văzut prima dată, și m-am uitat mai departe.

Schema în continuare era așa: un peisaj românesc caracteristic, cu specific mai curând indian: oameni puternic bronzați, cai mici, dar viguroși, căruțe de ultimă generație, cotarle pripășite pe lângă blocuri, copii în „trelinguri" jucând „folbal" pe maidane, totul alternând cu câte-un scriitor de duzină spunând ceva, la el acasă, unui tip care nu se vede. Și-așa, cătinel, cătinel, de la un discurs autist la altul, de la o căruță cu coviltir la alta, se termina și filmul. Interioarele nu știu cum erau filmate, că toate doamnele scriitoare române au ieșit puțin gonflate, ca văzute printr-un obiectiv ochi-de-pește, probabil tot dintr-un considerent ideologic: ce rost ar fi avut să arate ca niște franțuzoaice oarecare? Unde-ar fi fost interesul artistic? Așa, se conformau criteriilor estetice orientale: brațe rotunde, gușulițe grăsulii, gesturi din *Răpirea din serai*. Doar Martei Petreu n-au avut ce-i face: expandând-o considerabil, imaginea a adus-o la proporții taman obișnuite... În schimb, scriitorii bărbați arătau jegoși și nebărbieriți de câteva zile (e drept că unii se prezentaseră la filmare chiar așa). Subiectele discursurilor? Plăcute și diverse, întinse pe toată scala sentimentelor umane, de la flegma lui Dan Lungu la motanul Anei Blandiana. Eu eram pe undeva pe la mijloc, unde străluceam prin cămașa mea roșie cu

dungi, italienească, proaspăt primită cadou de la Ioana, și de care eram mândru ca Liiceanu de Siegfried al lui.

În privința fragmentelor alese din fiecare discurs de vreo două ore ținut în fața camerei de filmare de fiecare scriitor, și-n care au mărturisit și laptele supt de la maică-sa, toți mi-au spus mai târziu același lucru: „Măi, mi-au lăsat fragmentele în care-am fost cel mai idiot, mai incoerent, mai bâlbâit, în care m-am scărpinat în ureche și m-am scobit în nas... Nu'ș ce naiba au vrut să dovedească cu asta..." Ei, nu era chiar așa, cei mai mulți, între care și eu, ziceam asta mai mult ca justificare pentru insipidul celor șapte minute rămase în film.

Trăgând linie, am plecat cu toții în mitica Franță precedați de un film rafistolat în grabă, în care România iese prost și scriitorii români nu ies deloc. Dar să fim drepți: dacă dumneavoastră, care citiți acum, pe deasupra ceștii de cafea, textul ăsta, ați fi pus să faceți un film despre scriitorii din republica Tadjică și vi s-ar da bani de cheltuială și haine de primeneală doar pentru trei zile, în care ar trebui să mergeți acolo și să-ntâlniți doisprezece tipi și tipe necunoscuți, despre care nu știți nici măcar dacă folosesc și ei furculița la masă, ce-ați face? Pe unde-ați scoate cămașa? N-ați alerga tot după pitoresc, kumâs, capre umblând pe străzi, adoratori ai lui Stalin și ce-or mai avea ei pe-acolo? Și după scriitoare cu mustăți și scriitori de 125 de ani pripășiți prin munții frumoasei republici? Că doar n-o să arăți clădiri de beton și sticlă, Citroënuri sau inși care l-au citit pe Camus. De toți ăștia, francezii sunt sătui până peste cap.

Am mai povestit-o pe undeva: am fost prin '90 în America, într-un program pentru scriitorii din toată lumea. Și-acolo făceam pe rând lecturi din scrierile noastre, mergând din oraș în oraș. Și să vezi ce nebunie (pe-atunci m-a șocat, între timp m-am obișnuit): autorii normali, care-și citeau cuminți textele ca-n cenaclurile noastre, nu aveau nici un succes. Puteau să fie geniali, să facă salturile mortale textuale cele mai uluitoare. Publicul asculta totul cu un fel de complezență politicoasă. Bănuiesc că fiecare ins din sală se gândea, de fapt, la ale lui, ca la concertele de muzică clasică. Dar la un moment dat i-a venit rândul unui simpatic coleg din Congo, cu un nume de neuitat, Cirikure-Cirikure („Cirip-cirip"), să își citească poemele. Și a urmat ceva halucinant. Tipu-ăsta a sărit de pe scaun ca ars și-a început să alerge prin fața publicului împietrit. Cânta, dansa, se zvârcolea, spumega, se tăvălea pe jos. A-nhățat-o la un moment dat pe o bătrânică foarte bine pusă la punct din audiență, un fel de regina Angliei, și-a târât-o după el, strigându-i în ureche, învârtind-o și lăsând-o lată la loc pe scaunul ei. În fine, a fost ceva indescriptibil. Poezia propriu-zisă a lui Cirikure ar fi ocupat foarte puțin spațiu tipografic, căci se reducea la o singură sintagmă: „*Fucking dragon-fly!*" (aș traduce prin „nenorocită de libelulă", dar eu nu sunt un traducător prea grozav), urlată, mârâită, bolborosită, gemută și scremută de sute de ori în timpul „lecturii" lui.

Urmarea a fost că marele poet congolez a fost ovaționat de public, pe când ceilalți doi autori care-au avut nenorocul să citească împreună cu el în seara aceea (un

canadian post-lacanian și un romancier ceh în maniera lui Kafka) au primit aplauze discrete, din vârful degetelor. A doua zi, ziarele locale au acordat spații ample poetului Cirikure, uitându-i regretabil pe ceilalți doi. Ulterior l-am reîntâlnit pe poetul congolez în diverse locuri de pe-ntregul mapamond, cu aceeași lectură de poezie și același succes, cu aceeași bătrânică târâtă pe scenă (dacă nu era una la dispoziție, alegea un bătrânel) și cu același „*Fucking*" la care adăuga când un cărăbuș, când un licurici, când faimoasa, de pe-acum, libelulă. O ținea băiatul din bursă-n bursă.

4

Dar filmul aveam să-l văd mult mai târziu. Deocamdată mi-am văzut de-ale mele, a trecut jumătate de an, ne-am mutat la Viena, într-o enormă mansardă albă ca laptele, în care cel mic, din prima seară, a reușit să răstoarne televizorul. Băiat cu bun-simț. De altfel, Gabriel, nu că vreau să-l laud, dar a dovedit un uimitor de precoce simț al valorilor. La nici doi ani se răfuia cu cărțile din bibliotecă, alegându-și victimele cu atâta discernământ, încât mi-am zis la un moment dat: critic literar îl fac! Asta după ce, în aceeași jumătate de oră, făcuse praf, mai mult decât ar putea orice critic să distrugă o carte, *Noroaiele* de Paul Anghel și *Scaunul singurătății* a lui Fănuș Neagu. Pagini sfâșiate furios fluturau prin tot apartamentul...

Ce mișto oraș e Viena! Am stat un an acolo și n-am mai fi plecat niciodată. În departamentul 17, unde locuiam, mirosea serile înnebunitor a cacao, căci la doi pași de noi se aflau clădirile străvechi ale fabricii de dulciuri Manner, care făcea, de o sută de ani, cele mai faimoase, mai pufoase și mai crocante napolitane imaginabile, înfășurate în staniol roz asemenea amurgurilor vieneze. Nici picior de austriac împrejur, cât vedeai cu

ochii. În locurile de joacă presărate pe jos cu coajă de copac se-ngrămădeau arăboaice cu feregea, turcoaice planturoase, bulgăroaice și sârboaice, muntenegrence și albaneze ce urlau toată ziua după plozii lor, pe când tăticii și bunicii se-nghesuiau pe bănci, cu narghilele și cutii de table, lăsând mormane de coji de semințe-mprejur. O sfioasă idilă se-nfiripă sub ochii noștri între bona lui Gabriel și un sârb bătrân și rușinos ca o fată mare. Dumnezeule, dar câte n-aș putea povesti! Duminicile luam tramvaiul 42 până la Votivkirche și de-acolo, cu cel mic în cărucior, ne-ndreptam spre centrul dominat de uriașa catedrală Stephansdom, în jurul căreia saltimbanci, împletitori de baloane și oameni-statuie făceau o atmosferă carnavalescă... Firește, ne aventuram adesea și până-n Prater, unde băiețelul își sucea gâtul ca să vadă roțile, tunelele groazei, călușeii, *rollercoaster*-ele întortocheate ca niște intestine de neon... Că tot m-a deconspirat cineva că m-am săturat de România și că vreau să beau bier cu fugiții, să mărturisesc aici că tare m-aș stabili la Viena, mai ales că amicul meu Horia îmi spune mereu ce minunate case se construiesc în jurul orașului, pe dealuri, cu o panoramă fantastică, mai ieftine decât vilele din România. Și-atunci, are vreun sens să trăiești la nesfârșit în poluare și praf, în isteria concetățenilor, cu frica unui cutremur devastator, într-un oraș urât și ruinat, când poți să-ți trăiești viața în minunata Vienă? Când ai cincizeci și unu de ani și știi că mai poți spera cel mult la vreun sfert de secol?

Dar să nu lăsăm nici Viena, nici tristeţile să ne copleşească şi să-naintăm voinicește, în continuare, în povestea asta a unui scriitor de duzină. Nu înainte însă de un alt interludiu, se presupune mai animat şi mai înveselitor. Căci nu aleanuri, neliniști metafizice şi calcule despre cât timp mi-a mai rămas de trăit aştepţi tu, iubită cititoare, de la mine. Parcă te văd, la măsuţa de cafenea, bându-ţi *espresso*-ul în aşteptarea unui prieten. Telefonul mobil, de care eşti foarte mândră, sclipeşte pe masă (un Nokia N96? Cât te invidiez... Dacă n-aş strânge bani pentru iPhone, mi-aş lua şi eu imediat unul). Distrată, scoţi din poşetă cărticica şi, de plictiseală, începi să citeşti, dându-ţi un fir de păr vopsit roşcat de pe faţă. Mai sorbi din ceaşcă, mai citeşti, şi aşa trece vremea. Când ajungi la cel mai interesant pasaj, vine amicul, se aşază lângă tine şi îţi ia mâna într-a lui. Laşi cartea pe măsuţă. N-ai să reiei povestirea niciodată.

Tot pe-atunci am aflat deci că, în avanpremieră la călătoria în Franţa, urma să fac alta, în Italia, în orăşelul mantuan Castel Goffredo, unde se decerna, în fiecare an, Premiul Giuseppe Acerbi pentru literatură. Aşa încât aveam să merg acolo, să mă-ntorc la Viena după trei zile şi apoi, chiar a doua zi, să iau avionul spre Paris. Al naibii de complicat pentru un ins care nu prea ştie niciodată unde se află şi ce mai are de făcut. Prin urmare, de la Viena am luat-o mai întâi spre nordul Italiei, unde-am aterizat, într-o zi ceţoasă, pe aeroportul cu cel mai frumos nume posibil: Aeroporto Internazionale Bergamo di Orio al Serio. De-aici m-a luat o maşină

cu un șofer în uniformă albastră și, la capătul a vreo două ore, am ajuns la Castel Goffredo, capitala mondială a ciorapilor de damă.

Chiar așa! În lunga mea călătorie prin Italia și Franța din noiembrie 2005 am vizitat trei mari capitale ale lumii: Castel Goffredo, Parisul și Castelnaudary, capitala mondială a ciolanului cu fasole. Parisul nu prea m-a impresionat, dar pe celelalte două le-am găsit fabuloase. Acum vreo două secole, la Castel Goffredo, unul dintre j'de miile de orășele italiene posesoare de castel cu donjon, familie de seniori și biserică pictată de un mare renascentist, o familie care nu mai avea din ce trăi s-a hotărât să crească viermi de mătase. Din mătase a-nceput să fabrice ciorapi de damă. Succesul a fost fulminant. Curând, tot orășelul făcea numai asta. Azi sunt peste 80 de fabrici de ciorapi de damă la Castel Goffredo. Au fost și mai multe, dar le-au exportat unde e mână de lucru mai ieftină, în România bunăoară. La sfârșitul ședерii mele de trei zile aici m-am ales și eu cu un ciubuc: trei perechi de șosete bărbătești – fac și din astea, dar mai puțin – măsura 45, în care la o adică aș putea să încap cu totul. Ce s-au gândit ei: un așa mare scriitor trebuie că trăiește pe un picior pe măsură... Dar calul de dar nu se caută după dinți.

Acolo mi-au dat Premiul Acerbi. Tipu-ăsta a fost un nobil local care-a umblat prin Laponia până i-a tăiat cineva elanul. Premiul a constat dintr-o tavă de argint cu care nu știu nici azi ce să fac și o sumă de bani prea modestă ca să merite menționată. Dar ceremoniile au fost magnifice. Ne-au dus în niște castele de nu-ți venea

să crezi: Palazzo di Té, sala cailor (caii ăştia, vreo zece, cu feţe de om, au existat în realitate: erau favoriţii ducelui de Savoia, dacă nu mă-nşel, care-a pus să-i fie pictaţi pe pereţi, în mărime naturală, evitând cu grijă culoarea verde), unde s-au ţinut discursuri baroce în faţa tuturor notabilităţilor, vorbe umflate cum doar în Italia poţi auzi... Ne-au târât prin şcoli şi licee cu copii atât de uşchiţi, că ziceai că sunt de-ai noştri. Dar şocul vieţii mele a fost când m-am trezit în ospiciul-închisoare de maximă securitate din apropiere.

5

Municipalitatea Capitalei mondiale a ciorapilor de damă, Castel Goffredo, găsise cu cale să dea în fiecare an un premiu internațional de literatură autorilor câte unei țări, dintre cei traduși în italiană. E unul dintre acele premii mici care îndeplinesc două funcții precise: să satisfacă orgoliul unei comunități care vrea să arate că mai are și altceva de spus decât eternele dresuri care ridică fesele și pronunță linia șoldurilor și să fie trecute frumos în CV-ul autorului ca premiu internațional. Există și ceva bănuți în afacerea asta, dar, firește, nouă zecimi din ei sunt absorbiți de protocol – iar italienii sunt protocolari prin excelență –, așa că în buzunarul autorului nu intră mai nimic. Fericitul câștigător mai primește, e drept, și o frumoasă tavă de argint gravată cu numele lui, cu care se va întreba ani de zile ce să facă, timp în care va zăcea în vreo servantă, sub manuscrise și vrafuri de reviste. Dar, ce să mai zicem, calul de dar nu se caută la măsele.

Interesant e modul de desfășurare a concursului. Municipalitatea cumpără câte două mii de exemplare din fiecare dintre cărțile puse-n concurs și le distribuie micii și bravei comunități castelgoffredane. Fiecare localnic

are dreptul să voteze pentru o carte care i-a plăcut. Există în paralel și un juriu de experți, critici literari, care-și dau și ei verdictul. Să mai spui că lucrurile nu se duc la bun sfârșit în modul cel mai democratic cu putință.

Juriile astea „din popor" îmi sunt deosebit de simpatice, mai ales când sunt compuse din frații noștri de geantă latină, italienii. Cu vreo trei ani în urmă am participat la Roma la un așa-zis *Poetry Slam*, un fel de concurs de un fel de poezie, ținut noaptea târziu într-un abator dezafectat și transformat în sală polivalentă. Cârligele în care se agățau odinioară jumătățile de vită erau mai departe prezente pe pereți. Intrarea era liberă, și spre uimirea mea au asistat până la urmă la *Slam* vreo patru sute de inși, ceea ce nu e de colo, având în vedere faimoasa lipsă de popularitate a poeziei în lumea de azi. Ne-am înscris în concurs vreo douăzeci de „poeți", marea majoritate specialiști în genul ăsta de performanță, adică inși care n-au publicat în viața lor vreun poem pe hârtie. Toți primeau din start 200 de euro, finaliștii încă 200, iar câștigătorul 500 numai pentru el. Ne-am reunit toți în spatele cortinei.

Doamne, ce priveliște! Ca niște atleți înainte de start, își făceau încălzirea. Alergau ușor de ici-colo, făceau mișcări de respirație, își controlau breteluțele costumelor mulate pe corp ca ale patinatorilor de viteză. Mormăiau, bolboroseau, se certau singuri. O negresă făcea vocalize răstite barbar, gen Mahalia Jackson. O femeie cu barbă care, vorba lui Arghezi, „pe sub poale / avea, ca omul, de toate, și două pistoale", se sclifosea și mișca din fese într-un tutú de balerină... Toți trăgeau

cu bravură din păhărușele de plastic pline cu Chianti. O tipă cu mască venețiană pe față și-nțolită ca pe centură s-a apropiat de mine și mi-a spus că simte dinspre biata mea persoană vibrații negative! „Păi sunt din țara lui Dracula", i-am zis, ceea ce a părut s-o satisfacă, fiindcă nu m-a mai întrebat nimic. De altfel, cortina se trăsese deja și spectacolul începuse.

S-au ales mai întâi membrii juriului, după numerele scaunelor, trase la sorți. Pe rând, vreo opt spectatori au suit pe scenă, tineri și tinere uimitor de pătrunși de importanța lor. Ș-au luat imediat figuri grave, ca ale jurorilor de la gimnastică artistică sau de la festivalul de la Mamaia. Îi mâncau, evident, degetele să se pronunțe. Nota cea mai mare și cea mai mică nu erau luate în considerație. Am fost apoi prezentați și noi, cu gesturi largi și pompoase, ca niște luptători de circ. Prezentatorul era o vedetă pop de-a lor, un fel de imitație de Elvis, plin de mătreață și paiete, cu cearcăne viorii și figură morbidă, de drogat.

A urmat prima rundă a show-ului. *Slam*-ul ar trebui să fie poezie recitată, dar de fapt e un fel de happening în care toate loviturile sunt permise. Poezia se strigă, se cântă, se râde, se plânge, se despoaie, se tăvălește, se tace, cam în genul neuitatului Chirikure Chirikure, poetul african. Vă dați seama ce figură jalnică am făcut printre comedienii și tragedienii poeziei. Bineînțeles, m-am străduit și eu să fiu, cât de cât, la înălțime, am spus o poezie mai agresivă și mi-am imaginat că mă chinuie teribil o durere bruscă în ceafă. Am picat primul sub linie, pierzând astfel celelalte două sutare, dar

terminând onorabil. S-au calificat mai departe, între alții mai obscuri, travestitul și negresa cu vocalizele, pentru ca în cele din urmă negresa să tranșeze rezultatul printr-un fel de *negro spiritual* cu un singur vers – „O, Lord, fă-mă frumoasă, mintoasă și devreme acasă", sau așa ceva – cântat din adâncul plămânilor, pe când toată sala se bâțâia ca la o slujbă evanghelică din Louisiana. Am aflat mai târziu că gagica asta umbla prin toată lumea și le sufla poeților premiile de sub nas la toate *slam*-urile cu același truc de operetă pocăită. Oricum ar fi fost, eu mi-am plătit drumul până la Milano, cu trenul, ca urmare a strădaniei mele poeticești. Ca să se mai spună că nu poți face bani cu poezia în ziua de azi...

Ca să ne-ntoarcem la ciorapii noștri de damă, în 2005 a venit rândul României la Premio Giuseppe Acerbi. Foarte bine și frumos, dar problema era că nu existau decât trei prozatori români contemporani traduși în italiană: Norman Manea, Marin Mincu și umilul dumneavoastră servitor. Iar Norman Manea, firește, nu s-a deranjat să traverseze oceanul până la Castel Goffredo. Premiul a rămas să fie disputat, în consecință, de mine și de Marin Mincu, care publicase în italiană un jurnal al lui Dracula...

Dar regulamentul juriului prevedea să se angajeze în cursă cel puțin trei autori, așa că s-a pus acut chestiunea de unde să se scoată al treilea român tradus în italiană. Poate la alte neamuri mai greoaie la minte ar fi fost o problemă, dar se știe că românul nu pere, ci mere. Un gazetar și scenarist și-a adus aminte că avea și el un manuscris tradus în italiană, din păcate încă

nepublicat. Manuscrisul, despre niște mineri, s-a publicat rapid la o editură bucureșteană, exact în atâtea exemplare câte cereau cei din Castel Goffredo. Și astfel n-a mai fost nici o problemă. *The Romanian way* triumfa încă o dată...

6

N-am știut nici o clipă spre ce mă-ndreptam, că altfel n-aș mai fi ajuns acolo. Nici notabilitățile – reprezentate printr-o doamnă felliniană, înaltă cât un turn și care fuma ca un șarpe – nu comiteau imprudența să-i spună nefericitului scriitor ce-l aștepta în ziua fatală, după nu știu câte vizite anodine la școli și licee. Pur și simplu am fost luat și suit într-o mașină, alături de doamna cu pricina – doamna Volumnia, dacă vă interesează –, după care a urmat un drum lung și întortocheat în afara orășelului. Kilometri de peisaj italian, ca și când ai desfășura pânză cu imprimeuri dintr-un balot, rostogolindu-l pe tejghea. La destinație ne aștepta o poartă glisantă cum n-am mai văzut decât în filme, și care m-a pus pe gânduri. Am coborât cu toții în fața ei, intimidați.

Era de metal masiv, cu gratii, înaltă de vreo trei metri și având deasupra câteva rânduri de sârmă ghimpată. Gardianul din ghereta plină de aparatură electronică a manevrat niște butoane și poarta a-nceput să se miște lent, cu o măreție wagneriană. „Dar ce e aici?" am îndrăznit să întreb, la care doamna mi-a zâmbit îmbietor, din slava cerului, ca Albă-ca-zăpada unui pitic, și mi s-a

părut chiar că-mi face cu ochiul. „Ai să vezi..." Ca o mamă care-și îndeamnă băiețelul mofturos să mănânce, părea că se topește ea însăși de pofta a ce avea să urmeze: miam-miam-miam...

Clădirea care se ascundea după poartă nu era însă deloc apetisantă. Dimpotrivă, era cea mai sinistră construcție pe care-am văzut-o vreodată: un cub masiv și cenușiu de beton, cu ferestre cu gratii, ce mai, pușcărie în toată regula. Deasupra intrării principale nu scria, ce-i drept, „Lasciate ogni speranza", ci un echivalent modern al expresiei dantești: „Ospiciul penitenciar de maximă securitate din Castel Goffredo". Dumnezeule, începeam să mă simt ca-ntr-un horror: imensa poartă de metal se-nchisese în urma mea, cu un zgomot surd și definitiv, iar înainte era coșmarul. Cum, la propriu și la figurat, n-aveam loc de-ntors, m-am resemnat să pășesc pe treptele clădirii, încotro mă-ndemna, lingându-și buzele, doamna Volumnia. În prag ne-a întâmpinat directorul, însoțit de două asistente. El era mărunt, chel, cu burtică, în halat de medic și cu – mi s-a părut mie – o sclipire sadică în ochișori. Tipul *shrink*-ului, asezonat cu o mustăcioară de tenor italian. Depășindu-l cu două capete, astfel încât puteau vorbi cu însoțitoarea mea de la egal la egal, surorile-gardiene erau nemaipomenite. Nu-mi puteam lua ochii de la ele. Una era zbârcită la față ca o bătrânică de-a noastră din Țara Moților, dar fața-i plutea deasupra unui corp de femeie din desenele Hentai: de sub fusta ce nu reușea să-i acopere fesele ieșeau niște picioare în ciorapi de plasă și pantofi cu toc cum vezi doar pe centură. Sânii îi

păreau siliconați și se umflau neverosimil pe pieptul cu cincizeci de ani mai tânăr decât fața. De fapt, decolteul aproape până la buric îi lăsa la vedere, practic, în întregime. Curbele corpului puternic bronzat, în contrast cu fața și gâtul brăzdate ca scoarța de copac, degajau o energie erotică paradoxală și deșucheată. Cealaltă asistentă era, dimpotrivă, severă și musculoasă, cu vocea gravă și păr ieșindu-i din nări. Urechile îi erau și ele tivite cu firicele aspre și cărunte. Putea fi o călugăriță acrită de atâta lobodă și măcriș, înțepenită din cauza patului de scânduri. Directorul ne-a poftit, jovial, în biroul său, la o cafeluță. Alături de mine, tipa din Hentai a pus picior peste picior, privind gânditoare pe geam.

În lungul lui discurs, directorul se arătă încântat că nici în acel an candidații la Premiul Acerbi nu i-au ocolit instituția. De șase ani de zile, pacienții săi se delectaseră cu literatură de cea mai bună calitate și, în ciuda incidentului neplăcut de anul trecut, totul decursese, s-ar putea spune, excelent. Doamnele și domnii pensionari primeau cărțile de la municipalitate, le citeau, își formau o părere și apoi votau, ca și ceilalți cetățeni ai orașului. Domnul scriitor din România n-avea să fie dezamăgit: se va afla în fața unui public avizat și dornic de noutate. De altfel, din cei peste două sute de pacienți ai ospiciului fuseseră selectați numai treizeci, cei mai însetați de literatură. Să n-avem nici o grijă, celui care provocase micul incident cu scriitorul mexican, laureatul Acerbi din 2004, i se interzisese accesul în sală. Și acum, dacă suntem amabili, putem pofti în sală, căci asistența este nerăbdătoare.

Pe culoar, doamna Volumnia mi-a povestit ce se-ntâmplase anul trecut (dar să nu-mi fac griji, fusese doar o excepție): pe când citea din poeziile sale, scriitorul din Mexic fusese atacat pe neașteptate de un spectator din primul rând și se alesese cu plăgi mușcate la gât și pe piept. Totuși, gardienii interveniseră la timp. Ulterior, spectatorul respectiv își motivase reacția prin dezamăgirea estetică provocată de textele „de o calitate îndoielnică" ale mexicanului. Povestirile mele, mă asigură îndrumătoarea mea, erau însă cu mult mai bune.

Directorul a deschis o ușă de salon și ne-am găsit deodată în sala de conferințe. În fața noastră, zăcând pe scaune într-o rână, se afla un eșantion uman indescriptibil. Chiar dacă n-aș fi un scriitor de duzină, tot n-aș avea nici o șansă să vă pot sugera impresia violentă pe care acești oameni mi-au făcut-o de la bun început. Cei mai mulți erau cu siguranță drogați. Atârnau pe scaune, cu fețe bovine, cu limba vizibilă-ntre buzele groase, cu ochii dați peste cap. Trei sferturi erau femei, suferind de diformități monstruoase, cu părul ciopârțit din foarfecă. Una nu-ncăpuse-n scaun, era mai lată decât înaltă și privea de pe podea cu un facies tâmp. Bărbații erau patibulari, cum ar fi spus un prieten: unul privea în tavan, părând că recită foarte repede-n gând tabla-nmulțirii. Altul semăna cu un gladiator de pe vremuri, tatuat de sus și până jos, cu o privire cruntă, pe care nici tranchilizantele nu reușiseră s-o îmblânzească. Toți, îmi explică doamna Volumnia, omorâseră cel puțin câte-un om și aveau să-și sfârșească zilele în acest stabiliment.

Am mai făcut eu lecturi publice, dar niciodată cu nodul în gât din fața acestui distins public, atent supravegheat de doi gardieni masivi. Când am terminat, vreo jumătate din pacienți au aplaudat entuziast, pe când ceilalți zăceau leșinați cu capul pe genunchi. Un microcefal a venit chiar să-i dau un autograf. O fată la vreo paisprezece ani, cu părul roz și cercel într-o nară, m-a întrebat, citind de pe o hârtiuță, care e crezul meu artistic...

7

După ce lectura s-a terminat cu bine și-am răsuflat ușurat, am fost poftiți să ne asociem spectatorilor la o mică tratație cu sucuri și chipsuri, timp în care puteam socializa în voie, ca să ne cunoaștem mai bine. Doamna Volumnia era la largul ei, se întreținea, numai zâmbete, cu doctorul care-i ajungea exact până la brâu, într-o italiană dialectală de toată frumusețea. Până și gardienii se relaxaseră, își turnaseră și ei puțin suc în păhărușe de plastic și mai supravegheau pestrița adunare numai cu colțul ochilor. Obezele somnambulice se mișcau printre noi ca niște lenevoși pești-balon, inșii tatuați și pe limbă arborau rânjete neverosimil de sadice, ca niște actori proști puși să joace rolul unor criminali în serie, dar cei mai mulți „împătimiți ai literaturii" nu reușiseră să se ridice din fotolii, unde zăceau peste cartea mea, așezată ostentativ în poală cu prima copertă în sus, muiată de firișoarele de salivă ce li se scurgeau din guri. Sindromul Turner era la el acasă în acel cenaclu improvizat.

Cum zăceam stingher într-un colț, străin la vorbă și la port, unei asistente elegante, singura figură normală din acel balamuc, i s-a făcut milă de mine și s-a apropiat să-mi facă conversație. Era o doamnă distinsă, la aproape

cincizeci de ani, cu un frumos colier de lapislazuli la gât. Într-o engleză fluidă, mi-a pus întrebări despre situația din România, despre condiția scriitorului din estul Europei, mă rog, întrebările normale pe care le primesc în vremuri și locuri normale, și la care am eu răspunsurile mele dinainte ticluite. Căci altfel unde-aș ajunge? Pusă permanent la treabă, mintea ți se tocește vrând-nevrând. Frumos mi-ar sta să gândesc de fiecare dată când dau un interviu. Nu, tăticule, îmi păstrez mintea pentru lucuri mai bune.

Interviurile sunt cele mai neplăcute însoțitoare ale popularității. În primul rând, e muncă neplătită. Cei care ți le iau au impresia că-ți fac o favoare, că abia aștepți să-ți vâre cineva reportofonul sub nas. E tocmai invers! La un interviu muncești ca la o povestire, câteva ore-n șir, întâi ca să zici ceva, acolo, care să nu te facă de râs, ceea ce-ți consumă timpul și resursele, apoi ca să refaci dactilograma care (în cazurile fericite) ți se trimite ulterior, și care e de obicei plină de transcrieri greșite, de nume proprii aberante – chiar și cele mai simple: de câte ori n-am corectat numele lui Baudelaire, Rilke sau chiar al lui Cervantes transcrise fantezist de vreo ziaristă incultă! – și de adevăruri supărătoare, pe care te-ai hazardat, în euforia discuției, să le avansezi, riscând să te pui prost cu trei sferturi din lumea literară... Presa e plină de fete dezinvolte și băieți cu veleități poetice angajați la paginile culturale și care sunt uneori nemaipomenit, genial aproape, de inocenți în ale vieții spiritului. Acum câțiva ani m-am dus la o conferință ce se ținea la New Europe College. Vorbise

un invitat din Franța, și discuția care a urmat s-a purtat, firește, în franceză. Lângă mine, o fătucă posesoare de carnețel și creion mă tot întreba, la fiecare frază: „ce zice? ce zice?", iar eu, suflet caritabil, îi mai traduceam din când în când. „Da' cine-i tipu-ăla care stă lângă francez?" mă-ntreabă la un moment dat. Mă uit, într-o parte a conferențiarului era Pleșu, în cealaltă un sociolog al cărui nume i-l spun fetei. „Nu, pe ăla îl știu de la televizor. Ăstălalt, cu figură de pitic din Albă-ca-Zăpada..." Am rămas blocat, apoi m-a apucat un râs atât de spontan și de puternic, că era să fiu scos din sală... Am întrebat-o pe fată cu ce se ocupă: „Sunt absolventă de Litere și redactor la pagina de cultură a ziarului X", mi-a răspuns cu multă demnitate...

Așa încât, când dau interviuri sau când conversez „intelectual", îmi trec de obicei mintea pe pilot-automat și recit conștiincios lucruri pe care le-am gândit odată, demult, și pe care apoi le-am conservat pentru zile negre. Încât mulți se miră cât de puțin intelectual, cât de puțin poet sunt în conversația de toate zilele. „Băi Mircione, nu te-am auzit și pe tine măcar o dată să spui și tu ceva deștept la o masă, să scoți vreo metaforă sau o idee cât de cât, să citezi din Nietzsche sau măcar din Dostoievski, cum fac scriitorii cu greutate. Păi ce mama naibii autor ești tu?" îmi spune din când în când câte un amic, și are dreptate. O să mă străduiesc, îi răspund, deja adun citate din Platon Pardău și Aristotel Pârvulescu ca să le bag la înaintare la o adică.

Tot astfel, cu mințile aiurea și totuși ușurat că am dat de o oază de normalitate în „Ospiciul penitenciar

de maximă securitate" din Castel Goffredo, i-am risipit doamnei nelămuririle în privința modestei noastre țărișoare, arătându-i că suntem un popor latin ca și italienii, cu o limbă înrudită, intrând și în problematica mai obscură a etnogenezei la nordul (sau sudul?) Dunării, trecând la perioada medievală, apoi – cam brusc – la ceaușism și revoluție, în fine, înfățișându-i o panoramă *ad usum delphini* a problematicii etnico-etico-estetice prin care ne definim ca popor. Doamna cu trăsături nobile, foarte dreaptă și cu o privire inteligentă mă urmărea cu atenție, mai strecura câte un „*indeed?*" sau câte un „*certo*" care mă asigurau că am un interlocutor activ.

Plăcuta conversație ne-a fost întreruptă de un sunet strident de fluier, la care până și cei mai prăbușiți iubitori de literatură s-au ridicat din fotolii și, clătinându-se, pășind ca urșii duși în lanț, aruncând priviri sălbăticite în jur, s-au îndreptat către ușă, mânați înapoi în camerele lor de către gardienii cei masivi. Exemplarele noi-nouțe din biata mea carte au rămas risipite pe sub scaune, cu paginile desfăcute pentru prima oară.

Ne-am regăsit și noi, în trupa inițială, în cabinetul directorului, asistenta Hentai s-a așezat cu fundul pe pervaz, dezvăluindu-și pulpele mai sus ca oricând, cealaltă a-nțepenit lângă director mai austeră decât Maica Tereza, iar eu am fost rugat să-mi spun impresiile după lectură. Am lăudat, firește, totul, atenția și competența publicului, calitatea întrebărilor, atmosfera caldă și sărbătorească în care am fost primit, am mulțumit directorului, care-a plecat cu modestie capul, iar apoi am găsit de cuviință să laud mai presus de orice delicatețea

și bunăvoința doamnei asistente cu care conversasem mai bine de o jumătate de oră în timpul tratației. „Care asistentă?" întrebă directorul. I-am descris-o cât am putut mai bine, iar amănuntul cu colierul de lapis lazuli i-a lămurit pe toți. „Signor Cartarescu", îmi zise, zâmbind, minusculul doctor, „doamna cu pricina nu e asistentă, ci una dintre cele mai vechi paciente de-ale noastre. Și-a omorât amândoi copiii. În fiecare zi așteaptă, totuși, ca ei să o viziteze. Pentru asta se îmbracă atât de frumos".

Atunci mi s-a făcut negru în fața ochilor și a trebuit să fiu stropit pe față cu un pic de Fanta.

8

După această aventură atât de *spooky* lucrurile au intrat încet pe făgașul normal, în sensul că, înainte de festivitatea de decernare a Premiului Giuseppe Acerbi, am avut plăcuta surpriză să aflu că, în afară de premiul propriu-zis, italienii mai acordaseră și altul, pentru poezie. De data asta fără competiție, fără lupte intestine, fără nimic. Așa că, imediat cum am fost proclamat fericitul câștigător, m-am pomenit în coastă cu o cunoscută poetă româncă, exuberantă și cuceritoare, înfășurată nu în pixeli, ca mine, ci în tot soiul de șaluri, sari-uri și alte obiecte vestimentare ale căror nume n-am să le știu niciodată. Tipa mi-a luat tot caimacul. Cum a apărut, am fost abandonat într-un colțișor, și toate oficialitățile, toți proprietarii de fabrici de ciorapi de damă, toți traducătorii din română-n italiană, toți ambasadorii și responsabilii noștri culturali au alergat să se însorească la zâmbetul ei mai larg decât viața. Mi se mai întâmplase așa ceva cu zisa doamnă și prin alte străinătățuri. Îmi mai luase fața, și nu doar mie, apărând tot așa, în ultima clipă, doar ca să sufle premiile, era specialitatea ei încă din adolescență: un nume sonor însoțit de un zâmbet magnific îi asigurase timp de jumătate de secol

cea mai trainică popularitate. De câțiva ani își exportase faima și *abroad*, cu multă tenacitate, și iată că dădeam peste ea și acum, când nici cu gândul nu gândeam.

La festivitatea finală a fost prezent tot Castel Goffredo în păr. Un Edgar Bostandaki contemporan ar fi inventariat toaletele damelor, decorațiile domnilor, decorurile de vis ale celui mai glamoros local din urbe. Era evenimentul suprem al orășelului, seara sa de grație, așteptată de toată suflarea. Doar eu, singur în ungherul meu, lângă un ficus și o măsuță cu prospecte, jenat ca-ntotdeauna că n-am haine de ceremonie (de unde naiba își iau cineaștii noului val, alde Mungiu & Co., smochingurile și papioanele cu care apar pe scenă? Eu peste tot m-am dus în blugi și cu eternul meu sacou gri, încât la Castel Goffredo am părut mai curând paznicul restaurantului decât gloriosul *winner*), mă uitam la ei cum se uită copilul sărac la fondantele din vitrină. *Nostalgia* mea câștigase premiul suprem – nici n-a fost greu, fie vorba-ntre noi, având în vedere concurența –, dar doamna Volumnia, al cărei cap cu țigară-ntre buze plutea undeva în preajma candelabrului cu mii de țurțuri curcubeeni, era deja lângă ușă, fremătând de emoție. Căci dintr-un Audi cu cercurile scânteietoare tocmai cobora în fața restaurantului diva poeziei mioritice, care-a pătruns impetuos în sală, ca o schioare care lasă-n urmă valuri diafane de zăpadă. Era unică, indelebilă, inamovabilă, fatală! Și-a luat locul în primul rând de scaune Secession, alături de primar, de șeful poliției, de abate și de trei-patru descendenți ai familiei Acerbi. Mătase

și mosc, mosc și mătase se desfăceau din ființa ei metaforică prin excelență.

Au urmat discursurile, întrerupte de aplauze oportun și de tusea mea inoportun, căci am uitat să vă spun că eram și groaznic de răcit. Tușeam ca fratele lui Seymour la cununie, dacă pricepeți aluzia. Jur-împrejur diamantele de la urechile damelor și protezele domnilor bătrâni scânteiau, așa cum, când eram mic, vedeam la circ paietele de pe călărețe și tromboanele din orchestră lucind feeric. Eram copilul amărât dintr-un spectacol dat pentru el, dar din care el era absent. Mi-a venit și mie rândul la discurs, și firește că, de la căldura și fumul din sală, m-a apucat tusea, așa că, printre rafale de guturai, abia am reușit să spun câteva vorbe. Mi-au pus în brațe zisa tavă de argint și plicul în care erau de cinci ori mai puțini bani decât mă așteptam și mi-au tras un șut spre locul meu din sală. Cu ținuta mea de student famelic le stricam mizanscena. Apoi i s-a dat cuvântul poetei care câștigase premiul supranumerar. Trebuie să recunosc, ce-i al ei i-al ei. A fost subtilă și amuzantă, flatantă și luxuriantă, modestă ca Maica Tereza și înțeleaptă ca Dalai Lama. A cucerit, dacă mai era nevoie, inimile tuturor. I-au dat – să vedeți ce chestie – o tavă mult mai frumoasă decât a mea. Cu un fel de trandafiri demni de Cellini, pe când a mea era sobră, rectangulară. Atunci m-a copleșit cu adevărat invidia. Fir-ar să fie, după ce că-mi umbrise micul moment de glorie italiană, îmi mai arunca în derizoriu și tava, pe care de-atunci n-am mai putut s-o văd în ochi. Sub pretextul că e prea grea ca s-o car în avion, i-am lăsat-o traducătorului meu,

fermecătorul profesor Mazzoni, atât de subjugat și el de apariția poetei autohtone, că a luat tava sub braț fără un cuvânt și așa a rămas cu ea toată seara.

Pe tot parcursul ceremoniei s-a desfășurat un program artistic româno-italian. Contribuția lor a fost normală: jazz, dacă-mi aduc bine aminte. A noastră – ca la Romanica. Se putea să pierdem noi ocazia să ne facem încă o dată de băcănie? Să ratăm sentimentul românesc al ființei? Pe o muzică de magnetofon cu benzi demagnetizate și-a făcut apariția în sala de bal ultraselectă o... mogâldeață, o ființă asemenea bandiților din *Star Wars*, cei care voiseră să-l dea pe C3PO la fiare vechi: cocârjată, cu o imensă broboadă pe ochi, cu un soi de straiță-n spinare și opinci pentru care cuvântul „uriaș" e insuficient, bărci mai curând. Portul popular era din cele autentice, de o hidoșie greu de contrafăcut: greu ca o cuirasă și mirosind a stătut, cu arniciul mucegăit pe la mâneci. Arătarea sălta pe muzică oarecum galvanizat, de parc-ar fi avut un mecanism interior, și când a-nceput să cânte am recunoscut vocea groasă ca de baci la oi a unei cântărețe arhaice de muzică populară. Asistența încremenise siderată în scaunele ei Secession. Cei pe lângă care trecea se trăgeau înapoi înspăimântați. Era Muma-Pădurii, Doamne iartă-mă, parașutată în salonul mantovan și proferând eresuri în grai dialectal. Prin fața ochilor ne sălta culminarea a zeci și zeci de ani de politică culturală cu sărmăluțe și mămăliguță, cu țâpureli și răcnete de călușari, cu literatură cu țărani, pictură cu țărani, muzică țărănească, metafizică țărănească, stomatologie țărănească, ginecologie

țărănească, dracu' mai știe ce. Cu specificul nostru național de primitivi ai Europei. În orchestra popoarelor noi ne-am prezentat de-a pururi cu ocarina strămoșească. Iar acum oficialii noștri, între care însuși domnul ambasador, priveau jenați în podea. Să mă ia naiba, dacă era vorba de monștri l-aș fi preferat pe Adi de Vito, măcar și-a luat nume italian. Și, oricum, mi se pare mai autentic în vitalitatea lui tembelă decât tot „tezaurul folcloric" de duminică, de la zece dimineața, să moară dușmanii mei...

9

Abia m-am întors acasă, recte la Viena, abia am avut timp să văd cum fulguie pe fereastra enormă a mansardei amicului meu Horia, că, hop, iar în avion. Spre marea amărăciune a alor mei. Cum eu, practic, stau mai tot timpul acasă, pentru Ioana și Gabriel e ciudat să mă vadă din când în când dispărând în ceață și suportă asta foarte greu, chiar dacă mă-ntorc din negură cu câte-un parfum sau un trenuleț. De data asta aveam să stau enorm, două săptămâni pline și, dac-o mai punem și pe cea petrecută la Castel Goffredo, o eternitate. Seara am despachetat, am împachetat la loc, mai masiv și mai burdușit, și între timp m-am apucat să-i povestesc Ioanei aventurile trăite în capitala ciorapilor de damă. Cel mai mare succes l-am avut, firește, cu povestea nebunilor criminali amatori de literatură. Nu știam atunci că după doi ani, în locuri atât de diferite, încât aproape că aș putea scrie „pe altă planetă", aveam să trăiesc ceva asemănător.

S-a întâmplat la Sângeorz-Băi, locul de naștere al Ioanei, unde mergem anual să ne-ncărcăm bateriile după nebunia vieții bucureștene. Locul, pe un deal de deasupra stațiunii, e paradisiac: o livadă de meri atât

de-ncărcați de roade, încât crengile trebuie proptite ca să nu se rupă, clăi de fân, culmi împădurite, cerul nopții plin de stele, țârâit de greieri și toate celelalte. Firește, un paradis relativ, cu closet în fundul curții și cu baie în lighean, dar tot paradis se cheamă dacă nu ești mofturos. Zilnic coboram în oraș pentru Internet și întâlniri cu prietenii la muzeul lui Maxim Dumitraș, și așa se face că am aflat că în câteva zile avea să vină chiar la muzeu, pentru un spectacol, o trupă de actori amatori de la... Penitenciarul de maximă securitate din Bistrița! Poetul Marin Mălaicu, cel care organizase întâlnirea, ne-a invitat să venim și noi.

Dacă n-aș fi avut experiența italiană cred că nu m-aș fi dus. Nu sunt laș de felul meu, dar sunt situații pe care le evit ca să nu mă expun la pericole inutile. De la un nivel încolo de popularitate dai de toți nebunii, sau dau ei peste tine. Cunosc o scriitoare din Germania al cărei soț îi controlează corporal pe toți ziariștii care-i iau autoarei un interviu, ca să nu aibă arme asupra lor (eu n-am ajuns chiar acolo, dar soția mea e, oricum, suspicioasă față de reporteriţele mai decoltate de la natură: nu ascund oare ceva în sân?). Sunt invitat de câțiva ani în Israel și încă nu-ndrăznesc să merg: intru naibii într-o cafenea și mă pomenesc făcut harcea-parcea, victimă colaterală într-un război care nici măcar nu e al meu... Acum, când cu actorii din penitenciar, mi-au defilat ceva scene horror prin fața ochilor înainte să iau o hotărâre: în mijlocul piesei „actorii" se aruncă, toți ca unul, asupra noastră, cu arme improvizate, ne iau ostatici, negociază, negocierile eșuează, și uite-așa

ne împuținăm pe oră ce trece, cu o ureche, un deget, apoi, vorba cântecului, cu viața toată... Mai mult, chiar dacă nu m-aș fi gândit la pericole, tot nu m-aș fi dus bucuros. Să-i aplauzi de milă pe niște amărâți? Mai avusesem ocazia și, credeți-mă, nu-i plăcut deloc. Când eram în armată ne-au dus ca aplaudaci la spectacolele unei trupe de orbi, „Optimiștii", ca să le dăm iluzia că au public în sală. A fost o jale. Se duelau cu spatele unul la altul, se sărutau în creștet dulce...

Ne-a hotărât să ne ducem întâlnirea neașteptată, la pizzeria locală (La Van Damme), cu o fostă colegă de liceu a Ioanei, despre care am aflat din prima frază că e instructoare la zisul penitenciar și vinovată de punerea în scenă a viitorului spectacol. Toți cei de la masă o întrebau dacă nu-i e frică să trăiască printre ucigași și jefuitori, la care ea, o fată plăcută și voinică, a răspuns: „Frică? Îți mai arde de asta când vezi atâta suferință?" Pentru fraza asta și pentru fata asta ne-am hotărât să ne ducem.

Băieții au coborât dintr-o dubiță, însoțiți de trei polițiști în uniformă. Erau șase, unul mai ferchezuit ca altul, cu părul dat cu gel, îmbrăcați în tricouri haioase și blugi, toți relativ tineri, cam între 25 și aproape 40 de ani – cel mai în vârstă era deja în pușcărie de 15 ani și urma să mai facă vreo opt pentru omor deosebit de grav –, toți fremătând de dârdorile ieșirii afară, prima dată după ani, de pe porțile tristei lor locuințe comune. Întrebaseră, ne-a spus instructoarea, dacă vor fi și fete în public și se înțoliseră ca atare. Mi-au fost de la-nceput simpatici, și toată neliniștea mi-a trecut la vederea lor:

niște pușți care omorâseră (doi dintre ei) la beție sau jefuiseră prin Germania și Austria. La fel de oameni ca mine și ca tine, doar că mai ghinioniști un pic. Căci să te ferească Dumnezeu de acea împrejurare în care afli, în sfârșit, ce zace în tine.

Băieții s-au închis într-un birou și-au apărut îmbrăcați fantastic și grotesc, jumătate în țoale bărbătești, dar de pe altă lume – fracuri mult prea largi, țilindri improvizați, eșarfe pestrițe, halate de tuberculoși, șoșoni îmblăniți – jumătate în travesti: femei voinice ca haiducii, pudrate cu alb pe față și pe pieptul păros, cu rochii de satin violet și pălării de operetă... Iar apoi i-au dat drumul spectacolului, două piese scurte de Cehov, care, spre uimirea și ilaritatea noastră, a tuturor celor din mica sală, au fost jucate dumnezeiește. Nu sunt eu prea dus la teatru, dar vă spun cu toată sinceritatea că de mult n-am mai râs ca în cele două ore în care „actorii" și-au dat sufletul pe scenă, umplând-o cu o pasiune pentru arta care le-a luminat, în ultimele luni de repetiții, celulele, pe care n-o au actorii profesioniști și nici n-o pot avea. Ofițerul bădăran din prima piesă era cel ce ucisese cu secera, într-un birt, cu 15 ani în urmă. Acum își punea toată agresivitatea în slujba rolului său, răcnea ca un leu și se zbătea pe scenă, amenința, puternic și dominator, publicul, dar se pierdea cu totul în scenele amoroase. Cartoforul din realitate era acum o gingașă boieroaică, și-și dădea ochii peste cap cu o convingere totală în rolul „ei", până la identificarea completă cu o femeie. Vânzătorul de droguri la colțul străzii devenise o slugă bătrână, iar micul escroc – un

formidabil peţitor, în jocul căruia am ghicit o urmă de Caramitru. Oricine crede că un ucigaş, un hoţ, un escroc sunt fiare cu chip de om sau monştri aduşi pe lume dintr-o greşeală a naturii ar trebui să vadă o astfel de dezlănţuire de bucurie artistică. Şi-ar da seama atunci că fiecare dintre ei este un om, nimic mai mult şi nimic mai puţin. Le mulţumesc şi acum celor şase actori care m-au învăţat această lecţie, ca şi instructoarei lor care i-a învăţat teatru.

10

OK. Să pun capăt acestui interludiu scris din simpatie pentru pușcăriașii din Bistrița și să ne-ntoarcem la tronsonul central al poveștii, călătoria în Franța a doisprezece scriitori români, nici mai mulți, nici mai puțini decât au fost apostolii. Căci de apostoli, slavă Domnului, n-am dus lipsă niciodată, ne-a lipsit doar Cel din mijlocul lor, care să le dea un sens și o coerență. Mi-am înhățat deci valiza și, într-o cețoasă dimineață vieneză, am pornit spre aeroport.

De cincisprezece ani încoace am fost în atâtea aeroporturi, toate atât de asemănătoare, că n-aș putea spune acum care e Schiphol, care Heathrow, care Malpensa și care Otopeni. De fapt, există un singur Aeroport presărat în sute și mii de locuri în lume, un limb universal în care, în același ambient, performezi același ritual de trecere, cu aceleași etape, hoinărești apoi prin aceleași magazine, vezi aceiași oameni care așteaptă, citesc, lucrează la laptopuri, mănâncă sau împing cărucioare într-o atmosferă cenușie de roman antiutopic. Aceleași reclame, aceleași monitoare, aceleași coridoare lungi care te duc în sălile de așteptare. Sunt convins că în clipa morții nu ajungi direct în lumea cealaltă, ci pătrunzi

într-un astfel de aeroport în care îți pierzi naționalitatea și identitatea în așteptarea avionului lung, ușor și subțire care te va transporta Dincolo. Cartea tibetană a morților vorbește de stările de Bardo, stări intermediare între veghe și somn, viață și moarte, realitate și halucinație. În lumea noastră reală, aeroporturile sunt cea mai perfectă întruchipare a Bardo-ului dintre culturile, mentalitățile, stările de spirit a două umanități. Pleci din Viena și ajungi la Paris: două lumi rotunde, bine definite cultural, ca două mărgele diferit colorate înșirate pe marea parabolă a zborului. Parcurgi acolo, la Orly, etapele inverse din aeroportul vienez, apoi ești eliberat sub cerul încărcat de nori de zăpadă al lumii pariziene.

Din păcate, teoria ca teoria, dar practica ne omoară, cum zicea fostul meu profesor de lăcătușerie. Lucrurile au mers prost încă de la Viena, când, în aeroport, am localizat, cu coada ochiului, un auctore român care nu era din gașca „frumoaselor străine". M-a străbătut un fior de neplăcere: tipul nu era deloc pe gustul meu. Făcea parte dintr-un grup rival și avuseserăm câteva confruntări urâte în trecut. Firește, prin intermediul presei, căci scriitorii, când se văd, se-mbrățișează și se pupă de zici că sunt gay, dar pe la spate, ca să rămân în temă, se pot ataca feroce când se simt amenințați, concurați sau desconsiderați. Mă pot lăuda că am încasat-o de la confrați, de-a lungul unui sfert de veac, mai mult decât orice alt autor român, dar tocmai de-asta am pielea tăbăcită și pot s-o mai încasez, încă un sfert de veac, cât visez să mai apuc, cu aceeași seninătate. Tipu-ăsta spusese odată: „Diferența dintre poezia erotică

a lui Cărtărescu și a mea e că el își duce iubita de dârlogi, pe când eu o călăresc pe deșelate." *Funny, isn't it?* Nu mi-am făcut mari griji, căci știam că locuiește la Viena, dar când am văzut că urcă-n același avion cu mine gluma s-a îngroșat. O vreme ne-am străduit amândoi să ne prefacem că nu ne vedem, dar pân-la urmă, când ne-am îngrămădit la *check-in*, a trebuit să mimăm surpriza întâlnirii și să ne dăm mâna cu zâmbete sociale adecvate. După care-a urmat o tăcere penibilă, ce s-a prelungit și-n avion. Pentru că, ironie a sorții, a trebuit să stăm alături, el la fereastră, eu spre coridor. N-aveam, pur și simplu, ce vorbi. În plus, ne detestam cu mare sinceritate, cu entuziasm, aș zice. Fiecare credea cu convingere că celălalt e un impostor; în plus, pentru că era mai tânăr, eu mă simțeam îndreptățit să-l consider și un epigon. Tot din cauza asta, simetric, el mă credea, probabil, un expirat... Așa că ne-am scos fiecare câte-o carte și ne-am pus pe citit. Am început să tragem cu coada ochiului la cartea celuilalt, și astfel eu (care citeam un banal jurnal al lui Kafka) am constatat cu mirare că amicul nu citea o carte, ci un fel de foi xeroxate după alte foi, ca acele vechi cursuri de matematică pline de tabele de logaritmi copiate de studenți unii după alții. Textul era bătut la mașină și era încărcat de scheme complicate, desene tehnice presărate de săgeți și litere. „Ce citești?" l-am întrebat în cele din urmă, iar el, plictisit, a-ntors cartea ca să văd titlul de pe copertă. Unde scria cu litere de asemenea dactilografiate, ca pe lucrările de diplomă: MANUALUL SPĂRGĂTORULUI. „Mă documentez pentru un roman", mi-a aruncat

moale, după care a reîntors cartea la pagina unde ajunsese și a cărei ilustrație, vedeam acum, arăta cum să folosești o gură de lup ca să străbați prin tabla unei case de bani. „Măi, să fie", mi-am zis, asemenea popii din bancul cu pisica. „Uite un scriitor serios, care se documentează, nu ca noi, ăștilalți, care spargem seifuri după ureche..." Când am început, acum 15 ani, să mă gândesc la *Orbitor* mi-am făcut și eu o cartotecă dintr-o cutie de pantofi pe care am scris numele romanului. Mă gândeam să fac lecturi și să iau note, așa cum citisem că făcea Thomas Mann. Mai trebuie să vă spun că biata mea cutie a rămas goală pentru totdeauna? Nu doar că mi-a fost mereu lene să citesc ceva într-un alt scop decât lectura în sine, dar nici măcar, scriind la carte, n-am deschis vreodată un dicționar sau altă sursă de informație. Aici amicul meu m-a avut, trebuie să recunosc.

Am coborât amărât deci pe Charles de Gaulle, l-am lăsat pe tip să se ducă-n plata Domnului după o nouă binevoitoare strângere de mână și m-am grăbit spre *baggage claim*. Când am ajuns, banda se rotea de mult, valizele defilau, mai rupte, mai întregi, mai burdușite, mai fleșcăite, dar nici urmă de a mea. Fiecare tip care aștepta alături își vedea peștișorul de aur sosind cuminte și, pescar priceput, îl sălta satisfăcut de pe bandă, până când fluviul s-a golit de pești. Mai defila la nesfârșit o singură valiză nefericită, nedorită de nimeni. Dar din păcate nici măcar aia nu era a mea...

Stăteam prostit lângă banda goală când am prins câteva vorbe la difuzor, din acelea cărora nu le dau nici o atenție, fiindcă toate-mi sună ca obsedantul „*Watch*

your step!" al trotuarelor rulante. Era ceva cam ca: „Mister Kahrtahresku să se prezinte la ghișeul de informații." Am fost aproape mândru: numele meu răsuna acum în tot aeroportul! M-am dus la informații, unde o micuță indiancă mi-a spus, zâmbind cu gura până la urechi, ca și când mi-ar fi împărtășit o glumă bună, că din păcate valiza mea luase drumul altui aeroport, așa că avea să ajungă, în cel mai bun caz, cândva pe seară. Am fost destul de supărat, mai ales că nu știam pe-atunci că exact același lucru avea să mi se întâmple și la întoarcerea din Franța, după două săptămâni. Căci demonul simetriei n-a prea stat degeaba în viața mea de până acum.

11

Șoferul care mă aștepta s-a mirat, firește, că am ajuns fără nici un bagaj, dar s-o fi gândit că românii sunt niște ființe mai deosebite, care n-au nevoie să se primenească chiar așa, la numai două săptămâni. Doar se știe că prea marea îngrijire corporală a dus, în tot Occidentul, la alergii și alte neplăceri, pe când lumea a treia, săracă, veselă și duhnitoare, e sănătoasă tun, și pe deasupra „ei vor moșteni pământul". M-am mai întors eu o dată din München, în toiul iernii și-al nopții, doar în sacou, pe când paltonul meu nou-nouț, dispărut în aeroport de pe valiză, îl purta poate deja altcineva... Nu era nimic de făcut. Dacă hainele nu-mi ajungeau până la șase seara, aveam să mă prezint la recepția de la Ambasadă în blugi și cu puloverul de pe mine, asudat și șifonat ca un scriitor de duzină ce mă aflam.

Parisul e Paris. Verile miroase a pipi. Iernile e mohorât și cețos. Faimosul metrou e cel mai eficient și mai accesibil din lume, dar e tare urât. Și ce dacă? Avem Parisul bine săpat în circumvoluții, noi, românii, cum soarele e încriptat în petalele și-n miezul florii-soarelui. Înainte se vindeau conserve cu „Air de Paris". Parisul e întreg o astfel de conservă. E ca un gigantic pântec

de femelă de fluture ce-și răspândește feromonii pe lume. I-am întâlnit, închistați, dar încă vii, presați între pagini de cărți, de unde i-am inspirat cu voluptate. De la revoluție încoace am fost poate de douăzeci de ori în orașu-ăsta, și de fiecare dată m-a apucat un fel de amok, o exaltare specială, netrăită de mine altundeva. E ca și când aș regăsi un cartier uitat, unde-am trăit cândva sau poate doar l-am visat, și unde fiecare zid și nume de stradă mă izbesc din plin cu un fel de revelație: da, îmi amintesc, am mai trecut o dată, în altă viață, pe-aici. Cred sincer că toți artiștii români au trăit la Paris într-o viață anterioară, altfel e inexplicabilă puterea acestui oraș asupra noastră.

Să termin însă cu „elucubrațiile", cum numesc criticii paginile mele care nu sunt de nasul lor. Am fost cazat în centru, pe Boulevard Raspail, într-un hotel „cochet" – suntem la Paris, ce mama naibii! Cum toți colegii mei urmau să vină de la București, nu era deocamdată nici picior de scriitor român în tot lobby-ul.

Cei ce umblă foarte des prin străinătăți știu cât de cumplit de triste sunt hotelurile. Am urcat în camera mea și am găsit acolo o combinație de draperii, așternuturi și tapițerie pe dominantă de roșu care m-a deprimat și mai mult. Pe o fereastră vedeam bulevardul mărginit de platani uriași și, dincolo de el, un lung șir de clădiri din cele care-au fost toate retezate la înălțimea etajului cinci. Vremea era înghețată și vântoasă, venea spic de zăpadă. Ce să fac până seara? Nici măcar de despachetat nu mă puteam apuca. Am stat la fereastră pân-a început să fulguie serios, după care am început să răsfoiesc

singura carte pe care-o aveam la mine, antologia făcută de Belles Étrangères cu scrierile noastre. Atunci am observat – căci neplăcerile nu vin singure niciodată – că bietele mele povestiri, trei la număr, toate din *De ce iubim femeile*, nu doar că fuseseră alese în așa fel încât nu se loveau deloc una cu alta, dar mai erau și greșit paginate: titlul primeia era dat întregului grupaj, iar celelalte două titluri erau scrise mai mărunt, ca și când ar fi fost subtitluri ale unei singure povestiri. Ieșise astfel o poveste nouă, modernă, fragmentară, rodul iubirii dintre mine și redactorii antologiei.

De multe ori mi s-a întâmplat ca editorii, corectorii etc. să-și „aducă aportul" (că nu pot să zic altfel) la îmbunătățirea textelor mele, transformându-le din biete scrieri cuminți în minuni de inginerie textuală, de o postmodernitate eclatantă. Îmi aduc aminte cât m-am războit cu un corector necunoscut când am folosit într-un roman, în mijlocul unei „elucubrații" poetice, cuvântul „vitelus" (dragă corector al acestei cărți, te rog să-l lași așa cum l-am scris eu!). La prima corectură, cuvântul meu, nobil și psihanalitic în intenție, a devenit „vițeluș". Am tăiat, amuzat, și am scris iar, pe deasupra, „vitelus", dar la a doua corectură aceeași persoană necunoscută a pus iar „vițeluș". Am tăiat furios de data asta și am subliniat viguros „vitelus", ba am scris alături și explicația cuvântului: „vitelus = substanța cu care se hrănește embrionul în ou", și totuși, dacă nu dădeam fuga la editură ca să corectez în calc cu mâna mea, mă pomeneam cu ditai vițelușul în miezul tenebroasei mele metafore existențiale, de mai mare dragul. În alt rând,

când m-a pus naiba să scriu și eu o piesuliță de teatru de șase minute pentru un festival italian, ea s-a publicat într-o antologie cam ca volumul de la Belles Étrangères, doar că acolo mi-au amestecat textul cu al unui dramaturg sârb, o replică eu, una el, încât textul a căpătat o turnură de Ionesco pe care nici unul n-o intenționase. Și s-a și jucat așa, culmea imbecilității, în fața unui public care, la sfârșit, a aplaudat entuziast.... Ne închipuim că nepăsarea față de ce iese din mâinile noastre, lucrul de mântuială, doar ca să-l faci, e doar o poveste românească. Nu-i deloc așa. Unde sunt interese reale și bani, ies și lucrurile bine. Unde faci muncă voluntară, doar ca să bifezi o acțiune, nu. Asta-i valabil oriunde în lume.

Ningea acum prăpădind, ca-n Bacovia. Mi-am scos din geanta de umăr aparatul foto, am deschis geamul și-am făcut câteva poze cu bulevardul deja acoperit de zăpadă. Aerul proaspăt și-nghețat mi-a făcut poftă să ies. Am coborât și-am luat-o prin ninsoare, de-a lungul străzii, pe lângă restaurantele înșirate unul lângă altul. Eram la Paris, nu-mi venea să cred, ca întotdeauna. Eram singur, la Paris, și-naintam contra vântului cu mâinile în buzunarele gecii mele negre, cu gulerul acum plin de zăpadă. Am mers cel puțin o oră, simțindu-mă din nou adolescent, am intrat la-ntâmplare într-un restaurant pustiu, am mâncat și-n timp ce mâncam am simțit deodată o singurătate teribilă, ca în acel vis în care nu-mi mai aminteam că sunt căsătorit și mă-ntrebam dac-o să-mi găsesc vreodată o femeie, apoi am ieșit iar în zăpada furioasă, pe când seara începea să cadă, și-am

luat-o înapoi, altă oră, până la hotel. Mereu e așa în orașele străine unde nimerești de unul singur.

Valiza încă nu-mi venise, și era timpul să plec la recepție. Mă resemnasem. În definitiv, îmi spuneam, n-aș fi purtat blugii lui Adam Michnik cu care s-a înfățișat la București, la petrecerea dată-n cinstea lui acum câțiva ani. Nici sacoul lui Esterházy, cu care ieșea la restaurant când eram vecini pe Auguststrasse. Doar nu eram politician: artistul impune el vestimentația în astfel de împrejurări. Totuși, e tâmpit să fii singurul cu haină maro, de catifea reiată, la o recepție în care toată lumea e în negru. Burghezul din mine era cam la ananghie.

12

Lumea literară a fost întotdeauna la fel și va rămâne la fel întotdeauna. De obicei, teatrele sunt exemplele clasice de „cuiburi de vipere", dar actorii, oricât s-ar bârfi și invidia unii pe alții, n-o pot face în public. Scriitorii au însă ziarele și revistele la dispoziție, iar bătăliile lor sunt amplificate prin ele la dimensiuni mai totdeauna grotești. Regula principală care domină toată această acumulare de uri, adversități, polițe plătite și dispreț ar putea suna cam așa: în lumea literară ți se iartă până la urmă aproape orice: lipsa de talent, ticăloșia, ipocrizia, lașitatea. Ele sunt socotite păcate omenești și sunt privite cu toleranță. Ceea ce nu ți se iartă niciodată, cu nici un preț, este succesul.

Om fi fost noi autori de duzină, dar faptul că eram acum la Paris în mod sigur ne-a fost socotit un fel de succes și nu ne-a fost iertat de către mulți dintre cei care n-au fost aleși. Cei mai mulți își închipuie că, dacă poți călători în străinătate, dacă ești tradus, dacă ți se vând cărțile, trăiești un fel de beatitudine, ți se urcă la cap, privești în jos cu dispreț către ceilalți. Dacă ți se mai întâmplă să nu răspunzi imediat la un mail te pomenești cu ditamai scrisoarea injurioasă. Fiecare nuanță

a vocii și fiecare grimasă îți sunt cântărite și răstălmăcite: ia uite, ăsta s-a ajuns, nu mai suntem de nasul lui... Nimeni nu te crede că ești același, că ai mai departe viața ta și problemele tale și că te doare, ca pe toți ceilalți, o nedreptate care ți se face. Că te doare, mai ales, ranchiuna generală, pe care n-o poți înțelege, tu, care urăști să ai dușmani. Fiecare dintre noi, care eram înghesuiți acum de mulțime, la recepția ambasadei, cu farfuria și paharul în mâini, simțea ambiguitatea asta: mulțumirea de a fi între cei aleși și sentimentul de vinovăție pentru ceilalți, care rămăseseră acasă. Fiindcă nu beatitudinea, triumful sau disprețul sunt însoțitoarele permanente ale succesului, cum se crede, ci sentimentul adânc de vinovăție pentru că, fără voia ta, rănești prin însăși existența ta orgoliul atâtor oameni.

Cred că primul pe care l-am văzut dintre colegii mei a fost George Crăciun, Dumnezeu să-l ierte. Avea o față tragică, puternic afectată de boala care aproape că-l dăduse gata. În ultimul timp ne văzuserăm des. Întotdeauna am avut respect unul pentru altul. De curând mă impresionase faptul că, instigat de un intervievator să spună ceva rău contra mea („Cum îți explici că *De ce iubim femeile* se vinde în zeci de mii de exemplare, pe când *Pupa russa*...?"), el răspunsese: „Mircea îmi e prieten. Succesul presupune disciplină și un mod de viață ordonat..." Autorul considerat „de succes", care e, de fapt, un ostracizat în lumea culturală, e nespus de recunoscător pentru fiecare dovadă de prietenie de acest fel.

Mai târziu, la Solitude, avea să ni se-ntâmple ceva înmărmuritor cu Crăciun. Aflasem despre moartea lui cu câteva zile în urmă, apoi Ioana deodată l-a visat. Era culcat pe o pajiște și suferea de o boală care-l împiedica să se ridice. Eu stăteam, în capul oaselor, lângă el. Ioana îmi adusese ceva de mâncare, la care Crăciun, cu un mare efort, înălțase capul și, privind-o în ochi rugător, îi spusese: „Și mie mi-e foame!" Dimineața Ioana era foarte tulburată de vis. Am stat de vorbă mult la cafea și, fără să fie nici unul habotnic, ne-am gândit că totuși poate fi ceva adevăr în vechile credințe care ne fac să vărsăm, la masă, un strop de vin pentru cel plecat de pe această lume. Nu suntem noi, „oamenii recenți", cei mai deștepți de pe pământ. Așa că ne-am hotărât să dăm de pomană ceva de sufletul lui George. L-am chemat la noi pe un blând poet român stabilit de multă vreme la Stuttgart și i-am dat o plăsuță cu niște mâncare și niște vin. El a-nțeles și a primit cu decență și pietate. Iar peste o săptămână am avut unul dintre cele mai limpezi și mai magice vise ale mele.

Se făcea că mă aflu în biroul meu de la parterul apartamentului. Era cam cinci dimineața și începuse să se reverse de ziuă. Pajiștea din fața ușii mele cu glasvand era brumată. În depărtare, întunecată, se zărea pădurea, tivită cu galbenul zorilor. Aerul, afară, era cenușiu și se simțea frigul. În cameră era mai întuneric ca afară, așa încât ochiurile de geam ale ușii păreau că scânteiază puternic. Prin ele am zărit, foarte departe, o siluetă înaintând dinspre pădure. Era un om care venea pe aleea pustie, crescând foarte încet pe măsură ce se apropia.

N-aveam nici cea mai mică îndoială că totul era real, că mă aflam chiar acolo, la marea masă de lemn, privind spre stânga, în direcția ușii. Fiecare obiect din birou era la locul lui, ca și fiecare copac de pe pajiștea din fața casei. Silueta se apropia, întunecată și gârbovită, până când a ajuns pe pietrișul din fața ușii. S-a apropiat și-a urcat cele două trepte. Stătea acum dreaptă acolo. Era George Crăciun, așa cum îl văzusem ultima dată, cu hainele lui obișnuite, cu părul lui cărunt, cu obrajii lui scobiți de boală. Atunci mi-am dat seama că visez, deși în tot acel tablou era fantastic doar faptul că George, care murise de aproape o lună, era acolo, în fața ușii mele. M-am ridicat și eu de la masă, cu părul zbârlit pe brațe. Și atunci el s-a aplecat spre ușă, și-a pus palmele de-o parte și de alta a ochilor și a privit în odaie printr-unul dintre ochiurile de geam. A rămas așa câteva clipe, timp în care, printr-un mare efort, am reușit să mă trezesc. Am deschis ochii și în dormitor era aceeași lumină tulbure de zori.

Am zărit-o apoi pe Simona Popescu, cu care n-aveam să schimb aproape nici o vorbă pe tot parcursul turneului (foarte elegantă, cu o față serioasă și tristă), apoi, aproape imediat, pe Agopian. Mi-am amintit cât de mult mă frapase titlul cărții lui, *Tache de catifea*, când am văzut-o-n vitrina librăriei Sadoveanu, în 1981. Chiar și numele lui: Ștefan Agopian, mi se părea, nu știu de ce, al unui autor consacrat de mult, prezent de mult în istoriile literare. Dar pe acest om ciudat, mic de stat și cârcotaș, cunoscător de lucruri vechi, având toate trăsăturile scriitorului din „epoca Nichita", l-am

întâlnit mult mai târziu. Ca și în cazul altora, faptul că el e una cu lumea literară de la noi, pe când eu nu trăiesc în ea și, de fapt, nici nu mă socotesc un scriitor, ne-a împiedicat să trecem cu adevărat de un sincer respect reciproc. Agop purta veșnicul lui sacou maro cu picățele. Mustața îi dădea un aer inconfundabil levantin care-mi amintește mereu o pagină din *Toate pânzele sus!*: cea în care Anton Lupan nimerește peste un negustor într-un port dunărean: „Eu sunt Agop, Agop din bazar!" se prezintă armeanul, care va fi imediat luat în primire și stors de bani de către, dacă nu mă-nșel, Ieremia.

13

Mi-era greu să-i identific și pe ceilalți în marea de oameni – la petrecerea asta veniseră peste patru sute de invitați! Era *di granda*, cum se zice. Trecând de la un grup la altul, printre necunoscuți de toate felurile, care vorbeau și râdeau cu farfuriile în mâini, prindeam din când în când câte-o grimasă cunoscută, o fluturare cunoscută de mână. Recunoaștem oamenii mult mai mult după alură, după felul de a gesticula, după o sclipire a ochilor în mulțime decât după fețele propriu-zise. Uite-l pe Vișniec, îmi spun, prinzând cu coada ochiului un profil bărbos. Brusc îmi amintesc cum treceam pe la el, cu douăzeci și cinci de ani în urmă, ca să trag muzică. Stătea într-o cămăruță din subsolul unui bloc vechi din centru. Ca să ajungi în odaia lui treceai printr-un coridor sinistru, cu țevi uriașe pe pereți, cu săli ale cazanelor, cu mormane de cărbuni, lopeți, otravă de șobolani prin colțuri... Stăteam pe pat și, pe când John Lennon intona din răsputeri „*I don't believe in Jesus, / I don't believe in Hitler, / I don't believe in Beatles*" (căci trăgeam muzica direct, fără cabluri, punând pur și simplu casetofoanele unul lângă altul), noi discutam ore-n șir despre poezie, care pe-atunci era nu doar toată

viața noastră, ci tot ce fusese creat vreodată de inspirația unui Dumnezeu poet. Matei scria pe-atunci doar poezie și se gândea deja să plece din România, căci era conștient că niciodată, nici un scriitor român nu s-a afirmat rămânând în țara lui. Avea mare dreptate. Și din generația mea cei mai inteligenți și mai curajoși au plecat. Ceilalți – am rămas să luptăm cu mizeria națională, ne-am înglodat în ea până peste cap, unii s-au sinucis, alții au renunțat la literatură. M-am îndreptat spre Matei, ne-am îmbrățișat, am schimbat câteva vorbe. Masiv și elegant, cu barba arămie, cu liniștea celui care-a făcut ceva în viață, Matei arăta realmente a dramaturg francez, a om care-a trăit cu demnitate deceniile astea în care noi ne-am târât de la o indigență la alta.

L-am văzut și pe amicul meu Tudor Banuș, care mi-a ilustrat *Enciclopedia zmeilor*, și imediat pe Gabriela Adameșteanu. Ne-am pupat foarte afectuos, eram prieteni vechi, de când fuseserăm împreună în America, la Iowa City, în 1990. Am fotografii cu noi pe puntea vasului cu aburi *Mississippi Queen* (am băut atunci cocteiluri Margherita, bere cu tequila, adică, iar apoi am văzut că pe fundul sticlei de tequila era un vierme de cactus, mare și palid, care dădea, zice-se, gustul băuturii); cu noi la parada de Halloween, unde bancherii orașului defilau în costume de urși și de pompieri și unde Gabriela purtase o mască grotescă: ochelari, nas uriaș și mustăți gen Groucho Marx; cu noi pe terasa construcției Sears Tower din Chicago, pe atunci cea mai înaltă din lume, cu noi pe Empire State Building... În Iowa City eram un grup micuț de români, noi doi plus

Mircea M. Tomuș și Dănuț Cristea, la care se adăuga câteodată și românul prin adopțiune Stavros Deligiorgis, și împreună petreceam după-amieze-n șir la cârciuma Red Fox, înfulecând floricele și bând beri după beri din *pitchers* de sticlă. Eram exaltat, nebun de fericire: evadasem din pușcăria mea nenorocită, ajunsesem în America, pe care-aveam s-o străbat în lung și-n lat în cele trei luni de vară indiană care mi se dăruiseră. Dar toate astea sunt din altă poveste. Înainte să mă-ntorc la petrecerea din Paris vreau să vă mai spun doar o mică-ntâmplare haioasă: într-o seară, la Red Fox, pe când Gabriela s-a dus la *restroom*, ne-am gândit să-i facem o farsă, cam tâmpită, recunosc, dar, după atâtea beri, ni s-a părut că merge. Am chemat chelnerița, am plătit consumația și, când Gabriela s-a întors, am început să vorbim între noi: „Ce-ar fi să tragem noi acum o țeapă, așa, în stil românesc, să ne țină ăștia minte?" „Pe bune, n-o să-și dea nimeni seama. Suntem aproape de ușă, chelnerița abia și-a făcut rondul – ce mama naibii, ăștia sunt oricum niște îmbuibați, nu le facem cine știe ce pagubă..." Gabriela se uita la noi uluită: „Măi, sper că nu vorbiți serios..." „De ce să nu vorbim serios?" se băgase și Dănuț. „Hai dom'le s-o facem. Ne trebuie doar puțin curaj... Hai, mă, Gabi, ce dracu', n-ai mai dat tu țepe la București?" „Băi, sunteți nebuni, nu vă dați seama... Dacă ne prind, suntem terminați..." Consternată, biata Gabriela trebuia să facă față persuasiunii a trei inși. Forța grupului – faimosul *anturaj* care-i corupe pe puștii cuminți – s-a dovedit însă și de data asta irezistibilă. După vreo zece minute de argumente și

contraargumente am făcut-o pe Gabriela să se ridice de la masă, odată cu noi, și să iasă, cu inima cât un purice, pe ușa *pub*-ului. Afară, sub stele și sub zborul încrucișat al avioanelor – n-am văzut nicăieri ceruri mai înalte și mai multe luminițe înaintând printre stele decât în America – i-am spus, tăvălindu-ne de râs, că plătiserăm de fapt totul, că țeapa noastră fusese doar un banc... Dac-ar fi putut, Gabriela ne-ar fi strâns de gât atunci. Vreo câteva zile nici n-a mai vrut să ne vadă. După ce i-am cerut scuze pentru acest episod *naspa*, am hălăduit mai departe-mpreună prin țara aceea halucinant de frumoasă, așa cum nici măcar *Forrest Gump* nu reușește s-o arate.

Cel mai trist și surprinzător fapt care ni s-a întâmplat puțin înainte de întoarcerea în țară a fost legat de Ioan Petru Culianu, pe care-am plănuit să-l vizităm amândoi la Chicago. Mai fuseserăm o dată acolo împreună cu Matei Călinescu, ne primise văduva lui Mircea Eliade în casa unde totul amintea de acesta, văzuserăm o fantastică expoziție cu impresioniști, urcaserăm în Sears Tower, dar pe Culianu nu reușiserăm să-l întâlnim, era plecat din oraș. Acum, Gabriela voia să-i ia un interviu. Eu aveam de ales dacă să mă reped cu ea la Chicago sau să văd New Orleansul, unde locuia unul dintre idolii mei poetici, Andrei Codrescu. Am apucat să vorbesc la telefon, singura dată în viața mea, cu Petru Culianu, dar am ales, totuși, New Orleans. Gabriela s-a dus însă, cu acea înverșunare care-o făcea să se scoale în zori ca să meargă la cursurile de engleză și cu care face mereu tot ce-și propune (dincolo de impresia de

zăpăceală pe care ți-o dă uneori, Gabriela e, de fapt, o forță care nu trebuie subestimată), și i-a luat lui Culianu ultimul interviu pe care el avea să-l dea. La câteva zile după aceea, tânărul specialist în istoria religiilor a fost împușcat, de deasupra, în toaleta universității unde lucra. Nu există, nici până azi, o motivație plauzibilă a uciderii sale. La doar o zi după moartea lui, am primit prin poștă două cărți ale sale cu autograf: *La collezione di smeraldi* și *Les gnoses dualistes d'Occident*.

14

Petrecerea se derula mai departe, cu clinchetele de pahare și zgomotul de conversație aferente, seara înainta, figurile se confundau unele cu altele, mica lume românească de la Parij era acolo în păr, dornică de *nouvelles* din îndepărtata țărișoară... Total stingher, treceam de la un grup la altul fără să fiu în stare să-mi construiesc o imagine, în ochii mei sau ai altora, simțindu-mă, ca întotdeauna, *nimeni*, un om fără față, fără însușiri, fără nimic de arătat nimănui. Fără un personaj pe care să-l joc. Oamenii mă recunoșteau din când în când, se-ndreptau spre mine, schimbam două vorbe, dar eram eu, în ochii lor, altceva decât autorul a două-trei cărți pe care deja le uitasem? Wanda Mihuleac mă îmbrățișă, eram prieteni vechi, de când făcuserăm împreună un fel de happening. Atunci, în adâncul timpului, pe când eram compus, ar fi spus Urmuz, din douăzeci și cinci de ani, 49 de kilograme și mustață, ne plimbaserăm prin oraș cu o mare bilă de oglindă, ca o supradimensionată boabă de mercur în care se strângea, înghesuindu-și formele și culorile, câte-un peisaj citadin: triunghiulara piață Galați, locomotivele cu aburi părăsite, prăbușite peste linii, de la gara Basarab, o nuntă de țigani

pe Buzești... Țineam bila în brațe și Florin Iaru mă poza în cele mai sordide și mai kitsch locuri din acel București ceaușist inimaginabil, apoi ne-ntorceam, cu Wanda, la el acasă, pe Făinari, unde-și developa singur pozele în baie, într-o dezordine pitorească de atelier fotografic de amator, astfel că pozele noastre cu bila au fost în cele din urmă agățate chiar la intrarea faimoasei expoziții „Oglinda", cântecul de lebădă al artei libere în acei ani de o tristețe înmărmuritoare. În timp ce pozele se coceau în cuptorul lor cu lumină roșie, Wanda ne povestea, cu o vervă specială, episoade din atât de ciudata ei copilărie prinsă în complicate aparate ortopedice. Wanda mi-e foarte dragă, mereu mi-am zis că, dacă există o ființă ca ea pe lume, există încă speranță. De-asta nu vreau să-i fur acum poveștile, deși mi le aduc perfect aminte. Poate le va scrie ea o dată.

I-am zărit apoi pe Petrică Răileanu, cu care mă-ntâlnisem întâmplător, incredibil, cu un an înainte în München după ce ultima oară ne văzuserăm la București cu douăzeci de ani în urmă, și pe – surpriză – o fostă studentă a mea care ulterior emigrase în Franța și se căsătorise cu un francez. Fata asta măruntă de statură împingea încolo și-ncoace, în mijlocul celor patru sute de inși din sala imensă, un landou în care se afla un copilaș, un băiețel de un an, care se uita cu ochi largi împrejur. Tot timpul cât am stat de vorbă cu ea m-am întrebat dacă e fericită, acolo între străini, departe de lumea literară românească în care, înainte să plece, încercase să se integreze. Pe vremuri, când făceam seminar cu grupa ei, fata asta rămăsese într-o seară în urmă față

de colegii care-și încheiau gecile și-și legau fularele la gât ca să plece acasă după cursuri. Se apropiase de catedra unde eu îmi strângeam foile în mapă și-mi dăduse un bilețel, apoi fugise afară. Flatat că, poate, o studentă s-a amorezat de mine (nu era cine știe ce, totuși: se-ntâmplă tot timpul și aproape tuturor profesorilor mai tineri. E legea numerelor mari. Când ai la curs două sute de fete și vreo altă sută la seminar, câte una din fiecare an tot are idei ciudate), am deschis bilețelul și, citindu-l, am început să râd singur ca prostul, dezamăgit, dar și încântat la culme. Scria în el cam așa: „Domnule profesor, dac-ar fi să aleg o relație cu dumneavoastră, n-aș vrea să-mi fiți nici amant, nici soț. Nu aș vrea decât să-mi fiți tată!" Urma semnătura. „Așa-mi trebuie", mi-am zis, pe când gândurile mele romanțioase se risipeau în burnița serii. După câțiva ani, fosta studentă, plecată între timp la Paris, m-a căutat din nou, într-o vacanță în țară, la facultate. Mi-a dăruit un pachet „pentru Gabriel", care abia se născuse, spunându-mi că e cea mai prețioasă relicvă a ei din copilărie. Acasă am desfăcut pachetul și am găsit în el o străveche jucărie chinezească de tablă, o locomotivă care mersese odată cu baterii din acelea enorme și mirosind a țipirig. Pe fereastra de tablă strâmbă era pictat mecanicul, și totul era atât de vechi, de lustruit de mânuțele fostei fetițe, încât într-adevăr părea un obiect prețios și necunoscut, pătruns în lumea noastră, ca busola albastră a lui Borges, din cine știe ce Tlön, Uqbar, Orbis Tertius... Așa că acum, când o revedeam chiar în țara ei de adopțiune, am simțit o mare tandrețe pentru fata aceea cu ochi

triști care venise cu căruciorul la recepție și care stătuse acolo, cu copilul, până dincolo de miezul nopții, stingheră și nebăgată în seamă de nimeni. Ca lipsă de identitate, ca neputință de a fi cineva, de a însemna ceva, mi s-a părut atunci un fel de soră a mea, rătăcită ca și mine în lumea enormă.

Același autobuz care ne adusese la petrecere ne-a dus înapoi la hotel, mult după miezul nopții. Eram cu toții obosiți, albi ca varul după o zi nesfârșită. Atunci abia i-am întâlnit și pe Ion Mureșan, cu care aveam să bat curând sudul Franței, să văd Pirineii și să primesc o medalie de la primarul unui orășel vesel și podgorean ca Republica de la Ploiești, pe Marta Petreu, fragilă și cu ochii transparenți, în fine pe Letiția Ilea, pe care n-o mai întâlnisem în viața mea: o fată retrasă, ciudată, afabilă totuși, despre care nu auzise nimeni, deși avea patru volume de versuri publicate în Franța. Din câteva șoapte am aflat că fusese soția lui Nino Stratan, de care divorțase cu un an în urmă. Nino se sinucisese de curând într-un mod oribil, lăsase efectiv o dâră de sânge în urma lui, punctul final al unei tragedii de o viață. Mica lume optzecistă a fost zguduită atunci, ca și în cazul Marianei Marin, moartă sau sinucisă și ea nu cu mult timp în urmă... Victime ale unei vieți de câine în mizeria românească.

La hotel, abia ajuns în camera mea (unde mi-am găsit, slavă Domnului, și valiza rătăcită), cineva a ciocănit la ușă. Era Agop, care mi-a zis că sosiseră și Florin Iaru cu Cecilia, soția lui, și că erau acum cu toții la el în cameră, în jurul unei sticle de vin. M-am dus și eu,

luând cu mine și paharele de plastic din baie. De câte ori ne vedeam în formația asta, ne purtam ca niște studenți descreierați, puși pe chef într-un cămin sordid. Dădeam, pur și simplu, ceasu-napoi cu un sfert de secol. Vocea mucalită a lui Agop, cea de contralto a Ceciliei, exuberanța înțelepțită în ultimii ani a lui Florin mi-au plăcut întotdeauna până la uitare de sine. Abia atunci, în noaptea aia, m-am relaxat și eu. Întinși pe paturi ca patricienii romani, ne-am pus pe o bârfă groasă și animic-iertătoare, tăvălindu-ne aproape literal pe jos de râs. Persoanele de față fiind excluse, nimeni dintre ceilalți n-a scăpat de răutatea sclipitoare, gratuită, inocentă de fapt a gurilor noastre rele.

15

În lumea literară nu contează ce ești sau ce faci, ci felul în care apari în ochii altora. Iar această imagine, de cele mai multe ori grotescă, mai întotdeauna falsă și cu certitudine simplistă, ți-e fabricată, cu migală, de prieteni și de adversari, de-a lungul unei conviețuiri de o viață. Mediocrii sunt marii câștigători la capitolul imagine. Dacă auzi despre un scriitor numai lucruri bune, dacă vezi că e iubit de toți ca un frate, poți fi sigur că de el nu-i e frică nimănui, că fiecăruia îi dă mâna să fie generos cu el, pentru că oricum nu contează. Confrații nu-și permit niciodată să-i laude pe cei mai buni decât ei, sau măcar pe egali. De aceea, cum trebuie să și lauzi, nu doar să-njuri, ca să nu-ți pierzi credibilitatea, cei lăudați sunt aleși cu mare grijă dintre inofensivi, dintre blânzii fabricanți de „sofisticate spârcâieli lingvistice", cum spunea Salinger, pe când cei cu adevărat buni sunt înconjurați de faimosul cordon sanitar: fie că nu se vorbește deloc despre ei, fie se vorbește mult, dar în spate (că, vorba ăluia: eu sunt om dintr-o bucată, ce am de spus spun în spate...), fie sunt supuși – ca să le mai iasă fumurile din cap – unui tir îndârjit de sudălmi.

O dată, *by the way*, m-a pus naiba să accept o invitație la o televiziune complet obscură, despre care nu auzisem nimic. Sunt genul de om care nu știe să spună nu. A doua zi, în zori, m-a luat o Dacie papuc cu sigla încâlcită a unei televiziuni pictată pe portieră și m-a cărat prin trei sferturi de oraș, prin niște zone sinistre din sud pe unde nu mai umblasem niciodată. Am trecut numai pe lângă spitale, cimitire, o morgă, un magazin pe care era o firmă ce spunea, literalmente, „ASS MARKET" și niște străzi pe care erau admise, pare-se, doar dacii de cel puțin patru decenii vechime. Când credeam deja că șoferul – un dubios – o să intre cu mașina în cine știe ce depozit și-o să-mi ia gâtul, am oprit în fine în fața unei hale placate cu marmură, pe care scria „Universitatea X". Nu-i dau numele, din respect pentru cel care a fost Spiru Haret. Acolo mă aștepta o fată cu apariție fragilă și modestă. Mi s-a recomandat Viorica. Această Viorica m-a vârât printr-un labirint de ciment, căci clădirea era placată cu marmură doar pe dinafară, pe când în interior pereții erau de beton armat cum îi făcuse maică-sa. Trecând pe culoare nesfârșite, coborând în subsolul plin de țevi și urcând prin poduri înăbușitoare ca-n *Procesul*, m-aș fi plictisit amarnic dacă fata nu ar fi sporovăit vesel tot timpul. Am aflat astfel că toți cei din televiziunea respectivă erau niște cretini, că inșii care urmau să-mi ia interviul aproape că nu știau literele, în orice caz nu știau nimic despre mine și cartea mea, că o parte din echipament era de furat. „Pe mine m-au dat afară acum un sfert de oră", continua să mi se confeseze Viorica. Am

ajuns în studio știind cu cine s-a culcat în ultimii trei ani redactarea care urma să mă intervieveze și ce își bagă-n vână redactorul. Căci urma să fiu plasat între doi tipi, gazdele emisiunii. Interesante premise pentru un show cu mine în direct, unde urma să mă concentrez ca să spun și eu ceva deștept. „Succes", mi-a mai zis Viorica, după care a dispărut din viața mea ca și când n-ar fi fost.

Ca să mă destindă înainte de intrarea-n direct, fata care și-o trăsese cu un cârd de tipi în ultimii trei ani s-a străduit să facă puțină conversație: „Domnule Cărtărescu, de ce vă urăște, domnule, lumea atât de tare? Cum vorbesc cu un scriitor, pe dumneavoastră vă bălăcărește primul..." Constatările astea abrupte, chiar înainte de a zice bună ziua, nu prea m-au relaxat, recunosc. Noroc că băiatul din dreapta mea (ăla cu siringa-n vână) m-a informat că n-a reușit să-mi găsească proaspăt apăruta mea carte, despre care trebuia să vorbim în emisiune: „Nu-ș ce mă-sa, nu era nici la Diverta... Poate-o aveți dumneavoastră, s-o arătăm și noi telespectatorilor. Și, apropo, enciclopedia asta e a *zeilor* sau a *zmeilor*? Ca să știu cum o prezint..." Dar puștiul, care părea total nevinovat în orice privință, nu mai avu timp să se lămurească, fiindcă deodată eram în direct, și fata care-n ultimii trei ani etc. etc. începuse cu un zâmbet strălucitor: „Domnule Cărtărescu, sunteți unul dintre cei mai iubiți scriitori români..."

Cam așa e cu dragostea și ura scriitoricești. Nu știi cine le inițiază, cum nu știi cine face bancurile. Imaginea fiecăruia se negociază permanent, între grupuri și

indivizi, ca și când toți ar avea, pentru portretul tău, o mare pânză comună, unde fiecare ar contribui cu conturul urechilor, forma ochilor, grimasa gurii, ștergând ce-au făcut alții, adăugând alte linii, alte pete de culoare, până când caricatura se arată-n toată splendoarea hidoșeniei ei, operă colectivă mai expresivă decât ai fost tu vreodată. Totul e oral, fluid, turbionar, o țesătură de bârfe, zvonuri, calomnii și colportaje care-n cele din urmă mai seamănă cu tine doar cât seamănă păpușile voo-doo în care se-nfig ace cu cei care trebuie să simtă înțepăturile lor în inimă și ficați. Imaginea asta atât de frumos încondeiată se transmite și generațiilor următoare, ca nu cumva puștii să rămână în ignoranță și să se apuce să te citească inocent, cum îi citesc pe autorii străini.

„Da, dar până la urmă rămân cărțile", îți spui umilit și auto-consolator după ce ai încasat-o mai rău ca de obicei. Slabă speranță. E-adevărat, după moarte nu mai ești concurent cu cei vii, dar nici nu-i mai interesezi. Te-ai dus, dus ești, cu toate cărțile tale după tine. Cea mai prostească iluzie e să crezi că posteritatea îți va face dreptate. Numărul analfabeților și-al imbecililor nu scade cu timpul în lume, ci crește. De ce-ar face critica literară excepție? Mă tem că vin generații care nu vor pricepe nici măcar cât își închipuie că pricep cele de azi. Ieri scuipau în tramvai, mâine vor scuipa pe podeaua navetei spațiale. Ieri îl înjurau pe Caragiale, mâine pe toată lumea, înainte să dispară cu toții în cine știe ce Second Life.

Ei, dar ce ne pasă nouă? Să fie la ei, acolo. Noi deocamdată ne simțeam foarte fericiți încondeindu-i pe

toți care lipseau din camera cu tapițerie roșie pe pereți din hotelul parizian în care doisprezece autori români tocmai tăbărâseră, urmând ca de-a doua zi să se zburătăcească prin toată Franța. Cea mai neînsemnată bârfă spusă atunci de Agop, de Florin sau de mine – am zis eu c-aș fi un cherubim? – v-ar fi ridicat părul măciucă în cap și, din două una: ori nu i-ați mai fi citit niciodată pe cei vizați, ori pe noi. Povești fantastice, pe care nici noi nu le credeam, dar le depănam iar și iar pentru că... pentru că suntem oameni, pentru că omul trebuie să mai și bârfească, ipocrit cititor, nu-i așa?

16

Dincolo de bârfele deșucheate din seara aia, în care până la urmă fumul, în camera lui Agop, se făcuse gros să-l tai cu cuțitul, de-abia ne mai vedeam, pilind la vin roșu din pahărele de plastic, dincolo, de pildă, de fantastica noutate că, după spusele unui amic, două dintre poetesele noastre cele mai cunoscute și-ar fi tras-o una cu alta, noaptea aia m-a și costat o grămadă: două conserve de *cassoulet* – încă nu știți dumneavoastră ce e aia, dar o să aflați cu vârf și-ndesat pe parcursul poveștii – plus două strâchinuțe speciale pentru mâncat *cassoulet*. Le-am pierdut pe toate la un pariu cu Agop. Pierd toate pariurile cu Agop pe care am încăpățânarea să le fac din când în când. Eu sunt profesor de literatură, el nu e. Am facultate și doctorat, el nu are. A fost, din câte știu, laborant la o fabrică chimică, sau așa ceva. Dar afurisitul știe literatură română de zbârnâie, nu îl înfunzi cu una, cu două. Visul meu a fost întotdeauna să-l prind cu ceva, dar deocamdată m-a prins el pe mine, și nu doar pe chestii literare. Par un egzamplu, scriam eu undeva în jurnalul meu, din care am publicat pân-acum două volume: „O_3, acest izotop..." Adică, vezi, Doamne, *Orbitor* volumul 3 era un izotop al oxigenului, adică,

metaforic vorbind, mai mult decât aer proaspăt pentru fericitul cititor de peste ani... Doar că metafora mea a fost spulberată de o notă din Caţavencu, unde Agop, chimist, dé, scria sec că O_3 nu e nici un fel de izotop, ci banalul ozon, găurit acum de poluarea noastră cea de toate zilele. Dacă greşelile literare din cărţile mele mă deprimă, cele ştiinţifice mă scot din minţi.

Şi totuşi, în seara aia pariziană iar n-am putut să-mi ţin limba. Nu ştiu cum vine vorba, de la vinul roşu pe care-l beam, că Agop zice ceva de felul: „E bun, parcă s-au futut doi în teasc, peste struguri, ca-n *Vinul de viaţă lungă* a lu' ăla... N.D. Cocea..." Nu vreau să-l cenzurez pe Agopian, care vorbeşte porcos de la mama lui, şi-i stă şi bine. Eu, care mă aşezasem pe un scaun, pe când Florin şi Cecilia erau lungiţi pe pat, iar nevasta lui Agopian era sub pătură pân-la gât, sar deodată triumfător: „Vrei să zici Damian Stănoiu!" La care Agop rămâne foarte îndoit. „Cum? Cum Damian Stănoiu? Nu, e N.D. Cocea... Nu-i aşa?" Florin şi Cecilia tăceau strategic. Eu, cu şi mai mare siguranţă: „Nu, coane, e Damian Stănoiu, ţin minte cartea, în BPT seria veche, cu copertă roşie. Două titluri: *Vinul de viaţă lungă* şi nu ştiu mai ce. O avea taică-miu în bibliotecă şi am citit-o pe la 14 ani..." Tata avea într-adevăr vreo cinci-şase cărţi jerpelite din BPT: românii cu coperţi roşii (Stănoiu, Cocea, Slavici) şi străinii (Julius Fučik, Boleslav Prus, Dreiser) cu coperţi albastre. „Stănoiu, zici? Stănoiu?" repeta buimăcit Agop. „Păi ăla scria numai despre călugări, nu se poate." „Ba da, mi-am adus aminte. Erau

două titluri: *Alegere de stareță* și *Vinul de viață lungă*", nu m-am lăsat eu.

Are Hrabal o poveste cu un școlar care susține cu atâta tărie că 2 ori 2 fac 5, încât profesorul fuge în cancelarie ca să verifice în manual. Așa era și Agop acum. Convingerea de o viață că *Vinul de viață lungă* e a lui N.D. Cocea începea să i se erodeze. Se agăța neliniștit de privirile tuturor, căuta o confirmare la nevastă-sa, pe jumătate adormită... „Bă, dracu' știe, poate ai dreptate... Uite, știi ce, hai să punem pariu... pe o sticlă de whisky... Mie nu-mi pare rău dac-o pierd, ce mă-sa-n cur... Eu zic totuși că e N.D. Cocea..." „Bătrâne, o să pierzi", îi zic, convins sută la sută de Damian Stănoiu al meu, și facem pariul. Bref, peste câteva zile Florin, care-și luase cu el laptopul Apple alb ca laptele, a putut verifica pe Internet. Parcă m-am trezit dintr-un vis: *Vinul de viață lungă* era povestirea lui N.D. Cocea fără umbră de îndoială. Ce Dumnezeu mă făcuse să fiu atât de sigur pe mine? Bineînțeles, o amintire falsă: ambele cărți arătau la fel, roșii ca sângele vărsat de muncitori, erau pentru mine la fel de lipsite de interes și zăceau la fel de inutile în biblioteca pe care taică-meu, pe atunci lăcătuș la I.T.B., începuse să și-o încropească. Peste situația asta de egalitate se suprapusese însă imaginea de socialist îndârjit a lui Cocea, incompatibilă pentru mine cu o poveste licențioasă precum cea cu teascul de struguri. Pe de altă parte, mi se păruse că neseriosul Stănoiu ar fi fost mai degrabă în stare de scârboșenia de a bea vinul în care „se futuseră" boierul și țiganca respectivi – dacă memoria nu-mi joacă încă o festă.

Agop a avut gentileţea să nu triumfe, cel puţin nu vizibil, şi să nu-mi ceară sticla de whisky pe loc. Mult mai târziu, pe la sfârşitul periplului franţuzesc, când am intrat în posesia conservelor de *cassoulet* şi-a străchioarelor, m-am gândit că, decât banala sticlă de Teacher's, i-ar face mai mare plăcere gurmandului Agopian fasolea cu picior de raţă, ca să deconspir cuvântul misterios. Şi aşa a şi fost.

M-am dus la culcare cam pe două cărări, după atâta vin de viaţă lungă (ca s-o zic pe a dreaptă; altfel, aş putea invoca pur şi simplu oboseala nesfârşitei zile) şi, coborând şovăitor un etaj, m-am regăsit în camera mea cu tapet, draperii şi macat roşu. Am deschis televizorul, care, ca-n toate camerele de hotel, spânzura undeva aproape de tavan, şi, din pat, am început să zapez, pe întuneric, orbit de izbucnirile bruşte de lumină întrerupte de ecrane negre. Am zapat vreo trei ore, cum fac întotdeauna când, smuls din obişnuinţele mele, de lângă oamenii care sunt o parte din mine, aruncat într-un loc străin şi sufocant – una dintre sutele de camere de hotel prin care-am trecut şi care-au fost toate una singură, deprimantă şi repulsivă –, nu mai regăsesc nici bruma de realitate pe care de obicei mi-o arog. Cred că în infern nu e nevoie de chinuri, urlete, cazane cu smoală şi alte grozăvii: baia ţărănească a lui Svidrigailov, în varianta modernă a unei camere de hotel în care trebuie să trăieşti etern, fără identitate, fără trecut şi viitor, fără femeie, fără carieră, fără viaţă, în definitiv, face treaba la fel de bine şi considerabil mai curat. Ai putea avea acolo şi un televizor cu câteva zeci de canale pe care să stai

câte-un minut, până le-ai derulat pe toate: știri, sport, fashion, politică, animale, petreceri, desene animate, și apoi iar de la capăt, iarăși câte-un minut pe fiecare, până ce ajungi să te uiți printre degete, cu globii ochilor dureroși, de parcă ți-ar fi înjunghiați, și cu un vid interior mai mare ca lumea, singurul chin infernal cu adevărat înspăimântător. Am adormit spre dimineață, cu televizorul deschis și, când m-am sculat, o jale teribilă m-a copleșit: drumul abia începea. Aveam să rătăcesc din hotel în hotel, ca Odiseu din insulă-n insulă, încă aproape două săptămâni, departe de Itaca și de Penelopa mea dragă.

17

Și a doua zi am început – iată că nu mai pot s-o amân la nesfârșit – lunga călătorie. La fel cum Isus, în fericitele vremuri evanghelice, i-a trimis pe cei șaptezeci de învățăcei doi câte doi ca să predice prin Iudeea, sfătuindu-i să nu-și ia cu ei nici două rânduri de veșminte, nici două încălțări, nici pungă cu bani și să nu se gândească dinainte ce vor spune oamenilor, pentru că nu ei, ci Duhul Sfânt avea să vorbească prin ei, tot așa ne-au înșiruit franțujii și pe noi, doi câte doi, de mânuță, băieții cu băieții și fetele cu fetele, ca să nu iasă vreun pocinog, Doamne ferește, pe îndepărtatele meleaguri ale marelui Hexagon. Doar că noi, lăsându-ne valizele la hotel, unde-aveam să ne-ntoarcem, spășiți, după fiecare escapadă, am fost îngăduiți să ne luăm gențile de umăr cu câte-o pijama, o periuță de dinți și cam atât, precum și cecurile care ni s-au dat încă de la-nceput și cu care-am pățit-o atât de rău la sfârșitul călătoriei. Tot spre deosebire de învățăceii cristici, am constatat pe parcurs, în întâlnirile cu publicul, că, deși ne-am străduit să nu ne gândim la nimic înainte de-a lua cuvântul, Duhul Sfânt nu ne-a pus totuși cuvintele sale înțelepte în gură: am vorbit franțuzește tot pocit

și vai de capul nostru. Am avut, e drept, și traducători, dar cu ei e altă poveste, cea mai *di granda*, o să v-o spun când ajungem la Castelnaudary.

Primul drum a fost să fie la Le Havre, oraș despre care nu știam nimic (parcă niște povești cu un asediu și niște muschetari) și despre care aveam să știu și mai puțin la întoarcere. Nu am un jurnal al perioadei cât am stat în Franța, fiindcă n-am avut chef să scriu nimic în caietul pe care l-am avut, totuși, cu mine, ca-ntotdeauna. Așa că nici măcar nu-mi aduc aminte dac-am mers spre Havre cu trenul sau cu vreun microbuz. Întrebați-l mai bine pe Dan Lungu, care-i mai tânăr și are, poate, o memorie mai bună. Căci el a fost tovarășul meu de drum pe acest prim tronson al frumoaselor străine ce eram – ca să nu zic „al fecioarelor nebune". Îmi aduc vag aminte că ne-am întâlnit într-un cartier periferic al Parisului, unde locuia, cred, cu un prieten, căci el nu venise din București, ci era deja la Paris cu o bursă.

Am uitat să spun că era în perioada în care niște juni corupți căpătaseră prostul obicei să dea foc mașinilor din *banlieue*-uri, fapt pentru care tot ei se supărau apoi și se-ncăierau cu poliția. Dacă te uitai atunci la televiziunea noastră, puteai să juri că Parisul e-n flăcări, că e revoluție, anarhie, delir... Aiurea, era o liniște și-o pace în acea faimoasă *banlieue* – cea mai violentă, după spusele presei – cum n-ai să găsești niciodată la noi, nici în Cotroceni măcar. La fel mi s-a-ntâmplat când am fost la Belfast, acum câțiva ani. Mărturisesc că mi-a fost cam frică să merg în acel loc în care, dacă te iei

după medii, IRA îți vâră, una-două, o țeavă de pușcă sub nas sau te-aruncă, nevinovat, în aer în vreo cafenea pitorească. Belfastul era însă idilic: o toamnă aurie, ca de carte poștală, o tăcere în care doar cicadele se auzeau și, rar, câte-un pneu de automobil. Apoi a-nceput o ploaie tot aurie, ca-n camera dorințelor din *Călăuza*, așa că ne-am adăpostit într-o biserică și-am asistat la o slujbă evanghelică de nu știu ce rit.

Era ca o ședință de sindicat. Într-o sală pătrată și goală stăteau pe scaune câteva zeci de inși în haine de stradă. Pastorul purta blugi și cămașă cadrilată și părea un fel de student întârziat. Le vorbea enoriașilor despre cele sfinte cu precizia unui maistru care le dă de lucru muncitorilor, dimineața, pe șantier. Când a dat cu ochii de micul nostru grup murat de ploaie, ne-a întrebat de unde suntem, iar apoi imediat ce religie avem. „Greek-orthodox", i-am răspuns, cu largi zâmbete sociale. La care el, îndoit: „Dar... credeți în Isus, nu-i așa?" Era să-i răspund: da, numai că la noi are opt brațe. M-am stăpânit însă, uneori ironia nu e bine înțeleasă, cu atât mai puțin bine primită.

Nu se-ntâmpla nimic în acea faimoasă *banlieue*. Nici măcar nu era atât de sordidă cum o descriau ziarele. Iar adolescenții „disperați", „fără viitor", „fără locuri de muncă" treceau pe lângă noi, îmbrăcați de la „Esprit" și cu căștile iPod-urilor în urechi. Că așa se scrie istoria. Dan Lungu e un băiat serios, sociolog și scriitor din Iași, cu mustață și cu plăcerea aristocratică de a displace. O carte a lui se cheamă *Cheta la flegmă*, alta *Raiul găinilor*, ultima *Sunt o babă comunistă*. Dacă-l iubiți

foarte tare pe Novalis și ascultați Chopin până tociți CD-urile, nu prea are sens să-l citiți. În cele opt minute cât vorbește în filmul franțuzului despre scriitorii români cred că pronunță de 3-4 ori cuvântul „vomă", zâmbind senin în tot acest timp de parc-ar cita din *Sein und Zeit*. Altfel, băiat bun, de-al nostru. Nu-l cunoșteam dinainte, așa că, în trenul, mașina sau ce-o fi fost care ne-a dus până la Havre, ne-am conversat plăcut pe tot soiul de chestii literare.

Am ajuns la Le Havre pe ploaie, întuneric și-un frig groaznic și, cum n-am stat aici decât seara cu pricina, iar dimineața, în zori, am șters-o înapoi la Paris, așa o să rămână pentru mine, pentru totdeauna, portul cu pricina. Noroc că ne-a întâmpinat acolo o fată frumoasă, româncă de-a noastră, care ne-a luat în mașina personală și ne-a dus până la locul unde aveam să ne producem, o cafenea cu frumosul nume de „Les yeux d'Elsa". Numele provenea, ni s-a explicat, de la titlul unei faimoase (atât de faimoase, că nu auziserăm niciodată de ea, dar, mă rog, asta se putea explica și prin „niet cultur") poezii de Louis Aragon. Când a auzit de Aragon, Dan a sărit în sus: „Aha, îi știm noi p-ăștia, alde Barbusse, Aragon, Éluard, comuniștii de caviar, cu vile pe Coasta de Azur, care plâng de jalea bieților muncitori..." Și apoi, într-o clipă de inspirație supremă și feroce: „Eu aș fi dat numele cafenelei «Les yeux de Marx!»" Și de-atunci, numai așa i-am spus.

Până am ajuns la cafenea am trecut prin ganguri și străduțe negre și umede. Fata cea frumoasă a făcut o tentativă timidă să ne arate marea plină de vapoare, dar

pe ploaia aia (și cu Dan Lungu alături) nu mă simțeam prea romantic în acele momente. Am ajuns în fine la cafenea, care-avea deasupra intrării o firmă pe care ochii Elsei erau pictați literalmente, doi ochi hipnotici care păreau să te țintuiască pe loc. Am intrat, șiroind de ploaie ca niște câini cu cozile-ntre picioare. Înăuntru era, vorba lui Hemingway, „un loc curat și bine luminat", populat de o asezonare de eleve de liceu și studente, evident romance cu toatele, până-n străfundul ființei lor, și care ne așteptau zâmbind cu gurile până la urechi.

18

Cam peste tot pe unde ne-am târşit paşii am dat de astfel de grupuscule fremătătoare: studente romînce la tot soiul de facultăţi, preocupate să vadă şi să fie văzute, să ia autografe pe cartea ta cea mai ieftină dintre cele expuse sau pur şi simplu pe o bucată de hârtie, şi mai ales să se pozeze cu tine la sfârşit, după vorbăria inevitabilă pe care o suportaseră cu stoicism. Ocupau spaţiul săliţelor de librărie sau de cafenea în pâlcuri strâns lipite, ca nişte polipi cu pletele fluturând pe fundul mării. Zâmbetul lor complezent, făcut să arate, ca în panourile de reclamă, nişte dinţişori Colgate, nu le pierea de pe faţă nici la cele mai crâncene revelaţii cu care scriitorii, nişte sadici cu toţii, încercau să le violenteze.

Odată am fost la un fel de festival de literatură undeva-n nordul ţării, într-un orăşel cu olane şi turnuri cu orologiu. Era caniculă, miez de vară, aşa că uşile căminului de cultură erau larg deschise spre verdeaţa prăfuită a drumului. La o masă acoperită cu postav roşu ca sângele vărsat de muncitori eram noi, vreo şase-şapte scriitori, iar în sală – nişte fete de felul celor pe care tocmai vi le-am descris în liniile lor generale. Toate zâmbeau vag, asemenea pisicii din Cheshire, indiferent

dacă subiectul povestirilor pe care le citeam unul câte unul era comic, tragic, textualist, modernist sau dadaist. Apa trecea, pietrele rămâneau. Câinii lătrau, caravana trecea. Ce proverbe s-ar mai potrivi aici? Nu știu, dar la un moment dat a fost prea de tot.

Între noi era și o scriitoare mică de statură și cu sâni enormi, specializată în scene de copulație variate la nesfârșit. Toată proza ei era, de fapt, o broderie în jurul actului simplu și viguros de vârâre a dânsei într-însa. Nici în acea după-amiază provincială nu făcuse vreo excepție. Proza ei descria o partidă de *fucking and sucking* între (coincidență?) o tipă mică de statură și cu sâni enormi și un tip așa, mediteraneean...

Partea tâmpită e că în toiul descrierilor ei cât se poate de grafice („atunci eu i-am apucat... și el m-a întins... și eu mi-am desfăcut... și el a înfipt... etc. etc.) a-nceput să răsune, tot mai aproape, venind din susul șoselei, o inconfundabilă fanfară de înmormântare, apoi i-am și văzut prin ușile deschise pe popi, pe copiii cu prapuri cusuți cu fir aurit, sicriul într-o căruță, cu mortul la vedere și, după sicriu, un șir nesfârșit de rubedenii și cunoscuți în negru, care s-au tot perindat prin fața căminului, nu știu dacă un sfert de oră, dar pe-acolo. Tare pe poziții și convinsă de justețea estetică a prozei sale, colega noastră citea mai departe la microfon de răsuna și sala, și strada, așa încât până și femeile cu basmale negre care urmau căruța, ținându-se de loitrele ei, au întrerupt bocitul ca să tragă cu urechea la aventurile erotice ale perechii ce se tăvălea în patul desfrâului. Nouă ne venea să intrăm în pământ de rușine. Stăteam cu

toții la prezidiu cu capetele plecate adânc, ca niște osândiți din Dostoievski, iar momentul penibil nu se mai termina. Scriitoarea mai ridica ochii de pe pagină, arunca priviri în jur, părea mulțumită de faptul că i-a crescut audiența cu un flux neașteptat de ascultători și-i dădea mai departe cu porcărelele ei. Copiii din alai ieșiseră din rând și, agățați de ferestre, își iteau capetele în sală, rânjind și dându-și coate. Singurele imperturbabile au rămas, până la finalul povestirii (care-a coincis exact cu ultimii inși din alaiul de înmormântare, de parcă autoarea și-ar fi cronometrat timpul de lectură), pâlcurile de fete care păreau să accepte, filozofic, că viața se naște din moarte și moartea din viață, că geamătul copulației e identic cu cel al agoniei și mai ales că, între naștere și moarte, timpul rămas trebuie umplut cu zâmbete Colgate largi și sclipitoare.

Pe măsuțele din cafeneaua „Les yeux d'Elsa" erau așezate-n picioare, la loc de cinste, cărțile lui Dan Lungu și-ale mele, noi-nouțe, abia apărute în traducere franțuzească. Ce minune e, mai ales pentru un om tânăr, să-și vadă cărțile traduse! Vasăzică, nu doar românii noștri de-acasă, dar și străinii pot de-acum să se-mpărtășească din izvoarele sale de-nțelepciune, să trăiască fiorii marii lui literaturi... Euforia asta, sentimentul că ai devenit deodată universal, accesibil oricui, că ai spart în fine închisoarea unei limbi și-a unei culturi mici, o ai mai ales la prima carte. S-a găsit, în fine, o mică editură străineză să te publice. Ți-ai văzut, în fine, cu ochii cartea tradusă, mai frumoasă și mai groasă decât originalul românesc. Aștepți în dârdori cronicile, și-ntr-adevăr,

timp de 2-3 săptămâni, ți se trimit tăieturi din presă, cele mai multe doar niște pătrățele cu o poză a cărții și două vorbe despre ea, de obicei cele de pe coperta a patra. Apoi: fâssss... Nu mai urmează niciodată nimic altceva. Nici cronici, nici vânzări. Primești la un an o dată un raport cu trei cifre seci care-ți demonstrează că n-ai nici un ban de primit de pe cele câteva zeci de exemplare vândute. E normal: editura n-a făcut nimic pentru carte. Trebuie să zici mersi că măcar ți-a scos-o. Când ajungi pe la Parij, te-nfunzi în FNAC sau în alte librării ca viespea-n borcanul cu miere, doar-doar ai să-ți vezi cartea expusă pe vreun raft. Dacă ai mare, mare noroc o găsești până la urmă, în fundul librăriei, pe ultimul raft posibil, la nivelul podelei, dedesubtul unei inscripții care spune: „Literaturi slave" și unde cele 3-4 cărți românești fac casă bună cu cele 3-4 ungurești, căci cele slave cu adevărat stau sub altă inscripție: „Literatură rusă". Până la urmă, singurul avantaj pe care cartea tradusă ți-l aduce e că ți-o poți trece la CV. De-atunci încolo colegii vor începe să te urască crunt și, în consecință, cota literară îți va crește, dar nu în Străinezia, cum ai sperat, ci tot în țărișoara ta plină de inși care cred că, odată tradus, drumul către Premiul Nobel ți se deschide larg înainte.

Am convenit de la-nceput că n-are rost să ne-apucăm să citim din cărți și nici să vorbim franțuzește (cui, în definitiv? Judecând după publicul din seara aia, ai fi jurat că Le Havre e la fel de românesc ca Vasluiul). Așa că ne-am pus pe vorbit – și fata care ne-a însoțit, pe tradus – cu plăcerea cu care am fi făcut-o acasă. Dan

a venit cu niște ipoteze sociologice despre ciudățeniile care se întâmplau în vremea aia în România – mult mai puțin ciudate decât ce se petrece acum –, eu nu-mi amintesc ce-am mai spus. Fapt e că, după autografele pe bucățele de hârtie date fetelor cu dinți sclipitori (care ne puseseră și ele, de-a lungul serii, întrebările standard: pentru mine – de ce iubesc femeile, pentru Dan – unde e raiul găinilor), am ieșit în bezna umedă care-avea să-nsemne Le Havre de-atunci încolo pentru tot restul vieții mele, am dormit undeva, Dumnezeu mai știe unde – poate Dan Lungu, mai tânăr, să-și aducă aminte –, și în zori, pe aceeași beznă, am pornit-o înapoi spre Paris cu sentimentul datoriei împlinite: prima călătorie tocmai fusese bifată.

A doua zi am ieșit „*to do the city*", o trupă numeroasă în canadiene și eșarfe, îmbătată de aerul inconfundabil parizian. O poză făcută de Florin cu aparatul lui, Minolta, pentru care l-am invidiat atât până mi-am cumpărat și eu un *spiegelreflex* Nikon, ne arată înșirați unul lângă altul pe un pod peste Sena. Primul dinspre obiectiv e Agop, cu ochelari negri de mafiot și cu ceva nedefinit în mâna stângă – am mărit mult poza până să-mi dau seama că era un tub de mentosane –, cu soția lui, Cristina, alături, senină, deși zbârlită de briza dinspre râu. Urma Cecilia, zâmbitoare, cu gropiță-n bărbie, apoi umilul dumneavoastră servitor, foarte mândru de geanta sa Mandarinaduck (pe care, luându-mi Dumnezeu mințile, mi-o cumpărasem de la Viena special pentru voiaju-ăsta). Arăt considerabil mai tânăr decât cei mai mulți dintre congenerii mei pentru că, la cei peste cincizeci de anișori, n-am încă nici un fir alb. Mama are abia acum, la 80, câteva ivite, timide, pe la tâmple. Uneori mi se mai întâmplă și azi să fiu întrebat pe holul facultății (e drept, de vreo secretară mai mioapă) dacă sunt student și în ce an. Ce nu-mi convine niciodată la mutra mea e că semăn tot mai mult cu tata, nu doar

la înfățișare, ci și la voce și comportament, încât am dezvoltat în mine un tenebros conflict oedipian...

Următorul din poză, sprijinit de florile de fier negru ale balustradei podului, tolănit aproape pe ele, este Ion Mureșan, cu șapcă și pulovăr cu model național, ducând în mână o pungă de plastic. E ferchezuit anume pentru ocazia de a fi o frumoasă străină la Paris, în lupanare... Mury e unul dintre cei mai mari poeți de azi, deși cred că, dacă i-ai împărți opera la cei treizeci de ani de carieră, s-ar dovedi că n-a scris mai mult de o literă pe zi, poate chiar pe săptămână. Ultimul era George Crăciun, care-a rămas acum doar în poze și-n amintiri.

Absentul din grup este, firește, fotograful, mai totdeauna Florin Iaru, mai totdeauna entuziast, exploziv, uimitor de tânăr încă și el, același Florin pe care-l admiram atât de mult ca poet când eram colegi de facultate și când doi ani, diferența de vârstă dintre noi, contau enorm. Pe atunci nu comunicam aproape deloc și era o enigmă pentru mine din ce era făcut băiatu-ăla care arăta ca un personaj din propriile lui poeme: părea să aibă pe sub cămașă pârghii, pistoane, mecanisme cu clichet, tuburi de orgă („iar pe sub poale / ca omul, de toate și două pistoale", mi-ar replica el acum dacă m-ar auzi), părea să genereze permanent arcuri voltaice și curcubee. Cum ar fi putut exista prietenie reală între un asemenea om făcut doar din strigăte de entuziasm și mine, un puști retras, timid, fără personalitate, care mergea lipindu-se de pereți? Florin era pe-atunci noua poezie întrupată (împielițată, mai bine zis), imprevizibil și agresiv asemenea lui John Lennon, cu care și semăna,

la barbă, plete și ochelari rotunzi, ca un frate geamăn. Că tot ne consideram noi, Coșovei, Iaru, Nino Stratan și cu mine, cei care scoseserăm *Aerul cu diamante*, un fel de avatar al Beatles-ilor, ale căror muzică și istorie le știam pe de rost. Pe-atunci chiar credeam că scriem cea mai uluitoare poezie din lume, și poate chiar o scriam. Eram patru ca și *fab*-ii din Liverpool, eram psihedelici ca și ei, ne imaginam la fel de faimoși și, în anumite medii, chiar și eram. Când unul dintre noi intra în sala de cenaclu de la Preoteasa (Cenaclul de Luni era un loc monden, frecventat câteodată de peste o sută de oameni) se făcea liniște. La lecturile noastre se râdea cu lacrimi și se aplauda la scenă deschisă. Cum să nu fi simțit în momentele alea un grif imaginar de chitară în mâini, cum să nu te gândești că următoarea piesă avea să fie *Norwegian Wood*? Noi, cei patru Fab de Dâmbovița, am fost câțiva ani o trupă unită de o istorie comună, de o poezie comună, de interese comune (din păcate, uneori și de iubite comune), făcând parte dintr-o lume acum aproape deplin scufundată. Cine va scrie vreodată povestea acelor ani? Nimeni, bănuiesc. Zecile de admiratori ai *Aerului cu diamante* s-au risipit. Cei care veneau la mai toate ședințele de cenaclu s-au retras pe la căsile lor. La noi găsești genii și glorii peste tot, de-au ajuns să se calce pe picioare. Ce nu găsești e genul de devoțiune al lui Eckermann față de Goethe sau al lui Serenus Zeitblom față de nefericitul Adrian Leverkühn – *if this rings a bell.* Nu găsești pe cineva care să spună povestea altcuiva, admirat câțiva ani sau o viață întreagă (dar am înnebunit să vorbesc despre admirație la români?).

Partea proastă cu comparația noastră cu Beatles-ii era că fiecare voia să fie Lennon, McCartney sau măcar Harrison, dar nimănui nu-i convenea să fie socotit Ringo... Ringo, bateristul primitiv și alcoolic, care până la urmă o să-i îngroape pe toți. Nino Stratan îl adula pe George Harrison, era mistic asemenea lui, dar pe de altă parte eu semănam în juneție izbitor cu autorul lui *Something*. Eroul meu era însă, și a rămas până azi, Lennon. Lucrurile fiind, cum se vede, cam încurcate, până la urmă ne-am decis să nu ne distribuim rolurile prea precis, ci să rămânem la o comparație generică între cele două grupuri.

Nu e aici, măcar după mintea mea, nici o exagerare: în alte timpuri și alte locuri, păstrându-ne creativitatea și entuziasmul nebun pentru arta noastră, am fi ajuns și noi, după vorba lui Lennon, „mai cunoscuți decât Isus Cristos". Așa, ne-am trăit visul artistic între blocuri de beton, între oameni înnebuniți de foame și frig, într-o lume care nu ne voia și n-avea ce să facă cu bietele noastre poeme. Le recitam, săptămână de săptămână, în cenacluri, pereților și securiștilor. În poemele noastre psihedelice trăia o lume fantastică, multicoloră asemeni celei din *Submarinul galben*, fiecare dintre noi își deschidea, generos, lumile virtuale petru celălalt, într-o comuniune poetică așa cum n-a mai fost și cum n-are să mai fie, poate, niciodată. Pe-atunci, eu nu trăiam în casa părinților mei din Ștefan cel Mare, ci în poemele lui Traian, care trăia în poemele lui Nino, care trăia în poemele lui Florin, care trăia în poemele mele. Merită povestite, și-am să le povestesc o dată, rătăcirile mele

cu Traian prin Bucureștiul anilor '80, prin tramvaie pustii și gări părăginite, pe geruri siberiene sau canicule sufocante, când eram cei mai buni prieteni din lume, de fapt când descopeream prin el lumea pe care pân-atunci, înfundat în cărți, o socotisem o ficțiune. Aveam 24 de ani pe atunci și trăiam un prezent pur, strălucitor, în care aroma tare a gloriei se ridica din fiecare piatră din pavaj ca să-mi spună pe limba ei: „Tu, puștiul mărunt și mort de slab, prin care fetele se uită ca prin sticlă, ai să ajungi cândva un poet, un poet adevărat, un poet iubit de universul întreg."

Adică eterna iluzie a tinereții.

Ne-am pozat pe podurile Senei, cu catedrala Notre-Dame în spate, pe străduțe înguste cu câte-un bistro la fiecare colț, în piețe de flori pitorești, în fața marilor librării sau, pur și simplu, oriunde, traversând străzi, urcând trepte, așteptând în fața câte unei bănci. Parisul în noiembrie e cenușiu și melancolic, platanii desfrunziți de pe marile bulevarde își arată petele de bătrânețe, flașnetarii cu câte-o pisică dormind cu capul pe grumazul unui câine, buni și nedespărțiți prieteni, învârtesc manivela lor gândindu-se la altceva... Nu trebuie să mergi în Montmartre sau la Sacré-Coeur ca să ai Parisul la picioare: Parisul nu e o îngrămădire de clădiri, ci o stare de spirit pe care o simți pretutindeni, în aer, în fulgii de zăpadă, în panoramele atât de cunoscute ale clădirilor de cinci etaje, mereu cinci etaje, nici mai multe, nici mai puține. E singurul oraș din lume în care, după doar jumătate de oră, te simți localnic.

Prin urmare, eram deja parizieni sadea când am ajuns la Beaubourg, la Centrul Georges Pompidou, pe care cei dintre noi care nu-l mai văzuseră îl priviră cu stupefacția ardeleanului care vede prima oară o girafă. Ne-am cățărat apoi prin tuburile lui transparente până am

ajuns la ultimul etaj, de unde, prin hublouri futuriste, am văzut ceea ce doar în vise poți vedea, acest oraș la fel de fundamental minții noastre ca intuiția spațiului și a timpului, la fel de iluzoriu ca și ele, întins, compact și pufos în același timp, ca un fel de tort diafan, în toate direcțiile, cu singularități stranii din loc în loc, răsărind din pâcla betoanelor și-a crengilor de platani: cupola aurie a Domului Invalizilor, forma de navetă spațială gata de lansare, cu marile rezervoare în spate, a catedralei Sacré-Coeur, hidosul turn Montparnasse și, spre nord, abia zărite, construcțiile în formă de cristale ascuțite din La Défense. La Centrul Pompidou am văzut o expoziție Dada, ne-am indignat că Tristan Tzara abia dacă era pomenit, în schimb suprarealiști, futuriști, expresioniști, ce mai, toată avangarda – cât cuprinde. Ne-am și amuzat: pe un perete erau trei variante ale Giocondei cu mustăți, una dintre ele (aflarăm din legenda de alături) donată de Duchamp Partidului Comunist Francez! Așa le trebuie, ne-am zis cu toții... Tot acolo am văzut și faimoasa pictură-vitraliu-obiect „Mireasa dezbrăcată de propriii ei celibatari". Într-o sală goală ieșeau din ziduri zgomote și reverberații ciudate. Pe pereți erau poze cu avangardiștii și suprarealiștii faimoși, pe care deja îi știam bine după figură: Max Ernst, Breton, Delaunay, de Chirico, în fine și Tzara, după un colțișor. Cică la Moinești, unde s-a născut, i-ar fi făcut statuie, și un ziarist a avut ideea să-i întrebe pe localnici cine-i tipul și cam ce-a învârtit în timpul vieții. Evident, nimeni nu știa nimic despre junele care-a cucerit lumea cu poezioarele lui trăznite: „*Dada, dada / Lavez votre cerveau / Dada, dada / Bouvez de l'eau...*"

La Beaubourg ne-am întâlnit și cu alți simpatrioți, așa că am putut poza și eu, cu micul Nikon cumpărat de la Viena, câteva celebrități: pe Marta Petreu, pe fondul Parisului înviorat brusc de-o rază de lumină (din păcate, a ieșit cu ochii-nchiși, ceea ce nu-i neapărat un portret prost al Martei), pe Crăciun și pe Mury în fața schelăriei albastre a Centrului, înfășurați în fulare până la ochi, căci sufla un vânt barbar, și mai ales pe Agop și Simona Popescu, o poză de care am fost deosebit de mândru, în ciuda precarității aparatului. Agop seamănă aici cu Garcia Márquez mai mult ca oricând, stând pe un taburet, în holul expoziției dadaiste, iar în spate, pe alt scaun, se vede, din profil, Simona, extrem de spiritualizată, citind dintr-o carte. Ce mai, mă pricep la poze. Până la urmă am abandonat însă aparatul cel mic, turistic, când am trecut, la Stuttgart, la Nikonul adevărat. Nu vă spun acum povestea pasiunii mele pentru fotografie și aparate foto pentru că tocmai m-am amuzat s-o scriu în prefața pe care-am făcut-o la albumul despre Maramureș, deja apărut, al grupului „7 zile". Aparatul mic, de 4 MP, era totuși excelent, cu un singur neajuns: deforma fețele la portretele făcute de aproape – pe niște gâturi subțirele ieșeau niște capete bovine, acromegalice, de parcă subiecții ar fi fost intoxicați cu plumb, sau așa ceva. Culmea e că, în entuziasmul meu pentru poze, nici măcar nu-mi dădeam seama.

Ne-am dus apoi să mâncăm împreună, cu buget cam redus, căci unii dintre noi, dacă nu mă-nșel Florin și Cecilia, se păcăliseră crunt la schimbat bani, la o casă de schimb puțin spus dubioasă. Am găsit un bistro

lângă Notre-Dame și ne-am înghesuit în jurul unei mese, verificându-ne care mai de care franceza, mai de baltă, mai de Colentina, pe singurul cobai la dispoziție, chelnerul care ne servea. Am băut bere draft și am mâncat pe sponci, după ce-am comandat ce ne-a trecut și nouă prin cap. În pozele făcute acolo de Florin – care-a avut și cinismul să mi le trimită – apare pentru ultima dată pulovărul meu Burlington, crem, de care eram insuportabil de mândru și care mi-a dispărut ulterior din bagaj, la întoarcerea acasă, luând cu el, ca să nu se plictisească, încă vreo două cămăși și tot atâtea tricouri. Dădusem o grămadă de bani pe el la Viena, și am fost atât de nefericit de pierderea lui, încât Ioana m-a târât, practic, iarăși pe Mariengasse, la Peek & Cloppenburg, ca să-mi cumpăr altul identic. Din păcate, cele crem nu mai erau, așa că m-am ales cu unul cărămiziu, pe care-l am și acum. Ce-are-a face, nu se compară... Am rămas tot neconsolat. De la-ntâmplarea asta am început s-o-nțeleg pe fiică-mea, când era mică și scăpa vreo acadea pe jos. Degeaba îi dădeam alta identică până și la culoare, urla mai departe ca din gură de șarpe că ea o vrea *pe aia* care căzuse, nu alta la fel...

A fost o zi mișto de tot. Străinătatea apropie oamenii, și noi, care în țară aproape că nici nu ne vedeam, nici măcar cei care locuiam în București, am ajuns, la Paris, neașteptat de buni camarazi. Mai ales după vreo două berici la bord, aveam unii față de alții sentimente la fel de fraterne ca ale muncitorilor francezi (Jean Gabin și Fernandel printre ei) din filmele anilor '60, cele în care băieții cu șepci pe cap stau la tejgheaua de zinc,

beau Pernod, se bat pe umeri și-și aduc aminte de zilele Ocupației când, vezi-Doamne, luptaseră cu toții în Rezistența franceză... Ne-am întors la hotel pe seară, frânți de oboseală, pe o lapoviță cumplită. Pe drum, Letiția Ilea mi-a povestit câte ceva din drama vieții ei cu Nino, iar eu m-am străduit să-i risipesc puțin sentimentul de vinovăție. Letiția e o poetă grozavă, aveam să-mi dau seama de asta zilele următoare, când am făcut o lectură comună.

21

A doua zi mi-am burdușit geanta de umăr cu pijamaua și două-trei cărți și-am luat-o voios către sudul Franței, împreună cu Ion Mureșan și cu o junăfranțuzoaică. Ați zice: combinație explozivă, dar n-a fost cazul. Tânăra cu pricina ne însoțea ca un polițist care-ar păzi un transport special: abia dacă a deschis gura în cele vreo șapte ore lungi pe care le-am făcut cu trenul până la Aix. A stat, tăcută și fără chip, pe locul ei, citind o cărticică oarecare. Nici noi nu i-am arătat prea mult interes. Din punctul meu de vedere, franțuzoaicele nu sunt atrăgătoare, iar cea de față era sub medie. Iar cu franceza noastră care mai de care mai pitorească oricum nu prea am fi putut comunica cine știe cât. Și totuși, cum veți vedea, la Castelnaudary, faimoasa capitală mondială a ciolanului cu fasole, de care ne apropiem vertiginos, am fost silit să vorbesc franțuzește până m-au durut fălcile. Iar apoi am mai căpătat curaj și am preferat să vorbesc limba asta foarte străină decât să mă las pe mâna traducătorilor. Dar, cum se zicea în romanele vechi, să nu anticipăm.

În tren ne-am pus pe băut bere, moderat totuși, pentru că eu nu sunt băutor iar Mury a venit de-acasă

cu o lăudabilă lecție bine învățată: nu avea voie să se îmbete, și-ntr-adevăr a fost pe tot parcursul anabasisului nostru francez de o sobrietate înmărmuritoare pentru cine-l cunoaște. Ne-am pus pe vorbă, cu o prietenie sinceră, deși timp de un sfert de secol binevoitorii s-au străduit să ne asmută unul contra altuia. Uite că aici au eșuat, mai sunt și cazuri de-astea. Mury a rămas în toată vremea asta într-un sat obscur, a publicat rarisim, a pășit și mai rar în spațiul public, și cu toate astea oamenii nu l-au uitat. Calitatea minusculei sale opere poetice este atât de evidentă, încât eu, care iubesc orice fel de literatură, indiferent cât de diferită față de cea scrisă de mine, am prețuit-o întotdeauna, ca și pe acest om cu aparență hirsută, țărănească, dar plin de umor și de umanitate. Am vorbit, cum facem mereu când ne-ntâlnim noi, optzeciștii, despre *acele vremuri* în care eram poezia tânără a momentului, despre cei care-au confirmat și cei care-au fost uitați, și cei care-au murit... Cu trecerea timpului, devine tot mai limpede cât de mult am ținut unii la alții în ciuda concurenței sufocante dintre noi și-a încercărilor altora de a ne dezbina. Unii au publicat mai mult, alții mai puțin. Unii au avut succes, alții nu. Unii sunt și azi în centrul atenției, alții au fost uitați de mult, îngropați într-o viață obscură. Dar de câte ori ni se-ntâmplă să ne-ntâlnim, ne purtăm ca niște soldați bătrâni dintr-un război pierdut în adâncul timpului: ne-mbrățișăm cu căldură și ne amintim de vechile campanii, de vechea glorie pe care nu ne-o poate lua nimeni. Mury mi-a povestit despre o carte pe care are de gând s-o scrie, ceva foarte straniu, foarte

metafizic, o carte despre morți și mucegai. Iar eu îmi aminteam poemul său cu păpușa de cârpă aruncată într-o debara plină de pantofi vechi, teribil poem al spaimei pure. De-a lungul vremii mi-am dorit mult ca foștii mei congeneri să țină la mine, măcar pe jumătate cât i-am iubit eu pe ei. Lucrul a devenit din ce în ce mai improbabil, căci, repet, în lumea literară ți se iartă orice, dar nu și acest dar otrăvit care este succesul. Am înțeles repede asta și nu mi-am mai făcut iluzii.

Orele au trecut repede, cu cafele și biscuiți, tolăniți pe comodele fotolii ale trenului. Franța se deschidea și se-nchidea ca un fermoar pe lângă noi, diversă și multicoloră, cu ferme și petice de culturi, cu mori de vânt electrice și sate cu căsuțe ca de păpuși. Când călătorești mult, ajunge să privești, din avion sau de pe ferestrele trenului, un peisaj ca să știi în ce țară te afli. Satele sunt altfel în Franța, Germania sau Olanda, și toate la un loc complet diferite de felul cum se văd satele românești din avion: ca niște guri cu dinți înnegriți și dinți de tinichea, crescuți încălecați, în totală dezordine.

Am coborât la Aix, de unde ne-a luat un taxi și ne-a cărat undeva în întunecime, pe drumuri tot mai întortocheate și mai obscure, printr-o ceață deasă, pân-am ajuns, pe înnoptate, la o pensiune, o clădire cărămizie unde, vorba lui Creangă, „ne-a fost și masul". Am coborât din mașină într-un frig paralizant, noroc că proprietara, o doamnă roșcată și rubicondă, plină de viață, un soi de Ancuță meridională, ne-a deschis și ne-a poftit într-un minunat interior, nu de hotel impersonal, ci de casă de oameni înstăriți, plină ochi de tot felul de

brizbizuri și ornamente, încât aproape că n-aveai loc să stai undeva în salon. Odăile de oaspeți erau atât de îmbietoare și de proaspete, cu mobilierul lor bătrânesc și cu patul așternut cu olandă, că nu te-ai mai fi dat dus de-acolo. Dar adevărata revelație urma s-o avem a doua zi în zori, când ne-am trezit în lumina strălucitoare a dimineții și am venit în salon pentru cafea și prăjituri. Pe ferestre se vedea un peisaj de necrezut: o grădină cu chiparoși cum nu mai văzusem decât în Italia și, dincolo de ea, un lanț de munți în zare, limpezi și multifațetați, acoperiți de zăpadă. „Les Pyrénées", ne spune doamna rubensiană cu un fel de mândrie. Ajunsesem să văd Pirineii, munți care făceau parte din geografia mea imaginară încă din copilărie, când citeam „Aventura Șarpelui cu Pene" de Pierre Gamarra (ce dezamăgire când am aflat că autorul acestei cărțulii pentru adolescenți fusese un comunist nenorocit, pur și dur, la fel ca o legiune-ntreagă de alți condieri franțuji, și nu cu pistolul la tâmplă, ci de bunăvoie și nesiliți de nimeni în afară de confuzia tristă din mințile lor), și sintagme din acea carte, ca „vale tipic glaciară", sau culori precum „castaniu" și „aluniu" se-amestecau în imaginația mea cu însuși numele Pirineilor... Cafeaua din acea dimineață, ștrudelul și conversația doamnei roșcate, plină de bunăvoință pentru cei doi români amărâți nimeriți pe tărâmul ei, s-au amestecat și ele cu acest nume atât de fascinant.

Între timp, a sosit și doamna răspunzătoare de destinele noastre în acele ținuturi, care ne-a înfățișat ceva mai clar tabloul celor câteva zile pe care urma să le petrecem în Sud. Ne aflam în Languedoc, ținutul Aube,

și-n curând, ni s-a spus, aveam să vizităm și faimoasa Carcassonne, cetatea unde se turnaseră nenumărate filme cu subiect medieval. Dac-am fi știut ce-aveam să pățim acolo, am fi rămas de zece ori în salonul cald și primitor al pensiunii decât să luăm drumul albigenzilor încăpățânați care-au apărat uriașa cetate și aproape să ne lăsăm oasele pe-acolo, cum au făcut-o, cu mare entuziasm religios, și ei. Deocamdată însă aveam să ne-ndreptăm spre Castelnaudary, unde totul era pregătit pentru sosirea noastră.

Castelnaudary este capitala mondială a ciolanului cu fasole. Legenda spune că, în cursul faimoasei debarcări dinaintea guvernării de o sută de zile, Napoleon, obosit și mort de foame, ar fi sosit în amărâtul sătuc Castelnaudary. Țăranul care l-a găzduit n-avea nimic să-i dea să mănânce, în afară de niște picioare de rață cu fasole, cină rustică, disprețuită de spiritele alese. Împăratul s-a aruncat asupra *cassoulet*-ului cu o poftă de lup și, după ce l-a dat gata, ar fi spus că n-a mâncat în viața lui ceva așa de bun. Pe aceste vorbe legendare s-a construit prosperitatea viitorului orășel. Există aici, astăzi, zeci de restaurante care-ți oferă *cassoulet*, de rață sau de porc, *cassoulet* până la loc comanda, *cassoulet* dimineața, la prânz și seara, *cassoulet* la felul întâi, la felul doi și la desert. Există fabrici de conserve de *cassoulet*, în care grăsimea special preparată e îmbuteliată separat, există ateliere de olărie care fabrică străchinuțele din care se mănâncă acest sățios produs, există chiar și un festival anual al *cassoulet*-ului, ce durează câte două săptămâni.

Și iată-ne ajunși și noi, doi poeți români inocenți, în țara *cassoulet*-ului. Cum am sosit pe peron, ne-au

întâmpinat autoritățile locale, e drept, nu cu fanfare și cu covor roșu, dar cu spiritul acela inimos al celor din sud. Ne-au luat aproape pe sus, atât erau de nerăbdători să verifice efectul mâncării lor miraculoase asupra unor barbari neștiutori în ale vieții rafinate. Ne-au cărat în trombă la un restaurant, unde am avut de ales dintr-un bogat sortiment de tipuri diverse de ciolan cu fasole. Eschimoșii au șaizeci de nume diferite pentru zăpadă. Rușii disting între zeci de feluri de votcă. Bravii cetățeni ai urbei Castelnaudary, al căror metabolism funcționează probabil pe bază de *cassoulet*, au și ei un extins vocabular de specialitate. Am comandat, la sugestia lor, feluri diferite, dar ni s-a adus la fiecare ceva ce părea același lucru: o strachină de lut plină de fasole, peste care levita câte-un ciolan de rață. Am început să mâncăm, scoțând mici exclamații de plăcere, căci toți ochii erau ațintiți asupra noastră. Ne simțeam ca niște cobai sub o cupolă de plexiglas, urmăriți atent de savanți din altă lume. Da, ne plăcea *cassoulet*-ul. Mie, cel puțin, sincer: am fost mereu mare fasolar. Mury, mai puțin. „Păi, se face și la noi", le spuse el cu gura plină, dar, cum văzu că audiența se încruntă toată, ca și când ar fi primit un afront grosolan, adăugă: „dar nu se compară..." Am lăudat *cassoulet*-ul mai de voie, mai de nevoie, cum aplauzi primadona la sfârșitul recitalului, până când i-am văzut în fine satisfăcuți, după care conversația a luat-o în altă direcție.

Lângă mine fusese plasat un tânăr, bine bărbierit și tuns regulamentar, cu ceva extrem de cazon în înfățișare. Mă surprinsese încă de pe peron, când mă luase cu

„să trăiți!", pe românește, privindu-mă-n ochi cu un fel de devoțiune canină. „Știți, nu sunt mulți români la Castelnaudary. Eu sunt printre singurii... adică sunt singurul... adică...", îmi spuse el la masă și tăcu. Se reculese câteva minute și continuă: „Și fiindcă sunt printre singurii, adică de fapt singurul, am fost ales să vă fiu traducător..." Tăcu iar, sfios ca o fată mare. Puștiul mi-a devenit simpatic, nu știu de ce, așa că l-am încurajat să continue. „De unde sunteți?" „De la Vâlcea". „Și cu ce vă ocupați aici, în Franța?" „Cu nimic, sunt pensionar..." Am tăcut, surprins. Ce boală ascunsă o avea, mă gândeam, acest flăcău ca bradul? M-am uitat mai bine la el: nu cumva e prea roșu-n obraji, semn de oftică? N-are vreun tremur al mâinilor, care-arată că trage la măsea? Sau o privire fixă, de epileptic? „Îmi pare rău. Dar, dacă sunteți bolnav, poate că e mai bine așa", i-am spus compătimitor, uitându-mă-n altă parte. „Bolnav? N-am fost bolnav în viața mea. Sunt pensionat de vârstă, domnule." Ciolanul meu de rață a rămas la mijlocul drumului între strachină și gură. De vârstă? Oare nu mai știam eu să apreciez din priviri vârsta cuiva? Total descumpănit, l-am privit lung încă o dată: „Cum de vârstă? Păi câți ani aveți?" „Treizeci și cinci." „Păi, și la treizeci și cinci sunteți pensionat de vârstă?" „Da, să trăiți. La noi la Legiune așa e regula. Servești zece ani, și la treizeci și cinci te pensionează"...

Ce chestie, să dau peste un legionar la Castelnaudary... Dar nu era, de fapt, o surpriză atât de mare. Dacă m-aș fi documentat un pic, aș fi aflat că orășelul nu e faimos doar pentru ciolanul lui cu fasole, ci și

pentru faptul că acolo se află una dintre cele mai vechi garnizoane ale Legiunii Străine. Pe tot parcursul mesei, stropită cu un vinișor roșu cum doar în Franța întâlnești, l-am tras de limbă pe legionarul român în privința experienței sale militare, și-am aflat că puștiul dusese o viață ca-n filme, că umblase prin Somalia și Indochina, că luase parte la evenimente în Liban și-n Sri Lanka...

După masă, cu *cassoulet*-ul ieșindu-ne și pe ochi, am fost cărați imediat în sala de lectură. În sală, aceiași elevi de liceu și aceiași câțiva bătrânei (pișcotarii lor, probabil, care vin doar ca să radă prăjiturile de la sfârșit). Am fost poftiți la prezidiu, cu junele traducător în coastă. După prezentări, îmi încep micul număr personal: „Subiectul noii mele cărți este feminitatea." Aici fac o mică pauză, pentru traducere. Dar legionarul – nimic. Mă privea cu aceiași ochi devotați și ingenui și nu scotea o vorbă. Am repetat fraza și l-am privit iar, îndemnându-l din ochi să traducă. La care soldatul s-a aplecat spre mine și m-a întrebat la ureche: „Domnule, ce e aia *subiect*?" Am mai făcut vreo două încercări, și m-am lăsat păgubaș. Legionarul nu știa ce-nseamnă cuvinte ca „profil", „inhibare", „metamorfoză", „dinamic", „morbid" și alte milioane de vorbe. Vocabularul lui număra, în română și franceză, poate vreo trei sute de cuvinte. A trebuit să-l las baltă și să mă descurc cu franceza mea ruginită de nefolosire. Tăcut, fostul aventurier câștiga mult în prestanță. Și nu numai el. Eu însumi mă simțeam mai sigur pe mine lângă statura lui impozantă, și-ncepeam să pricep de ce au oamenii importanți bodyguarzi. Căci, dacă nu făcea doi bani ca traducător (dar veți

vedea, chiar în paginile următoare, că se poate și mai rău), junele pensionar forma cu mine un grup statuar de o certă măreție.

Am citit ceva din textele mele, Mury a spus și el o poezie, apoi au urmat întrebările obișnuite, cu care ne-am tot întâlnit de-a lungul periplului francez: „Aveți în România biblioteci?" „Folosiți telefoane mobile?" „Există în România edituri?" „Trageți și voi apa la closet?" și altele de felu-ăsta. La un moment dat, Mury n-a mai rezistat și, mândru ca un dac de pe columnă, s-a ridicat și a zis: „Mais nous ne sommes pas des sauvages, madame!"

23

Fiindcă nu mergea deloc cu legionarul și, pe de altă parte, mă obosea să-mi sucesc eu fălcile cu franceza, am cerut la pauză pe altcineva mai competent, pentru că ochisem în sală obișnuitul grup de românce, studente rătăcite uniform pe suprafața mapamondului, din cele de care mai dădusem și la Le Havre. Cred că dacă mi-ar trece prin cap să fac niște lecturi prin Mato Grosso, la stațiile meteorologice din Antarctica sau pe undeva pe lângă lacul Baikal, jumătate din sală ar fi plină de aceleași groopies cu gurile până la urechi, care, după eveniment, vin să-ți ceară autografe pe caiete de notițe și să se pozeze cu tine. „Ce faceți pe-aici?" „Păi, învățăm. Eu sunt la electrotehnică și Katy (sau Andra, sau Lorena, sau Luana sau Analia – da, cu „n" – și chiar Roua) la comunicare și relații internaționale..." „Și vă place aici, în Franța?" „Da, e fain... da' ne e și dor de acasă..." De data aceea am ochit-o pe Roua, pe care-o auzisem vorbind impecabil franțuzește, și-am întrebat-o dacă nu vrea să traducă pentru mine în partea a doua a discuției. Parcă am cerut-o de nevastă, oferindu-i și un inel cu diamant. Roua sclipea de fericire ca și când ar fi fost lipită de un fir de iarbă, în bătaia soarelui din zori.

OK, începe discuția și, ca să flatez puțin audiența, în chip de *captatio benevolentiae*, spun ceva de felul: „Aș putea vorbi direct în franceză, dar prefer totuși acest aranjament pentru că, dacă vorbești orice altă limbă prost, pari stângaci, dar dacă vorbești prost franceza pari de-a dreptul idiot." Nici n-am terminat bine, că traducătoarea mea improvizată și sări, gungurind într-o franceză fermecătoare: „Domnul Cărtărescu a spus că toți cei ce vorbesc alte limbi sunt stângaci, dar cei ce vorbesc franceza sunt de-a dreptul idioți!" Stupoare în sală, stupoare și la prezidiu. Cum, metecul ăsta țigănos a venit să insulte marea noastră națiune? Mury se ridică iar ca un dac de pe columnă: „Mais, c'est une malentendue... mon collègue a dit complètement autre chose..." A luat timp și mari *skill*-uri de diplomați ca să reparăm oroarea.

Ce ghinion, primul meu traducător, soldatul, n-avea vocabular; al doilea, fata din stal, n-avea minte nici cât o vrabie... Am expediat-o scurt și pe ea și tocmai mă pregăteam să par din nou foarte idiot când, ca-n *Pinocchio*, s-a deschis deodată ușa și-a pătruns în sală, cu obrajii-n flăcări și o uriașă blană de animal necunoscut imediat sub ei, însăși zâna cea bună!

Doar bagheta fermecată îi lipsea. În picioare – obișnuiții tenișI, care dădeau cu blana combinația vestimentară fascinantă și glamoroasă a cărei rețetă n-o avea decât ea, faimoasa mea cunoștință bucureșteană Greta Garbo, alias Venus în blănuri. Ce naiba căuta asta aici? O știam dintr-o anume instituție, pentru că șeful o ținea toată ziua cu fundul pe birou, lângă o sticlă de whisky

golită pe jumătate. Spunea că e ornamentală. Cum schimba foarte des picioarele, încrucișate când pe dreapta, când pe stânga, îi știam zilnic culoarea și textura *dessous*-urilor, uneori cu danteluțe, alteori fără. Peste ele părea că, vara sau iarna, nu purta decât eterna ei blană de animal neidentificat, pe care și-o strângea mereu la piept fâlfâind tandru din pleoape. Oficial, era cercetătoare într-un domeniu obscur și îngust, tocmai cel în care activa și șeful, care făcea cu ea, în fiecare an, un fel de ping-pong ce ajunsese de pomină: o trimitea pe la vreun post călduț în străinătate, iar ăia o expediau imediat înapoi, cu un șut în partea din spate a blănii, fiindcă nu știa nici o limbă și, în general, nu știa de nici unele. După cinci-șase astfel de pendulări, îi pierdusem urma. Ca s-o regăsesc, iată, unde mă așteptam mai puțin, pe meleagurile Franței meridionale. Grațioasă ca un galion cu pânzele-ntinse, Greta străbătu culoarul printre rândurile de spectatori și se trânti chiar lângă mine, pe scaunul abia părăsit de simpatica Roua. Scaunul a gemut greu la apăsarea coapselor masive ale îmblănitei creaturi. Spre surprinderea mea, Venus și-a intrat imediat în rol, traducând binișor, într-o franceză acceptabilă. Iete că făcuse progrese de când, înțelegeam, își făcea veacul pe la Aix, pe undeva...

Prețul a fost însă considerabil, căci imediat după lectură a urmat o masă de seară, *cassoulet* cu ciolan de porc de data asta, la un restaurant de lux, unde sănătoasa femeie cu bujori în obrăjori s-a nimerit iarăși alături de mine. Mai întâi doar alături, apoi treptat, pe măsură ce seara înainta și paharele de Beaujolais își

făceau efectul – de-a dreptul prăbuşită peste mine. Făceam de la o vreme eforturi eroice s-o susţin. Conversaţia ei? Abundentă, dar cam monotonă: „Ştii... am făcut treizeci de ani... simt că viaţa trece pe lângă mine degeaba... vreau un copil care să-mi dea un sens... ah, cât aş vrea un copil..." O ţinea gaia-maţu cu copilul ăsta şi mă privea în ochi atât de rugător, că dac-aş fi avut vreunul în plus, i l-aş fi dat pe loc. Dar pe-ai mei nu-mi venea să-i înstrăinez cu atâta uşurinţă, că, vorba aia, mai aproape pielea decât cămaşa...

Iar după masă am fost chemaţi la primărie, unde primarele, un fel de simpatic Tartarin din Tarascon cu mustaţă ca vrabia, ne-a mulţumit că ne-am deranjat din îndepărtata Românie ca să îi luminăm şi pe bravii locuitori din Castelnaudary cu făclia literelor nepieritoare. În cadru festiv, ne-a dat câte-o medalie şi câte-o diplomă de cetăţeni de onoare ai urbei, ceea ce nu era deloc de colo, căci, dacă ne-ar fi împins vreodată păcatul să ne stabilim în capitala ciolanului cu fasole, am fi fost scutiţi pe viaţă de taxe!

Eu am o lungă experienţă cu medaliile. Tata a primit una în 1962, pentru încheierea cooperativizării agriculturii. Aveam pe atunci şase ani şi mi-a prins foarte bine: m-am jucat cu ea până s-a cojit de tot. Apoi, le-am căpătat şi eu pe-ale mele, şi de la Constantinescu, şi de la Băsescu. Mare noroc pe fiu-meu. Dar beneficiile nu se compară. Chiar medaliat, plătesc taxe de-mi sar ochii din cap. Singurele două avantaje ale acestor decoraţii prezidenţiale, mi s-a spus, sunt ambele post-mortem, când, orice s-ar zice, nu-ţi prea mai pasă: primul este

că medaliile vor fi purtate înaintea sicriului tău pe o pernuță de catifea, iar al doilea, că imediat înaintea lăsării tale în groapă se vor trage douăsprezece (alții zic că doar două) salve de pușcă în aer. Slavă Domnului că se trag măcar în aer, și nu de-a dreptul în trupul tău care a binemeritat de la Patrie prin isprăvile culturale la care s-a dedat.

Mă opresc deocamdată aici, că am devenit sinistru. Dar nu atât de sinistru ca paginile care urmează, și-n care se povestește masa festivă cu specific românesc dată de municipalitate în cinstea proaspeților cetățeni de onoare: Mury și cu mine...

A doua zi era o ceață s-o tai cu cuțitul. Nu doar că nu se mai vedeau, pe ferestrele pensiunii, Pirineii, dar dacă deschideai geamurile și aburul gros pătrundea în salon, nu-ți mai vedeai nici mâna în fața ochilor. N-aveai cum să nu-ți amintești dimineața bătăliei de la Podu Înalt, din Sadoveanu, nu de alta, dar ai predat-o de zeci de ori în sinistrele vremuri când erai profesor de școală generală: „Hadâmbul nu vede nimica și-și vâră degetele-n ochi, prujeau oamenii de la munte după naravul lor cel rău"... Dumnezeule, și-acum mai știu pe de rost *Fefeleaga*, *Puiul*, *O oră din august* și toate isprăvile, în serial, ale lui Nică a lui Ștefan a Petrii! Și-acum, în coșmarurile mele, vulturii îl sfâșie pe Păunaș, ocazie cu care moș Dănilă amenință cerul cu pumnul... E un masochism și ăsta, al amintirii. După o armată atroce făcută înainte de facultate, din care mă mir că am scăpat cu viață, primul lucru pe care l-am făcut când ne-am revăzut ca studenți, colegii mei și cu mine, a fost să ne-ncolonăm în fața amfiteatrului Odobescu și să batem pas de defilare, ca demenții, în susul și-n josul culoarului. Nimeni nu iese din propria viață curat. Toți purtăm cu noi traumele, nefericirea, ofensele, eșecurile,

nedreptățile, adversitatea celorlalți. Cei mai buni dintre noi încearcă să nu perpetueze răul, să nu-ntoarcă asupra altora, la rândul lor, răul care li s-a făcut. Dar fiecare ne torturăm pe noi înșine amintindu-ne în detaliu, cu o claritate halucinantă, în atâtea nopți fără somn, episoade din viața noastră în care răul și perversitatea au triumfat.

...Dar hai mai bine despre copilărie să vorbim. Încă din zori ne-au luat într-o mașină acoperită în întregime de brumă. A durat mult până când aerul înghețat din ea s-a muiat îndeajuns ca să poată fi tras în piept. Am mers încet, cu vizibilitate practic zero, pe o șosea pustie. Liniștea de-afară era asemănătoare celei din *Solaris*, în scenele cu oceanul gânditor. Ne auzeam doar respirațiile, iar când gazdele noastre se-ntorceau spre noi să ne spună câte ceva, timpanele aproape ne sângerau de șocul sunetelor venite parcă din altă lume. Aveam să mergem într-o comună învecinată, unde trebuia să vizităm un atelier de olărie, faimos în tot ținutul. Acolo încă se lucra cu mijloace tradiționale. Apoi aveam să mâncăm de prânz, și-n cele din urmă, seara, urma să participăm, ca oaspeți de onoare, la o cină românească. Avea să fie cu noi, practic, toată comuna într-o mare sală, special amenajată...

Pe moment, înghețat ca un om de zăpadă, am refuzat să mă gândesc la seara fatală care urma. Dar presimțirile mele îmi spuneau deja că nu-i a bună cu ideea asta. Mă mai confruntasem la Castel Goffredo cu specificul românesc sub chipul cântăreței galvanizate, care țopăia greoi, bolborosind eresuri, pe muzică de casetofon.

Tzouika, sarmalutze cu mamaligutza, kalushari, le flûte-de-Pan, les haïdouks – ce-aveau toate astea de-a face cu mine? De ce trebuia mereu, sub numele de specific național, să ne exhibăm fără jenă organele atavice ale unui trecut ciobănesc? De ce trebuia mereu să trăim schizofrenia asta: pe de-o parte vrem să arătăm că suntem oameni moderni, perfect europeni, iar pe de alta le spunem că farmecul și specificul nostru e că am rămas ciobani primitivi, travestiți în blugi de la Diesel și cămăși de la Tommy Hilfiger, parfumați cu Fahrenheit ca să nu se simtă mirosul de stână... Cred că francezul mediu, cel care ne-a întrebat la fiecare întâlnire dacă folosim și noi telefoane mobile și dacă avem în România librării, își imaginează că ne dăm jos la graniță cămeșoaia și ițarii, ne îngropăm în pământ straița cu mamaligutza și cașul aferente și ne-nfățișăm lor proaspăt bărbieriți, doar-doar i-om păcăli că suntem oameni ca și ei, și nu subiecte de etnologie și folclor. Ei, săracii, n-au nici o vină: așa ne-am prezentat ca națiie în străinătate de o sută de ani încoace: săltând în ritm de hop-șa-șa. Și-atunci, cum să creadă ei că romanele noastre sunt tot literatură modernă ca și ale lor, că artele noastre vorbesc tot despre condiția umană, că filmul nostru este film, și nu vicleim de Crăciun?

Dar ne-am scos pârleala cu olarii lor. Mașina a oprit în fața unei construcții cam ca pe la noi, în fundul Colentinei, o clădire compozită, șubredă, linsă de ceață. Pereții ei, de cărămizi grosolane de lut, se înclinau când înăuntru, când spre în afară, la diferite unghiuri. Era singura clădire din zonă, mult în afara comunei, iar

acum, înfășurată în ceață ca-n pâslă, părea enigmatică și pustie. Curând însă ne-a ieșit în întâmpinare Monsieur Not, în salopetă de lucru pitoresc jegoasă, dotat cu mustăți răsucite cochet și obraji roșii ca focul. Arăta ca o figurină rotunjită de „Chef" de la bucătărie, eventual din Ratatouille, sau, dacă nu, ca altul dintre deja amintiții franțuji care, în filmele anilor '50, își beau Pernod-ul pe zincul tejghelei unui bistro din colțul străzii. Cap perfect rotund și păr creț, ochi meridionali, râzăreți. Apoi au ieșit din clădire alți trei domni Not, fiii primului, identici cu tatăl lor cu excepția mustății, a cercelului din ureche și a telefoanelor mobile ce li se iteau din uriașele buzunare ale salopetelor. Altă generație, alte fițe.

Am intrat în halele umbrite ale poteriei, am navigat cu atenție printre milioane de oale, ghivece, străchini, ulcioare și alte obiecte de argilă neidentificabile și-n cele din urmă ni s-a făcut o demonstrație de modelare a lutului umed pe roata olarului. Ceața curgea în încăperi, luminoasă, prin crăpăturile pereților. Olarii păreau personaje din vechi și crăpate tablouri în ulei, aplecate asupra formei ce se năștea, lunecoasă, pe roată într-un clarobscur violent și misterios. Din timp în timp se-ntorceau pe jumătate spre noi și ne spuneau ceva într-o franceză teribil de dialectală. La plecare, familia Not ne-a dăruit câte două străchini pentru *cassoulet*, cele pe care le-am pierdut când cu stupidul pariu cu Agop. Gazdele noastre ne-au spus apoi că bravii olari de aici sunt singurii care-au rezistat concurenței industriale în tot comitatul și că în prezent sunt protejați ca un fel

de monument al zonei, sau ca o specie pe cale de dispariție. Băieții fac, nu fac oale, dar sunt de câțiva ani încoace mai mult pe post de ghizi la propria afacere: primesc valuri după valuri de turiști dornici să descopere curiozitățile locului.

Mureșan, cu străchinile la subțioară și promoroacă în barbă, mai apucă să-mi șoptească, făcându-mi cu ochiul: „Să vină la noi, în Ardeal, să-i învățăm meserie..." , după care urcăm cu toții înapoi în mașină. Ajungem la pensiune tocmai spre prânz, când în sfârșit cerul începe cu încetul să se limpezească de jos în sus, și-n zare se arată iar vârfurile ca de hârtie împăturită ale Pirineilor.

Sentimentul meu de angoasă devenea tot mai intens pe măsură ce evenimentul inevitabil se apropia. După ceremonia de la primărie, am fost iarăși îmbarcați în mașina prost încălzită de dimineață și duși în comuna din apropiere. După un drum în tăcere, am coborât într-o atmosferă polară. Gerul îți lipea nările. Am înghețat instantaneu.

Sunt un om friguros, senzația înghețului m-a urmărit toată viața. N-am să uit niciodată cum, copil fiind, mergeam cu părinții mei în Dudești-Cioplea, la sora mamei, Vasilica. Iernile, căsuța ei de mahala era troienită de ninsori apocaliptice, aproape nu se mai vedea de sub zăpadă. De Crăciun nu-și făcea brad, ci împodobea un lămâiaș pe care-l ținea într-un mare ghiveci în casă, așa că în micul arbore cu frunze lucioase și bine mirositoare ajungeau să crească, pe lângă câteva lămâi coapte, spirale de plexiglas transparent și nuci date cu aurolac. După ce mă umflam cu cozonac, în aerul călduț și pufos de la marea sobă încinsă, eram trimis la culcare în camera cealaltă, care nu era încălzită niciodată. Acolo era frig ca afară. Mă strecuram în patul de gheață și mă înveleam cu o placă de gheață. Mă ghemuiam,

dârdâind, cu genunchii la gură, încercând să ating cât mai puțin din cearceafurile scrobite în care era învelită plapuma de satin zmeuriu, ce se muia treptat de căldura trupușorului meu. Pe nări îmi ieșeau coloane groase de abur, ce se dizolvau în întuneric. Pe măsură ce mă-ncălzeam, mă scufundam în somn. Dar toată noaptea visam că trec, iarna, pe ceață, peste un lac înghețat, sub stele rele și reci.

Apoi a fost frigul din epoca lui Nea Ceașcă: nevastă-mea și cu mine ne cumpăraserăm niște halate de pâslă, ca de spital, și ne culcam îmbrăcați în ele, ca doi urși, pe sofaua delabrată. Într-o iarnă ne-a pleznit geamul de frig: poc! Am aprins speriați lumina și l-am văzut: pleznise-n zigzag, ca semnul lui Zorro. Atunci ne-am privit și unul pe altul și nu ne-a venit să credem: fețele ne erau îmbrăcate-n brumă. Ne-am scos halatele: ca și când corpurile noastre ar fi fost de sticlă, erau acoperite de fastuoase flori de gheață. De-atunci, sunt foarte atent să nu-mi trădez patria, binefăcătorii sau prietenii, ca să n-ajung cumva în locul cel mai afund din Infernul dantesc, în Giudecca, unde osândiții sunt încleștați în gheață pe veci, până la gât sau cu totul, ca niște pești ce se străvăd prin sticla groasă ce învelește, de Bobotează, râurile.

Dar abia după revoluție am știut ce-nseamnă frigul cu adevărat. Și încă unde? La Amsterdam! Și cum? Cu variațiuni, vorba lui Caragiale... Am stat atunci în gazdă la o poloneză, Hanka, foarte aproape de stadionul Ajax. Era cam de vârstă cu mine și avea o fetiță planturoasă și dulce, Olenka pe numele ei. Când făceau

baie împreună, era o veselie nebună în toată casa. Cu Hanka m-am înțeles foarte bine, doar că, pe toată durata șederii mele în cămăruța ei de la mansardă, am purtat cu ea un necruțător război energetic. Olandezii își dispută cu scoțienii reputația de cei mai zgârciți oameni din lume. Câte-aș avea de povestit în privința asta! Fapt e că nu încălzesc niciodată casa în timpul nopții, nici măcar în iernile cele mai cumplite. Iar Hanka, după două decenii de locuit la Amsterdam, ajunsese mai olandeză decât Rembrandt și Vermeer la un loc. Seara răsucea cu un gest de torționar cheița centralei de încălzire până la zero. La zero Kelvin, probabil, căci în cinci minute, nu știu cum, se lăsa în casă un frig cosmic, o moarte termică universală. Așa trebuie să fi fost în exteriorul avioanelor, la zece kilometri înălțime. În miez de decembrie și de noapte, vânăt de frig, deschideam larg geamurile ca să intre puțină căldură. Dacă ningea, mă culcam lângă geam, ca să fiu acoperit de zăpadă. Auzisem că ține cald copacilor, la rădăcină. Când nu mai puteam răbda, degerat de sus până jos ca un uriaș deget, mă strecuram până în sufragerie, pe întuneric, ca un hoț, și mă lipeam cu tot trupul de tabla rece a centralei termice. Aveam halucinații, mi se părea că se încălzește treptat, așa cum naufragiaților li se năzărește pânza unui vapor în zare. Nu era nimic de făcut, Hanka lua cu ea în fiecare seară cheița cu care se regla căldura, dormea cu ea sub pernă. Să mă strecor în dormitorul ei și să-ncerc, ca-n filme, s-o extrag de-acolo ca să-mi fac o copie era exclus: intruziunea mea s-ar fi interpretat altfel, Doamne ferește! Așa că

până la urmă mi-am meșterit, cu multă cazną și ingeniozitate, dintr-un umeraș de metal, o cheie grosolană, dar funcțională. A fost o epocă fericită: câteva nopți am reușit să ridic temperatura peste zero grade, boierie curată! Hanka-mi zicea diminețile, la micul dejun: „Nu știu ce-am avut azi-noapte, că am transpirat groaznic..." Amândouă, și ea, și Olenka, erau cumva sfârșite, de parc-ar fi ieșit dintr-o saună. Până s-au prins despre ce era vorba – și de-atunci a-nceput distracția. Hanka a-nceput să mă pândească: imediat ce dădeam drumul la căldură și-o luam bucuros către camera mea, se strecura și ea în living, doar în furou și cu cheița fatală de gât, și readucea, ca o crăiasă a zăpezilor, gerul în tot apartamentul. După jumătate de oră, albastru de frig, o luam iar, bâjbâind prin beznă, către living și dădeam căldură din nou. În urma mea, lipăia și Hanka pe parchet, și frigul se lăsa iarăși. Ajunseserăm să nu mai dormim, ne urmăream toată noaptea prin apartamentul întunecat, ca doi îndrăgostiți, fiecare cu cheia în mână, ne priveam cu ură când dădeam nas în nas pe vreun holișor, ne ciocneam brațele când, întâlnindu-ne piept în piept în fața centralei, încercam să vârâm în același timp cele două chei în broască... Ziua, păstram aparențele, ne zâmbeam social ca și când nimic nu s-ar fi-ntâmplat, deși ne picau nasurile de somn în farfurie, dar la căderea serii ne transformam iarăși în fiare. Nici nu-mi mai trebuia căldură, de fapt, de atâta alergat în susul și-n josul scării ce ducea la mansardă, apoi pe coridoarele casei întunecate. Așteptam întâlnirea cu Hanka, inevitabilă spre dimineață, în fața centralei termice,

lupta aceea corp la corp pentru vârârea cheiței, căci, simțindu-i căldura trupului, mă mai dezmorțeam puțin...

...Și-așa a trecut iarna grea a lui 1995, în casa de pe Watergraafsmeer, în care toate obiectele erau tivite cu o horbotă diafană de zăpadă, ca pe tuburile din încăperile frigorifice. Iar acum, după zece ani, în sudul Franței, cu nările lipite de ger, mă-ndreptam prin zăpada scârțâitoare către ușa dincolo de care avea să se petreacă faimoasa cină românească. Vorba lui Florin Iaru: „E murdar, e foarte murdar, dar e cald..."

Nu știu care era folosința ei obișnuită, dar sala gigantică în care-am intrat, înghețați bocnă, putea fi orice, de la un hangar pentru Boeingurile cele mai mari până la o hală a Târgului de carte de la Frankfurt. De la un capăt la altul era plină cu mese lungi, ca de nuntă, de-a lungul cărora se-nșirau banchete de lemn. De-a lungul pereților erau panouri pe care era etalat un material didactic bizar și eteroclit. O clipă m-am simțit transportat în trecut, în sala mea de clasă din școala generală, unde pe pereți atârnau cunoscutele planșe cu vaca, porcul, literele de mână și de tipar, frumos caligrafiate, precum și mai multe hărți ale României, între care una în relief, cu vârfurile Carpaților modelate într-un ghips friabil și deja ciobite. Răstignite de-a lungul imensei săli se aflau aici cojocele, bundițe, fote, catrințe, ii, basmale, iței, cioareci, clopuri, cușme, mundire, sumane, brâie, opinci și câte și mai câte, arătând învechite și prăfoase ca păsările ramolite de la Muzeul Antipa. Printre ele, presărate, pagini îngălbenite rupte din reviste românești, înfățișând mânăstirile din Moldova, ilustrate cu care cu boi și țărănci cu sânii dezveliți ca niște rustice fete de la pagina 5, farfurii-suvenir cu Castelul Bran,

scuturi de lemn cioplit cu chipul lui Dracula... Mai lipseau doar puișorii de lângă conurile de brad vopsite, sub care scrie „Amintire din Sinaia". Nesfârșită este imaginația omului, egalată numai de gustul lui pentru pitoresc și insolit! O hartă a României conturată cu panglică tricoloră, atârnată și ea la loc vizibil pe un perete, ar fi putut provoca un război balcanic: stângaciul, dar entuziastul ei autor încorporase din neatenție în teritoriul românesc hălci întregi din Bulgaria, Ucraina și Moldova, încât îți venea să strigi și tu, asemenea faimosului copilaș din nu-ș' ce text de abecedar: „Trăiască România dodoloață!" În fine, în capătul sălii se desfășura un mare ecran de pânză, pe care defilau poze halucinante. Pe tot parcursul „cinei românești", puhoiul de lume avea să se holbeze, ca la televizor în noaptea de Revelion, la spectacolul din ce în ce mai aț-aț-ător al fotografiilor care, într-un fel de competiție a exotismului, se alungau una pe alta. Ce nu vedeai acolo?! Căruțe încărcate cu fiare vechi, mânate de români cu câte-o sticlă-n mână; aceiași români mustăcioși și cu pălării cu boruri largi, încercând să vândă niște tigăi cositorite; palate fastuoase, gen pagodă, cu tabla strălucind în soare, având în poartă romînce grase și vesele, cu dinții din aceeași tablă, strălucind și ei în soare; romîncușe cu cozi împletite și fuste creț, asortate cu mult gust după modelul sorcovei, făcând autostopul pe șosea; alți români cântând din scripci înnegrite și țambale; încă alți români stând turcește la marginea drumului și făcând inele; alte romînce ghicind în palmă etc., etc. Nu erau numai oameni în acele poze, ci și peisaje cu case de chirpici,

acoperite cu stuf, aplecate pe-o rână, cu bodegi pline de camionagii, cu cârduri de gâște bălăcindu-se-n mijlocul drumurilor, cu zdrențe agățate pe sfoară, între două prăjini. Deasupra pluteau nori destul de frumoși, singurele obiecte pe care publicul francez le putea recunoaște cu ușurință. Se vede treaba că fotograful nu găsise ceruri românești autentice, albastre de Voroneț, și folosise albastrul Arman, mai ieftin pe piață și cosmopolit.

Pozele ca pozele, dar în fața ecranului erau abandonate, pentru moment, într-o grațioasă natură moartă, un acordeon verde-sidefiu, un contrabas, un trombon de alamă și o tobă. Nu-ncăpea îndoială că o trupă de români, emisari ai spiritualității plaiurilor noastre mioritice, avea curând să-ncălzească atmosfera.

Ne mișcam stupefiați prin enorma sală de cantină, cu sudoarea deodată curgându-ne râu și obrajii încinși, nu numai de căldură. Ce n-am fi dat, de fapt, să fim din nou afară, în gerul tăios, dar demn... Din păcate, retragerea ne-a fost definitiv tăiată de localnicii care soseau în grupuri și, după încurcate rudenii și cumetrii, se așezau la mesele pe care deocamdată se aflau doar farfurii și pahare. Au venit cu sutele, încât până la urmă nu mai aveai loc să arunci un ac. Erau francezi, dar evident nu parizieni: oameni de la țară, din cei care duminica ies la cafenea, lângă biserică, îmbrăcați modern, „de firmă", după ce diminețile mulg vaca și dau mâncare la rațe. Simpatici, frumos tunși și coafați, expansivi ca niște sudiști ce erau. Și mai ales dornici de o nouă experiență: cea de-a se lăsa transportați, fără efort, în faimoasa țară a marelui Dracula, populată de oameni

arşi de soare şi bătuţi de vânturi, unde aveau să afle câteva din tainele unui neam bun şi primitor, păstrător de datini străvechi, care trăia şi azi cum trăiseră galii în fericitele vremuri ale lui Asterix şi Obelix. Lângă noi se aşezară nişte fete drăguţe, ca să ne consoleze, probabil, şi timpul trecu mai uşor până la sosirea primului fel de mâncare specific românesc. Mai ales că, în faţa ecranului pe care tocmai rânjea un român cu figură de Hannibal Lecter, se înfăţişă la un moment dat primarul, pe post de maestru de ceremonii, care, după ce şi-a exprimat mândria de a avea ca oaspeţi personalităţi atât de faimoase ca Mury şi cu mine (aici am fost aplaudaţi ca la gala Oscarului), a prezentat formaţia muzicală „Les gitanes amoureux", ce avea să interpreteze muzică specific românească.

Erau trei băieţi care, după înfăţişare, cântau probabil prin metrouri şi-o fată care... dar înfăţişarea, se ştie, te poate înşela. Una-două, fata înşfăcă acordeonul, şi-l prinse ca pe acele hamuri în care se poartă nou-născuţii şi începu să reverse din burduful elastic acorduri aiuritoare. Ceilalţi i se alăturară pe măsură ce-şi recuperau instrumentele. Timp de două ore, cât ţinu coşmarul intens al cinei româneşti, ţiganii îndrăgostiţi au lălăit-o în vreo şase-şapte limbi, total neidentificabile (desluşeam uneori vagi inflexiuni portugheze, franceze, româneşti, sârbeşti sau ţigăneşti, amestecate cu o engleză de port internaţional) pe o muzică şi ea incertă în cel mai înalt grad: nu erau nici manele, nici muzică algeriană, nici klezmer, nici rock balcanic, nici flamenco – ceva fără chip şi nume, de la mama lor, în care din când în când,

ca niște pepite de aur într-un morman de zgură, ceva îți suna cunoscut: „pero no sempre cantaro", „why, why, why, Delilah", „leliţo, leliţo, fă", „kalashnikov", „buon giorno, Italia, buon giorno Maria"...

Muzica, se zice, înveselește spiritele. Pe-ale noastre însă le-a pleoștit total, mai ales că s-a combinat în cele din urmă (căci iremediabilul n-a mai putut fi evitat multă vreme) cu bucatele specific românești care-au început, pe rând, să fie aduse între meseni de un pluton de femei între două vârste, în halate albe, aidoma bucătăreselor de la cantinele românești. În loc să ne lingem degetele, ne-am dorit în acea seară să nu fi avut degete deloc!

27

„Musă! Ce lui Omir odinioară cântași Batrahomiomahia", fii bunișoară și cu mine azi, nu mă părăsi tocmai acum, când îmi stă înainte nici mai mult, nici mai puțin decât a treisprezecea muncă a lui Hercule, mai teribilă decât toate celelalte la un loc! Rânirea grajdurilor lui Augias, lupta cu hidra din Lerna sau cu leul din Nemeea – ca să vezi ce bună a fost cartea lui Alexandru Mitru, *Legendele Olimpului*, pe care-o citeam la WC când eram copil! – sunt fleacuri pe lângă sarcina de a descrie, în câteva pagini mari și late, faimoasa cină românească de care am avut parte într-o comună de lângă Castelnaudary, capitala mondială a ciolanului cu fasole. Dacă până acum am tot cârtit împotriva monomaniei fasolare a locuitorilor din aceste ciudate ținuturi, trebuie să spun cu mâna pe inimă că, dacă alternativa ar fi câte-o cină românească din asta o dată pe lună, aș prefera să mănânc toată viața, zilnic, la felul întâi, doi și trei, *cassoulet*, de rață sau de porc, n-are nici o importanță. Din nefericire, nimeni nu mi-a propus acest târg avantajos în seara fatală. Oricum, chiar dacă mi l-ar fi răcnit la ureche, tot nu l-aș fi înțeles în vacarmul apocaliptic al gitanilor amorezați, care continuau

să interpreteze perle folclorice din tezaurul românesc ca „Besa me mucho", „Superat sunt, Doamne, superat" sau „Mon mec à moi"...

Dar să purcedem curajos, cu muză sau făr' de, la sarcina noastră, toxică, dar deja inevitabilă. Primo: la cina românească din acea seară a lipsit cu desăvârșire sarea. Nu doar că n-a existat nici o solniță pe nici una dintre zecile de mese, dar în nici un fel de mâncare adus în fața noastră de-a lungul întregii seri nu s-a pus măcar un grăunte de sare. Chiar după aperitiv ne-am rătăcit, Mury și cu mine, prin labirinturile giganticei cantine, până am ajuns la bucătăria demnă de Ratatouille. O femeie cu șorț în față ne-a lămurit zâmbind foarte amabil că, *„malheureusement"*, în ziua aia n-au găsit sare pe nicăieri în borcanele bucătăriei și, fiind sâmbătă după-amiază, nici n-au avut de unde să cumpere. Parcă-l aud pe bunicu-meu, moș Babuc, Dumnezeu să-l ierte, când ne explica de ce nu s-a mai însurat după moartea nevestei: „De, taică, io am mai vrut, da'... dacă nu s-a brodit și nu s-a nimerit?..." Francezii n-au protestat. Au mâncat cu stoicism bucatele fără sare, ca împăratul din poveste, închipuindu-și probabil că așa e mâncarea românească. Ne-or fi crezut probabil o nație foarte bolnavă, silită să țină regim, privată de bucuriile sării-n bucate, ale sării pământului și ale tuturor celorlalte combinații ale sodiului, cu valențe parabolice și sapiențiale.

Sunt mereu uluit, de altfel, de pasivitatea occidentalilor în fața loviturilor sorții. Când eram la Berlin, mergeam o dată pe săptămână să ne verificăm mailul la o sală de computere din Universitatea Humboldt. Erau

mereu acolo vreo treizeci de studenți, băieți și fete, urâțiți de tot felul de piercinguri, fiecare-n fața ecranului său. Tinerii berlinezi au un fel de cult pentru hidoșenie. Îi imită pe punkiștii din gări, care nu se știe pe cine imită și ei la rândul lor, căci autentici nu prea par. Într-o noapte, în gara din München, complet pustie și sinistră, așteptam cuminte-ntr-un colț, cu valiza lângă mine, când intră un grup de punkiști cu creste roze, lanțuri, piele neagră, gagicile cu zgarde cu țepi, mă rog, tot dichisul. Fiecare cu cutia de bere în mână. Îi văd că se-ndreaptă spre mine și mă-nconjoară. Vă dați seama ce era-n sufletul meu. Mă și vedeam spintecat și abandonat pe peronul ăla singuratic. Un individ cu vreo zece cercei într-o ureche îmi cere „cu împrumut" un euro. Mă scotocesc în buzunar și i-l dau, ce să fac? E „*street wisdom*": dacă nu-i dai, te pomenești că se supără și-i vin idei... Grupul se-ndepărtează și dispare, eu stau mai departe vreo două ore pe valiza mea, când îl văd iar pe tipul cu cerceii că vine drept spre mine – mă rog, cât putea merge el de drept. Se proțăpește-n fața mea și... îmi dă înapoi moneda, cu mulțumiri! Am rămas *bouche bée*. Oameni buni, nu e nici o invenție, probabil punkiștii lor sunt mai inteligenți, mai morali, mai milоși sau Dumnezeu știe cum, decât ai noștri...

Dar să revin la scena din „*pool*"-ul de computere de la Berlin. La un moment dat rețeaua cade și toate ecranele se sting. Cei treizeci rămân pe loc, liniștiți, așteptând ca defecțiunea să fie remediată. Și stau așa, privind ecranul negru, jumătate de oră, o oră, o oră și jumătate... până când, absolut din întâmplare, tehnicianul bagă

capul pe ușă: „De când nu merg computerele?" „De o oră jumate". „Și de ce nu m-a chemat nimeni?" „..." Puștii ar mai fi stat acolo, nedefinit, nepărând să se plictisească prea tare. De altfel, cei mai mulți – între care un clan redutabil de mongoli care făceau chat între ei, chiar dacă stăteau unul lângă altul, cu ochii lor de cuceritori străvechi – nu învățau: se uitau pe pagini de modă, scriau mailuri, jucau jocuri...

Noi, românii, om fi cum om fi, dar nu stăm ca oile, așteptând să ne rezolve alții treburile. *On the contrary.* Pe aeroportul din Roma s-a întâmplat anul trecut ca afurisitul de avion de la Sky Europe, sau nu știu ce altă firmă cu bani puțini, să aibă ceva și să nu poată să zboare. Ceata de români tăbărâtă în terminal (vreo sută de inși arătând de-a dreptul interlop) a stat ce-a stat cuminte vreo oră, după care – să te ții! A fost răzmeriță în toată regula: zbierete, urlete, scandări, blocarea metroului, un circ întreg, pe care japonezii îl fotografiau îndelung. Toată partea aceea de aeroport a fost paralizată ore-n șir. Când a venit reprezentantul firmei, a fost linșaj în toată regula. Din fericire, cei douăzeci de carabinieri sosiți la fața locului l-au scos din ghearele mulțimii, altfel... vornicul Moțoc îl chema! Femeile, care-și afișau meseria pe corp și pe fețe, le arătau degetul mijlociu și își exersau italiana ca la ușa cortului. Bărbații, musculoși și nerași, trânteau câte-un pumn în coșurile de gunoi, turtindu-le definitiv. La un pumn violent într-un automat de Coca-Cola a căzut chiar o cutie, lucru care l-a uimit pe omul de serviciu din terminal: se freca la ochi și spunea că e imposibil. Bănuiesc că

de-atunci încolo aveau să dispară inexplicabil multe cutii roșii strălucitoare din multe automate. Dar să vedeți păcatul, că demonstrația din seara aia a reușit deplin: până la urmă ne-au luat cu autobuzele și ne-au dus la Sheraton Hotel, cinci stele, condiții de superlux, unde ne-au cazat regește. Păi noaptea aia i-a costat pe nefericiții de la firma de transport aerian de trei ori cât ne costase pe noi biletul...

Aperitivele au fost ca la nuntă, doar că mult mai impersonale și mai fade: salam din cel care se vinde la supermarket în folie de plastic, un soi de *cheddar cheese* pe post de caşcaval, nişte măsline verzi, nişte felii de roşii, parcă. Totul udat cu „palinka à la roumaine". Puțin nedumeriți, am „servit" din toate cu discreție, ca să ne rămână loc pentru grosul bucatelor. Mare greșeală: așa cum erau ele, „antreurile" au fost până la urmă, în modestia lor, cele mai comestibile lucruri puse pe masă la cina românească din acea seară. Palinca ne ardea pe gât, două frumuseți locale ne copleșeau cu întrebări, pe ecran defilau poze cu cocioabe de chirpici, pe jumătate dărâmate, lăutarii ziceau din instrumentele lor – mai trăisem așa ceva cu mulți ani în urmă, într-un sat dobrogean... Văzusem atunci mireasa furată de vreo patru vlăjgani și dusă-n fundul curții și pe socrul mic plimbat cu roaba prin pivniță... Văzusem și găina pe tavă, cu o țigară-n cioc și un morcov în fund, jucată mărunt, cu chiuituri, de o femeie-cazac, ca să fie răscumpărată de nașul însurăților: „Găina are multe ouă / Iară nașul numai două, / A găinii sunt clocite, / Ale nașului – zbârcite." Meridionalii intraseră în atmosferă, discutau

acum grupuri-grupuri despre treburile lor comunale, cei din primul rând aplaudau din când în când trupa gitanilor, în scurtele pauze dintre melodii. Acordeonul fetei răspândea pe tavan luminițe verzi, ca sferele de oglindă din discoteci.

Două bucătărese grase, în halate albe, au început să umble prin sală cu mari ceaune de metal, în care se clătina ceva cafeniu. Era felul întâi, anunțat în *menu*-ul cu tricolor ca „Supe de goulash à la roumaine". Curând am avut și noi lichidul cel suspect în farfuriile adânci. „Amețitoare apă, ce-ntunecat te clatini!" Între clasicișți nu s-au încheiat încă dezbaterile în privința faimoasei ciorbe negre spartane, pe care nimeni n-o putea mânca dacă nu era născut în Peloponez. Nu se știe din ce stranii mărunțaie era făcută, cu ce ierburi amare culese pe lună plină era dreasă. Tradiția acestei ciorbe eroice părea însă – cel puțin ne-a părut nouă, celor implicați în evenimentele din acea seară – să fi înfruntat trecerea timpului și rețeta ei să fi fost respectată deplin pentru gulașul românesc. Odată, la Veneția, am avut fantezia să comand, la un restaurant ale cărui lumini se reflectau în lagună, caracatiță fiartă în propria ei cerneală. Mi s-au adus niște zgârciuri într-o apă neagră. Carnea cu ventuze mi s-a învârtit toată noaptea în burtă. Ciorba românească reușea să combine, acum, caracatița în cerneală cu tradiția spartană: nu se putea mânca. Prin melancolica zeamă de culoarea apelor Dunării se zăreau uneori ciudații ei locuitori: câte-un fir de fidea ca un vierme inelat, câte-un cub de carne fibroasă de vită cu una dintre laturi acoperită cu o piele groasă, alburie,

câte-un fir verde-nchis de leuștean, uscat pe marginea farfuriei, ca un mic crocodil prăjindu-se la soare. Ar fi fost preferabilă o farfurie plină cu apă din Marea Moartă, măcar ar fi avut sare... Am îndrăznit să gustăm acea substanță mâloasă: avea o aromă de fum de grătar, ca și când ai fi mâncat sosul *barbecue* care ți se dă la Big Mac...

N-a mâncat nimeni. Toți se uitau pe pereți, se prefăceau că ascultă cu pasiune lălăielile guriștilor, noi intraserăm în pământ de rușine. Nici măcar nu mai aveam puterea să le spunem fetelor că nenorocita aia de ciorbă n-avea nimic de-a face cu bucătăria românească. Că nu mâncaserăm așa ceva în viața noastră, că așa ceva nu există la noi, și nicăieri, de altfel. Cei de la masa noastră ne fixau curioși, ca pe niște chinezi care-ar fi avut în față ouă ținute șapte săptămâni în pământ, ca pe niște cambodgieni care sparg craniul maimuței cu linguriță ca să-i savureze creierul încă viu: aveam să ne aruncăm asupra delicatesei naționale? Dar Mury și cu mine – nu și nu! Am evitat și noi, ca toată lumea, poțiunea fumegătoare, într-o vicleană încercare de a-i păcăli că suntem, ca și ei, oameni normali și civilizați.

Farfuriile au fost luate din fața noastră așa cum fuseseră puse, ciorba a fost golită la loc în vastele lighene, oamenii ronțăiau coji de pâine, orele înaintau... Felul următor a fost carne de oaie. Nu mai țin minte cum îi zicea acestei mâncări, poate „Angemacht de miel", ca în Bedros Horasangian, mai știi păcatul? Firește, la somptuoasa titulatură era adăugat, și aici, inevitabilul „à la roumaine". Să mă ierte Dumnezeu, dar eu nu

mănânc carne de oaie niciodată, nici măcar de Paşti. Când eram copil, părinţii trebuiau să mă păcălească, de câte ori îmi puneau miel în farfurie, că e iepure sau naiba mai ştie ce. Nu-mi place cum miroase, nu-mi place gustul, nu-mi place moliciunea aia înşelătoare a cărnii de miel, care te face să mesteci la ea ca la *chewing-gum*. Nimeni pe care-l cunosc nu mănâncă frecvent oaie. Cine-o fi venit cu ideea trăznită că oaia e specifică bucătăriei noastre? Sosul noului fel „românesc" era tot gen *barbecue*, dar încă şi mai gros, şi mai mirositor a fum. Din el se ridicau, cumva tragic, nişte coaste de animal, cu oasele calcaroase la vedere, pe care se zgârcea o carne parcimonioasă. Ne-am străduit să mâncăm. N-am trecut însă de prima înghiţitură, nesărată, cu gust de scrum şi de seu de oaie. Aproape că mi-au dat lacrimile în încercarea de a nu o da afară, aşa, în văzul tuturor. „Ăştia ne cred musulmani", îmi şopteşte Mureşan, resemnat. Din fericire, franţuzoaica blond-roşcată de lângă el îi făcea martiriul mult mai uşor de îndurat, ca şi vinul, evident un „Tokay chihlimbariu", cu multe boabe de stafidă la bază. „Tokay à la roumaine", poate. Sorbind din vinul ultra-dulce şi ronţăind, de foame, felii de pâine, am aşteptat să ni se ia din faţă, ca şi din faţa celor vreo două sute de invitaţi, farfuriile neatinse. Cei patru gitani amoroşi terminaseră ce-avuseseră de spus şi, punându-şi jos instrumentele, stăteau acum la o măsuţă, cu câte-o bere-n faţă, fericiţii... Prim-planul unui miliţian cu chipiu şi facies de mongoloid se lăţea pe tot peretele din faţă: proiectorul se înţepenise pe imaginea asta.

„Poire à la roumaine" a fost desertul și, printr-o miloasă decizie, ultimul fel care ni s-a servit. Era o pară însiropată, așezată-n poponeț pe o farfurioară. Asta n-avea ce să strice, cel puțin, mi-am zis, deși eu nu prea mănânc nici fructe. O pară e o pară oriunde în lume. E adevărat, dar uitasem că para era însiropată. De când am gustat-o – și se fac doi ani de zile de-atunci – îmi tot frământ mintea cu ce combinație de baiț pentru vopsit mobila și emulsie Coccolino au însiropat bucătăresele alea perverse nevinovatele pere. Natur, ar fi fost decente și oricum binevenite la foamea tuturor celor din sală. Însiropate, erau de nemâncat. Așa că și perele, întregi-întregușe, au luat calea lipsită de glorie a bucătăriei.

Când am ajuns înapoi la pensiune, morți de foame și rebegiți de frig, parcă l-am apucat pe Dumnezeu de picior. Ne-am trântit în fotoliile moi, acoperite cu țesături minunate, și am început să ronțăim biscuiții dintr-un castronel de pe masă. I-am terminat până la ultima firimitură, apoi am trecut la bomboanele de mentă din alt castronel. În viața mea n-am mâncat mai multe bomboane de mentă. O grămăjoară de celofane se adunase pe măsuță, între mine și Mury, desfăcându-se încetișor, fascinant, troznind din când în când, ca într-un fel de balet inefabil. Ne uitam hipnotizați la muntele de celofane mișcătoare, incapabili să mai spunem o vorbă. Ce zi dementă! *Cassoulet*, decorații, masă românească, toate ni se învârteau în creierele obosite, mixându-se cu Tokay-ul dulce ca mierea și cu bomboanele de mentă. Ne-am târât în camerele noastre înțesate de milieuri și bibelouri și ne-am trântit în paturile bătrânești, mirosind proaspăt a levănțică. Am visat mult în acea noapte, dar nu vă povestesc ce, pentru că nu-mi dau voie criticii literari. Pasămite, e prea mult onirism în cărțile mele. De asemenea, prea multe pagini de elucubrații metafizice.

Iubesc la nebunie cuvântul „elucubrații", pe care criticii, mai ales cei mai tineri și mai slabi de înger, îl aplică des și cu spor cărților mele. Am aflat de la ei că în bietele mele romane există nesfârșite pagini de elucubrații, scrise într-un jargon de neologisme din care nimeni nu înțelege nimic. Poate că totuși s-ar putea înțelege ceva dacă ele ar fi reduse la o singură frază, hai două, scurte și cuprinzătoare. Dar eu, nu și nu, că doar trebuie să scriu cărămizi de o mie de pagini, care au nevoie de multă umplutură. Elucubrațiile astea sunt despre religie, un domeniu, se știe, total neinteresant (Biblia? O carte pentru babe habotnice), despre fizică cuantică (într-un roman??? În *Vârstele lui Lulu* nu se suflă o vorbă despre diferențele de fază cuantică, nici despre ecuațiile nelineare, și tot a luat gagica premii cu carul), despre substanțele neurotransmițătoare din creier și alte abureli. Pus la colț pe coji de nucă, m-am gândit că poate au și ei dreptatea lor. Mai știi păcatul? Poate junele care-i înjură pe Hesse și pe Garcia Márquez pe bloguri – că nu mai sunt actuali – are alte nevoi, povești simple, viguroase, în care dânsa intră-ntr-însa fără multe elucubrații înainte sau după... Îmi amintesc că-ntr-o povestire de Ilf și Petrov un tip era prins de doi milițieni, legat de pat și bătut zdravăn. În timpu-ăsta el strângea din dinți și se gândea: „Mai știi? Poate așa trebuie, poate că, văzut dintr-un punct mai înalt, totul capătă altă semnificație. Poate că ei trebuie să mă bată pentru binele societății..." Orice autor care nu mai e tânăr tinde să gândească la fel: ia stai, mai sunt eu contemporan cu copiii ăștia? Le mai spune ceva ce scriu

eu? Dar dacă literatura s-a schimbat între timp și eu am rămas la vechiturile mele? Dacă ei au dreptate? Criticul care mă sfătuiește, condescendent, s-o mai las baltă cu șmecheriile mele vetuste, mi se pare cam din topor și cam nedus la biserică, dar poate așa trebuie să fie, poate așa sunt ei acum. Poate oamenii s-au săturat de ăia culții și care scriu bine. Dacă el găsește elucubrații în paginile mele, înseamnă că elucubrații și sunt. La naiba, nu zicea chiar Borges că e o tâmpenie să scrii cărți lungi, de vreme ce le poți reduce la rezumate de câteva pagini? O să scot odată o ediție *Orbitor* de numai 37 de pagini, redusă la povestea inițială, fără nici un fel de elucubrații, în plus bogat ilustrată. Te pomenești că aia o să înfrunte timpurile. Sau, și mai bine, o ediție de câteva rânduri, în care se va arăta cum o muncitoare, Maria, naște gemeni. Unul dintre ei, Mircea, trăiește în București în perioada comunistă, cade sub influența unui bețiv, Herman, care delirează ininteligibil din când în când, e gata să fie violat de un coleg și apoi vagabondează de ici-colo până-l prinde revoluția. Celălalt, Victor, e furat în copilărie și dus la Amsterdam, unde e crescut într-o atmosferă de promiscuitate, pentru ca pân-la urmă să intre în Legiunea străină. Cei doi se întâlnesc la București în timpul revoluției române și... vine sfârșitul lumii. Vorba ăluia, *less is more.*

Dimineața ne-am pus pe tren și ne-am întors, acoperiți de glorie, la Paris, unde-am tras din nou la cunoscutul nostru hotel parizian de pe Boulevard Raspail. Parcă nici nu fuseserăm plecați. În camera mea stacojie mă așteptau televizorul atârnat lângă tavan, patul acoperit

de greaua cuvertură grena cu franjuri, bomboana de pe pernă (tot de mentă, afurisita, încât stomacul mi-a zvâcnit irepresibil când am dat cu ochii de ea) și valiza deschisă la pagina... pardon, valiza deschisă la trei cămăși și două pulovere, din care bună parte îi îmbracă azi pe cine știe ce hamali din Otopeni. Era pe la douăsprezece, soarele ieșise miraculos după atâta mohoreală, așa că am răsărit și eu până la urmă din odaie, mânat de unica foame autentică existentă pe lume: cea de după o cină românească tradițională. Celelalte sunt copii palide, care nici nu merită amintite.

În hol am dat de toată gașca, pusă pe umblat prin oraș și mai ales pe căutat un restaurant. Nu s-ar fi zis că băieților – și distinselor doamne – le mersese prea bine. Bietul George Crăciun se pricopsise cu o teribilă gripă pe când zbura spre Corsica, Florin își rupsese nasul căzând pe scările hotelului, Agop părea din ce în ce mai mititel (sau Cristina mai înaltă), iar ceilalți, deși intacți, păreau frânți de oboseală. Scurmaseră fiecare colțișor de Franță, se produseseră pe toate scenele Hexagonului, uimiseră fiecare cuplu provincial de bătrânei inofensivi cu ciudata proprietate a românilor de a le vorbi limba. Ce mai, eram doar umbrele celor care, cu doar vreo săptămână în urmă, porniserăm la anexarea culturală și literară a vastului teritoriu stăpânit azi de soțul Carlei Bruni. Înainte de orice, una dintre doamnele care ne-nsoțeau ne-a adunat ca să ne comunice programul ce ne stătea înainte. În ceea ce mă privește, aveam să mai fac un drum până la Bordeaux, cu Agop de data asta, apoi aveam să mă-ntorc în sud,

unde urma o întâlnire cu publicul la Aix-en-Provence, împreună cu Gabriela Adameșteanu și Ana Blandiana, ocazie cu care aveam să vizităm și faimoasa cetate Carcassonne. În fine, apoteoticul final parizian, cu o lectură de versuri a trei poeți, Letiția Ilea, Mureșan și cu mine, o altă lectură a mea la o librărie, ceva pe la RFI – inocentă participare la o emisiune de radio, și care s-a transformat pentru mine în marea catastrofă a acestui drum, o să vedeți cum și-n ce fel – și recepția finală, simetrică celei de la-nceput, unde erau iarăși așteptați toți tartorii cei mari ai prieteniei româno-franceze.

Interesant, ne-am spus printre ghiorăiturile din stomac.

Poetul Leonid Dimov îşi numise unul dintre cele mai celebre poeme „Baia. O eternitate iterativă". Parisul însuşi era o astfel de realitate ce părea să se supună mitului eternei reîntoarceri. Hălăduiam noi cè hălăduiam prin provinciile îndepărtate ale Franţei, dar până la urmă tot la Paris, tot pe Boulevard Raspail, tot în hotelul cu odăi stacojii ne întorceam, ca să avem de unde pleca mai departe. Poate că o nevinovată curiozitate sau, dimpotrivă, o obsesie adâncă, irepresibilă, care nu vă lasă să dormiţi nopţile, vă face să vă-ntrebaţi cine naiba a mai fost şi Raspail ăsta, atât de des menţionat în periplul meu franţuzesc. N-o să am cinismul să vă trimit la Wikipedia – nu de alta, dar sunteţi la cafenea, citiţi din cartea mea şi probabil nu aveţi încă internet pe telefonul mobil – şi nici ipocrizia de a mă da drept erudit universal. Am dat de faimosul nume numai ieri, citind o carte despre ecuaţiile cvintice. Zicea acolo despre Évariste Galois, geniul şi zurbagiul matematicii pariziene de pe la o mie opt sute şi ceva, care la 20 de ani a fost arestat de regalişti pe baricadele oraşului răzvrătit şi care avea să lase baltă teoria grupurilor matematice şi practica asasinatelor politice câteva luni mai târziu,

când a fost împușcat într-un duel „pentru o cocotă mizerabilă". Când zbirii reacțiunii l-au umflat, se găsea cățărat pe un morman de mobile și căruțe răsturnate, alături de... biologul François-Vincent Raspail, la fel de june, la fel de zavragiu, dar care peste ani avea să fondeze teoria celulară în biologie. Uite că ați aflat și cine-a fost Raspail, de la care strada și hotelul nostru își trage numele.

Dar... ce voiam să spun? Câteva vorbe despre Dimov, dacă tot am început cu el. Am cunoscut la viața mea, pot să mă laud, mai multe personalități care pentru tinerii de azi sunt doar nume în istoriile literare. Totuși, pot depune mărturie că erau oameni vii ca și ei, „îmbrăcați în stofă", vorba lui Nichita Stănescu. Nu știu cum o fi fost să-l cunoști pe Eminescu, dar firește că l-au cunoscut și pe el sute și mii de inși, care n-au văzut în asta nimic deosebit, mai ales că pe-atunci el nu era Eminescu, ci un ziarist dintr-o redacție, printre mulți alții. Dar l-aș fi putut cunoaște, sau măcar vedea pe Arghezi. Viețile noastre s-au suprapus pe vreun deceniu. Pe Călinescu doar l-am auzit. Aveam cinci ani când tata m-a luat la inaugurarea Pavilionului de mostre de lângă Casa Scânteii. Era o mare de oameni, iar la megafoane se auzea un glas ciudat, pe care nu l-am uitat niciodată. Vocea aceea în falset, artificială și grotească, începea pe un ton jos, suia încet până la pițigăiere spre jumătatea unei fraze, ca să coboare din nou la sfârșit. Următoarea frază era tot din suișuri și coborâșuri, și tot așa. Cuvintele nu le-nțelegeam, dar tonul vocii m-a făcut să izbucnesc în râs, la care tata mi-a tras una după ceafă,

spunându-mi indignat: „Nu mai râde, măgarule, că vorbește marele George Călinescu!“ Mai târziu i-am cunoscut, sau i-am văzut în fugă, și pe Șerban Cioculescu, Geo Bogza, Nichita Stănescu sau Marin Preda. Nici unul nu era o ființă înaripată, ci mai curând un om obosit și stors, cu fața pământie. Acum vreo doi ani am vorbit îndelung cu Vargas Llosa. La complimentele celor din jur, răspundea cu un aer de dezolare: „*Mais je suis si vieux...*“ Bătrân era și Gellu Naum când am respirat, de vreo două ori, același aer cu el în aceeași încăpere, trecând penibil unul pe lângă altul, bătrân era și Dimov.

Terminasem facultatea și mergeam zilnic să predau română în fundul Colentinei. Ca să iau tramvaiul de pe Ștefan cel Mare, unde încă locuiam cu părinții, mergeam pe jos până la spitalul Colentina. Acolo, venind către mine dinspre Obor, întâlneam adesea un bătrân care-mpingea în fața lui un landou în care era o fetiță. Bărbatul, cu o mare barbă căruntă, îngălbenită de tutun, care-i ajungea până la brâu, părea un patriarh sau chiar bunul Dumnezeu. Purta întotdeauna o cămașă neagră și o legătură roșie la gât. Privea distrat în jur, cu ochi cu corneea galbenă, halucinați parcă de continue viziuni. Bătrânul mă fascina. Înainte să știu cine era, l-am făcut personaj într-un poem de-al meu. Chipul de neuitat mi s-a arătat în pragul ușii unui apartament din blocul ACR de la Obor când am fost prima dată cu Bogdan Lefter să-l cunosc pe Dimov. Am intrat într-unul dintre cele mai simple spații în care-am fost vreodată: camere aproape goale, o sărăcie demnă și

curată. În cea mai mare parte a timpului Dimov nu participa la conversație – soția și mama soției sale făceau seara să înainteze. Dar din când în când Dimov deschidea gura și vorbea. Ceea ce spunea n-avea nici o legătură cu conversația curentă. Erau vechi amintiri, deformate după logica nostalgiei și-a visului, atât de rotunde și coerente, că puteau fi poeme înșirate ca perlele pe firul tăcerii. Altădată l-am văzut pe Dimov într-o biserică, de Paști, de fapt am dat cu ochii de el chiar în clipa în care preotul a strigat „Veniți de luați lumină!" Dimov era acolo, pe un fond de icoane strălucitoare. Ochii îi deveniseră rotunzi ca la aflarea unei taine și-n ei străluceau luminițele lumânărilor care se aprindeau una de la alta. Ultima dată când l-am văzut, la el acasă, m-a rugat să citesc un poem din cartea care abia-mi apăruse. Am început teribil de timorat, și după nici zece versuri m-am oprit: era un poem de Dimov! Cititul cu fanatism al cărților lui, în ultima vreme, mă făcuse să-l imit mai mult decât vizibil. Mi-am ridicat ochii din carte și l-am privit: zâmbea. Din ziua aceea am încetat brusc să-l mai citesc, și cred că nu există gest mai solemn de admirație din partea unui discipol. Ca o pedeapsă, nici nu l-am mai văzut vreodată.

Iar acum, la Paris, pe când ne-ndreptam în grup către un restaurant argentinian, pe un vânt violent care scotea scârțâituri din platanii dezgoliți înșirați de-a lungul bulevardelor, mă gândeam că noi, scriitorii de duzină din Belles Étrangères, vom fi cândva, mai repede chiar decât credem, istorie literară ca toți cei de dinaintea noastră. Că tineri poeți de azi, care peste decenii vor

fi oameni maturi, se vor mândri că ne-au văzut, măcar pe unii dintre noi, și vor depune mărturie că am existat cu adevărat, și că eram oameni ca și ei, îmbrăcați în stofă. Am intrat în căldura mirosind a cartofi copți din restaurant și, așezați la masă, ciocnind minunatul vin roșu franțuzesc, m-am străduit să mi-i întipăresc în minte, cât mai concret și cu cât mai multe detalii, pe colegii mei, pe Florin și pe Cecilia, pe Marta și pe Mury, pe Agop și pe Gabriela, și pe Simona, și pe Dan și pe toți ceilalți, pentru ca nepoții mei să afle cum arătau în acel moment.

Apoi au venit fripturile de vită argentiniană, care pentru dinții mei precari s-au dovedit enigme de nedezlegat, așa că m-am mulțumit doar cu cartofii cu smântână, în staniol.

Nu m-am mirat niciodată că rockerii duc de obicei o viață total descreierată: nu e neapărat o consecință a vreunei firi vicioase, ci mai curând a uriașelor presiuni la care sunt supuși în fiecare zi a vieții lor. Arta e un domeniu sufocant din multe puncte de vedere: competiția înspăimântătoare, confruntarea cu tine însuți, cu publicul, cu confrații și cu critica – arta e un război în care ești singur împotriva tuturor –, nevoia inumană de a progresa continuu, de a supraviețui continuu în propriii tăi ochi, toate acestea sunt de ajuns să te-mpingă spre autodistrugere. Artistul e o bandă a lui Möbius, unde pe-o față defilează cultura, civilitatea, educația superioară, umanitatea atotînțelegătoare și atotcompătimitoare, iar pe cealaltă suferința, nebunia, tendințele distructive și autodistructive. Cele două fețe curg ne-ncetat una-n alta, nimeni nu le poate despărți. Când ai și mijloacele unui star pop sau rock („*the little faggot is a millionaire*", vorba celor de la Dire Straits), tentația de a folosi energizante ca să rezişti, stupefiante ca să uiți, totala depravare ca să-ți înșeli creierul e uriașă. Vedeta rock este într-un fel un supraom, care poate rezista unui stil de viață sinucigaș pentru cei mai mulți dintre noi.

Gândiți-vă numai la turneele pe care le fac an de an, și care pot presupune câte-un concert pe zi timp de câteva luni, în fiecare seară în alt oraș. O viață pe drumuri, care te dezinserează social, te amețește, te face să te simți ca într-un tunel asurzitor de oameni, fapte și nebunie, în care până și umbra vreunui sens se disipează total. Rămâne doar nevoia disperată de drog: succes, sex, alcool, heroină... Poate că există oameni făcuți pentru așa ceva, cu un ficat nemuritor și eroic, dar eu, sunt convins, aș da în primire după numai trei zile.

Eu (care nu mă pot compara cu ei, deși mi-am dorit toată viața să cânt la chitară, și eroul meu e John Lennon) simt că pot, de obicei, să-mi rezolv frustrările fără să recurg la stimulente sau narcotice. Intru o dată sau de două ori pe an în câte-o criză devastatoare de paranoia (nimeni nu mă iubește, toți sunt împotriva mea, toți așteaptă să fac un pas greșit ca să mă sfâșie), de depresie adâncă sau de nemulțumire totală. Dar, și în groapa cea mai adâncă, îmi păstrez încrederea în propria mea minte și știu că nu trebuie, în acele momente, să fac altceva decât să aștept să-mi treacă. Nu mă văd bând „ca să-mi înec necazul". N-am făcut-o nici când eram un puști, poet total anti-boem, n-o fac nici acum. Nu-mi place să beau decât cu prietenii, când ne vedem în câte-o seară. Nici nu sunt destul de aventuros pentru alte experiențe (am trăit tot ce se poate trăi, și chiar ce nu se poate, în spațiul protector al imaginației). Dar turneul ăsta francez, care s-a prelungit mai mult de două săptămâni, aproape că m-a dat gata. După zece zile, eram deja stors de oboseală, revoltat, exasperat.

Nu mai puteam. Vorba povestitorului din Mateiu Caragiale, „de data asta mă răzbise". Și nu pentru că o dusesem, ca el, într-o „băutură, un crailâc, un joc", ci fiindcă eram departe de casă, scos din cochilia mea dragă, obligat să-ntâlnesc 'j-de mii de inși pe zi, să zâmbesc și să strâng mâini, să „socializez" până la vomă, eu, un om care-ar trăi toată ziua doar închis în casă, dacă ar fi posibil să trăiești după pofta inimii. De câteva zile-ncoace mă tot întrebam: ce caut eu aici? Ce-i nebunia asta? Ce-au toate astea de-a face cu mine? Singurul drog pe care, totuși, mi l-am permis în acele seri nesfârșite, după ce mă-nchideam în camera mea de pensiune sau de hotel, a fost o ediție engleză din *Lolita* lui Nabokov, pe care-am cărat-o cu mine peste tot și din care-am citit seri în șir, cu televizorul mergând și ferestrele camerei de hotel făcând flori de gheață, și colegii mei oprindu-se pe culoar, vociferând, spunându-și noapte bună...

În fiecare seară mai făceam ceva. Ca un bun român ce mă aflu, îmi goleam buzunarele de bani și-ncepeam să-i număr. Micul nostru onorariu, care nici nu era onorariu, de fapt, ci plata pentru fragmentele publicate în antologia Belles Étrangères, ne fusese dat în *traveller's checks*, care trebuiau schimbați la casele de schimb. Eu încercasem să nu mă ating de cecurile astea, pentru că îmi luasem niște euro de acasă, și trăiam din ei. Îmi tot număram, deci, seară de seară, banii, amintindu-mi de nesfârșitele mele burse și drumuri în care am economisit la sânge ca să-i aduc acasă, unde trăiam într-o sărăcie lucie. Pentru o lectură la Berlin sau la Frankfurt

primeam pe-atunci 2-300 de mărci. Asta se-ntâmpla la câteva luni o dată, și erau bani serioși pentru noi. De-a lungul anilor '90 și până acum trei-patru ani am economisit, în străinătate, fiecare ban, căci știam că e singura noastră șansă. De multe ori colegii mei, chiar și scriitori din Polonia, Ungaria sau Cehia, adică tot din foste țări „socialiste", se mirau de moderația vieții noastre. Ei își permiteau mult mai mult. Pe când trăiam la Berlin, cu o bursă DAAD – era în 2000 – i-am făcut o vizită unei colege, prozatoarea poloneză Olga Tokarczuk, care locuia într-o clădire sinistră, pustie, un fost spital dezafectat, în estul orașului. Olga era cu vreo zece ani mai tânără decât mine, dar era deja publicată cu câteva cărți în Germania și avea o foarte bine stabilită reputație. Când am văzut că lucra la un laptop, ceva s-a strâns în mine, m-am simțit ultimul om de pe lume. Eu nu-mi puteam închipui pe atunci că aveam să-mi permit și eu unul vreodată. Mergeam duminică de duminică la „Saturn", magazinul de electronice din centru, și mă uitam la laptopuri ca un copil sărac care, în noaptea de Crăciun, se uită la brazii împodobiți din casele celor avuți. Ne-am întors acasă, Ioana și cu mine, total terminați. A doua zi, soția mea aproape că m-a târât de mână până la „Saturn": „Trebuie să ai și tu unul. E o chestiune de onoare, onoare de autor român", mi-a zis, insensibilă la toate argumentele mele. Și în ziua aceea mi-am cumpărat primul meu laptop, pe care-am dat jumătate din banii pe care, cu multe frustrări, reușiserăm să-i economisim în cele vreo opt luni de când plecaserăm la Berlin. Mă simțeam atât de ciudat, fericit

și neîncrezător de parcă aș fi căpătat un Lamborghini sau un castel... Azi pe laptopu-ăla, care odată a simbolizat biata criză de orgoliu a unui biet autor dintr-o țară necunoscută, se joacă și ascultă muzică niște copii dintr-un sat îndepărtat.

După ce am terminat în acea seară cu număratul banilor, m-am simțit deodată atât de singur și de nenorocit, că dac-aș fi avut o sticlă de whisky (o femeie? o seringă cu *speed*?), poate că aș fi recurs la soluția rockerilor, până la urmă, întâmplă-se ce s-o-ntâmpla. În loc de astea, am tras repede un șvung de Nabokov, până mi-a căzut cartea din mână și am adormit cu lumina aprinsă...

În zori ne-am regăsit în hol, lățiți pe fotolii și cu gențile de umăr alături, Agop și cu mine, așteptând eternul microbuz care ne ducea la gară. Aveam să ne-ndreptăm spre Bordeaux, nume de interesantă rezonanță, care nici el însă, în halul în care ne găseam, nu ne mai spunea cât ne-ar fi spus cu altă ocazie. În timp ce-o așteptam pe Laure, simpatica traducătoare din română care avea să ne-nsoțească, Agop, care nu degeaba e poreclit în mediile literare „baba cârcotașă", a avut timp, ursuz de la trezitul de dimineață, să mai execute câțiva amici, după principiul croitorașului cel viteaz: șapte dintr-o lovitură! Pentru mine, Agopian e un etern prilej de jubilație: alături de el mă simt și eu un ins de înălțime medie! Și în armată mă afișam, din același motiv, cu încheietorul de pluton, un oltean numit Prodan și nu știu mai cum, care, la cei un metru și patruzeci și nouă ai lui, era cel mai mic soldat din armata română. Vă imaginați ce bucurie era să văd un tip cu un cap mai mic decât mine, eu, care sunt mai totdeauna cu un cap mai mic decât cel cu care vorbesc... Prodan ăsta umblase cu pile să-l primească în armată, într-o perioadă când ceilalți nu mai știau cum

să scape de ea. Mituise comisia de medici ca să-l declare apt, pentru că la el în sat era mare rușine să nu te ia în armată. Ce-ar fi zis fetele? Afurisitul primea, de altfel, scrisori de la trei gagici, agramate și pasionate toate trei, dintre care pe două le-a plasat altor camarazi. Cea care-i rămăsese lui și care-i scria pe hârtie parfumată era și mai măruntă decât el, aproape neverosimil de micuță. Cum se plimbau de mână, duminicile, prin unitatea militară, păreau un cuplu de găinușe pitice mulțumite de sine. Cu Agop era la fel. Autorul mic de stat, dar mare la sfat, cu o mustață care-l transformă într-un fel de Garcia Márquez miniatural (l-am văzut și fără ea, ba chiar, la un moment dat, cu o total neinspirată barbă din care abia de se mai vedea), răspândea, din acest motiv, dar și din altele, un aer de bună dispoziție. Firește, dacă nu te-njura. Din fericire, cum am mai spus-o, noi doi ne respectam, căci, orice s-ar zice, eram până la urmă din grupa mare a literaturii române... N-o să uit niciodată, apropo de asta, o replică pe care-am auzit-o cu urechile mele pe când stăteam în sala supraaglomerată de la Onești, unde se țineau pe vremuri „Zilele culturii călinesciene". La doi pași de mine erau Nichita Stănescu și Sorescu, nimeriți, se pare, prima dată față-n față de când Sorescu scrisese foarte ironic și acid despre „Epica Magna": spusese despre coperta ei că e ca o cutie de bomboane, iar conținutul – așijderea. Iar acum Nichita îl prinsese de braț și-i zicea: „Băi Marine, am ajuns noi să ne-njurăm între noi, bre? Noi, care putem să ne c... în ea de literatură română?" Ce-a răspuns Sorescu la asta? Se vede că nu l-ați cunoscut. Sorescu nu vorbea,

ci bâiguia, era cu neputință să-l înțelegi. Cred că de-asta și scria literatură, ca să poată spune și el ceva, cât de cât...

În fine, a venit Laure și, formația fiind completă, ne-am îmbarcat în microbuz. Parisul, neschimbat din vremea lui Utrillo și melancolizat de fulguiala ce estompa puțin clădirile masive, identice, retezate la al cincilea etaj, sticlea la dreapta și la stânga noastră în câte-o rază de soare. Cunoșteam binișor orașul din 1990, când am primit și eu bursa de o lună de care beneficiaseră, în euforia revoluției, destui autori români. Ne nimeriserăm atunci în plină vară pariziană și locuiserăm mai întâi la o cunoștință lângă faimoasa rue Mouffetard (unde a trebuit să avem grijă de uriașul motan cenușiu al gazdei, prost obișnuit să stea cocoțat pe masă), iar apoi pe Avenue de Suffren, în fastuoasa reședință a atașatului cultural al nostru la Paris, domnul Ion Pop, care tocmai își făcea vacanța în România. Timp de o lună, pe vremea cea mai frumoasă imaginabil, hoinăriserăm prin Paris, intrând și ieșind din metrou, ca într-un joc video, și descoperind mereu alt loc bine știut din cărți și din albume. Și acum nume ca Mairie de Montreuil, Porte d'Orléans, Bobigny, Billancourt, Pont de Sèvres și celelalte stații terminale sună magic pentru mine. Ieșeam când pe cheiul Senei, când la Sacré Coeur, la Halles, lângă centrul Pompidou, în pitorescul Marne, mergeam la muzee și devastam Tatou-urile, luam la rând buchiniștii, cumpăram baghete și le rontăiam pe străzi... Niciodată nu mai fuseserăm atât de liberi și atât de uimiți de tot ce era-n jur. Am fi sperat noi vreodată să vedem Sorbona, bulevardul Saint-Michel, Opera

și Louvrul? Dar în afară de ele mai era ceva, era atmosfera fiecărui colț de stradă, a cafenelelor cu scaune scoase pe trotuar, mireasma de homar și urină a ulițelor dosnice, somalezii care vindeau genți de piele, fugăriți de poliție dintr-un loc în altul... Când buna mea prietenă Magda s-a stabilit la Paris, am fost fericit pentru ea. Mă bucur, de fapt, pentru fiecare ins care a ales să trăiască în locuri uimitoare, de o inepuizabilă frumusețe, ca Parisul, Londra, Viena sau San Francisco, lăsându-ne pe noi să ne purtăm crucea bucureșteană. Câtă dreptate are Kundera când scrie că viața e în altă parte...

La gară, ne-am suit într-un TGV alb strălucitor, cu ferestre opace, care ne-a purtat prin periferii pitorești până am ieșit în câmp deschis. Am mers cu Agop la bar și, cu sticlele de bere în mâini, ne-am pus pe pălăvrăgeală despre cărți și oameni. În interior, trenurile astea tubulare sunt grijuliu insonorizate, așa că te poți auzi gândind.

Curând am fost la Bordeaux, despre care știam doar că e numele unui vin, după cum fluviul pe care e așezat, Garonne, îmi evoca un vermut banal. Habar n-am avut ce splendoare arhitectonică era orașu-ăsta, în care odată mă voi întoarce. O singură zi, firește, blocată și ea în hotel și-n restaurant (ca în mai toate etapele turneului ăstuia obositor) n-a fost suficientă pentru, de fapt, nimic. Am umblat pe străzi, am descoperit Catedrala Saint-Pierre, ne-am minunat de enorma clădire a Bursei și-am eșuat pe cheiul Garonnei, cu o priveliște incredibilă de fluviu-estuar, unde-am făcut câteva poze. Într-una din ele, Agop e așezat, singur, pe o piatră, în fața marelui

fluviu. Ne-am reîntors în oraș și-n cele din urmă am descoperit librăria în care aveam să citim. Într-o vitrină erau frumos așezate câteva cărți românești, între care și romanul meu nou-apărut, cu o foarte flatantă prezentare pe o filă așezată alături. Știam că amenajarea asta nu fusese ieri și-avea să dispară mâine, și totuși nu mi-am putut stăpâni un fior, ba chiar i-am tras și o poză. Ce tristă e soarta scriitorilor români: ciudățenii nici măcar interesante, venite dintr-un spațiu total ignorat, dintr-o țară fără identitate, fără istorie, fără nimic de așteptat de la ea și de la cei ce-o locuiesc. Dar asta e o veche poveste...

Au urmat câteva zile pariziene burdușite de evenimente: lecturi, întâlniri, recepții... Zbârnâia Parisul de noi ca Humuleștii de fusuri și vatale, eram omniprezenți prin librării și saloane, prin metrouri și studiouri de înregistrare. După lectura lui Ion Mureșan, a Letiției Ilea și-a mea într-o sală arhiplină, a urmat o agapă prelungită până mult după miezul nopții. L-am întâlnit acolo pe editorul meu, Olivier Rubinstein, directorul cunoscutei edituri Denoël. Ne-am îmbrățișat cu entuziasm. Ce frumoasă poveste comună derulaserăm împreună, de aproape douăzeci de ani de când ne cunoșteam! Eram doi puști când ne-am văzut prima dată, în '90, în Parisul canicular. El avea o mică editură undeva în sudul Franței, împreună cu un partener de afaceri. Crohmălniceanu îi recomandase o carte a mea, *Visul* (viitoarea *Nostalgia*), pe care-o publicasem cu un an în urmă. Era prima mea carte de proză, despre care unii dintre „amicii" mei spun că ar fi cea mai bună de până acum. De obicei, lucrurile stau cam așa în privința asta: un autor scrie excelent cât timp e prieten cu cineva. Când se ceartă cu el, începe subit să scrie prost. Dacă se reîmpacă, să vezi minune că scrie iar

grozav, ba chiar mai bine ca înainte! Așa că veți auzi mereu voci care laudă cărțile mele de până la un anumit moment, și deplâng apoi decăderea mea de acum.

Olivier dăduse cartea la tradus unei doamne din Lyon care făcuse niște studii prin România. Am încercat să iau legătura cu ea, dar nu mi-a răspuns niciodată la propunerea de colaborare. Ne-am văzut o dată la Paris, într-un cadru romantic, pe ghizdul unei fântâni din piața Sorbonei. Deja terminase traducerea. Părea agitată, privea des peste umăr... Mi-a spus un singur lucru, că eu sunt doar un puști și că are impresia că de fapt ea e autoarea *Visului*... După care a luat-o literalmente la fugă. Atunci m-am speriat un pic, dar apoi, din păcate, am avut ocazia să-mi dau seama că avea în bună parte dreptate: contribuise la cartea mea substanțial, cu fantezie și umor.

După euforia apariției cărții – *Le Rêve*, prima mea traducere! – am început să primesc semne sinistre. Primele bănuieli le-am avut când cineva de la Iași mi-a cerut o povestire pentru o revistă. Mi-am dat seama că nu mai aveam manuscrisul ei, așa că m-am apucat s-o retraduc din franceză, din cartea proaspăt apărută. Spre uimirea mea, m-am trezit, la capătul migăloasei retroversiuni, cu altă povestire, ceva fantastic, de care biata mea minte n-ar fi fost niciodată capabilă. Lipseau din original fraze întregi, care poate că nu-i plăcuseră traducătoarei. În schimb, o luxurianță de noi și interesante pasaje se-ntindea labirintic prin toată povestea... Nu știam ce să mai cred. După vreun an, un articol apărut în *România literară* a clasat definitiv

cazul. Era scris de o cititoare indignată, care confruntase textul meu cu cel franțuzesc. Exemplele pe care le dădea erau cutremurătoare – și nu știai de ce te cutremuri: de râs sau de groază... Într-o poveste, un copil mânca o japoneză rumenă primită de la un muncitor de la fabrica de pâine. Doamna lyoneză tradusese: „Il mangeait une Japonaise socialiste"... Chifla devenise femeie, socialistă pe deasupra (pasămite, la cuvântul „rumenă" găsise-n dicționar definiția „rouge"), iar copilul, canibal. La o altă pagină, descriam *fiarele* de pe Palatul telefoanelor, adică antenele parabolice de deasupra. Ea tradusese „les fauves", populând clădirea albă ca laptele de pe Calea Victoriei cu tigri, urși, lei și pantere, într-un tablou demn de penelul lui Dali. Și câte și mai câte, câte un pocinog pe fiecare pagină, de stăteai să te crucești! Cartea a fost totuși primită foarte bine, bizareriile ei părându-li-se, poate, criticilor, la locul lor în patria lui Eugène Ionesco. Dar ce să mai vorbesc despre cronici, mai toate erau scoase de fapt din burtă. Dovada? Toate vorbeau despre „cele patru excelente povestiri". Nu știau oare criticii francezi să numere până la cinci? Ba da, dar pe coperta a patra scria din greșeală că sunt patru povestiri, așa că de ce să mai verifici la sumar?

Cu toată exuberanța traducerii, Olivier a fost entuziasmat de carte și-apoi, de-a lungul anilor, mi-a publicat toate celelalte volume la editurile, din ce în ce mai bune, pe la care a trecut. E primul om care a crezut cu adevărat în mine și care m-a publicat în ciuda succesului comercial modest al cărților mele în Franța. Din păcate, și a doua mea carte a fost tradusă de aceeași imaginativă

doamnă. Mai prudent, Olivier mi-a trimis manuscrisul înainte să-l dea la tipar. Dumnezeule! Și-acum, când îmi aduc aminte, mă apucă același râs isteric. Textul (*Travesti*) era plin de poezioare din folclorul copiilor, nevinovate de altfel. Una dintre ele suna cam așa: „Ia te uită, ce să fie? / Un om mort cu aia vie! / Să ferească sfânta soartă / De om viu cu aia moartă!" Traducătoarea mea văzuse aici un mesaj macabru, și tradusese în consecință: „Oare ce se întâmplă? / Cei morți îi bântuie pe cei vii! / Destinul însă îi ocrotește: / Cei vii le arată drumul spre moarte!" Mai multă bătaie de cap îi dăduseră versurile: „Sunt sărac, n-am nici căciulă, / Am o namilă de p..." Nu găsise ultimul cuvânt în dicționarele românești, așa că fusese nevoită să improvizeze. Îi ieșise cam așa: „Sunt sărac, îmi lipsește pălăria, / Duc în mână o pungă mare..." Îngrozit, am făcut toate corecturile (sute, nu exagerez) și i-am trimis manuscrisul înapoi lui Olivier. Mi-a răspuns că nu mai lucrează niciodată cu doamna din Lyon, și s-a ținut de cuvânt. Cu Alain Paruit altfel a mers treaba...

Stăteam cu Olivier la masă și ne povesteam însuflețit ce ni se mai întâmplase de la ultima întâlnire, pe când lângă noi picotea un scriitor francez, se pare foarte bun, dar care n-a scos o vorbă toată seara. A preferat să bea, cu ceva flaubertian în purtări, până când obrajii i s-au făcut roșii (era să zic: socialiști) ca focul. Olivier îmi povestea că e deja detestat în lumea editorilor parizieni pentru ascensiunea lui formidabilă, „dar tu știi, Mircèa, că ura confraților e cel mai bun semn de succes...". Mury și Letiția, care citiseră excelent, își savurau și ei

succesul din seara aceea – Ion, ridicat în picioare, recitase un poem de reabilitare a tuturor beţivilor din lume, cu măreţia paradoxală a lui Marmeladov: toată lumea aplaudase din răsputeri... Târziu în noapte ni s-a alăturat Agop, în eternul lui sacou de o culoare incertă. „Băi, prezintă-mă şi pe mine editorului tău!". „Sigur, Ştefane", îi zic. Le fac prezentările, cei doi dau mâna, zic şi eu ceva despre autorul român, că merită să fie tradus... Olivier zice „Sigur, să-mi trimită o carte." „Spune-i că sunt cel mai mare prozator român", zice Agop, cu o privire gravă, de copil mare. Îi spun şi asta lui Olivier, care dădu cu înţelegere din cap: „Nimeni nu-i perfect..."

Și a venit apoi criza mea de paranoia, pe care țin s-o povestesc din fairplay: am încondeiat destul câteva personaje ale simpaticului periplu ca să nu mă încondeiez un pic, compensatoriu, și pe mine însumi. Că vorba 'ceea, dacă țineam la imaginea mea de autor fără pată și prihană, nu mai făceam eu imprudența de a-mi publica jurnalele intime încă din timpul vieții.

Ce nebunie a mai fost și atunci! Adversarii mei – și chiar câțiva prieteni pentru care băgam mâna-n foc – s-au repezit pe paginile alea ca în bancul cu arabii care termină muniția, iar un evreu se plimbă printre ei cu tancul, strigând: „Gloanțe de vânzare! Hai la gloanțe ieftine!" Le-am vândut și eu cartușe până la loc comanda. Citeau în paginile jurnalelor vreo frază scrisă la necaz, pe când îmi smulgeam părul din cap de disperare: „Sunt un imbecil, nu mai sunt în stare să scriu nimic." Apoi notau jubilând în cronicile lor devastatoare: „Autorul e un imbecil, n-a mai scris nimic de câțiva ani, după cum singur o mărturisește." Îmi aminteam un episod de la patru ani: „Striveam furnicuțe pe scoarța copacilor", ca să citesc într-o altă cronică: „Cărtărescu e un sadic: strivește furnicuțe pe scoarța copacilor!" Puteam să spun că nu e-adevărat? Doar o scrisesem eu însumi...

Așa că nu-mi pasă mie de ce-o să zică lumea dacă află acum că, la sfârșitul programului Belles Étrangères, mi s-a prăbușit lumea-n cap dintr-o simplă prostie. Sau, mai bine zis, dintr-un șir de prostii. Totul a-nceput cu acele *traveller's checks*, despre care am mai pomenit: opt cecuri de câte o sută de euro bucata, dacă-mi mai aduc bine aminte. Cum peste două-trei zile urma să mă-ntorc acasă, trebuia neapărat să le schimb undeva, la o bancă sau la o casă de schimb. Mare plictiseală pentru mine, care sunt un timid patologic până-ntr-acolo, că îmi trimit nevasta la poștă, la cablu, la plătit lumina, peste tot unde ar trebui să am de-a face cu necunoscuți. Așa că mă gândeam la drumu-ăla-n oraș ca la un supliciu. În străinătate sunt mai tot timpul ne-la-largul meu, pentru că nu vorbesc limba prea bine, sunt pletos și cam negricios (ba, țigan sadea, dacă te-ai lua după cei de la *Tricolorul*), oamenii se uită la mine cu suspiciune. La Amsterdam, o dată, am întrebat o doamnă pe stradă, în engleză, unde e Rijksmuseum, și tipa a luat-o pur și simplu la fugă... Dar, cum eram încolțit, n-am avut ce face și am luat-o de dimineață, pe o burniță groaznică, pe bulevard la vale. Afurisitele de case de schimb îți ies mereu în față când n-ai treabă cu ele, dar se ascund prin cine știe ce coclauri dacă vrei să schimbi bani. N-am dat de una timp de o oră și jumătate, până am ajuns în centru. Iar cele care mai erau în drum erau închise, fiind sâmbătă. În centru – băncile închise și ele. Ce-aveam să mă fac?

Am rătăcit la-ntâmplare pe străzile sumbre, printre inși cu umbrelele larg deschise, uitându-mă după firme de bănci. În fine, am dat de una deschisă, am intrat,

am dat cecurile, cu un zâmbet degajat și două vorbe englezești, unei fete tinere de la ghișeu și... am așteptat să se-ntâmple ceva. Fata s-a holbat la ele perplexă. A chemat un alt funcționar, care s-a uitat și el la cecuri îndelung, apoi la mine și mai pătrunzător. Până la urmă mi-a spus scurt că nu-mi poate schimba cecurile. „But why?" am întrebat, dar n-am mai primit nici un semn că ori el, ori tipa nu sunt niște manechine îmbrăcate în funcționari, într-o bancă de jucărie. Am ieșit cu coada-ntre picioare, cu sentimentul penibil că sunt un metec nenorocit, disprețuit de toată lumea. N-am mai îndrăznit să mai intru în vreo bancă. Din păcate, însă, problema trebuia totuși rezolvată. Am început să vânez iar casele de schimb. Toate erau închise, cu obloanele trase. Mă vedeam întors la București cu cecurile alea pe care scria clar că sunt valabile numai pe teritoriul Franței. Opt sute de euro duși pe apa Sâmbetei. Munceam două luni la facultate pe banii ăia.

Până la urmă însă, pe o străduță îngustă, între două baruri de sushi, am dat de o casă de schimb, în fine, deschisă. În spatele tejghelei oficia o funcționară severă și blondă, la vreo cincizeci de ani, foarte fardată, strânsă într-un taior care-i făcea talie de viespe. Am stat mult la coadă după tot felul de dubioși, mai dubios eu însumi, cu cecurile mele prăpădite, până când, într-un târziu, am ajuns în fața femeii. I-am întins cecurile, după care a urmat ceva de necrezut.

Cred că doar dacă ești oprit la aeroport, băgat într-o cameră izolată și despuiat la piele, eventual căutat și cu degetul în dos după cine știe ce droguri, te mai poți

simți astfel. Tipa a-ntors cecurile pe toate fețele, le-a gustat, le-a mirosit, le-a frecat între degete... M-a pus să semnez în fața ei, a confruntat zece minute semnătura mea cu cea de pe cecuri și cea din pașaport. S-a uitat, alternativ, la mine și la fotografie încă zece minute. Cu un vârf de ac, a-ncercat să dezlipească un colț al pozei mele, ca să vadă dacă nu e lipită peste altă poză. M-a pus să semnez fiecare cec de câte trei ori. În spatele meu se făcuse coadă, toți se uitau ca la urs. Ce se-ntâmpla? Demascaseră un escroc? Eram probabil roșu ca un rac fiert. Gagica, însă, imperturbabilă, nici vorbă să-mi dea banii. Până la urmă, a apucat receptorul și a-nceput să dea telefoane. De vreo trei ori, în locuri diferite, pân-a ajuns, pasămite, la banca unde fuseseră emise cecurile. A dictat seria și numărul fiecărui cec în parte, a așteptat confirmările, le-a notat grijuliu pe o hârtie, le-a mai confruntat o dată cu seriile cecurilor și abia atunci s-a-ndurat să scoată opt hârtii noi de câte-o sută de euro, pe care mi le-a aruncat fără măcar să se uite la mine. Apoi a trecut la clientul următor.

Când am ieșit în ploaie, după mai bine de o oră după ce intrasem în casa de schimb, eram dărâmat sufletește și plin de o ură viscerală față de lumea aceea care te judecă după înfățișare și naționalitate. Îi înțelegeam pe adolescenții maghrebieni care dădeau foc mașinilor prin cartierele mărginașe, pe comuniști, pe islamici, pe toți cei ce erau striviți de disprețul masiv al occidentalilor față de cei care nu le seamănă. Obrajii-mi ardeau de rușine și de revoltă. M-am întors la hotel și am stat ore-n șir cu ochii în gol. Funcționara cea blondă devenise

dușmanul meu personal. Aș fi vrut să ajung un scriitor celebru, numai ca ea să-și dea seama, peste câțiva ani, pe cine a umilit în nenorocita aia de zi ploioasă. Aveam un fel de reverie în care, ajuns un Garcia Márquez sau Vargas Llosa (chiar și Coelho ar fi mers, la urma urmei), intram din nou în casa ei de schimb, și toți cei ce stăteau la coadă mă recunoșteau și se-ntorceau după mine... Tipa-mi cerea un autograf și eu o refuzam cu mare satisfacție...

A doua zi, după o noapte nedormită, în care mi-am muşcat pumnii de furie neputincioasă, m-am trezit în zori, puţin mai liniştit, pentru că mi se oferea o brumă de satisfacţie: urma să avem, eu şi încă doi autori, parcă Dan Lungu şi George Crăciun, o emisiune la Radio France Internationale. Ne-am întâlnit în holul hotelului cu doamna Laure, traducătoarea lui Dan (şi care azi e şi traducătoarea mea) şi, veseli şi zglobii cu toţii, am luat-o spre RFI prin dimineaţa îngheţată, dar însorită, în care Parisul sclipea din toate puterile lui, de parc-ar fi fost de cristal. Am trecut un pod peste Sena şi am ajuns la clădirea urâtă a radioului. Pe drum le-am povestit întâmplarea cu casa de schimb şi toţi au fost indignaţi. Fiecare trăise aşa ceva: unul fusese scos din rând, la controlul valizelor, într-un aeroport, şi i se desfăcuse în bucăţi până şi casetofonul abia cumpărat („dar ştiţi cum? Şurub cu şurub! Şi la sfârşit mi-au dat şurubelniţa să-l fac singur la loc..."), altul fusese-nşfăcat de bodyguarzi la ieşirea dintr-un magazin şi căutat până la piele după lucruri de furat...

Tot pălăvrăgind, ne-am pomenit în studio. Acolo ne aştepta producătoarea emisiunii şi, alături de ea, o

figură cunoscută... Prea cunoscută, după gustul meu. Oricum, neplăcut cunoscută. Era nici mai mult, nici mai puțin decât Dumitru Țepeneag. Nu-nțelegeam ce căuta acolo. Că doar emisiunea era despre scriitorii din Les Belles Étrangères... Dar, mi-am zis, nici o problemă. Lasă să fie și el. Pe Țepeneag îl cunoscusem în cele mai frumoase împrejurări, la Paris, cu mulți ani în urmă. Băuserăm o cafea împreună, discutaserăm foarte prietenește, și la sfârșit am intrat într-o librărie din care mi-a cumpărat noul număr din *Cahiers de l'Est*, în care figurau și niște poezii ale mele traduse de el. Revista, format carte, costa vreo sută de franci, o sumă enormă pentru mine pe-atunci, așa că gestul lui m-a impresionat cu atât mai mult. Și au trecut alți ani, când deodată mă pomenesc cu o serie de articole teribil de injurioase la adresa mea, semnate de același Țepeneag. Dumnezeule, ce-mi făcea acolo! Pe-atunci mai aveam masochismul să citesc articolele de felu-ăsta până la capăt, cu un fel de voluptate: până unde se poate merge cu aceste revărsări de ură? Cât de mult l-ai rănit fără voia și știrea ta pe cel care te copleșește acum cu suferința lui ulcerată? Citeam și nu-mi venea să cred: nu mai era același om pe care-l cunoscusem eu. Până la urmă am înțeles – o spunea chiar el – motivația urii lui: nu era mulțumit cum scrisesem despre el într-o carte a mea de istorie literară. Că opera lui nu intra în domeniul de care mă ocupam eu acolo nu avea nici o importanță. După articolele astea vitriolante a rămas supărat pe mine, conform principiului (atât de adevărat, am avut ocazia de multe ori să mă conving) că nimeni nu-ți poate ierta răul pe

care ți l-a făcut. Ca personajul lui Preda, care s-a supărat că nu i-a împrumutat, el, merticul său, vecinului. Așa s-a întâmplat și atunci, în studioul RFI.

Dar – cine ce treabă are? Țepeneag era acolo, avea să ia și el parte la discuție, foarte bine. În definitiv, era un om inteligent și avizat în ale literaturii române. Ne-am îndreptat cu toții spre cabina de sticlă, cu masa cu microfoane și beculețe roșii, gata să ne punem pe vorbit. Și-atunci s-a întâmplat ceva care mi-a adus deodată în minte bancu-ăla idiot, cică de ce au negrii nasul turtit: că vor și ei să intre în vreun club, iar paznicul de la intrare le pune palma-n față: tu n-ai voie la discotecă... Producătoarea mi-a zis, pe englezește, chiar înainte să intru: „Dumneavoastră nu participați la discuție. Doar nu vorbiți franceză, nu-i așa?" Și apoi, cu un surâs radios: „Vă rog să așteptați pe hol până terminăm." Mi s-a părut atunci că Țepeneag se uită la mine ironic. Colegii mei n-au avut nici o problemă, au intrat frumos în studio și m-au lăsat afară, cu paltonul în brațe, pe un culoar pustiu. I-am văzut prin geamul cabinei cum se-așează și-și pun căștile pe urechi.

Am stat așa vreu sfert de oră, privindu-i cum vorbesc. Nu puteam gândi, nu-nțelegeam nimic. În situații din astea reacționez lent, dar temeinic, ca un bun semi-bănățean ce sunt. Primul lucru pe care l-am hotărât a fost să plec. Deocamdată mi s-a părut că voiam să plec doar pentru că obosisem stând în picioare. „Mai bine mă-ntorc la hotel", m-am auzit gândind. Automat, am străbătut culoarul, am ieșit pe poartă și-am luat-o pe jos, de-a lungul Senei. Încetul cu încetul, mă trezeam

din șocul inițial. Ce fusese asta? Eram doar trecut în program cu emisiunea de la radio. Doamna Laure îmi dăduse telefon la hotel să mă trezească în zori, ca să nu-ntârziem la RFI. Și cum adică, nu vorbesc franceză? Sigur că n-o vorbeam ca Țepeneag, care trăise decenii acolo, dar mai dădusem interviuri în franceză, mă făcusem înțeles. Încetul cu încetul nebunia zilei de ieri, cu blonda de la schimbul valutar, se trezea-n mine, se asocia cu povestea de-acum, lua proporții catastrofale. Un sentiment copleșitor de rușine și de frustrare m-a cuprins pe pod. Apa Senei scânteia în soare, câteva frunze uscate mai atârnau de crenguțele copacilor. Mergeam năuc clocind în mine, dostoievskian, o nebunie întreagă. Fusese o conspirație. Urzită mai mult ca sigur de Țepeneag. Toți ceilalți erau complici, trădători. Mă lăsaseră ca pe ultimul om să aștept pe culoar cu paltonul în brațe (nu știu de ce, faptul ăsta, că țineam paltonul în brațe, mi se părea deosebit de umilitor). După vreo jumătate de oră de umblat în curentul de pe malul apei, eram nebun de legat. Uram totul în jur, mă simțeam adânc jignit, mă gândeam să-mi fac bagajele și să plec acasă, cu trei zile înainte de termen. Orizontul mi se-ngustase până la monomania sumbră a delirului de persecuție. Dan Lungu, Crăciun, Laure însăși, producătoarea franțuzoaică mai mult ca oricine – toți mă alungaseră dintre ei, mă excluseseră din lumea literară. Cu toate cărțile mele, eram mai departe un paria, un exilat neiubit de nimeni, care nu era demn decât de stâlpul infamiei. Țepeneag orchestrase totul diabolic, se vârâse în locul meu în emisiune, doar ca să-și râdă

de mine prin geamul cabinei de înregistrare, ca să mă vadă cum stau pe culoar, ca un papagal, și mai ales, să nu uităm, cu paltonul în brațe... De fapt, toți cei din cabină, mi se părea acum, își făceau cu ochiul și chicoteau pe socoteala mea... Uitasem complet că nu avusesem nici un chef de emisiunea aia nefericită, că nu însemna absolut nimic, cu sau fără mine. Sufeream câinește, cum trebuie să fi suferit și Țepeneag însuși când nu s-a văzut celebrat în cartea mea. Am ajuns în camera de hotel într-o stare de paranoia totală, bun de pus în cămașă de forță.

Cât de ciudate sunt accesele astea de nebunie, când mintea ți-e copleșită de otrava unei umilințe, a unei jigniri reale sau imaginare! În acele clipe nu mai e nici o diferență între tine și paranoicul autentic, care te târăște-n procese, care se ceartă cu toată lumea, care-ți explică răbdător că e urmărit de KGB, de CIA și de Mossad. El simte, probabil, permanent, ceea ce tu simți câteva ore sau câteva zile, când ți s-a făcut, ți se pare, o revoltătoare nedreptate. Fiecare gând și fiecare faptă a ta sunt deformate atunci de un torent de emoție chimică, de revărsarea în sânge a unui venin psihic care nu-ți mai permite să raționezi. Mi s-a-ntâmplat de patru ori în viață, prima dată pe când făceam armata și când câțiva colegi și-au bătut joc de mine în ultimul hal („nu-ți dai seama că te putem pune cu fundu-n chiuvetă și apoi să dăm drumul la apă rece?"). Apoi s-a-ntâmplat la Sighișoara, când abia-mi apăruse prima carte, apoi la NEC, peste câțiva ani, când i-am scris o scrisoare tâmpită lui Andrei Pleșu pentru că ne certase pe noi, stipendiații din acel an, că n-am venit la conferința nu știu cui („Credeți că NEC e casierie, să veniți doar să vă luați banii?" – fraza asta a lui m-a rănit atunci îngrozitor,

pentru că eram atât de sărac, că într-adevăr nu m-aș fi descurcat fără banii ăia de la NEC), în fine când n-am fost ales între cei zece poeți ai Cenaclului de Luni care urmau să participe la o emisiune TV... Astăzi aș avea zilnic motive, mi se-ntâmplă zilnic porcării dintre care una singură ar fi destul ca să las totul baltă și să iau calea străinătății, scuturându-mi praful de pe picioare împotriva frumoasei noastre țări, asemenea atâtor alți artiști și scriitori înaintea mea. Vă-nchipuiți că terminarea cărții care mi-a luat 15 ani din viață a-nsemnat vreo sărbătoare a culturii sau a literaturii române? N-am mai fi trăit în România dac-ar fi fost așa...

Dar, iarăși, vorba lui Creangă, hai mai bine despre copilărie să vorbim... Adică despre copilăria mea de la Paris, când, recunosc că fără nici un motiv real, dar într-un context nefericit, pe un fond de oboseală extremă, am cam sărit peste cal. Deja, tolănit în pat îmbrăcat, citeam din Nabokov de mai bine de două ore fără să-nțeleg nimic – citeam și reciteam aceeași frază, construind în gând, febril, scenarii apocaliptice –, când a sunat Laure: „Ce faci? Unde ești? Trebuia să ne aștepți, ca să mergem apoi să mâncăm cu toții..." Atât mi-a trebuit. Până n-am auzit-o cum izbucnește-n plâns nu m-am lăsat. Sigur, de vină era în primul rând idioata aia de producătoare, dar nici Laure, care răspundea de noi și trebuia să fie de partea noastră, nu avusese nici o reacție. Mă lăsase acolo, pe hol, ca pe un papagal, ca pe ultimul om. Am amenințat-o că plec imediat la Viena, de unde venisem. Nici n-am vrut să aud vreun argument. Știam că avea să vorbească imediat cu toți responsabilii de la

Belles Étrangères, dar nu-mi păsa. În situații din astea nu-ți mai pasă de nimic, ești în stare să-ți ruinezi reputația, cariera, să-ți pui și viața în primejdie. În finalul discuției i-am spus că aveam să vin la întâlnirea cu publicul din acea seară, de la o librărie pariziană, dar că nu mai vreau să mă prezinte ea, cum era stabilit. „O să mă prezint singur, mă descurc eu", i-am zis, „chiar dacă franceza mea nu e atât de bună..." Nu-mi place deloc să fac o femeie să plângă la telefon, dar de data aia mi-am zis că merita.

Aproape imediat după aceea am primit un telefon de la un fotograf care era trecut în programul meu, și de care uitasem cu desăvârșire. Am coborât și am dat în hol și de Cecilia, înțolită mișto. Am schimbat două vorbe și a apărut fotograful, cu un uriaș Canon de gât și cu capul gol, înfășurat până peste urechi într-un fular tricotat. Jovial, ne-a propus să ne facă poze „după colț", în Cimitirul Montparnasse! Când vine vorba de fotografii profesioniști nu mă mai mir de nimic. Am cunoscut cu zecile, de la fotograful gay care te-așează lungit pe sofa într-o poziție „grațioasă" până la fotografa nordică, amazoană, de vreo trei metri înălțime, care-ți rupe degetele când dai mâna cu ea. Toți te chinuie îngrozitor. Marea lor plăcere e să te scoată, doar în cămașă și-n capul gol, afară, pe gerul cel mai groaznic, să te lipească de un perete de beton și să te țină acolo, în curent, până-și fac ei 'j-de miile de poze. Toți vor să fii natural, să zâmbești la comandă, să pozezi stupid pe când trecătorii se holbează la tine ca la urs. La ultimul târg de carte din Leipzig m-au răzbit: am avut, în două

zile, șapte ședințe de pozat – *shooting sessions* –, între care unele în locații imposibile, sinistre. O fotografă micuță ca un cimpanzeu, râzând cu gura până la urechi și spunându-mi din două-n două vorbe ce bărbat frumos sunt (doar două femei mi-au spus minciuna asta vreodată: mama și ea), m-a silit să car un scaun până-n mijlocul unei hale uriașe, dezafectate, luminată de geamuri în tavan. Când lumina se muta mai încolo, trebuia și eu să mă deplasez cu scaunul, ca un gnomon viu.

Ăsta de-acum a fost unul mediu. Ne-a scos în cimitir după un scurt zigzag printre străduțe și a-nceput să ne facă poze proptiți literalmente de plăcile funerare. „Te-am zărit printre morminte", i-am spus Ceciliei, „palidă și despletită...", la care ea a izbucnit în râs și a ratat poza. Era frig, brumă, cimitirul era dușmănos ca o revistă capitalistă, doar fotograful era vesel nevoie mare. După ce-a dezbrăcat-o pe biata fată cât s-a putut și i-a făcut poze care-au trebuit, bănuiesc, prelucrate apoi în Photoshop, căci era vânătă ca o moartă, m-a luat pe mine la rând. Mi-a trimis pozele după vreo lună. În toate, ochii-mi strălucesc puternic, căci îmi curgeau lacrimile de frig, și am nasul roșu ca un personaj din Dickens. Sunt pe fondul unei mari plăci de marmură neagră, a unei tipe care – se vede și-n poze scrisul auriu – trăise între 1962 și 2001. Tânără, dom'le. Ce să-i faci, așa ne ducem cu toții...

Măcar, cu ședința asta de pozare, am mai uitat de Țepeneag și de celelalte. Mă mai zgândărea ceva încă, undeva în adânc, dar nu ca dimineață. M-am dus și-am mâncat iarăși singur la un restaurant, plângându-mi

de milă, şi-apoi am dormit puţin. Seara, la mica şi cocheta librărie, m-am prezentat singur, într-adevăr, deşi Laure era acolo, cu ochii roşii. N-a trebuit nici măcar să vorbesc în franţuzeşte, căci venise şi Wanda Mihuleac, care, sufletistă ca-ntotdeauna, s-a oferit să traducă. Am vorbit mult şi inspirat. Simţeam cum, pe măsură ce vorbeam, veninul mi se scurgea din trup şi rana se vindeca. La sfârşit am semnat câteva cărţi şi am schimbat câteva cuvinte cu o duduie drăguţă, fapt care m-a pus cu totul pe picioare. Slavă Domnului, scăpasem. Statistic, o poveste ca asta, a cincea, urmează să se producă iarăşi abia peste vreo şase ani, aşa că până atunci stau liniştit.

Când a doua zi, seara, după ce am străbătut iarăși în tren aproape tot teritoriul Hexagonului, ne-am găsit la Carcassonne, orășelul era deja cufundat în întuneric și-ntr-un ger de crăpau pietrele. Penibila afacere cu Țepeneag și RFI era acum doar o amintire stânjenitoare, de care căutam să scap prefăcându-mă că nici n-a existat. De-a lungul drumului cu trenul am încercat să extirp amintirea ei și din mintea lui Laure, victima inocentă de ieri: m-am purtat cu ea cu un fel de naturalețe ostentativă, de parc-am fi fost mereu cei mai buni prieteni, iar ea mi-a răspuns la fel. Ne-am întrecut în politețuri, ne-am invitat în toate împrejurările ca grecii la pușcărie: i-am adus și ei o bere când m-am întors de la vagonul-restaurant, iar ea, la rândul ei, mi-a cumpărat o cafea.

Bine-ar fi să-ți poți tăia cu foarfeca bucățelele penibile din viață și să le arunci la gunoi. Din păcate, viața ta se împletește cu a atât de multor alți inși, încât, dacă le-ai plia și-ai tăia din toate deodată, ți-ar ieși un fel de covoraș de hârtie din cele pe care le fac copiii, sau un șir de omuleți ce se țin de mână. Cam asta face, de fapt, scriitorul: scoate din pagina albă șirul lui de omuleți, figurile lui geometrice de o dubioasă simetrie.

Prisosul, la fel de simetric, îl aruncă la gunoi, deși reprezintă și el, în aceeași măsură ca omuleții, noblețea paginii inițale. Cu fiecare omuleț de hârtie care apare, din foarfecă, pe lume, moare geamănul lui negativ, forma din care s-a desprins și care-a rămas pe dinafară. Iată din ce se compune ziua de ieri.

Am cinat într-un local cu perdele roșii la geamuri. Mâncarea, tipică din Languedoc Roussillon, a fost grozavă. În special i-a plăcut Gabrielei, care venise cu noi, lucru care nu m-a mirat deloc: la Iowa City, pe când eu făceam o economie la sânge ca să mă pot întoarce acasă cu tone de cadouri și cu ceva bani puși deoparte, ea-și burdușea zilnic frigiderul cu tot felul de bunătăți și mânca toată ziua. Râdeam de ea pe-atunci, dar până la urmă s-a dovedit că așa a fost cu mult mai câștigată. Își făcuse acolo toate poftele, își rezolvase toate frustrările alimentare ale anilor ceaușiști, pe când eu dusesem o viață de anahoret ca să... îmi cumpăr la întoarcere o Dacie, n-aș mai fi cumpărat-o! Vărul meu afacerist, care are azi un conac cât cetatea Carcassonne – că tot o să vorbim de ea – în zona aia unde stau Becali și toți grangurii, mă rugase să cumpăr trei terenuri în București, pe care le știa el, un chilipir de necrezut, care azi mi-ar fi rezolvat toate problemele. Eu însă eram poet: cum să mă cobor eu la afaceri cu terenuri? Nu era de ranga mea. Mai bine o mașină, deși nu-mi trebuia în nici un fel, căci la facultate mergeam foarte bine cu 66, iar prin țară n-aveam unde să mă duc. Și pune-te pe demersuri, pe pile, pe relații, căci cererea de mașini după '90 era uriașă, până când a venit ziua magnifică

în care m-am dus cu o cunoștință (căci eu nu știam să șofez, de fapt știam despre mașini strict amănuntul că au patru roți) la Valea Cascadelor să ne luăm mașinuța. Era lume ca la Talcioc. Am mai dat niște bani (grei) unui tip ca să ne aleagă, chipurile, una mai bună. Tipul a luat banii și a-ntins degetul către cea mai apropiată mașină de noi. Era crem. Ne-am suit în ea și-am luat-o ușor, prin mulțime, spre ieșire. Pe Valea Cascadelor se formase un șir de Dacii care-naintau ca melcii pe caldarâm. La o groapă ceva mai adâncă, celei din fața mea i-a căzut motorul. Dar nu așa, că îți cade și-nvârți iarăși cheia în contact, ci în cel mai propriu sens: motorul i s-a desprins din șuruburile prost strânse și a dat de pământ, spre consternarea șoferului. L-am ocolit și, târâș-grăpiș, am ajuns acasă. Nu vă mai povestesc umilințele școlii de șoferi care-a urmat. Mi-am luat carnetul și hai cu Dacia la plimbare! În primele trei luni i-au murit toate piesele, de la radiator la motorașul care mișcă ștergătoarele. Motorul însuși s-a calat în ultimul hal. Cutia de viteze: kaput! Ferodourile: kaput! Am aflat mai târziu că mașinile din lotu-ăla fuseseră făcute din piese vechi, recondiționate, erau de fapt grămezi de *junk*.

După trei luni, doar caroseria mai rămăsese de la fosta mașină. E drept că nici eu nu-mi îmbogățisem prea mult cunoștințele la școala de șoferi: la adevărul că mașina are patru roți adăugasem și volanul. Am mers într-o zi cel puțin doi kilometri cu frâna de mână trasă. Când plecam din spatele blocului turam motorul până-ncepeau vecinii de la balcoane să strige la mine. Loveam,

dând cu spatele, tomberoanele, le dădeam jos ca pe popice... Am făcut și două accidente care mi-au șifonat tabla binișor, ba era și să-l calc, pe zebră, pe amicul meu, prozatorul Emil Paraschivoiu, care n-a știut niciodată ce pericol l-a pândit în toamna lui '90, când o Dacie l-a luat aproape în bot. Peste iarnă n-am mai putut-o urni din parcare: nu pornea motorul și pace. O uram cu o intensitate unică, de necrezut. În primăvară m-am întâlnit cu un vecin în lift: „Dom'le, nu-i păcat să zacă mașina dumitale, nou-nouță, de pomană în zăpadă? Vinde-mi-o mie, ți-o iau la preț de nouă." Omul nu voia să se pună pe-o listă și să aștepte un an sau doi, cum era pe-atunci. I-am vândut, deci, rabla, care-a căpătat o nouă viață sub mâinile lui pricepute. După-amieze întregi, în primăvară, a meșterit pe sub ea, dar a pus-o la punct. Cred că o mai are și-acum. Eu mi-am luat banii, bucuros că scăpasem de bestie. Ce-am făcut cu ei? Nimic, i-a mâncat inflația galopantă din anii '90. Am rămas iar atât de sărac, încât vara următoare mi-am vândut la târg, în Colentina, paleta de ping-pong.

Încălziți de vinișorul roșu, îngreunați de friptură, am ieșit cu greu în gerul de-afară. Ni se mai adăugaseră vreo doi turiști care se-ndreptau și ei spre cetate. Veneau fulgi rari de zăpadă. Am mers o vreme nesfârșită prin vântul care mugea din răsputeri, pe un drum sinuos, împădurit, care nu părea să ducă niciunde. De frig, îmi înfășurasem fularul în jurul capului de nu mi se mai vedea decât creștetul. Învățasem șmecheria asta de la fotograful de ieri. Era vreo zece noaptea când, la o cotitură a drumului, ni s-a arătat în toată splendoarea

ei cetatea Carcassonne, pe o colină pe care o-ncorona cu zidurile, donjoanele și crenelurile ei întinse pe o incredibilă lungime. Zidurile medievale erau puternic luminate și apăreau galbene, tridimensionale, redutabile ca într-o gravură veche. Nici o legătură cu cetățile de carton din filmele noastre istorice, pe zidurile cărora stau proțăpiți câțiva daci cu ceasuri la mână, pe când sub ele se-ntind legiunile romane. În zare se văd bine, printre drapelele lor cu SPQR, firele de înaltă tensiune între stâlpii din fundal. „Cine sunteți voi?" „Stăpânii lumii!" „Veți fi, dacă ne veți învinge pe noi!" Și peste iureșul și urletele bătăliei apar deodată literele roșii ale unui titlu panoramic: COLUMNA.

Când am ajuns sub ziduri ne-am dat seama ce uriașe erau. Adevărate materializări ale fricii, imaterializate în acea noapte de reflectoarele puternice, cu jeturi de lumină galbenă, care le luminau de jos în sus. Umbrele noastre se lungeau și ele pe douăzeci de metri înălțime, tremurând de frig la scară galactică. După ce-am intrat pe poartă, ne-am răspândit în orașul din spatele zidurilor: clădiri de toate felurile, transformate-n hanuri și hoteluri pentru turiști, după ce, cu secole-n urmă, văzuseră asedii, holeră, foamete cruntă, erezia ciudată și fanatică a albigenzilor. Căci așa se scrie istoria: ce-a fost odată dramă azi e farsă.

Doar că lucrul cel mai dramatic de pe lume e tocmai această farsă continuă în care noi, cei moderni, ne ducem viața. Oamenii acelor epoci trăiau în mizerie până-n gât, habar n-aveau de cele mai mari binefaceri ale civilizației: closetul cu apă, periuța de dinți și tampoanele igienice. Sănătatea și viața le erau amenințate clipă de clipă, piereau ca muștele la orice molimă, erau jupuiți de vii pentru un *filioque* oarecare, aveau dinții stricați și duhneau ca viezurii, dar măcar își trăiau viața lor, în trupul lor grosolan învelit în cârpe. Pe când noi, noi, epigonii? Păi, trăim și noi un fel de realitate, pe Messen-

ger, pe YouTube și pe World of Warcraft, asumându-ne nume și identități false, care devin încet-încet mai adevărate decât propriul nostru trup și propria noastră viață. Cópii fără original, oameni fără credințe și valori, vieţuim și noi cumva – e adevărat, igienic și confortabil – de vreme ce tot ne-am născut. Dar cum naiba să nu-i invidiezi câteodată din tot sufletul pe acei oameni care aveau ca singur gadget destinul?

În noaptea aceea, la hotel, am visat numai ziduri vechi de cetate, care nu se mai terminau. Spre zori, m-au trezit niște strigăte răgușite din camera cealaltă: un cuplu se găsise să facă amor la cinci dimineața, și dă-i, și trage-i vreo jumătate de oră, „*bound to win a prize*", cum spune Paul Simon în superbul lui cântec *Duncan*. În alte circumstanțe aș fi găsit chestia asta distractivă, dar mi-era atât de somn... eram atât de epuizat de drumuri și fețe și evenimente... Am încercat să aţipesc, dar degeaba, cei doi de dincolo, la o palmă de mine, nu mai țineau cont de nimic, se zbânțuiau de ziceai că una-două aveau să se prăbușească cu patul. În fine, după nesfârșite îndemnuri monotone în franțuzește, după scârțâituri apocaliptice, după întrebări gâfâite la care doamna răspundea pe nas, un urlet lung, agonic și mormăit marcă finalul încleștării. În tăcerea care se lăsă apoi, răsună hohotul meu de râs, isteroid și imposibil de stăpânit. Trebuie să-i fi cutremurat până la măduvă pe cei doi de alături. Râdeam cu lacrimi, în culcușul meu, nu pentru că mi s-ar fi părut ceva comic în călărirea în zori de dincolo de peretele subțire, ci pentru că mormăitul lor îmi adusese brusc aminte de Furby.

Fusese cu vreo zece ani în urmă. Fetița mea avea pe-atunci vreo opt-nouă ani. Cum avea o armată de păpuși Barbie (cu care de altfel nu se juca niciodată), nu mai știam ce să-i cumpăr de ziua ei în acel an. Până l-am văzut pe Furby. Era urât, săracul, cu năbădăi, dar simpatic. Un mic gnom, cu înfățișare de bețiv lacrimogen, păros pe deasupra din cale-afară, cu niște ochi rotunzi și urduroși. Pe cutia în care își făcea veacul scria că e o jucărie electronică minune, că are propria sa limbă și că poate învăța pe parcurs noi cuvinte. Era însoțit de o cărticică-vocabular, cu sute de cuvinte din limba lui Furby. Costa o căciulă de bani, dar câte fetițe aveam? L-am cumpărat pe Furby, deci, dintr-un aeroport și, ajuns acasă odată cu ziua Ionuței, i l-am prezentat cu mare ceremonie: ia uite, noul tău prieten, știe să vorbească, are limba lui pe care poți s-o înveți și tu... Dar Furby, săracul, nu era făcut să cucerească inimile tinerelor domnișoare: era păros pe piept până la buric și avea un rânjet lubric de pedofil... Naiba știe ce-o fi fost în capul celor ce-l proiectaseră. Așa că Ionuța, politicoasă, s-a jucat cu el vreun sfert de oră, făcându-l să gângurească, să se răstească și să se roage pe o limbă ce-ar fi putut fi a negrilor Heteros, și-apoi l-a lăsat în plata Domnului într-un colț, alături de cântăreața la chitară fără un picior, Sheila, dacă-mi mai aduc bine aminte. Când am făcut curățenie l-am adunat și pe Furby și l-am băgat în șifonier, printre rufe.

Au trecut apoi câteva săptămâni bune. Când, într-o noapte, sărim în sus, eu și soția mea, cu părul zburlit pe brațe: de undeva din cameră venea un bodogănit

ca de șaman, o voce drăcească de gnom certându-se de unul singur. Ce Dumnezeu să fie asta? Vechea mea spaimă de extratereștri s-a activat până la teroare. Mai cu picioarele pe această planetă, soția mea s-a sculat, s-a dus direct la șifonier și l-a scos de păr pe Furby, care clipea din ochi și pălăvrăgea pe limba lui, rânjindu-ne complice. Drept răzbunare i-am dezactivat bateria, și lighioana s-a potolit...

*

Ei, cum, vorba neamțului, toate lucrurile au un capăt, numai cârnatul două, nici eu nu simt nevoia s-o mai lungesc la nesfârșit. Fapt este că ne-am întors din ținutul Aube înapoi la Paris, pe faimosul Boulevard Raspail, unde mă aștepta, firește, cămăruța mea stacojie, încărcată deja cu parafernaliile fiecărei deplasări mai lungi: prospecte de toate felurile, hărți, albume masive și ultragrele cu Parisul, Lyonul sau Bordeaux, primite cadou, și mai ales cărți, cărticele și broșurele de poezie de la tot felul de inși, unul mai român ca altul, întâlniți pe drum. Așa încât lăsam și aici, la coș și în jurul lui, tone de material celulozic.

Nici n-am sosit bine, că am și plecat la sindrofia finală, unde aveam să-ntâlnesc iar aceleași câteva sute de inși de la-nceput, adică mica lume românească de la Paris venită în păr să-și ia rămas-bun de la noi, „frumoasele străineze", deja fanate bine după atâta hălăduire prin neagra străinătate. I-am revăzut cu plăcere pe Wanda, pe Petrică Răileanu, pe Matei Vișniec, pe Tudor Banuș, ca și pe cele câteva necunoscute cu siluete de

top models pe care le ochisem și la-nceput, dintre care una cu totul epatantă, aproape goală sub câteva bentițe de satin roșu ca flacăra. Am aflat apoi că e faimoasă, dar nu mai țin minte pentru ce. Tot atunci l-am întâlnit prima oară pe Baudoin, minunatul autor de benzi desenate cu care mai târziu aveam să devin atât de bun prieten și cu care am făcut romanul grafic *Travesti*. Dar Baudoin nu se lasă prins pe un pătrățel de hârtie. La despărțire, în acea seară, mi-a dăruit un desen în tuș cu un fluture: citise câteva pagini din *Orbitor*.

Ne-am întors la hotel pe la două noaptea, amețiți bine. Începuse din nou să ningă. În cameră, mi-am făcut bagajul, punând deasupra faimosul meu pulovăr crem, mare greșeală. Apoi m-am culcat și, înainte să adorm, m-am gândit un pic la ce-a însemnat drumul acesta atât de lung pentru mine.

Firește, nimic. *Rien de rien*. Pentru că nimic nu înseamnă nimic, niciodată. Fețe. Evenimente. Vorbe. Acumulări de culori și impresii care peste zece ani nu vor mai fi nimic. La-nceput decupam fiecare cronică la cărțile mele și o puneam într-un dosar. Cu vremea, am renunțat. Îmi clasam pozele în cutii de pantofi, frumos însemnate cu data și locul în care le făcusem. Am lăsat-o baltă. Cât de adevărate sunt versurile: „Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură / Încet repovestită de o străină gură, / De parcă n-ar fi viața-mi, de parcă n-aș fi fost…" M-am obișnuit cu drumurile, cu turneele, cu lecturile, cu anotimpurile și castelele. Nu mai știu în ce an și cu cine am făcut fiecare drum… Nu mai știu cine sunt, cine am fost vreodată…

Am ațipit cu acest sentiment de tristețe adâncă.

Dimineața, am luat avionul spre Viena, pe o ninsoare cu fulgi mari și lenți ca-n Disney, și, pe când mintea mea o lua mult înaintea Boeingului cu aripi înghețate, către dragii mei de pe Mariengasse, aveam în minte numai bossa-nova lui Andrieș, pe ritmurile exuberante ale căreia ar trebui să se deruleze genericul filmului meu:

Azi ninge tare, draga mea,
Avionul nu poate ateriza,
Pilotul are pe geam un morman de nea
Și se-agită degeaba...

Bacoviană

1

În toamna lui 1984 aveam 28 de ani și locuiam în Colentina, în faimosul apartament în care nu era nici un singur unghi drept, cel despre care v-am mai povestit cândva. Muream de plictiseală și singurătate. Mă ruinasem (și-i ruinasem și pe ai mei) cumpărând casa, așa că nu-mi mai rămăsese nimic pentru mobilarea ei. Aveam doar strictul necesar, iar pentru mine pe-atunci strictul necesar însemna o masă pe care să-mi pun draga mea „Erika", mașina de scris din RDG, la care trebuia să lovești claviatura atât de puternic, încât și acum sar literele din laptop sub degetele mele. De dormit, puteam să dorm și pe jos. De mâncat – avea grijă mama, care se-nființa în fiecare dimineață – schimbând două tramvaie – cu crăticioarele și borcănelele cu mâncare pentru *băiatul* ei. Drept mulțumire, *băiatul* mai și strâmba din nas la pilaful sau la ciulamaua calde încă, la ciorba care mereu se vărsa în sacoșa de pânză.

Singurele locuri unde mergeam erau școala din capătul Colentinei, de unde-ntoarce tramvaiul 21 și unde făceam pe profesorul de română, și Cenaclul de Luni, cu ședințele lui săptămânale care se țineau când la facultate, când la Preoteasa, când în Tei, la complexul

studențesc, când te miri prin ce alt loc. Era un cenaclu foarte plimbăreț, căci era fugărit de colo-colo de responsabilii culturali, în frunte cu legendara tovarășă Clătici. În momentul în care începe – a și-nceput – această povestire, el se ținea într-un loc cu adevărat pitoresc, și anume la muzeul CFR-ului de lângă Gara de Nord, cel în fața căruia, trasă pe linie moartă, zăcea veșnic o gigantică locomotivă cu aburi. Asta pentru că responsabilul student al cenaclului ajunsese crainic pe stadionul Giulești și, băiat înalt și frumos, ardelean ca bradul, intrase în grațiile nevestei ministrului transporturilor, o blondă voluptuoasă care ne scotea și pe noi, ceilalți, din minți. Căci la fiecare dintre cele trei ședințe ținute-n total acolo (până când sus-numita tovarășă ne-a dibuit și în Giulești și ne-a închis definitiv taraba) au venit și ministrul cu nevasta ca să ne asculte versurile țicnite și comentariile în doi peri, și, când muierea își trântea fesele pe scaun și-și ridica pulpa grăsuță ca să-și pună picior peste picior, o vedeam până-n fund cu toții. Dar nu despre dedesubturile ei de dantelă fină vreau să vorbesc aici și nici măcar despre Cenaclul de Luni. Destul că pe la întrunirile noastre literare mai venea și un tip de pe la Bacău, care scria proză, și tot proză scrie până-n ziua de azi, și care se distingea (sau mai bine zis *nu* se distingea) printr-o înfățișare de învățător de țară și un puternic accent moldovinesc. Cu tipu-ăsta, băiat bun de altfel, numit Ciubotaru, aveam și oarece corespondență, pentru că pe-atunci să primesc o scrisoare în cutia mea ruginită de la parter era o sărbătoare, de la oricine ar fi fost ea. Eram atât de singur și de părăsit,

că mă bucuram până și de facturile de lumină pe care le găseam în cutia de obicei goală. Când o să-mi iau inima-n dinți și-o să scriu despre Nuca, am să vă dau o idee despre ce poate însemna o scrisoare pentru un om singur. Așa că ne scriam reciproc, Ciubotaru și cu mine, cam la o lună o dată, chestii literare care nu-și au locul aici. De unde să bănuiesc eu pe-atunci că de tipu-ăsta mereu cam șifonat și asudat aveau să se lege două dintre cele mai demente zile – și mai ales nopți – din toate câte am trăit vreodată, de altfel singurele pe care le pot numi „halucinante" fără să greșesc și fără să exagerez?

Într-o zi cobor, ca de obicei, să-mi verific corespondența. O făceam și de cinci-șase ori pe zi, chiar când, după ora prânzului, era clar că poștașul n-avea cum să mai vină. „Dar poate totuși!" îmi spuneam, și coboram iar, chiar și când nu mergea liftul. Urcam apoi, dezolat, opt etaje. Am uitat să vă spun amănuntul important că n-aveam telefon și că nu mi-au pus telefon timp de treisprezece ani, timp în care am fost total rupt de lume. Degeaba mă duceam în audiență la Telefoane, căci acolo era mereu la fel: un tip mă asculta cu o figură impenetrabilă de pocherist și mă asigura că se va cerceta problema. Și problema se cerceta. Cu din ce în ce mai mare atenție.

Deci, primesc o scrisoare de la Ciubotaru în care-mi spunea să vin la Bacău pentru o lectură de versuri la Casa de Cultură locală. Aveam să stau două zile, timp în care el și alți colegi ai lui care formau un fel de comitet artistic al sus-numitei instituții aveau să-mi organizeze

și un program-surpriză, despre care Ciubotaru mă informa confidențial că avea să fie „mișto de tot, ai să vezi!" Nu mai era cazul să-mi spună asta. M-aș fi dus chiar dacă mi-ar fi spus că va fi „nasol de tot, ai să vezi!" (naiv cum eram pe-atunci, n-aveam eu habar cât de nasoale pot fi lucrurile...) O ieșire din circuitul școală-casă-cenaclu-casă-școală era pentru mine ceva mirobolant și neașteptat. Mă-ntrebam cum o să treacă timpul până în ziua respectivă, când trebuia să iau trenul – plătit de ei – și să ajung în orașul acela îndepărtat, unde nu mai fusesem niciodată. Mi-am făcut o selecție din versurile publicate până atunci (două volume pe care le și numesc aici, nu ca să-mi fac reclamă, ci pentru că amănuntul va fi important mai târziu: *Faruri, vitrine, fotografii* și *Poeme de amor*), le-am și recitat în fiecare seară în fața oglinzii de la baie, cronometrându-le, m-am imaginat spunând deșteptăciuni în fața unei săli admirative. Avea să fie un triumf, o întindere în orașul lui Bacovia a recentei faime care, credeam eu, deja mă înconjura în București, orașul-lumină.

...Și poate (dar gându-ăsta secret nici măcar nu mi-l mărturiseam până la capăt) o fată avea să se apropie sfioasă de mine, cu ochi strălucitori, strângând una dintre cărțile mele la piept... I-aș fi scris ceva frumos pe ea, iar apoi, seara înaintând, ar fi urmat câteva ore cu ea într-un bărulet intim... În cele din urmă, ajunși amândoi în camera mea de hotel, fata s-ar fi dovedit nu tocmai atât de sfioasă...

2

Două săptămâni au trecut cu școala, cu copiii, cu sâmbăta metodică în care profesorii din sector se-ntruneau ca să-și desfășoare activitatea științifică... Mai mare adunare de moroni ca acolo n-am întâlnit în viața mea. Era ceva monstruos. Profesoarele citeau referate din care aflai că Sadoveanu era „cel mai mare autor *contemporan*", că Moromete era discipolul lui Sartre, că Eminescu inventase trigonometria sferică, olăritul, a cincea roată la căruță și așa mai departe. Nimic nu era destul de sforăitor, de ridicol, de penibil ca să nu poată fi susținut la cercul metodic. Dacă aveai cea mai mică obiecție, o jigneai de moarte pe autoarea referatului. Dar nici nu era posibil să ai: imediat cum se termina lucrarea, oricât de agramată și de semidoctă ar fi fost, izbucneau cu toții într-un cor de laude deșănțate. S-o numești doar „excepțională" părea o injurie. Moderația (dar care moderație?) era asigurată de un metodist jumulit de păr, libidinos și mare maestru în glume proaste, vechi de când lumea. Plecam de acolo nemaiștiind dacă să râd sau să plâng. Toți oamenii ăia, ce păreau atinși în masă de Alzheimer, făcuseră odată aceeași facultate ca și mine, fuseseră poate entuziaști, poate chiar inteligenți.

Dar an de an același *Puiul*, aceeași *Oră din august*, aceeași *Fefeleagă*, aceeași leafă de mizerie, aceleași umilințe cotidiene, aceiași inspectori aroganți îi schimbaseră în ridicolele fantoșe de acum, care nu mai citeau și nu mai gândeau. Preferam de o mie de ori să țin ore sâmbetele decât să „mă perfecționez" la cercul metodic. Copiii aveau totuși ingenuitatea lor.

Și a venit, în fine, dimineața de duminică în care m-am trezit devreme, fericit că, pentru două zile măcar, cursul vieții mele avea să fie altul decât cel obișnuit. Cu o seară-n urmă fusesem atât de surescitat de gândul drumului la Bacău, că nici nu mai mâncasem. Mă chinuisem să dorm nițel, dar mă tot sucisem, mai toată noaptea, în așternut, imaginându-mi sala plină de oameni veniți să-mi asculte poemele, întrebările lor, autografele pe care aveam să le dau... Știam din auzite cum sunt primiți scriitorii în provincie, mesele-ntinse, chefurile nesfârșite, toasturile peste toasturi în cinstea lor. Avea să fie un triumf, totul îmi spunea asta. Spre dimineață chiar visasem că stau la o masă lungă, ca de nuntă, încărcată de păstrăvi înfășurați în frunze de viță, mușchi de purceluș în sos de vin roșu, pui cu mujdei și mămăliguță... Primarul, notabilitățile, autorii locali stăteau la masă în ordinea rangului lor, toți cu ochii ațintiți asupra mea, tânărul poet din Capitală, speranța literelor românești.

Gara de nord era mizerabilissimă în perioada aia. O adevărată curte a miracolelor. Doar cinci minute dacă stăteai acolo te impregnai de fum, de miros greu de păcură. Cârciuma adăpostea toată bețivănimea care era gonită din bombele din oraș la ora închiderii. Copii

vagabonzi, cerșetori cu câte-un picior dezgolit, infectat de o rană exuberantă, țărani cu papornițe din care ieșeau cozi de praz viermuiau acolo zi și noapte. Trenurile veneau și plecau urlând din toți rărunchii, ceferiștii grași și negricioși nici nu se uitau la tine dacă-i întrebai ceva. M-am suit în tren cu douăzeci de minute înainte de ora plecării. Nu apucasem să-mi cumpăr nimic de mâncare de frică să nu pierd trenul – și oricum nu era nimic de cumpărat în gară. Lasă, că o fi vreun vagon-restaurant, mi-am zis, relaxându-mă pe bancheta de plastic jegos, tăiată cu briceagul și golită de buretele galben dinăuntru. S-au arătat pe rând surzii cu pixuri și ursuleți de pluș, cerșetorii de mai multe specii, vânzătorii de *Femeia* și *Rebus*, și în fine trenul a plecat.

Am petrecut prima oră pe culoar, uitându-mă alternativ când la peisajul deplorabil de afară – bordeie nenorocite, coșmelii cu acoperiș de gudron, gunoaie aruncate de-a lungul șinei ferate, castele de apă ruinate, construcții cu geamurile sparte, buruieni din care nu se vedeau calul și călărețul –, când la fundul unei tipe care ieșise din compartimentul alăturat și stătea și ea proptită de fereastra cealaltă. Curând însă stomacul a-nceput să-mi ghiorăie – nu mâncasem, în definitiv, de ieri de la prânz – și să mă-ndemne să fiu mai activ. Am plecat în căutarea vagonului-restaurant și am străbătut, cu mari eforturi, șase vagoane aglomerate, cu valize și indivizi nervoși pe culoar, ca să aflu că nu exista vagon-restaurant. O legendă urbană răspândită printre călători spunea însă că „după ora doișpe" va trece un ceferist cu cornuri, napolitane și sticle de bere, așa că

am parcurs din nou pista cu obstacole până la compartimentul meu, tocmai la timp ca să dau ochii cu nașul, care mi-a taxat biletele. „Napolitaaane?" a răspuns la întrebarea mea umilă, ca și când i-aș fi cerut informații despre Yeti, omul zăpezilor, sau mai știu eu ce. „Ce napolitane, șefule? Noi nu vindem napolitane, asta ne-ar mai trebui." Îi lipseau, se vede, informațiile, căci nu trecură zece minute și omul cu napolitanele se arătă totuși, înaintând cu greu printre călători. M-am scotocit prin buzunare fericit, gândindu-mă să-mi iau din cele mari și scumpe, în ambalaj auriu, care se numeau „Dănuț". Aș fi mâncat cinci-șase bucăți ca nimic. Omul, arătând ca un boschetar, își capul pe ușa compartimentului. „Bere Rahova cine mai dorește!" Altceva n-avea, nici n-avusese vreodată. Vă imaginați dezamăgirea mea, deja muream de foame. Cum știam însă că berea are valoare nutritivă considerabilă, am făcut marea greșeală să-mi cumpăr o sticlă și s-o beau toată, rapid, înainte să-mi dau seama cât de acră era.

Asta chiar că m-a terminat. Alcoolul m-a amețit, stomacul a-nceput să-mi ghiorăie penibil, mult mai tare ca-nainte, încât am început să mă-ntreb cum aveam să rezist încă vreo trei ore, până la Bacău. Mi-au venit în minte martirii lăsați să moară de foame în vreun turn părăsit, anahoreții care posteau la nesfârșit... Dar, slavă Domnului, nu era cazul meu. Pe mine mă aștepta o masă bună cum ajungeam, căci trenul sosea în gară taman la ora prânzului. Stoic, m-am pus pe așteptat. Pe geam se perindau aceleași dealuri, aceleași case de lut, aceiași stâlpi electrici aplecați pe-o rână...

3

În gară nu mă aștepta nici o fanfară și nici un covor roșu. Mai rău era însă că nu mă aștepta chiar *nimeni*! Vă puteți imagina cât de murdară, de cenușie, de deprimantă era gara din Bacău în anii '80? Puteți fi siguri că, oricâtă imaginație ați avea, realitatea depășea închipuirea. Un soldat cu o valiză de lemn, o țigancă cu cozi împletite cu fâșii de cârpă roșie și doi pușcăriași rași în cap erau singurii inși de pe peronul acoperit de gunoaie. Ghereta cu sucuri și biscuiți era, firește, închisă. Așa pustietate nu mai văzusem de la *Călăuza* lui Tarkovski, și-ntr-adevăr mă-ndoiam că aș fi putut înainta în siguranță printre betoanele alea murdare de flegme și graffiti imunde fără să arunc înaintea mea o piuliță legată cu o batistă albă. Am rămas înțepenit pe loc, cu stomacul lipit literalmente de șira spinării de foame, vreo trei sferturi de oră, întrebându-mă tot timpul ce-aveam să fac dacă n-avea să apară nimeni până la urmă. Nu aveam nici bani să mă-ntorc la București, căci amicii urmau să-mi deconteze biletul de la dus și să-mi cumpere altul la-ntoarcere. Aveam să mă-ntorc cu nașul, cu alai, cu amendă, vai de capul meu... Când, până la urmă, s-a ivit de după colțul gării, în dreptul țâșnitoarei fără apă,

silueta ponosită a lui Ciubotaru și mustața sa de jandarm rural, n-am mai avut putere nici măcar să mă bucur. Asemenea lui Charlot din *Goana după aur*, îl vedeam sub chipul unei găini uriașe, numai bună de înfulecat, fie și cu fulgi cu tot. „Bătrâne, scuză-mă, am citit greșit în mersul trenurilor... Sper că nu m-ai așteptat de mult..." Ne-am pupat, cum făceau toți tinerii scriitori pe atunci, de parc-ar fi fost membrii unei confrerii secrete, și-am luat-o încetișor spre restaurant. Doamne, ce nobil suna acel cuvânt! Cel puțin restaurantele erau deschise și duminică, și chiar dacă, încă de pe-atunci, carnea fie lipsea, fie era reprezentată de o friptură în sânge, de nemâncat, măcar o salată de varză acolo și pâine tot trebuia să fi avut. Dar tot mai bună ar fi fost o ciorbă de burtă, cu smântână, mujdei și puțin oțet, cum se făcea în provincie, așa, ca la mama acasă. Și n-aș fi refuzat nici niște cârnăciori prăjiți, crocanți, cu cartofi rumeni împrejur. Nu mai mâncasem deja de peste douăzeci și patru de ore. Valiza din imitație de piele, de care eram foarte mândru, îmi cam rupea umărul, căci o umplusem până la refuz cu volumele mele de versuri, vreo treizeci de bucăți din fiecare, nu ca să le vând, ci ca să le arunc în mulțimile adunate la lectura mea din seara aceea. Să șiroiască peste ei, ca peste antica Danae, ploaia de aur a poeziei mele...

Deocamdată ploaia asta mă cocoșa. Noroc că amicul meu mă ajuta eficient povestindu-mi tot felul de intrigi literare băcăuane despre inși de care n-auzisem niciodată și făcându-mă atent la bălțile și gropile din drum,

mai cu seamă după ce călcasem în ele greu și apăsat, noroindu-mă până-n dinți. Ce contează? Mă iluzionam că simt deja miros de mititei, puțin arși, dar comestibili, oricum, dacă mușt arul era de calitate. Am mers, susținut exclusiv de această iluzie olfactivă, vreo oră-ntreagă prin Bacăul muncitoresc, ce nu semăna cu nimic altceva mai bine decât cu un zilier în pufoaică, nebărbierit și căpiat de băutură.

Dar, ca un Eldorado la capătul unui drum eroic, deja începuse să se contureze, printre două chioșcuri (ziare și loto) frontispiciul unui local numit (cum altfel?) Postăvarul, de la care așteptam mult, foarte mult. Am observat că și pașii amicului meu se înviguraseră la vederea firmei, ce nu părea a-i fi nefamiliară, și-acum abia dacă mă mai puteam ține după el, târându-mi valiza prin praf. Ce foame trebuia să-i fi fost și lui! Poate că nici el nu mâncase nimic de emoția sosirii mele. Am pătruns amândoi printre ușile batante, murdare de aceleași flegme ca și pereții gării, și ne-am găsit...

...într-un bar. Un împuțit de bar întunecos, cu scaune înalte, o tejghea cu o tipă scârboasă ce avea în spate, pe rafturi de sticlă, câteva butelci de coniac Dunărea, Tomis și Ovidiu, de whisky autohton Ceres și de țuică Doi ochi albaștri. Nici un fel de mâncare. Nici o chiflă, nici o coajă de pâine. „Fac cinste, bătrâne", zice Ciubotaru și se-ndreaptă țanțoș spre tejghea. „Domnul e domn și-n șanț..." M-am cocoțat și eu pe un scaun și-am început să procesez febril situația. OK, băiatul m-a dus întâi în bar, că așa se face, ca să

ciocnim un păhăruț de bun venit. Aveam să stăm aici vreo zece minute și-apoi, încălziți o țârâ la inimă cu un aperitiv, aveam să descindem la *adevăratul* restaurant, unde, la o masă rezervată, lungă cât una de nuntă, ne așteptau deja scriitorii locali, notabilitățile etc. Și-apoi urma chiolhanul, din cele despre care povesteau, pe la restaurantul Uniunii Scriitorilor, alde Fănuș Neagu, Ahoe, Pucă și alții ca ei: mușchi țigănesc, cașcaval afumat, ouă cu maioneză, purcelușI întregi, cu șoriciul crăpat pe spinare, pulpe de clapon în sos roșu, șalău cu felii de lămâi împrejur, clătite cu dulceață, totul stropit cu Cotnari din cel mai bun, că doar podgoria era la doi pași...

Prozatorul se-ntoarse cu două păhărușe de coniac și ciocnirăm: „Noroc și bine-ai venit!" Făcu acest lucru încă o dată după jumătate de oră, apoi după încă jumătate, și se scurseră așa șase jumătăți de oră în care am stat în bar, cocoțat pe scaun, golind pahar după pahar ciobit și întrebându-mă când plecăm spre *adevăratul* local. Când a dat Dumnezeu să ne urnim, mi-am uitat valiza la picioarele scaunului și a trebuit să ne-ntoarcem, împleticindu-ne, după ea.

„Acum mergem, bătrâne, la Casa de Cultură, unde trebuie să citești. E puțin cam devreme, dar mai stăm și noi pe-acolo, mai schimbăm o vorbă... Să vezi ce sală mișto e!" Abia în clipa aceea, de parcă până atunci trăisem sub o vrajă ciudată, mi-a căzut ceru-n cap. Adică cum? Și masa? Măcar cea de seară, dacă aia de prânz se dusese... Dumnezeule, ăsta chiar n-avea de gând să-mi

dea *nimic* de mâncare? „Dar nu vrei să mergem să... mâncăm ceva?", am îndrăznit în cele din urmă. „Nu mi-e foame, coane", răspunse vesel Ciubotaru. „A avut grijă nevastă-mea. Și-apoi, nu știi, vorba lui Creangă: „Mâncarea-i numai o fudulie, băuturica este ce este!"

Știam citatul. Îl foloseam în orele de gramatică drept exemplu de propoziție predicativă.

4

Se lăsa seara când am ajuns la Casa de Cultură, Ciubotaru vesel și cu chef de vorbă, eu abia mai târându-mi picioarele și valiza prin praf. Hotărât, Bacovia nu putuse să fie decât băcăuan, acum îl înțelegeam pe deplin. Oriunde-n altă parte ar fi trăit, i-ar fi fost cu neputință să scrie „Ca Edgar Poe mă re-ntorc spre casă, / Ori ca Verlaine, topit de băutură…" Băusem enorm în afurisitul de bar, o porcărie de coniac care-ar fi venit de hac și unuia care mâncase ceva în ultimele douăzeci și șapte de ore, darmite mie. Dacă nu mi-ar fi fost rușine de copiii care se jucau, țipând, în mijlocul străzilor, în nori de praf, căci față de amicul meu literar nu mai aveam decât resentimente, m-aș fi lungit într-un șanț, aș fi închis ochii și aș fi-ncercat să-mi închipui că sunt acasă, în apartamentul meu din Nada Florilor, că n-am făcut nebunia să merg unde și-a-nțărcat dracul copiii la invitația unor descreierați. Dar, cum-necum, în holul vast și pustiu al Casei de Cultură eram din nou în civilizație. Fără beneficiile ei însă. Porțiile minuscule, hiperconcentrate ale astronauților – mi-am amintit eu din *2001, Odiseea spațială* – mi se păruseră întotdeauna meschine. Nu merita să umbli haihui prin

cosmos, în navete și laboratoare spațiale, când haleala era așa de parcimonioasă, ca să nu mai vorbim de alte satisfacții. Acum aș fi-nfulecat însă cu pumnii pastilele lor, doar că stația orbitală a căminului cultural, în care ne așezasem pe-un colț de măsuță în așteptarea celorlalți, nu poseda dispensere pentru așa ceva. Nimic, doar lemn și marmură cât vedeai cu ochii. Burta îmi ghiorăia cât se poate de audibil, oricât o strângeam cu brațele amândouă.

Pe la șapte începură să se adune „băieții", care ar fi trebuit să m-aștepte și ei la gară, dar să vezi că așa și pe dincolo... Dramaturgului (un tip de vreo cincizeci de ani, gras și cărunt, cu o voință remarcabilă de a avea haz la fiecare replică) îi picase un văr la masă, celor doi poeți locali li se stricase mașina, sau poate doar unuia... Bine că veniseră și acum, la lectură... Vorbeau între ei cu mare însuflețire, și așa aveau să facă întregul sejur. Eu eram doar pretextul care-i aducea împreună. Conversația lor era pentru mine foarte instructiv-educativă. Mare noroc avusesem, spuneau, că ei și nu alții mă chemaseră, căci altfel aș fi nimerit pe mâna unor ratați, veleitari, escroci, politruci, homosexuali, curvari, turnători, hoți din avutul public – inși din care era alcătuită, se pare, viața literară băcăoană, cu excepția lor. În București, de asemenea, scriitorii, mai ales cei tineri, erau niște nulități, farseuri și infatuați, firește cu salutara mea excepție. Ne priveam unii pe alții cu drag: ce întâmplare fericită că se-ntâlnise-n seara aceea crema literelor românești! „După lectură avem ceva pentru tine", îmi suflă la ureche dramaturgul, făcându-le celorlalți cu ochiul.

Începură toți să chicotească: „Lasă, bă, mai târziu, nu strica surpriza..." Se prăpădeau de râs, își trăgeau ușor cu pumnul în umeri... Când, după ce tăcusem cel puțin jumătate de oră fără ca ei să observe, am îndrăznit din nou să fac aluzie la un restaurant, m-au privit cu neîncredere: făceam pe nebunul? îi provocam? Le întrerupeam discuția înalt culturală, despre valori simbolice și strategii literare pentru vulgarele nevoi ale burții? Nici nu s-au obosit să-mi răspundă și nici nu mai era cazul, căci un grup de studenți intrase agale în uriașul hol întunecat și, prin urmare, publicul era și el de față.

Consta în trei fete și patru băieți. Noi, pe scenă, la prezidiu, eram cam tot atâția. Ciubotaru luă cuvântul în sala pustie, sinistră, vorbind de pomană la microfonul mort. Rosti o lungă tiradă, jumătate împotriva scriitorilor mai bătrâni, profitori ai sinecurelor de tot felul, senili și demodați, și jumătate în favoarea tinerei generații, din care noi, cei de față, făceam parte („Da, chiar și marele om de teatru aici de față, în ciuda părului său cărunt, căci vârsta nu e cea din buletin, ci cea pe care o simți și a literaturii pe care o scrii."). Tânăra generație era pentru coborârea literaturii în stradă, pentru democratizarea limbajului. Ea aducea un suflu nou în literele românești și o nouă sensibilitate. Nu doar omul de teatru era mare, și noi ceilalți eram mari, unii mai mari decât alții. Cât despre el, vorbitorul lăsa, cu modestie, pe alții să se exprime. Și, spre mirarea mea, se și exprimară. Se sculă imediat unul dintre poeți (nu-i voi putea deosebi niciodată: geci vechi de piele, bărbi stufoase, dinți lipsă). Publicul află de la el că într-adevăr

și prozatorul era mare, unul dintre cei mai mari scriitori de azi. Ca dovadă, citi în întregime un imens articol despre el, apărut într-o revistă de prin Focșani. Acolo, romancierul Ciubotaru era comparat cu Thomas Mann și – într-un mod ciudat – cu Sergiu Nicolaescu. N-aveam nimic împotriva acestei introduceri care dură mai mult de o oră, și-n care nu fu nici o clipă vorba despre mine, în afară de o aluzie că aș fi fost și eu mare. Mai rău era când tăceau, căci atunci burta mea se găsea să vorbească. Și o făcea sincer și deschis, din toate puterile ei.

Se făcuse vreo opt și jumătate când mi-a venit și mie rândul să-mi citesc producțiile. Abia atunci am găsit răgazul să-mi scot din valiză teancurile de cărticele pe care visasem să le risipesc în public. Dar care public? Două fete și doi băieți o șterseseră de mult, după ce somnolaseră o vreme pe scaune. Probabil că nu găsiseră bilete la cinema și crezuseră că se vor putea pipăi și aici. Slabă speranță: aici erau atât de puțini, că se vedea orice mișcare. Rămăseseră o fată coșoasă care lua din când în când notițe și doi băieți care jucau, cu nerușinare, în primul rând, cruciulițe și cerculețe, pufnind în râs din când în când. Până la urmă, moderatorul acelei seri de poezie s-a văzut nevoit să-i dea afară. Am citit prin urmare pentru fata cea silitoare care tot nota și pentru colegii mei, tinerii scriitori băcăuani. Am citit, vorba vine. Mai curând am recitat pe de rost, căci nu mai vedeam literele din manuscris, în parte de foame, în parte din cauza becurilor chioare (era-n perioada economisirii energiei electrice). La al doilea poem inevitabilul s-a produs: ușa din fund s-a deschis și femeia

de serviciu a-nceput să țipe la noi să părăsim sala, că ea vrea să încuie. Nu era nici o surpriză pentru mine. La fel ni se-ntâmpla și la Cenaclul de Luni, la Preoteasa. Am plecat cu coada-ntre picioare, amicii mei înjurând-o-n surdină pe hoașca anticulturală. Mi-am adunat în grabă, obidit, cărțuliile, am forțat valiza să se-nchidă și-am ieșit în hol. Citisem exact cinci minute.

Pe hol, o parte din visul de-acasă mi s-a-mplinit. Fata cu coșuri pe obraji și bărbie (ce coșuri, furuncule-n toată regula!) a venit să-mi ceară, sfioasă, un autograf.

5

Când am plecat, se făcuse deja întuneric. Nu erau stele, deasupra Bacăului probabil că nu răsăreau niciodată. „Prin mahalăi mai neagră noaptea-mi pare", îmi trecură prin minte versurile marelui poet local, după ce, arestat de amicii mai veseli ca oricând, ne pierduserăm printr-o încâlceală de străduțe. Din câte-o casă aplecată-ntr-o rână ieșea o femeie să verse ligheanul cu zoaie la canal. În altă curte, doi pensionari jucau table la lumina lumânării, căci cea electrică părea întreruptă în partea aceea de oraș. Prin case, tot lumânări, mișcându-se fantomatic dintr-o odaie într-alta. Nu-mi mai făceam speranțe cu vreun restaurant. Știam acum mai bine: avem să-mi las oasele în această vale a plângerii. Deja nu mai eram în stare să-mi duc valiza: o târam după mine prin țărână, încurajat și bătut pe spate de autorii locali, fiecare de două ori mai mare ca mine: „Lasă, că nu mai avem mult!" Dar mai aveam, mai aveam... Băieții se felicitau pentru reușita serii, mai bifaseră un punct de pe agenda asociației lor. Și nici nu ieșise așa de rău, în definitiv: la precedentul autor invitat, un nefericit din Cluj, nu venise nimeni! În comparație cu el, eu avusesem, se pare, un succes colosal.

De-aici, au început să-l înjure pe autorul din Cluj: o nulitate, la urma urmei. Nu visase el să fie invitat la Bacău. Am trecut pe lângă vreo trei restaurante, toate închise. Păi ce să mai țină deschis, duminica, fără electricitate, fără gaze, fără carne, fără nimic? Privind o firmă pe care scria ȚESĂTURI, am citit, ca într-o halucinație, TE SATURI, și mi-a sărit inima: o fi fost vreo locantă cu un nume îmbietor? Dar, locantă sau magazin de textile, era totuna de vreme ce, ca peste tot, era închis și aici...

Credeam că aveam să mergem așa toată noaptea, deja dormeam mergând, când gașca se opri deodată cu strigăte de satisfacție: ajunseserăm la liman. Mai bine zis, la un liman intermediar, ce se prezenta sub forma unui automobil ARO străvechi, parcat pe un maidan, în spatele unei hardughii acoperite cu carton gudronat. Mașina părea pietrificată acolo din cine știe ce eră geologică, într-atât de noroită și de prăfoasă era. Dramaturgul se dovedi fericitul proprietar al rablei, a cărei ușă din față o descuie cu vădită mândrie. Descuie apoi și portbagajul, unde mi-a îndesat valiza peste o butelie ce putea a gaz să te doboare și peste niște ghete găurite. În mașină mirosea și mai greu. Erau duhori amestecate, dintre care citabile sunt cele de varză stricată, vin oțetit, cârpe acrite și mai ales transpirație umană. Am reușit să rezist abia după ce am coborât de două-trei ori în mare grabă, icnind și ținându-mă de stomac. Noroc că n-aveam ce voma. E bună și inaniția la ceva câteodată.

Și mașina a plecat în noapte, nu se știe unde. Programul era sub pecetea tainei. De la amici nu puteam scoate nimic, făceau pe misterioșii. „Ehei, n-o să uiți noaptea asta: o să ai, bătrâne, un șir de surprize, una mai mare ca alta", îmi șopti Ciubotaru, mângâindu-și mustața. „Mai ales una!" plusă dramaturgul, izbucnind într-un râs isteric, la care se asociară, știrbi, și cei doi poeți locali. „Gura!" se-ntoarse către ei, încruntat, prozatorul, dar nu se putu nici el abține. Se tăvăleau pe jos, zguduiau mașina de râs. Nu mă mai îndoiam că nimerisem pe mâna unor maniaci periculoși, dar stomacul mă durea atât de tare, că mi-era totuna. Să oprească naibii în câmp și să-mi ia gâtul, îmi ziceam, măcar să scap odată. A fost însă și mai rău.

Dramaturgul, care conducea ca nebunul, tăind curbele și fără să apese măcar o dată pe frână, începu să se-ntoarcă spre noi tot mai des, și să stea așa, cu spatele la drum, secunde bune, încât până și gașca cea veselă amuțise. Asta voia și el, de altfel, căci începu deodată să-și recite piesele, pe roluri, pentru mine special (căci ceilalți le ascultaseră de nenumărate ori și se ghemuiau acum abătuți prin colțurile cabinei, încercând să nu mai audă nimic). Era absolut grotesc. Imita glasul tunător al protagonistului, apoi pe cel pițigăiat al protagonistei, pe cel răgușit al unui rol secundar, pe cel bâlbâit al altui rol secundar, și iar de la capăt, replici tâmpite, boante, fără nici un Dumnezeu... De multe ori nu mai putea să recite de râs, alteori îi dădeau lacrimile... Când, după două ore, în miez de noapte,

dramaturgul a oprit brusc mașina exact pe replica finală a piesei, ca și când și-ar fi calculat savant duratele, toți au izbucnit în aplauze, fericiți că au scăpat cu viață din dubla primejdie.

Era în miezul întunecimii. Am coborât în snopii de lumină ai farurilor, care în afară de drum mai luminau doar vreo doi copaci spectrali. Jur-împrejur, câmp deschis, până unde se putea zări. La vreo douăzeci de metri, silueta unei cruci de piatră. Liniște sinistră, de mormânt, încât te simțeai îndemnat să vorbești în șoaptă. Când și farurile s-au stins, am rămas în întuneric deplin, gros să-l tai cu cuțitul. Băieții veseli și-au aprins brichetele și, de la ele, țigările. Au rămas așa vreun sfert de oră, sprijiniți de mașină și fumând în tăcere. Apoi s-au îndreptat amenințători (așa mi s-a părut atunci) spre mine. Au făcut cerc în jurul meu, privindu-mă ciudat. „Recunoști crucea?" mă întrebă unul dintre poeți, cu o sclipire sinistră în ochi. N-am înțeles pe loc dacă întrebarea lui avea drept scop să mă deconspire ca necredincios, negator cinic al simbolurilor creștine, sau dacă se referea la acea cruce concretă din fața noastră. „Care, aia?", am îngăimat. „Păi care?" se băgă Ciubotaru. „Bătrâne, asta e prima surpriză pe care ne-am gândit să ți-o facem. Hai mai aproape." Ne-am apropiat, sub cerul cu doar o nuanță mai luminos ca pământul, de monolitul de piatră ce avea să devină, mă gândeam, piatra mea de sacrificiu. Ciubotaru aprinse bricheta. Lumină de sus până jos crucea, pe care scria ceva ininteligibil. Apoi, în tăcerea solemnă a celorlalți, îmi

glăsui cu emoție: „Suntem la Mărășești, bătrâne!" „Aici, în fața noastră, s-a dat glorioasa bătălie din Primul Război Mondial, aici a răsunat faimoasa lozincă *Pe aici nu se trece!*" rosti cu patos celălalt poet. „Să păstrăm un moment de reculegere pentru eroii căzuți pe pământul acesta!"

Și-au încremenit cu toții în atitudini meditative.

6

Erau idioți? Mă căraseră timp de două ore în ARO-ul ăla nenorocit, duhnitor până la vomă, mă chinuiseră cu textul unei drame fără cap și coadă, pe când stomacul meu urla de foame, ca să-mi arate locul bătăliei de la Mărășești? Din care nici nu se vedea absolut nimic în afară de crucea de piatră cu niscaiva nume de eroi pe ea? Sau mă luau pe mine de idiot? Dar nu, au continuat-o cu ora de educație civică, cu povestea luptelor, cu faimoșii indispensabili, intervenind, pe rând sau toți deodată ca să-mi dau și eu seama odată ce miracol s-a petrecut acolo, cu ce virtuți e dotat din născare poporul nostru. Dacă până și în izmene i-am bătut pe nemții conduși de Maneken Pis sau naiba să-l ia... Pe când perorau ei așa, nu mă puteam gândi decât la un cântecel prostuț din copilărie, pe care mi l-am tot cântat o oră-ntreagă, cât am stat acolo, ca să uit de foame: „Spartanii în vremuri grele / Se luptau doar în izmene, / Dar acum, de când n-au treabă / Stau în fund și-o iau la labă"... Nu mai mâncasem de treizeci și șase de ore.

După acest moment literar-muzical, ne-am îmbarcat din nou pentru punctul următor al itinerarului, la fel de misterios ca și cel dinainte. „Doar să nu mă mai

duceți și la Mărăști sau la Oituz, că urlu!", îmi spuneam, fără să bănuiesc ce mă aștepta. Dramaturgul parcă înnebunise la volan. Ne clătinam în toate părțile ca o corabie beată. La câte-o frână veneam cu toții unii peste alții. „Unde mergem acum?" am întrebat cu jumătate de gură, prefăcându-mă total indiferent, dar m-a luat prin surprindere un uriaș hohot de râs. „He-he, a doua surpriză, bătrânelule!" „Mergem la Moi... la Moi..." „La mui..." urlă unul dintre poeți ținându-se de burtă, tăvălindu-se pe podeaua mașinii de ilaritate. Ciubotaru îmi puse o mână pe umeri, mă privi bărbățește-n ochi și-mi spuse cu blândețe: „Nu te supăra pe ei, sunt și ei bucuroși că, uite, suntem împreună, că totul merge după program... Ce s-o mai dăm după deget, mergem la Moinești, bătrâne". „Aha, orașul lui Tzara", m-am luminat eu. „Au vreo casă memorială pe-acolo?" „Da, da", îmi rânji dramaturgul întors cu totul spre noi, „chiar așa, o casă... memorială!" „Și-ncă ce memorială!" Hă-hă-hă, hi-hi-hi! „Da, Tzara... tzărăncuță, tzărăncuță...", tot lălăiau în doi peri. „Hei-hei, țărăncuță cum e ea, știu că badei i-ar plăcea..." Am renunțat să mai înțeleg. Toată noaptea aia era ca un film prost care se dădea într-un cinema încuiat. N-aveam unde să mă duc.

Am intrat într-un oraș scufundat în întuneric. Ne-am încâlcit pe străzi complet neluminate. Blocurile muncitorești se zăreau doar ca niște monoliți negri, foarte apropiați unii de alții. Un câine urla a mort prin cine știe ce curte. În fine, am oprit în fața unuia dintre blocuri. Băieții s-au dat jos, întinzându-se cât puteau. Am intrat în scara blocului, scoțând aburi în frigul

nopții. „Ia să vedem... s-o fi culcat?" „Cine?", întreb, dar nu mă luă nimeni în seamă. La lumina brichetei, Ciubotaru bate ușurel la o ușă de la parter. „Stai, bă, că nu-i asta. Am nimerit pe scara cealaltă". Ne-am bulucit afară și am intrat în alt hol, la fel de jegos. Mirosea și aici iute, a ghenă. „Liliaaaanaaaaa!" strigau încetișor poeții. „Lilicaaaa!" se prefăcea că strigă și dramaturgul.

Nu se mai putea. Mi-am luat inima-n dinți și l-am apucat pe prozator de guler: „Stați așa. Ce se-ntâmplă aici? Unde mergem?" Ciubotaru simți și el că se-ngroașă gluma. Trebuia să avem o explicație. „Intrați voi, că venim și noi dup-aia", le spuse celorlalți, iar noi ne retraserăm sub panoul cutiilor de scrisori. Focul brichetei sfârâi din nou și am văzut, lângă obrazul meu, mustața conspirativă a scriitorului. „Uite, coane... Aici stă o fată foarte bună, Lili o cheamă. O știm toți, venea și pe la cenaclu... Să știi că citește, nu e proastă fata... Și când ne-am gândit să te chemăm pe tine... ce ne-am zis noi? Băiatul e tânăr... scrie bine... poeme de amor... socoteli... înțelegi?" O bănuială stranie mi se înfiripă în suflet: „Voi m-ați adus la curve?" l-am întrebat glacial. Prozatorul a tăcut, a-nghițit în sec și abia după o vreme și-a regăsit vocea. În bezna holului, alungată pâlpâitor de flacăra brichetei, ne priveam ochi în ochi, la ceas de taină, asemeni lui Dimitri Karamazov și părintelui Zosima. „Ei, hai, n-o lua așa... Rămâi aici, la hogeac, și noi ne vedem de drum. Te luăm mâine pe la prânz. Cu fata, vezi și tu cum vă-nțelegeți. Dacă vrei să faci ceva, bine, dacă nu, nu... Stați în pat și spuneți poezii. Totul e plătit dinainte, să știi, poți să ai și cele mai..."

„Uite ce e. Eu nu rămân aici cu tipa asta." „Păi de ce, coane? Dacă totul e aranjat..." „Nu rămân. Mă-ntorc la mașină. Duceți-mă-napoi la Bacău!" Ciubotaru cântări o clipă situația. Un licăr de interes i se aprinse în ochi. „Bine", zise, „nu rămâi, e dreptul tău. Îți spun io că nu te mai întâlnești cu așa o fată. Dacă-ți spun că citește... m-a citit și pe mine... Dar cum vrei tu. Doar hai să intrăm puțin, ne mai încălzim, bem o cafeluță... o să vezi ce fată faină e Lilica. Ce, parcă trebuie neapărat s-o..." Și mă apucă de mânecă, trăgându-mă cu o putere neașteptată către ușa vopsită-n verde, fără vizor, în spatele căreia ceilalți deja dispăruseră.

Era o garsonieră confort patru (cred că astea erau cele mai proaste), mirosind izbitor a otravă de șoarici și luminată de o lampă țărănească, din cele cu sticlă și oglindă, pusă-n cui în perete. Un crucifix cu un Isus vernil, fosforescent, lumina slab într-un colț. Trei sferturi din cameră erau ocupate de un mare studio, unde, acoperită până la brâu de un cearceaf, stătea în capul oaselor o... mă rog, o fată într-un capot cu motive turcești, încheiat neglijent. Lumina razantă a lămpii din perete îi scotea în relief tenul mizerabil, coșurile din jurul gurii și de pe piept, încât părea sora geamănă a fetei cu carnețelul de la Casa de Cultură. Avea părul vopsit roșietic, profilat pe cuvertura flaușată, cu tigri, care servea de carpetă pe peretele din spate. Când am intrat, Ciubotaru a zis ceremonios „săru-mâna", iar poeții și revărsatul dramaturg ne-au făcut amabili loc pe marginea patului, unde se așezaseră cu toții. În cameră mai era un fotoliu, pe care și l-a adjudecat prozatorul.

Pe lada de la studio se afla o vază din care ieşeau nişte pene vopsite roz şi azuriu şi câteva păpuşele cu rochii de buret. Tot pe ladă se aflau aruncate, cu o neglijenţă studiată, singurele două cărţi din camera fetei care „citea, fusese şi la cenaclu". Am izbucnit într-un râs nervos: aceste cărţi erau *Faruri, vitrine, fotografii* şi *Poeme de amor*! Bietele mele cărţi publicate până atunci...

7

Cum naiba să nu râd? Imediat mi-a venit în minte faimoasa poveste cu Victor Eftimiu, ca să vezi cum se repetă istoria, întâi ca farsă, apoi ca dramă, ca să zic așa... Cică Eftimiu, în perioada interbelică, se ducea și el, ca omul, pe la Crucea de Piatră. Avea acolo o pensionară stabilă, care știa ce-i place maestrului mai mult și mai mult... Într-o seară ajunge, ca de obicei, în camera tălăniței, ea îngenunchează în fața lui, îl descheie și-ncepe să-și facă meseria. Deodată Eftimiu izbucnește-n râs, și râzi, și râzi de nu se mai oprea. Fata se întrerupe și-i zice mirată: „S-a-ntâmplat ceva, maestre? Nu vă place cum o fac?" „Nu, nu-i asta, nu te supăra, o faci nemaipomenit..." „Păi atunci?" Eftimiu-i zice printre lacrimi de râs: „Uite, văd că ai o carte de-a mea pe noptieră..." Jignită, fata-i răspunde: „Da' ce, maestre, credeți că dacă sunt curvă n-am și eu suflet, nu citesc și eu?" „Ba da, fată dragă, nu e asta... Dar știi, noi, când eram copii, obișnuiam să scriem pe garduri: „P... scriitorului în gura cititorului!"...

Prozatorul cu mustață de ceferist se aplecă spre ceilalți și le șușoti ceva, arătând mereu spre mine, ca în comediile vechi. Era clar: îi pusese la curent cu hotărârea

mea de a nu rămâne cu „domnișoara". Se vedea după chipurile lor brusc însufleţite, după felul cum se luptau mutește să ajungă mai aproape, cu fundul, de pulpele tipei de sub cearșaf. Care se sculă la un moment dat, ieși în patru labe din pat printre cei doi poeți bărboși (ocazie să-i vedem chiloții, e drept, doar o clipă, căci, ridicându-se, își netezise decent poalele capotului) și ieși din cameră, după o draperie. De dincolo se auziră clinchete de cești și pahare, apa care curgea mârâind prelung... Rămași singuri în cameră, scriitorii băcăuani se dezlănțuiră. Dezbăteau pe șoptite, dar foarte însufleţit, chestiunea cine să rămână cu Lili. Epuizând argumentele („Bă, ești tâmpit, ce-o să zică nevastă-ta?" „De nevastă-mea te f... pe tine grija? Rămân io acum, că tu ai rămas data trecută, când cu clujeanul..."), începură să se-nghiontească, să se-njure... Lili reintră cu o tavă cu cafele exact când poeții se apucaseră unul pe altul de bărbi. Încremeniră așa, sub ochii fetei, ca-ntr-un tablou alegoric. Apoi o dădură pe glumă.

...Și ne băurăm, într-o liniște gânditoare, nechezolul. Ciubotaru încerca să glumească cu Lili, care se vârâse la loc în pat, ea râdea ca gâdilată... I-am fost și eu prezentat, firește, ca marele poet de la București – care întâmplător în clipa de față nu se simțea prea bine –, eu mă-ntrebam dacă n-o avea, la cafea, și vreo feliuță de chec sau măcar o coajă de pâine, gândacii de bucătărie se plimbau pe covor ca vodă prin lobodă... Mireasma de otravă de șoarici se făcuse mai intensă și, probabil, pentru anumite sensibilități, mai atâtătoare

(căci poeții își revendicaseră deja câte-un picior al tipei și-l mângâiau până sus, fără jenă, pe sub cearșaf)... când, pe neașteptate, se auzi un geamăt adânc, ca de ins care-și dă duhul. Toți își luară seama și, tresărind, ciuliră urechile.

„Fraților, mor... Mor, fraților... inima..." horcăia enormul dramaturg cu mâna dusă pe piept. Am sărit în picioare, l-am apucat de ceafă, m-am chinuit să-i desfac gulerul... Ce nenorocire, bietul om avea tocmai acum o criză! L-am întins pe pat, cu capul în poala Lilianei, și încercam să-mi aduc aminte cum se presează toracele, cu mâinile amândouă, în caz de infarct, când mi-am dat seama că eram singurul care-i sărise nenorocitului în ajutor. Ceilalți nu-și mișcaseră fundurile, și se hlizeau ca la circ. „Băi, are o criză, să facem ceva", am îngăimat. „Da, sărăcuțul, iar are o criză. De câte ori e pe la Lili îl apucă așa, inima, doar-doar l-om lăsa cu ea..." „Da...", îngână jalnic muribundul, „lăsați-mă cu Lili, fraților... fie-vă milă... aoleu, inima..." Lili râdea și ea ca proasta-n târg: „Hai, scoală, că nu e rost..." Dar omul de teatru se-mpingea și mai mult cu capul între pulpele fetei, parcă scormonind după ceva cu ceafa-i triplă: „Hai, bă, pe bune, nu mă simt bine... hai, doar de data asta..." „Nu, dom-le, dacă e să fie pe cinstite, tragem la sorți. Ce aia mea (pardon, Lili), dacă tot am plătit..." „Dacă am făcut tâmpenia să plătim înainte...", se băgă și unul dintre poeți. Reîncepură cearta, îmbrâncelile... Lili se uita de la unul la altul nemaipomenit de plictisită. Îi lăsă o vreme să parlamenteze, apoi, încruntată, făcu deodată

un gest autoritar cu mâna, prilej să-i vedem unghiile lungi, cu oja cojită: „Gata, măi, ce tot vă certați? Uite, pe bune, mai puneți fiecare câte cincizeci de lei și rămâneți toți, ce dracu'!"

Toate lucrurile aveau o limită. M-am sculat în picioare și m-am îndreptat ferm spre ușă, pe când poeții se căutau prin buzunare, iar dramaturgul, trezit din criză, cumpănea propunerea fetei, uitându-i-se-ntre țâțe. Am ieșit pe hol, hotărât să-mi las mai bine hoitul pe vreun maidan din Moinești decât să mai am de-a face cu gașca aia țicnită.

Afară, ger de crăpau pietrele. Am fost silit să rămân în holul blocului, pe-ntuneric, amețit cum nu mă mai simțisem vreodată. M-am așezat în fund sub cutiile de scrisori și am așteptat. Era noaptea de cumpănă a vieții mele. Leșinat de foame, fără nici un ban, într-un oraș străin, unde și-a-nțărcat dracul copiii. La vreo trei-patru noaptea. În fața ușii unei curve buboase. Din garsonieră se auzeau zbierete și înjurături. Tipii se-ncăieraseră din nou. Până la urmă a răsunat, peste vacarm, vocea de contralto a gagicii, niște înjurături și bălăcăreli de-ți veștejeau urechile. Ușa se deschise brusc, zgomotul se auzi cu câteva gradații mai tare, și trupa de scriitori țâșni afară, gonită cu pumnii și picioarele de grațioasa locatară. „Duceți-vă dracu' dacă nu puteți să vă hotărâți, că eu n-am timp de pierdut la ora asta!"

Când dădură cu ochii de mine, prăbușit aproape pe mozaic, mă-nconjurară spășiți: „Bătrâne, se mai întâmplă... N-a fost să fie de data asta. Da' la Mărășești

a fost bine, nu?" Mă ajutară să mă ridic şi după un minut eram iar în ARO-ul cel jegos, în care aerul se făcuse de gheaţă. Băieţii erau acum abătuţi şi fără chef. „Ne-ntoarcem la Bacău?" am întrebat sfârşit. „Nu, coane, mai avem o surpriză... nici nu visezi..." îmi aruncă prozatorul.

M-am proptit în uşă ca să sar din maşină.

8

„Ehei, habar n-ai tu ce înseamnă să organizezi un eveniment cultural... câtă răspundere e, bătrâne... Invitatul trebuie să rămână mulțumit, cu o imagine de neșters a întâmplării. Clientul nostru, stăpânul nostru! Dacă ceva nu merge bine, trebuie musai să ai altceva în mânecă. N-a mers planul A? Trecem la planul B! Ne-am cam gândit noi că tu, băiat cuminte de Bucale, n-o să marșezi la Lilica. Și-acum ce era să facem? Să ne-ntoarcem acasă cu coada-ntre picioare, ca să ne-njuri? Nu, tată, trecem la planul B, cum ziceam. Ce ziceți, băieți, avem un plan B pregătit sau suntem niște căcăcioși care nu știu să organizeze evenimente culturale?" Poeții și dramaturgul – care pleznea acum de sănătate – răspunseră ambiguu, dar entuziaști: „Daaaa, cum să nu!"

Nechezolul de la Lili îmi mai lipsise. Măcar aș fi-ncercat să dorm un pic. Așa, îmi iritase și mai tare stomacul gol și curat ca al păpușilor de plastic, care mă-njunghia îngrozitor. Îmi aduceam aminte de Márquez, cum ziua spăla vase într-un bistro parizian, iar noaptea scria „ca să uite de foame". Aș fi scris și eu, să fi avut condiții, până dimineața... Cum naiba-i chema pe tipii ăia din

Infernul lui Dante, lăsați să moară de foame? Ăia care, prinși în gheață, rodeau ceafa celui care-i încuiase în turn? M-am gândit o clipă cu poftă la ceafa triplă a dramaturgului: ce șorici gustos se ivea de sub părul plin de mătreață! Mașina înghițea kilometrii, în farurile ei nu se ivea niciodată altceva decât aceiași copaci livizi, uneori treceam prin sate complet îmbeznate... Nu mai știam de mult nici unde mă aflu, nici cine sunt, când am oprit în fața unor porți albe, lângă care se afla un uriaș compresor. Până ni s-a deschis a durat vreun sfert de oră, timp în care șoferul a ținut continuu podul palmei pe claxon. A venit o femeie de serviciu sau bucătăreasă halucinată, în capot și cu părul zbârlit, care ne-a deschis fără o vorbă, și mașina a intrat în vasta curte a unui conac scund, zugrăvit proaspăt. Am coborât chiar în fața conacului. „Ai mai fost pe-aici, bătrâne? Știi unde suntem?" Habar n-aveam. „La Tescani, moșule. Trebuie să fi auzit. Aici au stat Enescu, Mihail Jora... Să vezi, au și o vioară a lui Enescu pe undeva. E unică în lume, domnule! Ne-am gândit că ți-ar plăcea s-o vezi..."

Ce mama naibii căutam la Tescani, spre cinci dimineața, în noaptea asta care nu se mai termina? Ce era-n mintea tipilor ăstora cu care mă-ncurcasem din tâmpenie crasă? Aveam eu chef de vioara lui Enescu, când nu mâncasem nimic de vreo patruzeci de ore? Când abia mă mai țineam pe picioare? Când îmi venea să plâng de furie neputincioasă? Băga-și-ar vioara lui Enescu-n fund cu toții, îmi ziceam, cu tot respectul pentru marele muzician. Dar am revenit la sentimente mai bune când lui Ciubotaru îi ieși un îngeraș din gură. „Hai întâi la

sala de mese, că e vremea să îmbucăm ceva", zise, și o luă după colțul clădirii, fără să se uite dacă noi, ceilalți, veneam după el. Nici nu era nevoie, căci îl urmam ca niște mieluși deodată îmblânziți.

Aveam să mănânc, nici nu-mi venea să cred! Mă resemnasem deja că aveam să leșin pe undeva și să ajung în perfuzii, dacă ar fi venit vreo salvare prin sălbăticia aia. Îmi veni din nou în minte imageria sardanapalică din Bacău: masa festivă avea să fie aici, la Tescani. Aici ne așteptau vasele pline cu cârnați și carne friptă, feliile groase de tobă, caltaboșii palizi, mirosind a ficat de porc... Aici erau oalele cu sarmale, munții de mămăligă cu creștetele încununate cu smântână proaspătă, brânza de burduf iute și gălbuie, coșurile cu pâine cafenie și buretoasă, cu coaja crocantă, mirosind a cuptor... Saliva îmi inundă gura și o clipă halucinația unor mirosuri grele și amestecate (tocană, ciulama, ciorbă de perișoare... cozonaci cu mac și cu stafide, tort de frișcă și ciocolată...) mă copleși cu totul. Dar încă nu mirosea, de fapt, a nimic, dacă nu a ger și a singurătate.

Vreo două becuri electrice luminau partea laterală a clădirii, pe unde se intra în sala de mese. Ne-am înghesuit într-un holuleț și-am încercat o ușă. „Pe dracu, e încuiat!", trebui să admită Ciubotaru. „Nu se poate, ce-s nebuni? Noi le-am zis că venim!" „Dar nu la cinci dimineața", completă, stoic, dramaturgul. După geamurile de la ușă nu se vedea nimic: beznă ca afară. Am ieșit și ne-ntrebam ce-i de făcut, când a apărut bucătăreasa și ne-a comunicat situația. Cheia de la sala de mese se rătăcise undeva și n-avea cum s-o găsească pe bezna

aia. Abia când se face ziuă o să-ncerce să vadă pe unde e. Dar să vină băieții la bucătărie, că mai are ea ceva de mâncare acolo, nu mare lucru...

Am ocolit iar acareturile văruite și am ajuns într-o bucătărie sordidă, cu câteva mașini de gătit cu plite de fontă. Ne-am așezat pe niște bănci, în jurul unei mese cu muşamaua arsă și tăiată, și femeia ne-a adus ce mai avea de mâncare. Nu mare lucru, într-adevăr. Festinul din acea noapte avea să constea dintr-un singur fel: ciuperci. O cratiță enormă, ca de la popota armatei, cu smalțul sărit, plină pe jumătate cu un fel de mâncare de ciuperci, nu din cele ce ți se servesc la restaurant, *champignons* de forma ciupercuțelor de carton pe care număram în clasa întâi, ci niște gheme zbârcite și negre care aveau în comun cu ciupercile doar numele, plutind într-un sos maro. Ghebe, bureți, naiba știe, căci nici femeia nu ne putu lămuri. Le culegeau copiii din pădure și le vindeau pe marginea șoselei. Pâine la ele nu mai avea, îi părea rău... De fapt, ca-n bancul cu Ion și Maria, nu mai avea nimic, nimic, nimic... Nici sare, nici piper, nici vreo băutură, decât apa de la robinet.

Și pune-te, tată, pe mâncat ciuperci goale, fierte, din niște farfurii de tablă. Eu cel puțin știu că am mâncat vreo două kilograme. Îmi venea să-nghit și lingura. În viața mea nu fusesem mai flămând și, Slavă Domnului, nici n-aveam să mai fiu vreodată. Nici nu mi-am dat seama ce gust aveau. Amicii înfulecau și ei în tăcere, chiauni de oboseală. Nu ne-am sculat de la masă până când și ultima bucățică din zbârciul ăla negricios n-a dispărut din cratița care abia acum, goală, își arăta

vastitatea. Am mulțumit femeii care stătuse, amabilă, cu noi și ne-am îndreptat, greoi, abia mai suflând, către dormitoare. Mie, ca oaspete, mi-au dat cheia apartamentelor izolate, de pe latura dreaptă a clădirii, în care am găsit încăperi și paturi la discreție, frumos făcute și mirosind a proaspăt. Focul fusese făcut în sobe și puteam să-mi aleg ce culcuș voiam. Am închis ușa cu cheia, m-am dezbrăcat și m-am vârât în așternut. Multă vreme n-am putut să dorm. Sub pleoape mi se perindau șosele întunecate cu copaci livizi. Până la urmă, însă, mintea mi s-a scufundat în neant.

În noaptea aceea m-a vizitat Maruca.

9

Spaimele copilăriei abia dacă mi le aduc aminte. Pe la cinci ani am visat un urs uriaş, ridicat în două labe şi gata să mă înghită. Urlând, am sărit din pat şi am luat-o la fugă prin casa întunecată. Pe geamul de la baie am văzut lumină şi-am dat un brânci uşii, în disperare, ca să ajung la mama. Săraca, spăla rufe la cinci dimineaţa, înainte să se facă ziuă. Era înaltă până la tavan, în baia îngustă, şi mâinile-i erau pline de spumă de la săpunul verde, de casă, ca o piatră murdară, cu care spăla. Altă dată, ieşiţi în oraş, n-am mai văzut-o pe mama şi, singur pe treptele unui chioşc de ziare, am simţit cum mi se dizolvă toate organele interioare: eram singur şi pierdut în lumea largă. Am zbierat ca opărit până ce mama a ieşit de la merceria unde intrase pentru o clipă. Dar frica mea cea mare a fost legată, de cum am învăţat să citesc, de fantome. Cumpăram cu sfinţenie, săptămână de săptămână, broşurile din colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice". Mă duceam pentru ele până la capătul lumii, peste drum, dincolo de autoservire, până la un chioşc legendar, rotund şi plin de cărţi şi reviste. Mă suiam pe treapta lui şi abia puteam ridica nasul deasupra tejghelei. Dădeam banii şi-o luam la

fugă spre casă cu minunatul fascicul, cu coperta mirific ilustrată și cu titluri pe care n-am să le uit niciodată: „Oriana, eu și Gemmi 1, 2, 3", „O lume dispărută", „Xipehuzii", „Răsare soarele pe Umbriel"... Unul dintre numere se numea „Castelul cu stafii" (de ing. Edmond Nicolau) și băgase fiori în mine. Un castel era bântuit. Pe fereastră intra o formă vaporoasă, care-nainta spre adolescentul împietrit de spaimă, care-n cele din urmă leșina. Deși la sfârșit ți se dădea explicația științifică – ceva aiuristic, cu camere cu ceață și autosugestie –, nopți în șir n-am mai dormit până în zori, înnebunit de posibilitatea ca și pe fereastra mea, deschisă sau nu, să pătrundă o formă vaporoasă. Și azi încă dorm cu pătura trasă peste cap.

Nu știu ce am trăit în acea noapte la Tescani. Vorba sfântului Pavel: dacă a fost în trup sau în afară de trup, Domnul știe. Dacă a fost vis, realitate sau hiperrealitate, Domnul știe. Când m-am culcat în acele așternuturi curate, în bezna și liniștea totală de la Tescani, nu mai voiam decât să adorm cât mai curând. Mâncasem enorm, numai și numai ciuperci, care-mi căzuseră greu și le simțeam ca un pietroi în burtă. Mai târziu m-am întrebat dacă fantastica halucinație nu s-a datorat vreunui alcaloid din ciuperci, dacă n-a fost un vis artificial precum cele provocate de drogurile psihedelice. În tundra inuită țăranii consumă o anumită ciupercă, *amanita muscaria*, apoi își beau și urina unul altuia, ca nici un strop de drog să nu se piardă. Experiențe extracorporale, pe de altă parte, mai avusesem: în urma unui atac de ceea ce eu cred că a fost „epilepsie morfeică neconvulsivă

de lob parietal stâng" (după Arseni), mă ridicasem din pat într-o dimineață și rătăcisem prin camera invadată de un soare roșu, nespus de melancolic... Ajunsesem în sufragerie și privisem patul părinților mei, în care nu dormea în acel moment decât mama, înfășurată-n cearșafuri ca o statuie etruscă. Apoi m-am întors în pat și abia atunci m-am trezit cu adevărat. Și am aflat că tata se sculase cu noaptea-n cap și plecase undeva, pe teren, lucru pe care n-avusesem de unde să-l știu. De-atunci (și de-a lungul anilor au urmat și alte experiențe de acest fel) nu m-am mai îndoit de faptul că ies uneori cu adevărat din propriul meu trup. Dar nu am nimic în memoria mea sau în tot ce am trăit vreodată care să se compare cu senzația pe care am avut-o în acea noapte la Tescani, când m-am trezit auzind în bezna absolută că scârțâie o ușă, când am văzut o geană de lumină tăioasă ca un cuțit, când, cu ochii deschiși, încă moleșit cu totul de somn, m-am străduit din răsputeri să-mi dau seama unde mă aflu, și când am văzut-o intrând, goală și subțire, în camera care, îmi aminteam, avea ușa-ncuiată. Femeia s-a îndreptat spre patul de alături, unde nu fusese de fapt nici un pat, dar unde acum... dormeam eu, pe spate, respirând liniștit, eu, corporal, tangibil, cu pielea umedă de transpirație, cu mușchii mai luminoși sau mai întunecați, după cum cădea pe ei lumina venită prin ușă. Era o lumină auriu-roșcată, ca de foc, dar mai egală și mai difuză. Și timp de minute-n șir – sau cu ce să măsor acel timp în care conștiința mea, singura măsură a timpului, era cu desăvârșire abolită, fascinată, absorbită în lucruri și suprafețe – am privit cum femeia

îl trezește (mă trezește) cu mișcări delicate, fără grabă, cum se strecoară lângă el (lângă mine) sub cearșaf, cum corpurile încep să miște, să se caute... Bărbatul tânăr era total independent de mine, n-avea din mine decât fiecare detaliu al înfățișării, fiecare aluniță și fiecare coș de pe frunte, în rest însă era corporal și străin, l-aș fi putut atinge dacă nu eram complet paralizat, nu de parcă n-aș fi putut să mă mișc, ci ca și cum n-aș fi avut niciodată vreun corp și ideea de mișcare mi-ar fi fost de neînțeles. Mă vedeam pe mine făcând dragoste cu acea femeie, fără să simt ceva din ce se-ntâmpla sub cearșaful patului (inexistent) de alături. Și totuși, cei doi erau profund în mine, ca și când, de fapt, totul ar fi fost în mine, cumva, ca și când eu m-aș fi schimbat dintr-un om într-o lume, îngustă cât camera aceea înnoptată, și-n care el (eu) și ea se frământau sub cutele cearșafului. Apoi – dacă a existat consecuție – ea s-a ridicat și, privind încă o dată spre băiatul rămas visător în pat, gol până la brâu, a ieșit din cameră, unde s-a reinstaurat bezna absolută.

Din această beznă m-am deșteptat a doua zi, cu amintirea intensă, limpede a ceva nu visat, ci mai curând trăit, dar nici trăit cu adevărat, a ceva pentru care n-avem limbaj și nici chiar simțuri, ceva văzut, poate, direct cu creierul. Firește, ușa era încuiată, cum o lăsasem de seara, firește, în cameră era un singur pat, cel în care dormisem. Nici un parfum ciudat care să mai plutească în odaie, nici o floare presată uitată pe pernă. M-am îmbrăcat și am ieșit pe coridorul înghețat (ce cald și bine fusese în odaie!), am încurcat de vreo două ori

drumul până am dat de sala de mese, din fericire descuiată de data asta, și am văzut prin geamul ușii figurile hirsute ale amicilor băcăuani care, mai harnici ca mine, deja mâncau niște jumări de ouă și costiță prăjită pe farfurii uriașe. Am intrat și-am luat-o direct spre ei, ei au început să strige și să-mi facă cu mâna: „Hei, salut, ai dormit bine?", când am simțit deodată că-mi pierd mințile, că-mi îngheață sângele-n vine: pe peretele din față atârna un mare tablou în care, în mărime naturală, era înfățișată, într-o rochie bogată, femeia care fusese în camera mea. Nu era nici un fel de loc pentru dubiu, era ea întreagă, brună și autoritară, subțire și elegantă, îi știam fiecare trăsătură și curbă a trupului. „A, știam c-o să-ți placă", am auzit ca prin vis vocea lui Ciubotaru. „E Maruca, frumoasă femeie. Ce zici, să fii iubita lui Enescu și-a lui Nae Ionescu? Nu e de colea, nu?"

Nici până azi nu știu ce-a fost atunci, dar am auzit mai târziu că Maruca, prințesa Cantacuzino, s-a mai arătat și altora noaptea, la Tescani, de-a lungul vremii.

10

Ochiurile și costița mi-au prins tare bine, deși numai de mâncare nu-mi mai ardea. M-am mai întremat puțin, și spectrul hidos al foamei, „plumb și furtună, pustiu, finis", după vorbele aceluiași zeu tutelar al Bacăului, și-a retras, încetul cu încetul, ghearele din trupul meu martirizat. Maruca, în mărime naturală, ne învăluia în privirea ei rece, în care țâfna nobiliară se regăsea în toată splendoarea ei. Nu-mi venea să cred, mi se-ntâmplase o poveste cu strigoi.... Un *finis coronat opus* al acelei călătorii infernale. Ca niște drăcușori mărunți, părți din acea ființă „ce-n veci dorind să facă răul, în veci ea face numai bine", Ciubotaru și ai săi erau total străini de drama mea și, puși pe fapte mari după ce-și reveniseră din oboseală, se repeziseră de dimineață împotriva adversarilor lor, care erau cam tot ce mișcă în literatura română și de aiurea. Căci, după ce-au terminat repede cu pleava locală din acea urbe de gogomani în care ei erau cei dintâi, s-au extins încetișor asupra scriitorilor bucureșteni, capitaliști, toți niște închipuiți, toți lipsiți de cea mai mică valoare. Aflam acum de la ei, care erau mai bătrâni și știau mai bine, că mai toți autorii pe care eu îi admiram erau de fapt impostori

măcinați de vicii. Cutare mare poet? Un beţiv, un delirant. Cutare mare romancier? N-a mai scris nimic de treizeci de ani, şi-a dat-o în patima whisky-ului. Cutare tânăr promiţător? Un onanist. Altul? Un paranoic. Se-nţelege că toţi erau poponari, delatori, lingăi, golani, bătăuşi, iar scriitoarele curve ordinare. Ştiau în cele mai mici detalii cu cine s-a culcat fiecare, şi de câte ori. Una cu caloriferistul din blocul unde stătea, alta, care făcea pe mironosiţa, cu taximetriştii. După vreo jumătate de oră, câmpul literelor contemporane arăta ca după bomba de la Hiroshima. Cât de ciudat că ne întâlnirerăm la acel mic dejun, şi că întindeam untul pe pâine împreună, singurii inşi cu adevărat de talent din ţara asta de escroci şi de japiţe ordinare... De altfel, se pare că singurii din tot universul locuit, căci, la cafea, le-a venit rândul şi străinilor să ia calea ruşinii şi-a dezonoarei. După unul dintre poeţii gemeni, cu barba unsă de gem de caise, Proust era un mit găunos, o invenţie a evreilor. Thomas Mann, un tip fără talent, uscat şi burjui ca toţi nemţii. Márquez? Un kitschoman care-şi lua subiectele din melodrame. Aici am avut o mică rezervă: „Totuşi, mi se pare că măcar *Veacul de singurătate*, nu-i aşa... capodoperă...", la care toţi m-au privit cu surprindere şi cu milă. Nu ştiam oare că ţigănoiul ăsta sud-american era invenţia comuniştilor francezi? Sau mă impresionează aşa de mult că a luat Nobelul? Clubul select în mijlocul căruia îmi beam cafeaua avea pentru premiul Nobel un dispreţ suveran. Se pare că nu era ruşine mai mare pentru un scriitor decât să-l ia sau să fie socotit demn de el. Nu ştiam că toate premiile se dădeau pe

pile, pe găşti, pe cârdăşii, pe servicii reciproce? Uite, ei nu luaseră nici unul, şi asta doar pentru că îşi păstraseră demnitatea până la capăt.

Acestea fiind zise, ne-am ridicat de la masă şi am ieşit, în soarele măreţ al dimineţii, în curtea conacului, unde ne aştepta maşina hodorogită a dramaturgului. Am urcat, şi stomacul mi s-a-ntors iar pe dos de la mirosurile alea amestecate: vin înnăcrit, vomă proaspătă, benzină cu cifra octanică subdezvoltată... Am ieşit la drum şi-am luat-o prin peisajul moldav, ore de mers pe lângă bordeie dărăpănate şi biciclişti cu căciuli de oaie, până ce, la capătul unei călătorii fără istorie, am reintrat într-un Bacău de utopie neagră, betoane şi praf, ruină şi mizerie, şi ne-am croit drum pe uliţele lui până la gară. Slavă Domnului, aveam să mă-ntorc la Bucureşti viu măcar, dacă nu nevătămat după aventura aia dementă. M-am pupat cu poeţii şi cu dramaturgul (care aproape că mi-a rupt oasele în îmbrăţişare), care-au plecat cu maşina spre căşile lor, şi-am rămas cu prozatorul Ciubotaru, ponosit şi pleoştit ca-ntotdeauna, vizibil dornic să scape de mine cât mai repede.

Ne-am îndreptat spre casa de bilete. Ne-am aşezat în faţa ei şi ne-am pus pe aşteptat. De la closet venea o duhoare imundă. Ce aşteptam în faţa ghişeului? Nu ştiu ce aştepta Ciubotaru, dar eu aşteptam să-mi cumpere biletul de-ntoarcere. Am pălăvrăgit vreo zece minute foarte relaxaţi. Tipi grăbiţi veneau la ghişeu, cu ghemotoace de bani în mâini, şi amicul meu îi lăsa, gentil, să i-o ia înainte. Până la urmă l-am întrebat despre bilete. Parcă s-a trezit dintr-un somn greu: „Ce bilete?

Păi nu ți-am dat bani pentru ele? Io așteptam să-ți cumperi, mă și miram..." Apoi se bătu cu palma peste frunte, tare de a răsunat toată sala: „Așa e, băi, f... mama mă-sii! Trebuia să-ți cumpărăm bilete!" Începu să se caute prin buzunarele costumului său bej, același cu care apărea peste tot, de parc-ar fi fost propria-i piele. Se căută de douăzeci de ori în fiecare buzunar, scoase tot soiul de lucrușoare jegoase din ele, dar nici un ban, nici cât să chiorăști un purice. „Băi, să vezi că n-am. Ce ne facem? Tu chiar n-ai nimic, nimic? Că ți-i trimit eu prin poștă, dup-aia..." A fost un sfert de oră penibil. Asta era culmea, după tot ce se-ntâmplase. Era cât pe-aci să încep să-i fac reproșuri, poate chiar „să mă dezbrac de caracter", cum spusese la un moment dat dramaturgul, când am văzut fața mustăcioasă a amicului că se destinde. Fără să-mi spună o vorbă, a luat-o la fugă spre ieșire, strigând „Nicule! Nicule!" și, după ce-a dispărut o vreme, s-a ivit iar, cu banii de bilete în mână. „Noroc că l-am văzut trecând prin fața gării, știi, e cumnatu-meu, băiat tare de treabă..."

Am luat biletele cu sentimentul exprimat atât de bine de ciocănitoarea Woody: „*This time, nothing can go wrong!*" Mai era o oră până la sosirea acceleratului de Bucale. Am ieșit pe peron. Vădit nervos și stânjenit, prozatorul local stătea ca pe ace. „Bătrâne, asta a fost. Sper că ți-a plăcut. Noi am făcut tot posibilul să te simți bine, să îmbinăm utilul cu plăcutul..." „Sigur, mulțumesc mult", i-am spus, uitându-mă de-a lungul șinelor. „De-acum mă descurc. Nu trebuie să stai cu mine". „Păi, să știi că m-aș duce, bătrâne, că... știi cum e..." Ne-am

pupat și ne-am strâns îndelung mâna. După jumătate de oră de moțăială pe bancă, am sărit brusc în sus, copleșit de o spaimă pe care n-o simți decât în visele rele: valiza! Rămăsese în portbagajul ARO-ului! Pe cine să mai găsești? Nu știam nici o adresă, nici un număr de telefon. Când a venit trenul, m-am urcat în el ca un câine bătut, fără valiza mea cea faimoasă, din imitație de piele, plină de bietele mele cărți de poezie.

N-am recuperat-o niciodată.

Cuprins

Cuvânt înainte / 7

Antrax / 9

Frumoasele străine
(sau Cum am fost un autor de duzină) / 55

Bacoviană / 249